

არა არს დაფარული...

მეუფა იოზი

მეუფა ეფრემი

მეუფა ილარიონი

მეუფა სერაფიმე

მეუფა დავითი

მეუფა გერასიმე

გაზეთ „საქართველო და მსოფლიოში“
გამომცემეზნეზული ინტერვიუების კრეზული

ავტორთა ჯგუფი:
შორენა სიხარულიძე, შორენა ციციშვილი,
ეკა რობაქიძე, გიორგი კორძაძე, ვანო ჩოქორაია

რადიკალური ლიბერალური წრეებისათვის მართლმადიდებლური სამყარო, დიდი ხანია, მთავარ სამიზნედ იქცა. საყოველთაო ვესტერნიზაციის მესვეურები მართლმადიდებლური სივრცის დისკრედიტაციისთვის იყენებენ გულუხვად დაფინანსებულ ასეულობით არასამთავრობო ორგანიზაციას, მოსყიდულ მედიას, კონკრეტულ მარგინალ „მოღვაწეებს“, მარიონეტი რეჟიმების წყალობით კი მართლმადიდებლობასთან ომში აქტიურად მიმართავენ სახელისუფლო რესურსისა და სტრუქტურების გამოყენების პრაქტიკას.

მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ გაშმაგებული ბრძოლა რადიკალი ლიბერალების მხრიდან კანონზომიერია, რადგან სწორედ მართლმადიდებლობა განსაზღვრავს ტრადიციულ საზოგადოებას, მის მალალ ზნეობრივ ნორმებს, ეროვნულ, კულტურულ და კონფესიურ თვითმყოფადობას, რომელში შედნევაც ძალიან უჭირთ საყოველთაო ვესტერნიზაციის იდეის მქადაგებლებს.

რადიკალ ლიბერალებს ძალიან კარგად ესმით, რომ საკუთარი იდეების დანერგვას, ადგილობრივი საზოგადოების ზნეობრივ კოორდინატთა სისტემის მოშლას მანამ ვერ მოახერხებენ, სანამ არ დაანგრევენ მართლმადიდებლურ ეკლესიას, ამიტომაც ებრძვიან ასე დაუნდობლად და გაშმაგებით მართლმადიდებლობას. გამოწვევის არც საქართველოა, ჩვენც იმ მართლმადიდებლური ქვეყნების სიაში ვართ, რომლებიც ზემოხსენებული რადიკალი ლიბერალების მთავარ სამიზნეს წარმოადგენენ.

თუ უახლეს ისტორიას გადავხედავთ, ცხადი გახდება, რომ სწორედ მართლმადიდებლობაა ის ჯებირი, დამცავი ზღუდე, რომელიც საქართველოში ჯერჯერობით ვერ მოახერხა საყოველთაო ვესტერნიზაციამ და ჩვენი ტრადიციული ეროვნული კულტურისათვის მიუღებელმა სხვა მანკიერებებმა. ყველა დანარჩენ სფეროში ეს პროცესები გამალებულად მიმდინარეობს. ბოლო უამს ეკლესიის წიაღშიც დაინყო საშიში, არასასურველი პროცესები, რადგანაც, რადიკალური ლიბერალიზმის მესვეურები ხვდებიან, რომ სანამ დედაეკლესიის ერთიანობას არ შეარყევენ, მის დისკრედიტაციას, ხალხის ინტერესებისა და საზრუნავისგან მოწყვეტას არ მოახდენენ, საყოველთაო ვესტერნიზაციის იდეას ასრულება არ უნერია. ამიტომ რადიკალური ლიბერალები ყველაფერს აკეთებენ იმისათვის, რათა დაშალონ, დააქუცმაცონ მართლმადიდებლური ეკლესია, გაუჩინონ მრევლს გაორების გრძნობა, უნდობლობა როგორც კონკრეტული იერარქების, ასევე რიგი სასულიერო ინსტიტუტებისა და ზოგადად მართლმადიდებლური ეკლესიის მიმართ. რადიკალ ლიბერალებს კარგად ესმით, რომ საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესია არის ერთადერთი ინსტიტუტი, რომელმაც ჩვენი ქვეყნის მიერ დამოუკიდებლობის მო-

პოვეზის შემდეგ შეძლო დადგენილ საზღვრებში დეიურე ერთიანობის შენარჩუნება. ისტორიულად საქართველოს, ქართველი ერის ცხოვრებაში მართლმადიდებლური ეკლესია და მართლმადიდებლური ქრისტიანული კულტურა გადამწყვეტ როლს ასრულებდა, ასეა დღესაც. უფრო მეტიც, სხვა სახელმწიფოებრივი ინსტიტუციების დევალვაციის ფონზე მართლმადიდებლური ეკლესიის როლი, მისი მნიშვნელობა ერთიორად გაიზარდა. სწორედ ამიტომ საკუთარი მიზნების დაუბრკოლებლად განსახორციელებლად რადიკალი ლიბერალები ყველა ღონეს ხმარობენ, რათა მიგინიდან დაშალონ, განხეთქილება შეიტანონ, მოსპონ მთავარი წინააღმდეგობა — საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესია.

ასევე განსაკუთრებით საყურადღებოა, რომ მართლმადიდებლობა არის ის ერთადერთი მნიშვნელოვანი საფუძველი, რომელმაც უნდა მოგვცეს აფხაზებთან და ოსებთან გაერთიანების შესაძლებლობა.

ამ ფონზე საზოგადოებისათვის ყოვლად მიუღებელია როგორც გარე ძალების, ასევე ხელისუფლების და მასთან დაახლოებული წრეების აგრესიული, მტრული დამოკიდებულება ეკლესიის მიმართ.

ამდენად, დღეს, როგორც არასდროს, მნიშვნელოვანია, რომ მართლმადიდებლურმა სივრცემ, ერთმორწმუნე ქვეყნებმა შეძლონ ერთიანი მიდგომების შემუშავება, რათა თავიდან აიცილონ უდიდესი საფრთხე, რომელსაც რადიკალი ლიბერალების მიერ წამოწყებული ანტიმართლმადიდებლური ომი გვიქადის.

გაზეთი „საქართველო და მსოფლიო“ აქტიურად აშუქებდა ეკლესიის გარშემო მიმდინარე პროცესებს და გადმოსცემდა მათ ყოველგვარი შელამაზებისა თუ ინტერპრეტაციის გარეშე.

საკითხის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, გადავწყვიტეთ, შემოგთავაზოთ რეზიუმირებული კრებული იმ პუბლიკაციებისა, რომლებშიც სასულიერო იერარქები, წმინდა სინოდის წევრები და რიგითი სასულიერო პირები გამოხატავენ საკუთარ პოზიციას მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ გარე ძალებისა და ხელისუფლების ხელდასმით მიმდინარე პროცესების მიმართ.

სახელისუფლო პროპაგანდისტული მანქანა წარამარა გვარწმუნებს, რომ ეკლესიასა და ხელისუფლებას შორის სრული იდილია და ურთიერთგაგება სუფევს, რომ თითქოს ქართული მართლმადიდებლური ეკლესია ხელისუფლების ყველა გადამწყვეტილებას უპირობოდ ეთანხმება და მხარს უჭერს... წინამდებარე კრებულიდან ნათლად ჩანს, რომ ეს ასე არ არის და წინამდვილეში ეკლესიის პოზიცია ხალხის, საზოგადოების დამოკიდებულების იდენტურია და იგი მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ გარე ძალებისა თუ ხელისუფლების თავგასულობის, მტრული პოლიტიკის ერთმნიშვნელოვან დაგმობაში გამოიხატება.

თავი პირველი
წმინდა სიმეონ ნევი, რუის-უჩბნისის მიტროპოლიტი გუგუნი იოხი (აქიაშვილი)

ეკლესიის საქმეში არასასურველი პირები ერევიან

— მეუფე იობ, მინდა დაგისვათ ერთი კითხვა, რომელიც საზოგადოებას ძალიან აინტერესებს. თქვენ თითქმის შვიდი წელი პატრიარქის ქორეპისკოპოსი ბრძანდებოდით, შემდეგ კი დატოვეთ ეს თანამდებობა და წახვედით. რატომ წავიდა მეუფე იობი – მართლა იმიტომ, რომ ეპარქიაში უამრავი საქმე ჰქონდა, თუ იყო რაღაც სხვა მიზეზი?

— ქორეპისკოპოსობა ძალიან დიდი პასუხისმგებლობაა. ეს ნიშნავს იმას, რომ ეპისკოპოსმა, რომელიც ამ თანამდებობაზეა დანიშნული, უშუალოდ პატრიარქის ლოცვა-კურთხევით უნდა იმოქმედოს. თითქმის 7 წელი ვიყავი პატრიარქის ქორეპისკოპოსი. მქონდა ჩემი მოვალეობანი განქორწინებასთან, ტაძრის კურთხევასთან დაკავშირებით. ბევრი სულიერად შეჭირვებული ადამიანი მოდიოდა მაშინ ჩემთან. ჩემი არაკეთილმოსურნეები ხედავდნენ, რომ ჩემი ბუნებიდან გამომდინარე, ბოლომდე მორჩილი ვერ ვიქნებოდი იმ ყველაფრის მიმართ, რასაც, სამწუხაროდ, ვხედავდი. ჩემ ირგვლივ ბევრი რამ ისეთი ხდებოდა, რაც ეკლესიისთვის, სასულიერო პირთთვის დაუშვებელი იყო.

მე ქორეპისკოპოსი ვიყავი და ჩემთან გვერი მღვდელმთავარი მოდიოდა და უკმაყოფილებას გამოხატავდა, რომ ეკლესიის საქმეში არასასურველი პირები ერევიან. უწმინდესთან შეთანხმების შემდეგ გადაწყვიტე, რეფორმები გამეტარებინა, წესდებები შეგვედგინა თითოეული განყოფილებისთვის, ფუნქციები გადანაწილებულიყო. ეს უშუალოდ ეხებოდა

პატრიარქის მღივნასაც. მავანს და მავანს და არა პატრიარქს (ამაში ღრმად ვარ დარწმუნებული) ეს არ ესინამოვნა... იცით, მე პირდაპირი ადამიანი ვარ, როგორც სახარებაში წერია — „ხო — ხო და არა — არა“ — მესამე ჩემთვის არ არსებობს, ის ეშმაკიდან მოდის. დღეს კი რატომღაც, სასულიერო პირთათვის დიპლომატია აუცილებელ თვისებად არის მიჩნეული. ხმამაღლა ვიტყვი, რომ დიპლომატია პოლიტიკოსების საქმეა და არა სასულიერო პირების. სასულიერო პირმა, მით უმეტეს დიდმა იერარქმა იქ, სადაც „ხოა“ სათქმელი, ხო უნდა თქვას და სადაც „არა“ — იქ არა. მესამე, რაღაც ბუნდოვანი „დიპლომატიური“ პასუხი ჩემთვის მიუღებელია.

თანდათანობით ურჩ, ჩემი ნების გამტარებელ ქორეპისკოპოსად მიმიჩნიეს და გადაწყვიტეს, რომ ზედმეტი ვიყავი. ყველა პირობა შექმნეს იმისთვის, რომ წამოვსულიყავი. მეც მივხვდი, მართალი სიტყვა იქ არავის სჭირდებოდა და წამოვედი...

— დღეს, სამწუხაროდ, ძალიან მომრავლდნენ სოლომ-გომორული ცოდვის მატარებელნი არა მხოლოდ ერში, არამედ ეკლესიაშიც... ამ საშინელი ცოდვის გამო ხომ არ იყო, რომ გარდასულ საუკუნეში ქართულმა მართმადიდებლურმა ეკლესიამ ცოლოსანი ეპისკოპოსები დაუშვა?

— მახსენდება მართალი აბრაამი და მისი ძმისწული — ლოთი. ლოთი ქალაქ სოდომში ცხოვრობდა, სოდომ-გომორული ცოდვა იმდენად შემაშფოთებელი და ამაზრზენია, რომ ყოვლადწმინდა სამება ჩამობრძანდა სამი ანგელოზის სახით — ლალადისი ზეცამდე ამოვიდა, ჩამოვედით, რათა ჩვენი თვალით ვიხილოთ, რა ხდებოდა. აბრაამს მაინც ეცოდებოდა ეს ქალაქები გასანადგურებლად; უფალს ევედრებოდა, ორმოცდაათი მართალი მაინც თუ აღმოჩნდა, არ დაწვა ეს ქალაქებიო, მაგრამ სო-

დომ-გომორში თავისი ცხოვრებით მართალი ათი კაციც კი არ აღმოჩნდა. (ამაში იგრძნობა ადამიანისადმი უფლის უდიდესი სიყვარული. აბრაამი ის წმინდანია, რომელსაც მისი ერთადერთი შვილი უნდა შეეწირა უფლისათვის). ამ საზარელი ცოდვის გამო უფალმა გადაწვა ეს ქალაქები და მათ ადგილას დღეს მკვდარი ზღვაა, რომლითაც უფალი კაცობრიობას შეახსენებს, თუ რა შედეგი მოსდევს ამ ცოდვას — მკვდარ ზღვაში არანაირი ცოცხალი არსება არ ცოცხლობს. ასე სასტიკად სჯის უფალი ამ ცოდვის ჩამდენს...

სჯულის კანონი წერია, რომ ხეივანი, მამათმავალი, ასევე მსახიობი და ისიც, ვისაც მსახიობი ჰყავს ცოლად, არ შეიძლება გახდეს მღვდელი. დღეს, სამწუხაროდ, აღარ ითვალისწინებენ სჯულის კანონის სწავლებას. ამიტომაც არიან ასეთი ცოდვის მატარებელი სასულიერო პირები. ეს, რა თქმა უნდა, დამღუპველია ჩვენი ეკლესიისთვის. ყველაზე უფრო საშიშია კი ის არის, რომ მამათმავლები თითქოს ბრძნობენ ერთმანეთს და ცდილობენ, ირგვლივ მხოლოდ თავისნაირი ხალხი შემოიკრიბონ...

იცით, შეიძლება კაცს ბავშვობაში გამოუცდელიობით რაღაც შეემთხვა, მაგრამ მას შემდეგ აღარ აგრძელებს ამ ცოდვაში ცხოვრებას, იქით გახედვაც აღარ უნდა. ასეთი ადამიანის კურთხევა, რა თქმა უნდა, შეიძლება, მაგრამ, თუ კურთხევის შემდეგ იმავე ცოდვას დაუბრუნდება, მისი მღვდლად დატოვება ყოვლად დაუშვებელია, ეს არის ღვთის კანონის წინააღმდეგ წასვლა. ვინც ასეთ კაცს ხელს დაასხამს და აკურთხებს, თვითონაც მომაკვდინებელ ცოდვას სჩადის (ამის შესახებ მითითებულია „მცირე სჯულის კანონში“). რაც შეეხება გარდასულ საუკუნეში არსებულ ცოლოსან ეპისკოპოსებს, რადგან ეკლესიამ ეს დაუშვა, ესე იგი, ამის მიზეზიც არსებობდა...

**„ღღეს ქალი ქალს აღარ ჰბავს და კაცი – კაცს.
ქალმა ქალური თვისება დაკარგა,
კაცმა კი — კაცური. ეს ჩვენი ცოდვების შედეგია“**

— ძალიან მომრავლდნენ მარტოხელა დედები – ქალები, რომლებიც ვერ გათხოვდნენ და გადანყვიტეს, შვილი გაეჩინათ. საზოგადოება მათ ამართლებს – აბა, რა ექნა, შვილი უნდოდაო...

— ეს, რა თქმა უნდა, მრუშობაა. ქალისა და მამაკაცის კურთხევის, ჯვრისწერის გარეშე გაჩენილი ბავშვი მრუშობის ნაყოფია, ცოდვის შვილია. მაგრამ სულ სხვა საკითხია, თუ ქალზე ვინმემ იძალადა და ამის შედეგად დაორსულდა. მუცელს ხომ არ მოიშლის მორწმუნე ადამიანი? თუ იგი ამ ბავშვს გააჩენს, მას ეს მრუშობად არ ჩათვლება განსხვავებით იმ ქალისგან, რომელიც თავისი ნებით, წინასწარ შეარჩევს თავისი მომავალი შვილის მამას.

ეს ყველაფერი იმის ბრალია, რომ **ღღეს ქალი ქალს აღარ ჰბავს და კაცი – კაცს. ქალმა ქალური თვისება დაკარგა, კაცმა კი — კაცური. ეს ჩვენი ცოდვების შედეგია. ჩვენი მოუნანიებელი ცოდვები ჩვენს სულში ილიქება და გენებით**

თაოზიდან თაოზაზე გადადის. ჩემთვის ყოვლად წარმოუდგენელი იყო, რომ ქალს დიდ თანამდებობაზე ემუშავა. ქალი ოჯახში უნდა იყოს და შვილებს უნდა ზრდიდეს. **დედის სითბოს მოკლებული ბავშვი უხეში გამოდის, სიყვარული ნაკლები აქვს. დედა განსაზღვრავს შვილის მომავალს...**

...მე ბავშვთა სახლში აღზრდილი უამრავი ბავშვი მინახავს – მათ თვალებში რალაცნაირი სიცივე, სიუხეშე მაინც იგრძნობა. შეიძლება დედური სითბო მათ მართ სხვამ გამოხატოს, მაგრამ დედას ხომ მაინც ვერ შეუცვლის? ცხრა თვე მუცლით ატარებს ბავშვს ქალი და ბავშვი სულიერად და ფიზიკურად დედის ნიაღში ყალიბდება, მაგრამ ამქვეყნად უკვე მოვლენილს, უფრო მეტი სითბო და სიყვარული სჭირდება. თუ მას ეს სითბო დედამ არ მისცა, მისი სული თანდათანობით უხემდება...

— **თქვენ ფიქრობთ, რომ, თუ წყვილს შვილი არ მიეცა, უმჯობესია აიყვანოს, ვიდრე სინჯარის ბავშვი ჰყავდეს? ბევრი ოჯახი მინახავს, შვილი აუყვანიათ, მაგრამ შემდეგ უფალს მისთვის საკუთარიც მიუცია. მახსოვს, ერთხელ ბრძანეთ, ადრე, როცა ადამიანი სხვის ბავშვს შვილად აიყვანდა, მას სპეციალურ ლოცვებს უკითხავდნენო...**

— შვილად აყვანის ქრისტიანული წესი საქართველოში დღესაც არსებობს, ლოცვის დროს შვილად ასაყვანი დაჩოქილია და დედა ან მამა მას მუხლს ადებს მხარზე ნიშნად იმისა, რომ მორჩილება გასწიოს. ოფიციალური საიდუმლოება შვიდია, მაგრამ მამები ფიქრობდნენ, რომ ბერად ან მონაზვნად აღკვეცაც ერთ-ერთ საიდუმლოდ უნდა მიჩნეულიყო — ამ დროს ხომ მართლაც საოცარი რამ ხდება ადამიანში?! მე კი ნამდვილად შემიძლია განვაცხადო, რომ ამ საიდუმლოებათა გვერდით შვილად აყვანაც უნდა მოიაზრებოდეს. ენით აუნერეელი გრძნობაა. ეს მე საკუთარ თავზე გამოვცადე — მართალია, შვილად

„ბავშვის ჩასახვიდან მშობლებს შორის ურთიერთობა უნდა შეწყდეს, რადგან ბავშვი ყველაფერს გრძნობს“

ასაკვანი არ არის შენი სისხლი და ხორცი, მაგრამ ამ საგანგებო ლოცვების ნაკითხვის დროს იმხელა მამა-შვილური ერთობა ყალიბდება... ვერც კი წარმოვიდგენდი ასეთ რამეს.

თუმცა გენები მაინც თავის საქმეს აკეთებს – რაც ბიოლოგიურ მშობლებს ჰქონდათ, არც თუ იშვიათად შვილებში გამოჩნდება ხოლმე...

— **ძალიან ხშირად აყვანილი შვილები ტანჯვად გადაექცევათ ხოლმე ადამიანებს. იმიტომ ხომ არა, რომ ამით უფალს უნდა, რომ გაგვაგებინოს — მე შვილი არ მოგეცი, შენ კი თავი განსაცდელში შენივე ნებით ჩაიგდეთ?**

— ასეც არის, თქვენც აღნიშნეთ, რომ არის უშვილო ოჯახები, რომელთაც ბავშვი აიყვანეს, რამდენიმე თვის შემდეგ კი უფალმა მათ საკუთარიც მისცა. იცით, ასე რატომ მოხდა? იმიტომ, რომ **ადამიანები, რომელთაც ამპარტავნების გამო შვილი არ ეძლეოდათ, დამდაკლდნენ — სხვისი შვილის მიმართ გამოსატუს სითხოვ და სიყვარული. უფალმა კი არ დაა-**

ყოვნა და ამ თავმდაბლობისთვის მათზე წყალობა მოიღო — საკუთარი შვილი მისცა.

— ქართველისთვის ქალწულობის ინსტიტუტი ტრადიციულად ძალიან მნიშვნელოვანი იყო, დღეს კი ქალწულობა წარსულის დრომოჭმულ გადმონაშთად ითვლება. ერთხელ ბრძანეთ, არაქალწულთა შეუღლება მომავალ თაობაზე დიდ გავლენას ახდენსო. ხანდახან მათი შვილები საერთოდ არ გვანან მშობლებსო. საინტერესოა, ქალწულობის რელიგიური ასპექტები არა მხოლოდ მორალური კუთხით, არამედ მომავალი თანაცხოვრების ჭრილშიც.

— ქალწულების პირველი დიდი მაგალითი მოგვცა იოანე ნათლისმცემელმა, რომელიც სუფთად აღიზარდა უდაბნოში; ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელმა დედამ, რომელმაც შობა უფალი ჩვენი – იესო ქრისტე და ქალწულადვე დარჩა. ქალწულება – ეს არის პირველქმნილი ადამიანის მადლი, რომელიც განასხვავებს ქალწულს არაქალწულისგან.

ყველა მონამეს, რომელიც ქალწულად აღესრულა, მართლმადიდებელი ეკლესია განსაკუთრებით მოიხსენიებს — ქალწულმონამეო. მოციქულთაგან იოანე ღვთისმეტყველი იყო ქალწული და მამები ამბობენ, რომ სწორედ ამის გამო განსაკუთრებით შეიყვარა იგი უფალმა – მკერდს მიყრდნობილი ჰყავდა. იოანე ღვთისმეტყველი თავის თავს სახელით კი არ იხსენიებს, არამედ — „მონაფე, რომელიც უყვარდა იესოს“. ამაში უდიდესი აზრია ჩადებული.

გავიხსენებ ქალწულმონამე პელაგიას, რომელმაც ქალწულების შენარჩუნებისთვის თავი კლდიდან გადაიგდო. გახსოვთ, ალბათ, ეს ეპიზოდი ფილმიდან „ბაშიაჩუკი“, რომელშიც ყიზილბაშის ხელში ჩავარდნილი ქალი მტარვალს ეუბნება – ისეთი ბალახი ვიცი, დავიდებ და, დანაც რომ დამისვა, არ მოვკვდებიო. იგი მზად არის, მტარვალის ხელით მოკვდეს, ვიდრე მას დანებ-

დეს. ეს ამბავი ერთ-ერთი წმინდანის ცხოვრებიდან არის მოტანილი და მასში უდიდესი ღვთიური საიდუმლოებაა ჩადებული. და **თუკი დღეს ჭეშმარიტად — სულით და სოცით ქალწულია ვინმე — ქალი თუ მამაკაცი, შეიძლება ითქვას, იგი ცოცხალი წმინდანია, რომელსაც პატივი უნდა მივაგოთ და გავუფრთხილდეთ** (რა თქმა უნდა, ეკლესიურ ადამიანს ვგულისხმობ). **ჭეშმარიტი ქალწულება სხეულისა და სულის სინამდის ერთნაირად გულისხმობს.** ქალწულს ისეთი დაცვა აქვს უფლისგან, რომ იგი ყველასგან განსხვავდება; როგორც მანათობელი ვარსკვლავი, ისე გამოირჩევა ადამიანებში...

თუ შეუღლებიანს მამაკაციც და ქალიც ქალწულია, მათ ღვთაებრივი, სულიერად და ფიზიკურად ჯანსაღი შვილები ეძლევათ. მინდა, გითხრა, რომ ბავშვის აღზრდა მისი გაჩენიდან კი არაა, ჩასახვიდან იწყება. მდებარეა ცხოველმაც კი იცის, რომ აივსება მამრს აღარ მიიკარებს; ქალი და კაცი კი ხანდახან დაორსულების შემდეგაც არ წყვეტს ცოლ-ქმრულ კავშირს — ბუნებრივად თუ არაბუნებრივად. და რა გამოდის? რომ მამაკაცი არა მხოლოდ ცოლთან, არამედ მუცლად მყოფ შვილთანაც ამყარებს სქესობრივ კავშირს! ჩასახული ბავშვი ხომ დედის სისხლით იკვებება, რომ გაიზრდება უკვე გარყვნილებისკენ არის მიდრეკილი ან გაუკუღმართებულად, ან არაბუნებრივად იქცევა, ისევე, როგორც მისი მშობლები იქცეოდნენ.

ესეც არის ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი იმისა, რომ ამდენი გაუკუღმართებული ორიენტაციის მამაკაცი და ქალი არსებობს დღეს! მერე მშობლები იტყვიან — რატომ ჩაიდინა ჩემმა შვილმა უმსგავსი საქციელიო. იმიტომ, რომ თავი ვერ შეიკავა ფენმძიმობის დროს და გარყვნილებას მიეცა. ამ საკითხს სამეფო სახლებში ძალიან დიდ ყურადღებას აქცევენ. **ბავშვის ჩასახვიდან მშობლებს შორის ურთიერთობა უნდა**

შენყდეს, რადგან ბავშვი ყველაფერს ბრძნობს; მშობელი ეკლესიურად უნდა ცხოვრობდეს, რომ სულიერი საზრდო, უფლის მაღლი ბავშვზეც გადავიდეს. ბავშვი მუცლად ყოფნის დროს ბრძნობს აბრეინას, მშობლებს შორის უთანხმოებას, მისი ფსიქიკა უკვე მახინჯდება და ამიტომაც არის, რომ ასე მომრავლდა ნეკროზული ბავშვები.

თუ არც ქალი იყო ქალწული და არც მამაკაცი, ოჯახები ხშირად ინგრევა... საჭიროა უფრო მეტი პროპაგანდა, რომ დაიცვან ქალწულობა და ქალწულებით მოხდეს ადამიანთა შეუღლება...

თუმცა დღეს ისეთი ცხოვრებაა, ადამიანის აზროვნება ისე გადაგვარდა, რომ გარყვნილება აღარაფრად მიაჩნიათ. ადამიანი თვით ყველაზე საზარელ ცოდვასაც ისე გეტყვის აღსარებაში, რომ არც კი შეიცხადებს — თითქოს ეს ჩვეულებრივი მოვლენა იყო. ამ ყველაფრის შემდეგ განა გასაკვირია, რომ ქალწულება დრომოჭმულ, სასაცილო მოვლენად მიაჩნიათ?

აფხაზები, ოსები... მე ისინი მიყვარს!

— მეუფე იოზ, ერთმა ბერმა თქვენზე მითხრა, მეუფე სიყვარულის უდიდესი, უნაპირო ოკეანეა, მაგრამ მტერსაც კი არ ვუსურვებ განრისხებული მეუფე იოზის ხილვასო. განრისხებული მეც მინახიხართ, როცა ჩვენს სამშობლოში ის ხდება, რაც ერისთვის დამღუპველია. რამ შეიძლება განგარისხოთ?

— მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში ვიცი განრისხება, მაშინ, როცა კაცი იმ ზღვარს გადადის, რომელსაც ქრისტიანობა ჰქვია. საშინლად მიმძიმს ღალატის გადატანა. ღალატში ვგულისხმობ ბერული ცხოვრებისთვის ზურგის შექცევას, სარწმუნოების, ქრისტეს, სამშობლოს, მეგობრის ღალატს. ღალატი პირდაპირ ეშმაკის მსახურებაა. როცა ვმრისხანებ, ყველას ვუხსნი, რომ ეს მრისხანება მათკენ კი არა, იმ ეშმაკის წინააღმდეგ არის მიმართული, ვინც ისინი ამ მდგომარეობაში მიიყვანა და ახლაც მათ გვერდით დგას და ცოდვილ აზრებს ჩააგონებს, რომ ისევ დასცეს და ცოდვაში ჩააგდოს. ადამიანი მიყვარს და ეს უფალმა იცის.

ღღეს სომ მტრებად წარმოგვიდგნენ აფხაზები, ოსები, რუსები. მე ისინი მიყვარს, რადგან მათში ღვთის ძმნილებაა ვხედავ. ეს ხალხი ღღეს დაბნეულები, ეშმაკისგან შეცდენილები არიან. ამ ერთა შორის დაპირისპირების პროცესში მონაწილეობენ ეშმაკსდამონებული ადამიანები ხელისუფლების სახით. და, საერთოდ, ამ ქვეყანას ორი ძალა მართავს — ძალა ღვთისა და ძალა ეშმაკისა; მესამე ძალა, უბრალოდ, არ არსებობს. ამ ორ ძალას შორის არის გადანაწილებული მთელი კაცობრიობა. არიან ღვთისანი — ძალიან მცირენი

და არიან ეშმაკისანი, რომლებიც ეშმაკის მორჩილებაში იმყოფებიან. ჩვენ თანამედროვე ენაზე მათ ხან პოლიტიკოსებს ვუწოდებთ და ხან სხვა სახელებს. აქ უნდა გამოვრიცხოთ ხელისუფლებაში მყოფთა პიროვნული, ადამიანური ბუნება, რადგან ყველა უკეთურებასა და საშინელებას მათ ის ძალა ჩააგონებს, რომელსაც კაცობრიობის განადგურება უნდა — ეს ძალა კი ეშმაკია. ამიტომ, **როცა ბაბაფშის განცხადებას მოვისმენთ — ერთხელ და სამუდამოდ წერტილი უნდა დავუსვათ საქართველოსთან ურთიერთობასო, ან კოკოითის შეურაცხმყოფელ გამოწვევას, არ უნდა ავყვით და მდგომარეობა კიდევ უფრო არ უნდა გავაფხვავოთ. გვახსოვდეს, რომ ადამიანს ცვალებადი ბუნება აქვს და, თუ დღეს ეშმაკს დამორჩილდა და ბალიზიანებაშუღად მოიძცა, სვალ შეიძლება სრულიად სანდნალმდებო ქმედება ჩაიდინოს – გონება გაუნათდეს და სხვანაირად დაინახოს ესა თუ ის მოვლენა, ისე, როგორც ღვთისთვის, ჩვენთვის სათნოა.**

შევარდნაძის მმართველობის პერიოდი იყო. მახსოვს, ერთხელ სიონში ღვთისმშობლის ხატის წინ ვიდექი და ხმა ჩამესმა — რატომ სასოებ მთავრობას? ეგენი ხომ პაიკები არიან, არაფერს წარმოადგენენ, დღეს არიან და ხვალ აღარ იქნებიან, ამიტომ გულთან ახლოს ნუ მიგაქვს მათი საქციელიო. იმ დღის შემდეგ ჩემს სულში იმხელა სიმშვიდემ დაისადგურა, რომ ენით ვერ აგინერთ... **ჩემი ეპარქიის ერთ-ერთ ტრაფარეტზე ჩემი უსაყვარლესი სიტყვები დავანერა: „უფალი მეფოგს!“ ეს, იცით, რას ნიშნავს? იმას, რომ უფალი მეფოგს და არა — შევარდნაძე, სააკაშვილი თუ სხვა ხელისუფალი. უფალი მეფობს და ის წარმართავს ყველაფერს, იგია შემოქმედი, ჩვენ კი ჯიუტ ბავშვებს ვემსგავსებით, რომელნიც არ ვენდო-**

„იყო ქართველი და არ გიჟვარდეს – ეს ჩამთვის წარმოუდგენელია. თუ ქართველს სიყვარული არ აქვს, ესე იგი მასში სხვა ბენია შესული, სხვა ფსევდოიდან მოდის“.

ბით უფალს და უფლისადმი არ გვაქვს თვალები აპყრობილი; მისკენ არ გვაქვს მიმართული მთელი სასოება და სიყვარული.

— მეუფე, თქვენ აფხაზეთი და სამაჩაბლო ახსენეთ. როგორ ფიქრობთ, რა პოზიცია უნდა დავიკავოთ მაშინ, როცა ვერ ჩავდივართ და ვერ ვლოცულობთ იკორთაში, ბედიამში, ილორში? როცა ხედავ, როგორ ითელება შენი წინაპრის ნალოლიავეები მინა-წყალი, როცა შენი სულისა და ხორცის ნაწილს გაგლეჯენ, ერთ ლოყაში გირტყამენ, მეორეს მიუშვერ და იმაშიც გითავაზებენ? როდემდე უნდა „გვილანუნონ“ და როდემდე უნდა „მიუშვიროთ მეორე ლოყა?“ გუშინ აფხაზეთი და სამაჩაბლო დავკარგეთ, დღეს სომხები ჯავახეთს გვედავებიან, ჩვენს ეკლესია-მონასტრებზე ამბობენ, სომხურიო; რუსთაველი სომეხი იყო, ბაგრატიონებიც სომხური წარმოშობისანი იყვნენო.

როდემდე უნდა ვითმინოთ? ხომ არ ფიქრობთ, რომ ამ ყველაფერზე საპარტიარქომ, წმინდა სინოდმა უფრო ხმამაღლა უნდა გამოხატოს თავისი პოზიცია? მე, როგორც რიგით ქართველს, მიმაჩნია, რომ წმინდა სინოდი დღეს პასიურია.

— ჩვენს ცნობიერებაში პოლიტიკა ძალიან ღრმად შემოიჭრა; ჩვენ პოლიტიკურად ვაზროვნებთ. ყველაფერი ის, რაც დღეს საქართველოში ხდება, ძველია და სათავეს ჯერ კიდევ ადამ და ევასგან იღებს. თუ ბიბლიას გადავხედავთ, დავინახავთ, რომ ყველა წინასწარმეტყველი გულმტკივნეული მამა იყო თავისი ერისა. თავისი სამშობლოს ბედით გულდამძიმებულნი უფალს შესჩიოდნენ — როდემდე უფალოო. უფალი კი პასუხობდა — ხეები რომ გადაიჭრება და იმ გადანაჭერზე ახალი ყლორტი ამოიყრის, ხსნაც მაშინ მოვაო. ეს ახალი ყლორტი კი ახალი თაობაა. მოსემ გამოიყვანა ებრაელი ერი ეგვიპტიდან და 40 წელი ატარა უდაბნოში. განა 40 წელი იყო საჭირო უდაბნოს გასავლელად? მაგრამ მოსემ იმიტომ აურია მათ გზები, რომ ახალი თაობა, ახალი ცნობიერებით შემოსულიყო აღთქმულ მინაზე.

„ქართლის ცხოვრებაში“ წერია, რომ უფალმა არაბები, მონღოლები თუ თურქ-სელჩუკები ჩვენ წინააღმდეგ „ნკებლად“ გამოიყენა, რათა ჩვენი ცოდვებისთვის დავესაჯეთო. დღეს საქართველო ასეთ მდგომარეობაში ცოდვების გამოა, მაგრამ ამას დანახვა სჭირდება. **მე ხმამაღლა ვიტყვი, რომ უფალმა აფხაზეთი და სამაჩაბლო ნაგვართვა აპოკრიფის ცოდვების გამო! დიას, აპოკრიფის! აპოკრიფი უდიდესი ცოდვაა. ეს არის ყველაზე უფრო საზარელი ცოდვა, რაც კი შეიძლება ქალმა ჩაიდინოს – დედა საკუთარი ნაბით კლავს შვილს.** ამ გაჭირვების, სიდუხჭირის პირობებში, როგორ ვარჩინოთ მრავალი შვილიო, ამბობენ. თუ უფალმა შვილი მოგცა, თავის ქმნილებას

არ მიატოვებს! **აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს დეკარგვით უფალმა გვაუნა – რად ბინდათ ეს ტერიტორიები, თუ თქვენს შვილებს თქვენივე ხელით სოცავთო. თუ ქართველი აღარ იქნება, რად ბინდათ ცარიელი მიწა?** ჩვენ რომ ეს საზარელი ცოდვა მოვიშორეთ, უფალი აფხაზეთსაც დაგვიბრუნებს და სამაჩაბლოსაც. აღბათ, აღარც ჯავახეთის — ამ საოცარი მიწის ღირსი ვართ, რადგან სათანადო ყურადღებას ვერ ვაქცევთ და შედეგმაც არ დააყოვნა — უპატრონო ეკლესიას ეშმაკები დაეპატრონებიანო, ხომ გაგიგიათ?

...ჩვენი წინაპარი ვერც კი წარმოიდგენდა, რომ ქართველი დედები მამების თანხმობით საკუთარ შვილებს დახოცავდნენ. აღბათ, ნახეთ ის გადაცემა, მოსაკლავად განწირული ნაყოფი როგორ იცავს თავს დედის მუცელში, როგორ იბრძვის სიცოცხლისათვის? ვერ წარმოგიდგენია, ამ გადაცემის შემდეგ ან ქალი როგორ უნდა ნავიდეს აბორტის გასაკეთებლად, ან ექიმმა როგორ უნდა აიღოს ბავშვის მოსაკლავად იარაღი ხელში! კიდევ რამდენი ცოდვა მოვამრავლეთ?! კომუნისტების ხელით რამდენი ეკლესია-მონასტერი დაინგრა!

ცოდვან ისიც, რომ ვულაბათი სარწმუნოებას და ათასნაირი სექტა ბაჩნდა; ცოდვან ისიც, რომ მთელი ყურადღება მიწიერ საზრუნავზეა გადატანილი და სულიერი აღარაფერი გვახსოვს; ცოდვან ისიც, რომ სიყვარული დავკარგეთ; ცოდვან ისიც, რომ აღარ ვლოცულობთ; არადა, ლოცვით დამყარდება მშვიდობა, გადარჩება და გაბრწყინდება საქართველო, რადგან ღმერთის ხელშია ყველაფერი. მთელი სასოება მიმართულია ამერიკაზე, ნაცვლად იმისა, რომ უფალს მივენდოთ და მისი იმედი გვქონდეს... ამ ყველაფრის ფონზე, კიდევ შეიძლება გაგვიჩნდეს კითხვა — რატომ? იმიტომ, რომ ცოდვა მოგვიმრავლდა და სი-

ნანული მოგვაკლდა. ეს ყველაფერი უნდა გავაანალიზოთ.

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენმა ხელისუფლებამ ამერიკისადმი, ევროკავშირისადმი ნდობა, ერთგულება გამოხატა, რეალური დახმარება მაინც არ გვაქვს. ჩვენ ხომ ძალიან პატარა ქვეყანა ვართ. სუთი მილიონიც არ ვართ, ევროპაში, ამერიკაში ამხელა და ბევრად უფრო მრავალრიცხოვანი ძალაქები აქვთ. გაუჭირდათ პატარა საქართველოს შენახვა, დახმარება? მაგრამ ამას უფალი არ დაუშვებს, რადგან ქართველ ერს სულ სხვა მისია აკისრია კაცობრიობის წინაშე.

დიდი მამები წინასწარმეტყველებდნენ, რომ უკანასკნელ ჟამს, როცა მართმადიდებლობა ყველა მართლმადიდებლურ ქვეყანაში ჩაქრება, საქართველო გაბრწყინდებაო. მე ნამყოფი ვარ საბერძნეთის ეკლესიებში — იქ მართლმადიდებლობას ფორმალური სახე აქვს მიღებული. ჩვენ მართლმადიდებლობით ვცხოვრობთ, ცოცხლად ვგრძნობთ ღმერთს, ანგელოზებს. საქართველოში უდიდესი რწმენა აქვს უბრალო ადამიანსაც კი. როცა დიდხანს ვლოცულობდი, დედა მეტყოდა ხოლმე — ნუ ლოცულობ ამდენს, ღმერთი ზედმეტად არ შეანუხო, თავი არ შეანყინო, ცოტა ხანს ესაუბრე, არ დაღალო უფალიო. დედაჩემის ეს სიტყვები ძალიან ხშირად მახსენდება; რამხელა სიყვარული, კრძალვა, მორიდება აქვს უფლისა! ეს არის უდიდესი რწმენა. ერთხელ, ჩემს ბავშვობაში, დედამ გერგეტის სამეხიდან სახლში ღვთისმშობლის ხატი მოაბრძანა, ჩარჩო თავისი ხელით გაუკეთა, განსაკუთრებული ადგილი მიუჩინა და ბავშვები გაგვაფრთხილა — ეს ღმერთის დედაა, მას ხმაური და ბილწისიტყვაობა არ უყვარს და ოთახში წყნარად იყავითო. იმხელა მოკრძალება ჩაგვინერგა ღვთისმშობლის მიმართ, რომ ხატისკენ გახედვაც კი გვერიდებოდა,

ოთახში ფეხაკრეფით დავდიოდით. ასეთი რწმენით გაგვზარდა დედამ — ამ უბრალო გლეხის ქალმა.

— მეუფე, ყველაზე მეტად რა გახარებთ ამქვეყნად და ყველაზე მეტად რა გწყინთ, რა გტკივთ?

— ყველაზე მეტად მახარებს მრევლის სულიერი ცხოვრება, ერის სულიერი, მატერიალური წინსვლა, მაგრამ უფრო ბედნიერი ვიქნებოდი, მთელი ერი მართლმადიდებელი რომ ყოფილიყო, ხელისუფლება კი — უფრო ეკლესიური. მე, რა თქმა უნდა, არ მოვიტხოვ რომ საქართველო თეოკრატიული ქვეყანა გახდეს. ადამიანის თავისუფალი ნებაა, თუ რომელ სარწმუნოებას აირჩევს, მაგრამ მაინც ვფიქრობ, რომ **ქართველი მართლმადიდებელი უნდა იყოს. ქართველი სხვა ფენომენია; ქართველს ღმერთმა უდიდესი ჯილდო, ტალანტი მისცა — ეს სიყვარულია; იყო ქართველი და არ გიყვარდეს – ეს ჩემთვის წარმოუდგენელია. თუ ქართველს სიყვარული არ აქვს, ესა იგი მასში სხვა ბენია შესული, სხვა ფსევზიდან მოდის.** ქართველ ფენომენს ამოხსნა, შესწავლა სჭირდება. ბავშვობიდან გკითხულობ საქართველოს ისტორიას, ვეტრფი თამარის, დავითის ეპოქას. მინდა, მთელი ერი საქართველოს სიყვარულში, მართლმადიდებლობის მაღლით გაერთიანდეს. ამისთვის ვლოცულობ. ეს გამახარებდა ყველაზე მეტად.

მტკივნა ის, როცა ადამიანი ეშმაკს შეგნებულად ემსახურება — ნარკომანობით, ლოთობით, სასულიერო პირთათვის შეუფარებელი საქციელით. როცა სასულიერო პირი ისევ ერუილი თვისებაებით ცხოვრობს და მასში ძველი კაცი ჯერ არ მომკვდარა; ის საღვთო მაღლი, რომელიც მასზე მღვდლად კურთხევის დროს გადმოვიდა, გასვარა ერული ცხოვრებით – მრუშობით, ლოთობით, ნარკოტიკებით, სოლომ-გომორული ცოდვით. უცოდველი ადამიანი არ არსებობს,

მაგრამ მან ყოველი ცოდვა უნდა გაიაზროს და სინანულს მიეცეს, ღმერთმა სინანული იმიტომ დაგვიწესა, რომ გამოვსწორდეთ. მაგრამ, როცა კაცი არ ნანობს და თავისი ცოდვის გასამართლებლად საბუთებს ეძებს, ეს უკვე ეშმაკთან თანამშრომლობას ნიშნავს. იგი უკვე აღარ არის ღვთის მსახური, რადგან ცრუობს, მოჩვენებითად ცხოვრობს. ჩვენი ძალა უბრალოებასა და თავმდაბლობაშია. ეს, უპირველესად, უნდა ჰქონდეს სასულიერო პირს...

იმ სულიერი შესაქლებლობებით, რომლებიც ღვთის გავაძინა, საქართველოს ვერ გავაბრუნებთ

— მეუფე იობ, დღეს ეკუმენურმა აზროვნებამ ჩვენს რეალობაში ფართოდ მოიკიდა ფეხი და ყველაზე მტკივნეული კი ის არის, რომ სასულიერო პირებიც ხან დაფარულად, ხანაც დაუფარავად გამოხატავენ ზედმეტად ტოლერანტულ დამოკიდებულებას სხვა რელიგიების მიმართ. მახსოვს, მუსლიმანებმა მოითხოვეს თავიანთი რელიგიური დღესასწაულის უქმე დღედ გამოცხადება. რა პოზიცია უნდა დავიკავოთ მართლმადიდებლებმა, რომ ერთადერთი ჭეშმარიტი არ შევლახოთ, მაგრამ მუსლიმანებს და სხვა რელიგიის მიმდევრებსაც არ ვანყენინოთ? როცა ეს საკითხი დგება, მუდმივად შეგვახსენებენ, რომ ჩვენი წმინდანი მეფე – დავით აღმაშენებელი მეჩეთშიც დადიოდა და სინაგოგაშიცო... იგი არ შეურაცხყოფდა სხვა ადამიანთა რწმენას, მაგრამ არა მართლმადიდებლობის დაკნინების ხარჯზე... ქრისტეს ეკლესია ხომ არასოდეს ყოფილა ისეთი ძლიერი, როგორც დავითის დროს? დღეს კი... დღეს რა ხდება?

— მუსლიმანების, ისევე, როგორც სხვა რელიგიის მიმდევართა მიმართ, ჩვეულებრივი, ადამიანური დამოკიდებულება უნდა გვქონდეს; მათ, როგორც ღვთის ქმნილებებს ისე უნდა ვუყურებდეთ, მაგრამ ადამიანის სიყვარული სულ არ ნიშნავს იმას, რომ ეშმაკის მოძღვრება გვიყვარდეს და პატივს ვცემდეთ. შეიძლება ბევრს

არ ესიამოვნოს, მაგრამ მაინც ვიტყვი: უფალი ბრძანებს – შემდგომად ჩემსა მოვლენ ცრუ წინასწარმეტყველნი და მრავალს აცდუნებენო. მუჰამედი ქრისტეს შემდგომ მოსული ცრუ წინასწარმეტყველია, რომელმაც ანგარების მიზნით შეირთო მდიდარი ქვრივი ქალი ცოლად, იოანე ღვთისმეტყველი ბრძანებს – ვინც იესო ქრისტე არ ირწმუნოს და ძე ღვთისად არ ჩათვალოს, ანტიქრისტეაო. მთელი ყურანი ხაზგასმით ამტკიცებს, რომ უფალს ძე არ ჰყოლია და არც სჭირდებოდაო. სახარების მიხედვით, მუჰამედი ანტიქრისტეა. სახარებას არ დავუჯეროთ? მის ჭეშმარიტებაში ეჭვი შევიტანოთ? გამოორიცხულია!

თუკი მუსლიმანები მოითხოვენ, მათი ძირითადი რელიგიური დღესასწაული უქმე დღედ გამოცხადდეს, ამის წინააღმდეგი ნამდვილად არ ვარ. კი, ბატონო, იყოს უქმე მათთვის და არა ჩვენთვის — მართლმადიდებელთათვის.

რაც შეეხება ეკუმენურ აზროვნებას, რომელიც ჩვენს რეალობაში ასე ძალუმად იკიდებს ფეხს, ეს ჩვენი მცირედმორწმუნეობის ბრალია; ეს არის შედეგი იმისა, რომ სიღრმისეულად ვერ სწვდებიან სახარებისეულ სწავლებას. **სამწუხაროდ, დღეს ისეც ხდება, რომ ზოგიერთი სასულიერო პირთი ანგარება ამოქრავებთ, ხანაც პოლიტიკურ ზეგავლენას განიცდიან. პოლიტიკოსთა უმრავლესობა დღეს არაეკლესიურია, არა ღვთიურია და არც თუ იზვიათად სასულიერო პირები მათ საამებლად გუნდრუქს უკავებენ...**

— მახსოვს, არჩევნების დროს მრევლს მიმართეთ, მოსულიყვენ და გამოეხატათ თავიანთი მოქალაქეობრივი პოზიცია, ოღონდ მარკირების გარეშე. რატომ? მარკირებაში ისეთი რამ დაინახეთ, რაც მართლმადიდებელი ადამიანისთვის მიუღებელი იყო? ნუთუ ეს ეშმაკის დამლაა?

— მე ზუსტად ვიცი, რომ ნივთიერება, რომლითაც ადამიანთა მარკირება ხდება, გაურკვეველი შემადგენლოვისაა. მისთვის სასურველი ინფორმაცია მტერს ჩვენში სითხის სახითაც შეუძლია შემოიტანოს. ჩვენი კანი ხომ იწოვს ამ სითხეს? მე დაბეჭდითაა არ ვამბოვ, რომ ეს ეშმაკის დაგლია, თუმცა ეს უდავო წინაპირობაა, რომ ერთ დღეს მარჯვენა ხელზე, რომლითაც პირფარს ვიწმერთ, ეშმაკის დაგლით დატვიფრაც დაგვიპირონ. ამიტომ დღეს, როცა მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ მთელს მსოფლიოში ბრძოლაა გაჩაღებული, ფრთხილად უნდა ვიყოთ და მსბავსი მარკირებისაგან თავი შორს დავიჭიროთ...

...აქვე მინდა სწორად განვსაზღვრო სიტყვა – განათლება. დღეს განათლებულად იმ ადამიანს მიიჩნევენ, რომელსაც ბევრი უმაღლესი სასწავლებელი აქვს დამთავრებული და ბევრი წიგნი აქვს წაკითხული. ეს არასწორი მიდგომაა, რადგან ასეთი ადამიანები მნიგნობრები არიან და არა განათლებული. სახარებაში უფალი მნიგნობრებს მიმართავს: „ჰვი, თქვენ მნიგნობარნო და ფარისეველნო! არც თქვენ შედიხართ სა-

სუფეველში და არც სხვას უშვებთო!“, „შვილნო იქედნეთანო“ — გველის შვილები უწოდა მათ. ნათელი არა უმაღლესი სასწავლებლიდან და წიგნებიდან, არამედ უფლისაგან მოდის — „ნათელი ქრისტესი განანათლებს ყოველთა!“. სწავლა სულიერებით აღმშენებელია და სრულმყოფელი, სწავლა უღმერთოდ — დამანგრეველი!

— მეუფეო, ივერია გაბრწყინდება?

— ივერია აუცილებლად გაბრწყინდება, მაგრამ არა ისე, როგორც ჩვენ წარმოგვიდგენია. ჩვენი ხელისუფლება ხშირად წარმოთქვამს — საქართველო გაბრწყინდებაო; მე არ ვიცი, რას გულისხმობენ ისინი, სიმათლე კი ერთია — საქართველოს გაბრწყინება არის ქართველი ერის სულიერი და არა მინიერი მხარე. იმ სულიერი შესაძლებლობებით, რომლებიც დღეს გაგვაჩნია, საქართველოს ვერ გავაბრწყინებთ. ჩვენს სამშობლოზე, დედა ღვთისმშობლის წილხვედრ მიწაზე, ისევ თვითონ იზრუნებს დედა ღვთისა. მეორედ მოსვლამდე საქართველო სულიერად გაბრწყინდება! მაგრამ ამას, რა თქმა უნდა, დიდი სულიერი შრომა სჭირდება. დღეს საქართველოს ყველა მხრიდან უტევენ — რუსეთიდან, სომხეთიდან, აზერბაიჯანიდან, დასავლეთიდან. ეს ეშმაკის ხრიკებია, რადგან არ აწყობს ეშმაკს საქართველოს სულიერი გაძლიერება. საქართველო ისე აღდგება, როგორც ოთხი დღის მკვდარი ლაზარე აღდგა! დღეს საქართველო აღდგომის პროცესშია და ამ პროცესში ბევრი გამოაშკარავდება, ბევრი წარმოჩინდება — „ბნელსა შინა მსხდომნი“ გარეთ გამოვლენ. სანამ იესო ქრისტე ძე ღვთისა და ძე კაცისა მოვიდოდა, ადამიანები თავიანთ ცოდვებს ვერ ხედავდნენ, მისი მოსვლის შემდეგ გაცხადდა მათი ცოდვები, ამიტომაც გაღიზიანდნენ ცოდვილნი და ჯვარს აცვეს მაცხოვარი. ასევე მოხდება საქართველოს გაბრწყინებისას — ჩვენი ქვეყნის ყველა მტერი წარმოჩინდება თავისი ბნელი საქმეებით; ისინი ქვეშეცნეულად გრძნობენ,

რომ საქართველო სულიერად ძლიერდება და მოსვენება დაკარგეს...

გავიხსენოთ საქართველოს ისტორია — ერთმორწმუნე ბიზანტიის იმპერია ვითომ დახმარებას გვპირდებოდა, თუმცა ბერძნები გრძნობდნენ, რომ ის, რაც თვითონ შრომითა და ღვაწლით უნდა მოეპოვებინათ, უმთავრესი და უპირველესი ადამიანებისთვის, სიყვარული — ეს ქართველებს ბუნებრივად გვქონდა, ღვთისგან ბოძებული. გაიხსენეთ, როგორ ცდილობენ იერუსალიმში — წმინდა მიწაზე ქართული კვალის ნაშლას; ისე გადაშალეს, გაავრანეს შოთა რუსთაველის ფრესკა, რომ ხელი არ აუკანკალდათ; რუსეთი? გვეგონა ერთმორწმუნე ქვეყანასთან გავერთიანდით, მაგრამ შურს და სიძულვილს მაინც ვერ მალავდნენ – თეთრად ღებავდნენ ჩვენს უნიკალურ ფრესკებს, ჩვენს სინმინდეებს იტაცებდნენ და გაჰქონდათ საქართველოდან. ესეც ნიშანი იმისა, რომ რუსებიც გრძნობდნენ ღვთის ჯილდოს — სიყვარულს ქართველ ერზე. მაგრამ ვინც არ უნდა ეცადოს, ქართველის სულში სიყვარულს ხომ ვერ ნაშლის! ღვთის რჩეული ერი ვართ ქართველები და ღვთივკურთხეულია ქართული მიწა. უფალს ვევედრები, მთელი საქართველო, ყველა ქართველი „ერთ სულ და ერთ ხორც“ გაერთიანდეს მართლმადიდებლური დროშის ქვეშ უფლის სადიდებლად.

დღევანდელი რეალობიდან გამომდინარე, ბევრს ეჭვი უჩნდება — რომელ გაბრწყინებაზეა ლაპარაკიო, მაგრამ ყველაზე მეტად დედა ღვთისმშობლის იმედი მაქვს. მისი მეოხებით, მისი შეწევნითა და უფლის კურთხევით საქართველო გადარჩება და გაბრწყინდება — ერთი პირითა და ერთი გულით განადიდებს ყოვლადწმინდა სამებას.

— **ახლა რომ გითხრან, რამდენიმე წინადადებით მიმართეთ ერსო, რას ეტყოდით?**

— **ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქის სიტყვებით: „ქართველნო, ერთად — ღვთისაჰენი!“ ამ**

მიმართვას იმდენჯერ გავიმეორებდი, რამდენის თქმის უფლებაც მიქნებოდა. მაგრამ მინდა გითხრათ, რომ ქართველში მხოლოდ ქართველს არ ვგულისხმობ, ჩვენს წინაპრებს მართლმადიდებლობა ქართველობასთან ჰქონდათ გაიგივებული. იონაე საბანისკე აბო თბილელზე წერს — „ისამიტილყოფილი და ან ქართველიო“. ჭომათ ისამიტილი იყო, მაგრამ, რადგან მართლმადიდებლად მოინათლა, უკვე ქართველად იწოდება.

რამდენიმე წლის წინათ, იმ საშინელ დღეებში, როცა რუსეთში ქართველებს ქართველობისთვის სასტიკად უსწორდებოდნენ და სასიკვდილოდაც კი იმეტებდნენ. არასოდეს დამავინწყდება რუსი მართლმადიდებლების საქართველოს სიყვარულით ანთებული გამოსვლები გულზე გაკრული წარწერებით — „მე ქართველი ვარ!“, „მე მიყვარს საქართველო!“. ამით ისინი საქართველოს — დედა ღვთისმშობლის წილხვედრი მიწის მართლმადიდებლობის, ქრისტეს სიყვარულს გამოხატავდნენ. ჩვენთვის ისინიც ქართველები, ჩვენი სხეულის ნაწილები არიან. ქართველობას საზღვარი არ აქვს! მართლმადიდებელი ყველა ქართველია, რუსი იქნება, ოსი, აფხაზი თუ სომეხი, ეს ქართველი ერის სულიერი მისიაა და ამას ქვეშეცნეულად ყველა მართლმადიდებელი გრძნობს. ასეთი მიდგომით გაერთიანდება და გაბრწყინდება საქართველო.

ჩვენი ხსნა გართლგაღიდავალ ერთა ერთობაშია

— მეუფე იობ, ამ ბოლო ხანებში ძალიან ხშირად ბრძანებთ თქვენს ქადაგებებსა თუ პირად საუბრებში, რომ ძალიან რთულ დროში გვინევს ცხოვრება და მომავალშიც ბევრი იქნება განსაცდელი. რას გულისხმობთ და როგორ უნდა გავუმკლავდეთ ამ განსაცდელებს?

— წმინდა მამები ამბობენ: „**ნამდვილი სიკვდილი მაშინ კი არ ღვება, როცა სული და ხორცი ერთმანეთს გაეყრება, ნამდვილი, ჭეშმარიტი სიკვდილი მაშინაა, როცა აღამიანი ღმერთს დასცილდება, ღმერთთან საერთო აღარაფერი ექნებაო**“.

იესო ქრისტეს მინიერი ცხოვრებიდან შეგახსენებთ — როცა მას ერთ-ერთი მონაფე ეუბნება, რომ მამა გარდამეცვალა და გამიშვი, რომ დავკრძალოო, უფალი იმას კი არ ეტყვის — წადი და დაკრძალეო, არამედ — აცადე „მკვდართა მკვდრის“ დაფლვაო. მკვდარმა მკვდარი როგორ უნდა დაფლას? მაგრამ აქ უფალმა იგულისხმა ის აღამიანები, რომელთაც ღმერთთან კავშირი აღარ ქონდათ. ჩვენ კი ღმერთთან კავშირი გვაქვს წმინდა ზიარებით, აღსარებით, იმ საიდუმლოებებით, რაც ეკლესიაშია მოცემული. „ვინც ჩემს სისხლსა და ხორცს ღებულობს, ის ჩემთანა ჰგეოსო,“ — ასე ბრძანებს უფალი. ამიტომ ჩვენს ახლობლებზეც უნდა ვიზრუნოთ; **ძალიან ხშირად გვახსენდება აფხაზეთი, სამაჩაბლო — დაკარგული ჩვენი მიწები, სადაც ქართველები სახლობდნენ, მაგრამ არ გვახ-**

სენდებანი დაკარგული ახლოებები, რომელნიც ეკლესიის წიაღიდან წავიდნენ, რომელნიც არ მოდიან ეკლესიაში, რომელნიც საქართველოდან არიან წასულნი და ასეთები მილიონია, ჩვენ მათთვის არ ვზრუნავთ. პირიქით, უნდა გავაძლიეროთ ლოცვები, რადგან ესაა ერთადერთი საშუალება უფალთან ურთიერთობის, რომ ღვთის მაღლითა და წყალობით დაუზრუნდნენ ღვთივკურთხეულ საქართველოს, ღვთისმშობლის ნილხვედრ ჩვენს მიწას, რათა დაიწყონ ჭეშმარიტი, მართლმადიდებლური ცხოვრება. არაერთგზის მითქვამს და კიდევ გავიმეორებ — მხოლოდ მართლმადიდებლობაშია ჩვენი ხსნა!

მართლმადიდებლობა — ეს არის მართლის დიდება, სიმართლის, ჭეშმარიტების დიდება. ეს არის უდიდესი საუნჯე, ეს არის ჩვენი ცხოვრება. მართლმადიდებლობა — ეს საქართველოს ისტორიაა, ეს ის რწმენაა, რომლითაც მივებახლებით უფალს. მართლმადიდებლობა — ეს არის მიტევების, კეთილი საქმეების კეთების უნარი და საერთოდ, ჩვენი თვითმყოფადობა განსაზღვრულია მართლმადიდებლობით — ჩვენი მეობა, ჩვენი ხასიათი, ჩვენი ბუნება. დიდი წყალობაა ღვთისა, რომ ჩვენ მართლმადიდებლები ვართ და ამისათვის უნდა ვმადლობდეთ უფალს. რადგან სწორედ იგია მსოფლიოში ერთადერთი ჭეშმარიტი რელიგია; როგორც პავლე მოციქული ბრძანებს — **„ერთ არს ღმერთი, ერთ არს სარწმუნოება, ერთ არს ნათლისღება“**. მართლმადიდებლობაა სწორედ ის სულიერი საუნჯე, ის სულიერი საგანძური, რომელსაც უნდა მოვეფრთხილდეთ. მაგრამ ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ მართლმადიდებლობა საქმის გარეშე „მკვდარ არს“. თუ საქმით არ დავადასტურებთ, საქმით არ მოვემსახურებთ ჩვენს დედაეკლესიას, თუ წმინდა მამათა სწავლებით არ ვიცხოვრებთ, მაშინ ჩვენი მარ-

თლმადიდებლობა არაფერს ნიშნავს, რადგან მართლმადიდებლობას მაშინ აქვს ძალა, როცა მას საქმით ვამტკიცებთ.

...სახარებიდან მინდა გაგახსენოთ ის ეპიზოდი, სადაც მეორედ მოსვლაა აღწერილი — უფალი თავის მარჯვენითა და მარცხენით მდგომთ ერთნაირად მიმართავს. მარჯვენით მდგომნი ასრულებდნენ ღვთის მცნებებს — გაჭირვებულებს ეხმარებოდნენ, საპყრობილეში მიდიოდნენ და პატიმრებს ნახულობდნენ, საავადმყოფოში — დავრდომილებსა და ავადმყოფებს, მშვიერს აჭმევდნენ, შიშველს აცმევდნენ, მწყურვალს ასმევდნენ; მაგრამ მარცხენით მდგომნი ამას არ აკეთებდნენ. უფალი მიმართავს ორივე მხარეს მდგომთ — **„ის, რაც მცირედთაგანს გაუჰკეთეთ, მე გამიკეთეთო!“**. მართლმადიდებლობა ცოცხალია მაშინ, როცა ჩვენ ქმედითად ვასრულებთ ღვთის მცნებებს.

საქართველოს ისტორიაში გვყავდა ისეთი მეფეები,

დედოფლები, ღირსი და ღმერთშემოსილი მამანი და დედანი, რომელთაც თავიანთი ცხოვრების წესით და-ამტკიცეს, სისხლის ფასად დაიცვეს მართლმადიდებ-ლობა.

მართლმადიდებლური სამყარო განსაკუთრებულად აღნიშნავს ჩვენი რწმენის ზეიმს — დიდმარხვის პირ-ველივე კვირას მართლმადიდებლობის ზეიმი იდღესას-ნაულება. დღესასნაული მერვე საუკუნის შემდეგ და-წესდა, როდესაც ათასნაირი ბრძოლა მიმდინარეობდა ქვემარტივი სარწმუნოების წინააღმდეგ; საბოლოო ბრძოლა იყო ხატმებრძოლობა — ხატებს შეურაცხ-ყოფდნენ, წვაფდნენ, ყრიდნენ, მაგრამ, როცა მეშვიდე საეკლესიო კრებაზე გაიმარჯვა ქვემარტივა სწავლე-ბამ, რომ ხატებისთვის თაყვანი უნდა გვეცა, მაშინ და-წესდა მართლმადიდებლობის ზეიმი და მეშვიდე საეკ-ლესიო კრება ასე დაგვირგვინდა.

ჩვენ, ქართველები, მართლაც ის ერი ვართ, რომელ-ნიც ყოველთვის ქვემარტივი სარწმუნოებით ვცხოვრობ-დით; ჩვენს წინაპრებს არასოდეს გადაუხვევია მართლ-მადიდებლური რწმენისგან, როცა ხატბრძოლობის მწვალებლობა თითქმის ყველა ადგილობრივ ეკლესიას შეეხო, მაშინ ჩვენ მტკიცედ და შეურყევლად ვიდექით; ამ დროს საქართველოში ჩამოდის იოანე გუთელი და სვეტიცხოველში ხდება მისი ეპისკოპოსად კურთხევა. ეს არის ღვთის დიდი ნიშანი და დასტური იმისა, რომ ჩვენ ვართ ერთგულნი ქვემარტივი სარწმუნოებისა, აქამდე ამან გადაარჩინა საქართველო და მომავალშიც მართ-ლმადიდებლობა გადაარჩენს.

...უპკვი მკაფიოდ და გამოკვეთილად უნდა ვთქვათ, რომ მთელი მსოფლიო ორ ნაწილად არის გაყოფილი — ერთი ნაწილი არის ჭეშმა-რიტი მართლმადიდებელი სამყარო მართლმა-დიდებლური ძვეყნების სახით და მეორე — ეს არის წარმართულ-მწვალებლურ-სატანისტური

სამყარო, რომელშიც, მართლმადიდებელთა გარდა, თითქმის ყველაა გაერთიანებული, სამყარო, რომელიც ეზმაქსაა დამონებული — ადამიანები, რომლებიც ან წარმართობაში არიან, ან პრატიკულ მწვალებლობაში, ან პირდაპირ სატანას ემსახურებიან.

ბრძოლა ამ ორ სამყაროს შორის მიმდინარეობს — ისინი არიან ეშმაკის მსახურნი, ჩვენ — მართლმადიდებლები კი, ვინც ეკლესიურად ჭეშმარიტი რწმენით ვცხოვრობთ, ჭეშმარიტ ღმერთს ვემსახურებით; სხვა „მესამე“ არ არსებობს. დღეს კი არის მცდელობა იმისა, რომ ხალხი დაარწმუნონ, თითქოს კათოლიკეები, პროტესტანტები, სხვადასხვა ქრისტიანული კონფესიები, მუსლიმანები და სხვ. ღმერთს ემსახურებიან. ეს ტყუილია, სიცრუეა! დღეს გამალებით ამზადებენ მსოფლიოს ანტიქრისტესთან შესახვედრად, ამ პროცესს კი მხოლოდ მართლმადიდებლები ეწინააღმდეგებიან, დანარჩენები ვერც კი მიხვდებიან, რომ ის ანტიქრისტი იქნება, რადგან ისინი მიყვებიან ცხოვრების იმ დინებას, რომელსაც მათ „ძლიერნი ამა სოფლისანი“ — მასონები სთავაზობენ; მათ — მასონებს აქვთ შემუშავებული გეგმა, თუ როგორ მოიყვანონ ანტიქრისტი. თუ თვალს გადაავლებთ დღევანდელ პოლიტიკურ მდგომარეობას მსოფლიოში, ნახავთ, რომ თითქმის ყველა სახელმწიფოში ხალხი ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოდის, ხელისუფლების შეცვლა უნდა. ეს ერთ-ერთი ნიშანია იმისა, რომ ანტიქრისტეს ასეთი საზოგადოება როგორც მეფეს, მხსნელს, მესიას ისე მიიღებს! დღეს პრესით, ტელევიზიით, მასმედიის საშუალებებით საზოგადოების გამალებული შემზადების პროცესი მიმდინარეობს ანტიქრისტესთან შესახვედრად! დიდი სიბრძნე და სიფრთხილე გვმართებს! მხოლოდ მართლმადიდებელი ერები დაინახავენ, რომ ის ანტიქრისტი იქნება. იგი ეკლესიის წინააღმდეგ გამოვა.

დღეს ელექტრონულ პირადობის მოწმობებს ურიგებენ ხალხს — ეს არის წინა სახე ანტიქრისტიან გეოგრაფია. მოდინან ადამიანები და მკითხველები — ავიღოთ თუ არა პასპორტები და პირადობის მოწმობები. მე ყველას ვპასუხობ, რომ არ შეიძლება მათი აღება. ისინი კი მპასუხობენ — რა ვქნათ, სამსახურიდან გაგვათავისუფლებენ, რა ვაჭამოთ შვილებს, რით შევინახოთ ოჯახი? ზუსტად იგივე კითხვები ექნებათ მათ ანტიქრისტიან გეოგრაფიის მიღების დროსაც — ვინც ადვილად აიღებს ამ ელექტრონულ პასპორტს, ასევე ადვილად მიიღებს ანტიქრისტიან გეოგრაფიას. ამიტომ ყველაფერი იქით უნდა წარვმართოთ, რომ არ ვიყოთ სახელმწიფოზე სრულად დამოკიდებული, კერძო მეურნეობას უნდა მივყოთ ხელი, მიწა დავაგეგმავოთ, ვიზრუნოთ, ვიმუშაოთ და „პური ჩვენი არსობისა“ ასე მოვიპოვოთ, ასე გადავირჩინოთ თავი.

ხედავთ, რომ შიმშილობის პირასაა მისული მთელი მსოფლიო, ძვირდება პირველადი მოხმარების საგნები, საკვები პროდუქტები. ყველაფერი იმაზე მეტყველებს, რომ ჩვენ მეორედ მოსვლის წინა პერიოდში ვიმყოფებით. ბუნებრივმა კატაკლიზმებმა, რაც მსოფლიოში ხდება, უნდა დაგვაფიქროს და კიდევ უფრო მეტი შემართებით უნდა დავდგეთ მართლმადიდებლურ სარწმუნოებაზე, რადგან მხოლოდ ის გადაგვარჩენს, ის აგვიხელს სულიერ თვალს, რათა დავინახოთ და გავარჩიოთ კეთილი ბოროტისაგან. ამის გარეშე ადვილად მივინდობით ანტიქრისტიან სწავლებას, მის შემოთავაზებებს ბუნებრივად აღვიქვამთ. ამიტომაც ჩვენმა დიდმა წინაპრებმა ფარზე (და ფარი ეს არის საფარველი), მართლმადიდებლობასთან დაკავშირებით, შემდეგი სიტყვები ამოკვეთეს **„საქმით მტკიცად და შეურყვინლად!“**. ჩვენ კი ეს სიტყვები უნდა ამოვიკვეთოთ ჩვენს

გონებაში, ჩვენს გულში, რათა განსაცდელის ჟამს გამოგვაფხიზლოს! უნდა ვიცხოვროთ ჭეშმარიტი სარწმუნოებით! ვმადლობდეთ უფალს, რომ მართლმადიდებლები ვართ. ჩვენთვის, ქართველთათვის, სხვა იდეოლოგია, სხვა მონოდება არ უნდა არსებობდეს.

ის, რაც დღეს საქართველოში ხდება — უხილავი ბრძოლაა ჭეშმარიტი სარწმუნოებისა და ჭეშმარიტი სარწმუნოების მიმდევარი ერის წინააღმდეგ! ტერიტორიები ჩამოგვაჭრეს, უამრავი განსაცდელი დაგვატყდა და თავს. თუ გადავავლებთ თავს ბოლო პერიოდის მოვლენებს, ყველაზე დიდი შეტევა არის მართლმადიდებლურ ქვეყნებზე.

გავიხსენოთ, სერბეთი — დაბოგებს და სერბეთის ქალაქებისთვის ნასროლ რაკეტებს ანერდენს: „ბილოცავთ აღდგომის დღესასწაულსო!“ — ასე „მიულოცეს“ მართლმადიდებლურ ქვეყანას უფლის აღდგომა! ან თუნდაც რუმინეთი — მართლმადიდებლური ქვეყანა დაადანაშაულებს გოშების დევნასა და შვიტროვებში. არც მოლდოვანა დაწყნარებულნი! ან თუნდაც: საბერძნეთში არეულობაა, გამოსვლები, მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა. ეს არ გავმონოთ შემთხვევითი! რა ხდება რუსეთსა და საქართველოში? ეს არის მსოფლიო შემთხვევა — მართლმადიდებლობისა და მართლმადიდებელი ქვეყნების წინააღმდეგ! ისიც კი მოახერხეს, რომ დააპირისპირეს მართლმადიდებელი საქართველო ერთმორწმუნე რუსეთთან! არც ესაა შემთხვევითი! აქედან გამომდინარე, ჩვენ უნდა ვილოცოთ ყოველი მართლმადიდებელი ქრისტიანისთვის, ვინც უნდა იყოს, რა ეროვნებისაც უნდა იყოს ის, უნდა ვილოცოთ მართლმადიდებელი რუსეთისთვის, რუმინეთისთვის, სერბეთისთვის, მოლდოვისთვის და ყველა

მართლმადიდებელი ქრისტიანისთვის. ჩვენ, უბრალოდ, მოვალენი ვართ, ასე მოვიქცეთ, რადგან ჩვენი ხსნა მართლმადიდებელ ერთა ერთობაშია!

...მსოფლიოს დიდი განსაცდელები დაუდგება და კიდევ ერთხელ დავრწმუნდებით, რომ მართლმადიდებელ ერებთან მჭიდრო სულიერი და ფიზიკური კავშირი გადარჩენისთვის აუცილებელია. ვმადლობდეთ უფალს, რომ ჩვენ ცხოვნების საშუალება მოგვეცა ჭეშმარიტი სარწმუნოების სახით. მართლმადიდებლობა — ეს არის ხიდი საიქიოდან სასუფევლისკენ, რადგან მხოლოდ ამით შეიძლება დაიმკვიდროს ადამიანი ცათა სასუფეველი.

... არასოდეს დაგვაზინყდეს წმინდა მეფე ვახტანგ გორგასლის ანდერძი — „ეძიებდეთ ქრისტესთვის სიკვდილსა!“ — მთელმა ჩვენმა ერმა მოიძია ქრისტესთვის სიკვდილი — ასი ათასი ქართველის, ექვსი ათასი გარეჯელი ბერისა და სხვა მონამეთა მონამეობა სწორედ ამ ანდერძის ასრულებაა. მსოფლიოში არ არსებობს სხვა მართლმადიდებელი ქვეყანა, რომელსაც ამდენი მონამე და წმინდანი ყავს. ჩვენ ჯვარცმული ქვეყანა ვართ, მაგრამ არ დაგვაზინყდეს, რომ ჯვარცმას დაფლვა მოსდევს და შემდეგ აღდგომა და ამაღლება! აი, სწორედ ეს პროცესები ელოდება საქართველოს, ქართველ ერს ღვთისაგან — სწორედ საქართველოთი უნდა გამართლდეს მართლმადიდებელი სარწმუნოება, სწორედ აქ უნდა გაძლიერდეს მართლმადიდებლობა! სწორედ ამით გაბრწყინდება საქართველო და არა განათებებითა და ფიზიკური სინათლით, როგორც ზოგიერთს წარმოუდგენია! ეს პროცესი კი უკვე დაწყებულია! იმედი არ უნდა დავკარგოთ, გულხელდაკრეფილნი არ უნდა ვიყოთ და არ უნდა ველოდოთ, რომ ვიღაც გვიხსნის — თითოეულმა ჩვენთაგანმა უნდა გადაწყვიტოს საქართველოს ხსნა! სა-

ქართველოს გამთლიანება თითოეული ჩვენთაგანი-დან იწყება!

არ უნდა ვიყოთ დაიგედეხული ვილაცაზე, როგორც ბევრს ჰბონია, რომ ამერიკა დაბვეხმარება, ზოგს კი რუსეთისკენ აქვს იგედი მიგართული! ჩვენი თავიდან დავიწყოთ საქართველოს გადაარჩენა. თუ ჩვენ გამოვსწორდებით, თუ ჩვენ ეკლესიურად ვიცხოვრებთ, თუ უფალთან წრფელი ურთიერთობა გვექნება, მაშინ ღვთის მაღლიც არ დააყოვნებს საქართველოზე. საქართველო განიწმინდება ბოროტი ძალებისაგან და გამთლიანდება. მხოლოდ სულიწმინდა გააერთიანებს საქართველოს — ეს მუდამ უნდა გვახსოვდეს! არ უნდა ვიყოთ მომხრე სხვა სარწმუნოების მიმდევართა ტაძრების თუ მეჩეთების მშენებლობისა, რადგან სადაც ისინი შენდება, ის ტერიტორია საქართველოსი აღარ არის, ჩვენ მხოლოდ ოკუპაციით კი არ ვკარგავთ ტერიტორიებს, არამედ ასეთი წარმართულ-ერეტიკული სამლოცველოების შენებათაც! ყველანი უნდა გავუფრთხილდეთ ამ ტერიტორიებს, რამეთუ ეს არის ღვთისმშობლის წილხვედრი ქვეყანა და ერიცა და ბერიც ვალდებულნი ვართ, გავუფრთხილდეთ დედა ღვთისმშობლის მიწას!

ჩვენ მაღლიერნი უნდა ვიყოთ ჩვენი მეფეების, დედოფლების, იმ ასი ათასი ქართველი მონამის, ექვსი ათასი გარეჯელი ბერის, საქართველოს მნათობის — ქეთევან წამებულისა და სხვა მეფე-მონამეების, რომელთაც სისხლის ფასად დაიცვეს მართლმადიდებლობა. რომ არა ისინი, ჩვენ დღეს შეიძლება მართლმადიდებლები არც ვყოფილიყავით, ან გავმქრალიყავით როგორც ერი — ყოველთვის ეს იყო გადამწყვეტი საქართველოსთვის, ამან გადაგვარჩინა და სწორედ ამ ჭეშმარიტი სარწმუნოების წყალობით გავაგრძელებთ ცხოვრებას, სანამ ეს ქვეყანა იარსებებს!

...არც ისაა შემთხვევითი, რომ ქართველ ერს მფარ-

ველად ჰყავს წმინდა დიდმონამე გიორგი, რომელიც ქრისტესათვის ეწამა და სისხლის ფასად დაამტკიცა ჭეშმარიტი სარწმუნოება. ჩვენი ერიც ხომ თავისი მფარველი წმინდანივითაა წამებული?! როგორც წმიდა ილია მართალმა ბრძანა — **„ქრისტე ჯვარს ეცვა კაცობრიობისთვის, ხოლო ქართველი ერი ჯვარს ეცვა ქრისტესთვის!“**. სწორედ ესაა ჩვენი ხვედრი, ამით მტკიცდება, რომ ჩვენ ბოლომდე დავიცავთ ჭეშმარიტ მართლმადიდებლურ სარწმუნოებას.

დღეს ჩასახ პოლიტიკას ვეახებით, სხიერებასა და ტყუილზეა დაფუძნებული

(ქარაღის რაიონის სოფელ ჭანდრეზში
კვირაცხოვლოვის ტაძრის
კურთხევისას მეუფე იოზის მიერ
წარმოთქმული ქადაგებიდან)

ღმერთი ირჩევს, თუ ვინ აღადგინოს ტაძარი. შეიძლება აღადმიანს ჰქონდეს მატერიალური შესაძლებლობა, მაგრამ აზრადაც არ მოუვიდეს ტაძრის აღდგენა! არაერთგზის მითქვამს, რომ აღადმიანს შეიძლება ყველაფერი ჰქონდეს, მაგრამ იგი მაინც მკვდარი იყოს. ასეთი „მკვდარი“ აღადმიანები ძალიან ბევრია ჩვენ გარშემო, სამწუხაროდ. წმინდა მამები გვასწავლიან, რომ აღადმიანი, რომელიც ეკლესიურად არ ცხოვრობს, სულიერად მკვდარია. მკვდარ აღადმიანს კი აზრადაც არ მოუვა სიკეთის კეთება, ტაძრის აღდგენა.

დავით წინასწარმეტყველი ბრძანებს: **„თქვა უბუნურმან გულსა შინა თვისსა, „არა არს ღმერთი“, კაცი პატივისა შინა იყო და არა გულისხმა-ჰყო, ჰბაძვიდა იგი პირუტყვისა უბუნურსა და მიემსგავსა მას“. უბუნურადაა მიჩნეული აღადმიანი, რომელიც ეკლესიურად არ ცხოვრობს. პირუტყვისაა მიმსგავსებული კაცი, რომლისთვისაც მხოლოდ ჭამა-სმა, დროსტარებაა მთავარი და სულზე არ ფიქრობს!**

გავიხსენოთ დავით აღმაშენებელი — დიდი მეფე, რომელიც, როგორც სასულიერო პირთათვის, ისე ხელისუფლებისთვის მისაბაძი უნდა იყოს. ის სულ ღოცულობდა, წელიწადში ოცდაოთხჯერ სამოციქულოს კითხულობდა.

სამოციქულოს ნაკითხვა მხოლოდ რაოდენობით კი არ განისაზღვრებოდა, არამედ ეს იყო სულიერი საზრდო მეფისთვის, რომ გაქლიერებულყო და ბრძნულად ემართა თავისი სახელმწიფო, თავისი ქვეყანა. ასეთი მეფეები და ხელისუფალნი გვყავდა და სწორედ ამან გაგვამარჯვებინა! რწმენა, უფლის, სამუოხლოს სიყვარულია მთავარი, თორემ დღეს ვერავინ ვერავის მოატყუებს, დღეს ყველას ყველაფერი ანერია სახეზე. სანამ სიტყვას იტყვის ადამიანი, უკვე ჩანს, რისთვის ამბობს და რა დგას ამ სიტყვის უკან. ეს ნებისმიერ გლახსაც კი არ შეეშლება, წერა-კითხვის უცოდინარსა და გაუნათლებელ ადამიანსაც კი არ გაუჭირდება იმის გამოცნობა, როდის ტყუიან ადამიანები...

სამწუხაროდ, დღეს რასაც პოლიტიკას ვეძახით, ამ ცბიერებაზე, ტყუილზეა დაფუძნებული. სწორედ ეს ტყუილის გავრცობა გამოიწვევს იმას, რომ ადამიანებს უკვე ნდობა აღარ ექნებათ ხელისუფლების მიმართ. ეს კი, თავის მხრივ, მათ ცნობიერებაში მოამზადებს ნია-

დაბს, რომ აირჩიონ ანტიქრისტე. ის თავიდან წარმოაჩინოს თავის სახეს, როგორც კეთილშობილს, როგორც ბრძენსა და განსწავლულს. ადამიანები სწორედ ამისთვის არიან შემზადებული, რომ მეორე ადამიანი გარებნობით შეაფასონ. გარებნობით კი არა, კაცნი ღირსებით, ადამიანობით, დამსახურებით უნდა შევაფასოთ. ბრძენ ქართველს უთქვამს: „საქმიან შინაგან წარმოგაჩინოსო“. მართლაც, მისი გაკეთებული საქმიანობა გამოაჩინოს ადამიანს, გაკეთებული საქმიანობა წარმოჩინდება თითოეული ჩვენთაგანის პიროვნება! ზნეკეთილი ადამიანები კი ეკლესიის წიაღში იზადებიან, რადგან სწორედ ტაძარში გაქვებით საშუალება, მიიღოთ ის მაღლი, რომელიც ეკლესიაშია დავანებული, რომლითაც უფალს ვუკავშირდებით. ამიტომაც ტაძრის აღდგენა, აშენება ასეთი დიდი, საღვთო საქმე; ამიტომაც ასე განსაკუთრებულად ვლოცავ ამ ტაძრის აღმდგენსაც და იმ ხალხსაც, ვინც მცირეოდენი წვლილიც კი გაიღო ამ საქმისთვის.

მე მინდა უფლის სიტყვები შეგახსენოთ: **„ვინც ჩემთან არ არის, იგი მტერ ჩემდა არს“**. ისევ უფალი გვპასუხობს, ვინ არის მასთან — ვინც ჩემს სისხლსა და ხორცს ღებულობს, ის ჩემთანა ჰგეოსო — ვინც ეზიარება, ეკლესიურად ცხოვრობს, მხოლოდ მასზეა სულიწმინდის მაღლი გადასული.

არაერთგზის მითქვამს, რომ ძალიან რთულ დროში გვინევს ცხოვრება, როცა ჩვენი ეკონომიკა თითქმის სრულად და საინფორმაციო საშუალებების თითქმის ოთხმოცი პროცენტი „ვიღაცების“ ხელშია... და გვეკარნახობენ, თუ როგორ უნდა ვიცხოვროთ. სწორედ აქ უნდა გვექონდეს სულიერი თვალი, რომ მათი კარნახით არ ვიცხოვროთ, მათი შემოთავაზებული ცხოვრების წესი არ გავიზიაროთ, თუ გვინდა, რომ სწორი, ღვთისათნო

იყოს ჩვენი ცხოვრება. რადგან იქ, ვისთანაც სულიერება დაკარგულია, მკვდარია; ის, ვინც თავისი აზროვნებით მართლმადიდებელი არ არის, ჩვენ მისგან მაგალითს ვერ ავიღებთ; სულიერად მკვდარ ადამიანებს ვერ მივემსგავსებით...

ხშირად „გვიქადაგებენ“ დასავლური ცხოვრების იმ მხარეს, სადაც გაუფასურებულა ადამიანური ღირებულებები; იქ თითოეული ადამიანი მხოლოდ თავის თავზე ფიქრობს. მათთვის სამშობლოს მცნება არ არსებობს; მათი გონება მატერიალური კეთილდღეობისკენაა მიმართული. სული კი მკვდარია. ეს უნდა გავაცნობიეროთ. ჩვენ სულით და ხორციით ცოცხალნი მაშინ ვართ, როცა ეკლესიაში ვართ. **ვერანაირი პრესა, ტელევიზია, ვერანაირი მოწოდებები პატრიოტიზმს და ზნეობას ვერ ჩამოაყალიბებს. ამის მომცემი მხოლოდ ეკლესიაა. თუ ადამიანი ეკლესიურად ცხოვრობს, ის ზნეობრივადაც ღირებულია და მას პატრიოტული სულისკვეთებაც გააჩნია.**

საოცარია, როცა ჩვენი ერის, ეკლესიის ისტორიას ვეცნობით, ვგრძნობთ, რომ აშკარად ღვთის ხელი მოქმედებს როგორც ჩვენს ერზე, ისე ეკლესიაზე. ეს ჯერ კიდევ იმ დროიდან მომდინარეობს, როცა ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელმა დედამ მოციქულებთან ერთად მიიღო მონაწილეობა წილისყრაში — თუ ვის სად უნდა ექადაგა. **აი, სწორედ იქიდან განისაზღვრა საქართველოს მომავალი, ჩვენი ცხოვრება, როდესაც გადაწყდა, რომ ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი უნდა წამოგვჩანებულიყო საქართველოში, მისი ამ ქვეყნიდან გასვლის დრო იყო დამდგარი, მას მაცხოვარი გამოეცხადა და უთხრა — შენს წილხვედრ ქვეყანაში გააგზავნე ანდრია პირველწოდებული და „არა გავწირო ერი ესე საზეპურო უკანასკნელ ჟამამდეო“. სწორედ დე-**

და ღმრთისმშობელი ბრძანდება ჩვენი უხეს-
თაისი პატრონი, ჩვენი მფარველი, ჩვენი დედა,
რომ არა ეს განსაზღვრულობა უფლისგან, ჩვენ
ნამდვილად აღარ ვიარსებებდით, ჩვენზე უფ-
რო ძლიერი, განვითარებული ქვეყნები წარმო-
ვლდებოდნენ, მაგრამ საქართველო ისევ არ-
სებოვს და იარსებებს „უკანასკნელ ჟამამდე“.
ეს კი ყოველდღისაა ღმრთისმშობლის დიდი
დამსახურება...

მინდა, ერთი მაგალითი მოგიყვანოთ: ყოველთვის
გვებრძოდნენ, რომ ქართული მართლმადიდებელი ეკ-
ლესია არ ყოფილიყო დამოუკიდებელი. მეთოთხმეტე
საუკუნეში საბერძნეთში იყო პატრიარქი — კალისტე
კონსტანტინეპოლელი, რომელსაც მისმა ქვეშევრდო-
მებმა და სასულიერო პირებმა სთხოვეს, გაეუქმებინა
ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია და ისტორიულად
აუხსნეს, თითქოსდა არ ვიმსახურებდით ამ დამოუკი-
დებლობას. შეადგინეს წერილი, ტრაქტატი და ამ გა-
დანყვეტილებას ხელი მოაწერა კალისტემ. მოხდა ისე,
რომ მალევე შეწყდა მისი პატრიარქობა და ეს გადანყ-
ვეტილება მან სისრულეში ვერ მოიყვანა. ჩვენ ავტო-
კეფალური და დამოუკიდებელი ვიყავით და ვართ დღე-
საც. სწორედ ამამია ღვთის ხელი.

ისიც მინდა გავიხსენო, თუ როგორ დამაჯერებლად
დაუსაბუთა ღმრთის მამამ, გიორგი მთაწმინდელმა ის-
ტორიული წყაროებით ანტიოქიის პატრიარქს, თეოდო-
სი მესამეს, რომელიც „იყო კაცი მაღალი და ფილოსო-
ფოსი, ორთავ ცხოვრებაში გამოცდილი“, რომ ჩვენი ეკ-
ლესია ნამდვილად იმსახურებდა ავტოკეფალიას —
**„წმინდაო მიუფო, შენ იტყვი ვითარებად თავი-
სა მის მოციქულისა პეტრეს საყდართა ვხიო,
ხოლო ჩვენ პირველწოდებულისა და ძმისა თვი-
სისა მწოდებულისა ნაწილნი ვართ და სამწყსო-
ნი და მის მიერ მოქცეულნი და განათლებულნი.**

და ერთი წმიდათა ათთორგებთა მოციქულთა-
 განი სვიმონ კანანელი ქვეყანასა ჩვენსა დამარ-
 ხულ არს აფხაზეთს, რომელსა ნიკოფსი ეწოდებ-
 ბის. ამათ წმიდათა მოციქულთა განათლებულ-
 ნი ვართ და ვინაითგან ერთი ღმერთი გვიცნო-
 ბიეს, არღარა უარგვიყოფიეს და არცა ოდეს
 წვალებიესა მიმართ მიდრეკილ არს ნათესავი
 ჩვენი, და ყოველთა უარისგყოფელთა და მწვა-
 ლეებელთა შვევაჩვენებთ და დავსწყევთ... შვენის
 ესრეთ, რათა წოდებულნი იგი მწოდებულსა მას
 დაემორჩილოს, რამეთუ პეტრესი ჯერ არს, რა-
 თა დაემორჩილოს მწოდებულსა თვისსა და ქმა-
 სს ანდრეას და რათა თქვენ ჩვენ დაგვემორჩილ-
 ნეთ“, რადგან ანდრიას პირველად მოუწოდა
 იესო ქრისტემ და ამის გამო პირველწოდებულნი
 ეწოდა, ქართველები კი მისი მოქცეულები
 ვართ, ხოლო პეტრეს — ანდრიას ქმას, ანდრიას
 შვიდგომ მოუწოდა უფალმა მოციქულად და აქე-
 დან გამომდინარე, ჩვენ კი არ უნდა დაგვემორ-

ჩილოთ თქვენ, არამედ თქვენ უნდა დაგვიმორჩილოთ ჩვენ, თქვენ უნდა იყოთ ჩვენს დაქვემდებარებაში...

უფლის მადლითა და წყალობით მაშინ გიორგი მთან-მინდელმა შეძლო დაემტკიცებინა, რომ ქართული სამოციქულო ეკლესია ავტოკეფალიას იმსახურებდა. ეს ფაქტები კიდევ ერთხელ მეტყველებს, რომ **ქართული ეკლესიის წინააღმდეგ ყოველთვის იყო ბრძოლა და დღეს განა შეიძლება რამე გაგვიკვირდეს? დღეს რაღაც ჯგუფმა — არაქართველებმა დაინყეს ეკლესიის წინააღმდეგ შეტევა (ვინც დადაქლესიას ებრძვის, მას არ შეიძლება ქართველი ეწოდოს).**

ის მაინც გაიხსენონ, რომ ისტორიულად ასე იყო ყოველთვის — როცა მტერი შემოდიოდა, ცდილობდა, პირველად ეკლესია-მონასტრები დაენგრიო, მცდელობა იყო იმისა, რომ მეფე-დედოფალთ სარწმუნოება შეეცვალათ და მერე სხვა ფენის ადამიანებიც შეიცვლიდნენ სარწმუნოებას, მაგრამ ჩვენი მეფე-დედოფალნი ქრისტეს ერთგულნი რჩებოდნენ. ამის ყველაზე ნათელი დადასტურებაა ქეთევან დედოფალი, მეფე ლუარსაბი, არჩილი... **დღეს კი ჩვენს ვაი-ქართველებს (მე ძალიან მტკივა გული ამ ადამიანებზე) არ ესმით ეკლესიის მნიშვნელობა და მიზანმიმართულად, შეგნებულად ებრძვიან ეკლესიას და ის კი არ იცინა, რომ ეკლესია ბრძოლაში იწართობა, უფრო ძლიერდება და მყარდება! ჩვენ ბრძოლის არ გვეშინია. ეკლესიის დაარსებიდან, პირველი საუკუნიდან დღემდე მიმდინარეობს ეკლესიის წინააღმდეგ ბრძოლა და ბრძოლაში ასე გამობრძმადილ ქრისტეს ეკლესიას ვერაფერს დააკლებს ვერც შინაური და ვერც გარეული მტარი... ეს კარგად ახსოვდეს ყველას!...**

ჩვენ გამოვიარეთ კომუნისტური ეპოქა, რომელშიც ათეიზმს, უღმერთობას გვასწავლიდნენ. შეიძლება ითქვას, რომ დღესაც იგივე მდგომარეობაა — **ტილავიზი-ზიით თუ პრესის საშუალებებით პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მიღის მოწოდება, რომ ღმერთი არ ვინაგოთ, ტაძრები, მონასტრები არ ავაშენოთ... ასეთ რთულ ვითარებაში ყველანაირად უნდა ვეცადოთ, რომ ლოცვები გავაძლიეროთ, რომ ღვთის მაღლით, ანდრია პირველწოდებულის ლოცვით (სწორედ ანდრია პირველწოდებულმა მისცა ჭეშმარიტი სარწმუნოება ქართველ ერს, რომლითაც დღესაც ვცხოვრობთ და მომავალშიც ასე გავაგრძელებთ სიცოცხლეს) **სულიერი თვალის აკვიხილოს.****

შევთხოვ წმინდა ანდრია პირველწოდებულს, რომელსაც პირველად მოუწოდა უფალმა მოციქულთა შორის, რომელმაც საქართველოში დედა ღმრთისმშობლის ხელთუქმნელი ხატი ჩამოაბრძანა ნიშნად იმისა, რომ ეს ქვეყანა ყოვლადწმინდა ღმრთისმშობლის წილხვედრია, რომ სულიერად წარიმართოს საქართველოს მომავალი, მართლმადიდებლური ჭეშმარიტი სარწმუნოებით განმტკიცდეს ქართველი ერი და ჩვენი ეს ღვთივკურთხეული მინა-წყალი ყოველთა ქართველთა წმინდანთა ლოცვით დაცული ყოფილიყოს ხილული და უხილავი მტრებისგან. ჩვენს სამშობლოს ძალიან ბევრი მტერი ჰყავს — შინაური თუ გარეული. ქართველ წმინდანთა ლოცვით ყველა ეს მტერი დათრგუნულიყოს; ყველა, ვისაც ჩვენი სამშობლო, ჩვენი დედაეკლესია არ უყვარს, ვინც ქართველი ერის მიმართ მტრულადაა განწყობილი. საქართველოს ყველა მტერი — შინაური თუ გარეული, ყველა წმინდა გიორგის ძლევაშემოსილი მახვილით განგმირულიყოს! ხოლო ვინც ერთგულია დედასამშობლოსი, დედაეკლესიისა, ღვთისა და წმინდანთა მფარველობა არ მოჰკლებოდეს!

დღეს ვინც თანამდებობისთვის იბრძვის, ვინც თავის პირადულს სამშობლოზე წინ დააყენებს, მას ხელი მოეცარება. ასეთი ადამიანები წარმატებას ვერ მიიღწევენ, ვერ გაიმარჯვებენ...

სამწუხაროდ, ერის დღევანდელი მდგომარეობით განისაზღვრება ქართული ეკლესიის სულიერება — დღეს რა მდგომარეობაა საქართველოში, ის სულიერებაა ეკლესიაში. თუ ჩვენ გვაკმაყოფილებს ერის ასეთი მდგომარეობა, ეს იმას ნიშნავს, რომ გვაკმაყოფილებს სულიერების დონეც ეკლესიაში. ხოლო თუ ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობა არ მოგვწონს, არ გვაკმაყოფილებს, მაშინ უნდა დავინყოთ სულიერი გამოცოცხლება, სულიერი გაზრდა. ეს ჩვენ — სასულიერო პირებმა, ეკლესიამ უნდა გავაკეთოთ!.. სამწუხაროდ, საქართველოში მომხდარი ბოლოდროინდელი მოვლენები კიდევ ერთხელ შეგვახსენებს, რომ ჩვენი ერი სულიერად აღზრდილი არაა, ეს კი სწორედ ჩვენი, სამღვდელოების, „დამსახურებაა“ — ჩვენ არასწორად ვზრდით მრევლს, არ ვაძლევთ მათ მაგალითს სულიერი ძალისას, რწმენისას, რაც საჭიროა თითოეული თქვენგანისთვის.

ერი რომ სულიერად სწორად აღზრდილი იყოს, დემეტრე თავდადებულისნაირი მაგალითის მიმცემი რომ ჰყავდეს, ჩვენ ერთიანი ვიქნებოდით, მაშინ საქართველო ერთიანი იქნებოდა — არ გვექნებოდა წართმეული არც აფხაზეთი, არც სამაჩაბლო. სწორედ ამ ტერიტორიების წართმევა, სულიერი თუ მატერიალური დანაწევრება ერისა, მეტყველებს იმაზე, რომ ჩვენში ძალიან დაბალი სულიერებაა. ერში მაღალი სულიერება მაშინ იქნება, როდესაც ნებისმიერი რიგითი მღვდელი ლოცვა-კურთხევას მოგცემთ ნებისმიერ საქმეზე და თქვენ ამ კურთხევას მორჩილებით აღასრულებთ. სამწუხაროდ, ეს ასე არ არის. ჩვენ ეკლესია და მოძღვართან ურთიერთობა მხოლოდ კეთილდღეობისთვის, მხოლოდ

კარგი პირობებისთვის გვჭირდება, მხოლოდ იმისთვის, რომ ვთქვათ: „აი, ეს ჩემი მოძღვარიო“, და ამითაც კი ვიტრაბახოთ, ამითაც თავი მოვიწონოთ, ეს ყველაფერი პირად განდიდებას ემსახურება. აბა, გვყავდეს მკაცრი მოძღვარი? აბა, მიგვითითოს ნაკლოვანებებზე? ჩვენ მაშინვე დავტოვებთ მას!... ასეთი მდგომარეობაა, სამწუხაროდ, ერში და **ჩვენ — ეკლესიამ და ღვთის მსახურებამ, ყველანაირად უნდა ვიზრუნოთ, რომ საქმით, სიტყვით, სულიერებით მაგალითის მიმცემი ვიყოთ ჩვენი მრევლისთვის. ამ მრევლი არაა დამნაშავე, ამ დამნაშავენი ვართ ჩვენ — მოძღვრები! „მწყემსნი“ არიან პასუხისმგებელი მრევლის ასეთ სულიერ მდგომარეობაზე. როცა ჩვენი ერის, ეკლესიის ისტორიას ვეცნობით, ვბრძნობთ, ჩვენი წინაპრები ყოველთვის შეგვახსენებენ, რომ ჩვენ სასულიერო პირები უნდა ვიყოთ მაგალითის მიმცემი ერისთვის, თუნდაც თავგანწირვის ფასად! დიახ, ჩვენ უნდა დავძლოთ თავი ერისთვის მისთვის მნიშვნელოვან ჟამს და სწორად ამის შემდეგ გაამოფხილდება და გაერთიანდება ერი, ამის შემდეგ თითოეული ჩვენგანი დავფიქრდებით — თუ რისთვის ვართ ამჟამად!..**

ძალიან რთული დრო დაგვიდგა. ეს არის დრო, როდესაც „რჩეულნიც კი შეცდებიან“. იმდენად საშიში მდგომარეობაა, ადამიანების დასალუბად, წარსანყმედად ისე ბრძღვინავს ეშმაკი, „ვითარცა ლომი“, ამიტომაც მეტი სულიერება გვმართებს, მეტად უნდა ვიაროთ ეკლესიაში, რადგან უმთავრესი ღირებულება, ფასეულობა — სული გადავირჩინოთ, ეს კი ეკლესიური ცხოვრებით მიიღწევა! სულიერი სიმტკიცით, ეკლესიური, სწორი ცხოვრებით მოვიპოვებთ ღვთის წინაშე სულიწმინდის მადლს, რომელიც დაგვიცავს ხილული და უხილავი მტრებისგან...

როგორც წმიდა მამები გვასწავლიან, ეს ცხოვრება გამოცდაა თითოეული ჩვენგანისთვის, თითოეულ ჩვენგანს ათი, ასი, ორასი ეშმაკი დაჰყვება დასალუპად, ეს უნდა გვახსოვდეს და ამიტომ **ერთმანეთს მხარში უნდა ამოვუდგეთ, როგორც სახარება გვმოქმედებს, „ურთიერთას სიმძივით იტვირთეთ და ესრეთ აღასრულეთ სჯული იგი ქრისტიანიო“, ერთმანეთის თანადგომით, ერთმანეთის გვერდით ყოფნით ჭირსა თუ ლხინში უნდა გავაძლიეროთ ერთმანეთი, სწორედ ესაა ქრისტიანობა!.. ხოლო თუ გული გაგვიცივდა, თუ ერთმანეთს გვერდით არ დავუდებთ, თუ სხვისი ჭირი ჩვენთვის ლხენაა, მაშინ ჩვენი საქმე ცუდად ყოფილა. ერთმანეთის სიყვარულში უნდა განვმტკიცდეთ. ქრისტიანობა მხოლოდ პირჯვრის გადაწერა და ტაძარში სიარული არ არის, ქრისტიანო-**

**ბა მოყვასის თანადგომაა, მიტოვებაა, ძრისტი-
ანოზა თავდადებაა მოყვასისათვის, ერისათ-
ვის...და სწორედ ამ სულისკვეთებით უნდა აღ-
ვზარდოთ ჩვენ — მოძღვრებმა ჩვენი სულიერი
შვილები, ჩვენი მრევლი. სწორედ ამის მაგა-
ლითს გვაძლევინ ჩვენი ღირსაუღი წინაპრები!..**

დღეს, როგორც ვხედავთ, პირადი კეთილდღეობა
აღემატება ქვეყნის ინტერესებს. ძალიან ბევრი დიდი
პიროვნებისგან მომისმენია, რომ, თუ ჩემი ოჯახი კარ-
გად იქნება, ჩემი შვილები კარგად იქნებიან, მე ეს
„მანყობსო“, მთლიანად საქართველო, მთელი ერი კი
არა, საკუთარი ოჯახის კეთილდღეობაზე ზრუნავენ
მხოლოდ! ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მათ უკვე არჩევანი
გააკეთეს. არჩევანი გააკეთეს წარმავალზე, ხრწნადზე,
დროებითზე... ჩვენ მარადიული ღირებულებები უნდა
ავიყვანოთ თავის სიმაღლეზე — ეს არის სამშობლოს,
დედაეკლესიის, მოყვასის სიყვარული. ჩვენი ცხოვრე-
ბა სწორედ ამ ღირებულებებზე უნდა დავაფუძნოთ, ეს
უნდა იყოს მთავარი და არა ფიქრი და ზრუნვა მხოლოდ
პირად კეთილდღეობაზე, კარგად ცხოვრებაზე, კარგ
თანამდებობაზე. **დღეს ვინც თანამდებოვისთვის
იბრძვის, ვინც თავის პირადულს სამომოლოზა
წინ დააყენებს, მას ხელი მოეცარება. ასეთი
აღამიანები წარმატებას ვერ მიაღწევენ, ვერ
ბანიარჯვებენ... და თუ საქართველოსთვის, სა-
ქართველოს გაერთიანებისთვის, ეკლესიის
ერთიანობისთვის იბრძვიან, მათუა ღვთის
მფარველობა და ღვთის კურთხევა იქნება. ეს
ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს!..**

ძალიან რთულია, ადამიანმა აიტანო ამდენი განსაც-
დელი, ამდენი შეურაცხყოფა, ამდენი დამცირება, ქარ-
თველი ერის ღირსებების ფეხქვეშ ასე გათელვა. ამის
ატანა მართლაც ძალიან ძნელია. ჩვენ, უპირველესად,
რა თქმა უნდა, ღმერთის იმედი გვაქვს, რომ უფალი მოგ-

ვხედავს, მოგვხედავს ყოვლადწმიდა ღმრთისმშობელი დედა, ვისი წილხვედრიცაა საქართველო. მათი იმედი გვაქვს, რომ ასე აღარ გაგრძელდება. ყველანაირად უნდა ვეცადოთ, რომ ერთსულოვანი ვიყოთ, გვიყვარდეს ჩვენი დედაეკლესია და ჩვენი სამშობლო. თორემ, თუ ჩვენ, სასულიერო პირნი, ვიტყვი, რა თქმა უნდა, ამას ძალა მიეცემა — **ყველა იუდა, გამყიდველი, მოღალატე იუდასავით დაასრულავს თავის ცხოვრებას, ხოლო სამშობლოს, დედაეკლესიის ერთგული ყველა ადამიანი დაცული იქნება ღმრთისაგან! უფალს შვეთხოვ, მისი მფარველობის ქვეშ ამყოფოს ერთგული, თავდადებული ადამიანები. ჩვენ დღეს ისე, როგორც არასდროს, გვჭირდება ერთსულოვნება, ერთგულება სამშობლოსა და დედაეკლესიის მიმართ...**

რა თქმა უნდა, მოთმინებით ძალიან ბევრი რამ უნდა მოვითმინოთ. მოთმინება ღვთიური ნიჭია, მაგრამ მოთმინებასაც საზღვარი აქვს!.. წერტილი უნდა დაესვას იმას, რაც დღეს საქარ-

თველოში ხდება, ხდება მასმედიის საშუალებებით, ტელევიზიით, ინტერნეტით, ეს ერთგვარი გამოცდაა ქართველი ერისთვის და ეს გამოცდა ჩვენ სულიერებით უნდა ჩავაბაროთ! უნდა გვქონდეს ღმერთის დიდი იმედი, ღმერთს მინდობილნი უნდა ვიყოთ... დედა ღმერთისგომბელს შევავედროთ ჩვენი ქვეყანა, რადგან სწორედ იგია ჩვენი ერთადერთი პატრონი!.. ეს არასოდეს დაგვაპინწყდეს!

თაში მორე
**ნეილა სინოდის ნეკრი,
ბოლნელი ეპისკოპოსი
ეფრემი (გამრეკელიძე)**

სეაპაღლა და გეაფიოდ უნდა ვთქვათ, 26 მაისის ღამე იყო ბოროტება! ეს იყო ქაანის სოღვა და არა გსოლოდ სოღვა, ეს დანაშაული იყო!

— მეუფე ეფრემ, როგორ დაგხვდათ ადგილობრივი მოსახლეობა, როგორი იყო არაქართული მოსახლეობის დამოკიდებულება ეპარქიაში ქრისტიანული ცხოვრების აშკარად გამოცოცხლების, აღმავლობის გზაზე დადგომასთან დაკავშირებით? ეს უკვე თვალშისაცემი იყო თბილისიდანაც კი...

— რა თქმა უნდა, კარგად მახსოვს და ან რა დამავინწყებს იმ პირველ შეხებას ბოლნისის სიონის დიდებულ ტაძართან, პირველ საშობაო წირვას. თუმცა, თქვენგან — მრევლისგან განსხვავებით, მე მაშინ ყინვასა და სიცივეს ვერ ვგრძნობდი, იმხელა ემოციებსა და განცდებში ვიყავი. იმხელა იყო მაღლი ბოლნისის სიონისა. არც იმის დრო მქონდა, გამერჩია — ვინ სომეხი იყო, ვინ — აზერბაიჯანელი; ჯერ თვითგამორკვევის მდგომარეობაში ვიყავი — უცხო მხარეში ხარ, არც არავის იცნობ, ახლობელი არავინ გყავს. თუმცა, რომ წარმომედგინა, იმაზე უფრო ნათელი მდგომარეობა დამხვდა. ქართველ მართლმადიდებლებს, რა თქმა უნდა, ძალიან დიდი სიხარული ჰქონდათ. ძალიან თბილად და სიყვარულით დამხვდა მოსახლეობა.

მომხსენებთ, ეკლესიის იარაღი დაპირისპირება, მრისხანება და ეთნიკური ნიშნით ბარჩევა არაა. ყველა ადამიანი ღვთის შვილია და ყველას სიყვარულით უნდა შეხვდე, ყველა სიყ-

პარულით უნდა მიიღო. ჩვენი ხასიათიც და სარწმუნოებრივი მისწრაფებაც ესაა — სიყვარული, უპირველეს ყოვლისა! მერა კი დრო გამოაჩენს, ვინ მიიღებს, გაითავისებს ამ სიყვარულს, ვის სულს შეეხება სულიწმინდა. მერა ავტომატურად მოხდება გადარჩევა — ვინ დარჩება ამ სიყვარულთან, ვინ — წავა.

... ჩვენ აზერბაიჯანულ ეთნოსთან, ისტორიიდან გამომდინარე, არ გვქონია (ყოველ შემთხვევაში, ქართველების მიზეზით) რაიმე სახის მცდელობა დაპირისპირებისა. და ეს ეტყობა კიდევ ჩვენს ქვეყანას — ამიტომაც ასეთი მრავალეროვანი, ამიტომაც ამდენი სხვადასხვა სარწმუნოების მიმდევარი. ამ რეგიონში კი კიდევ ერთხელ რწმუნდები, რომ სიყვარულია ყველაზე დიდი და დაუმარცხებელი იარაღი. ის, რომ ბოლნისის სიონი დღეს აბსოლუტურად აზერბაიჯანულ გარემოცვაში დგას, ეს კიდევ ერთი ნათელი დადასტურებაა, რომ ეკლესია მარადიულია, ურყევია და სწორედ ეკლესიიდან უნდა დაიწყოს ქვეყნის გადარჩენა და გაერთიანება; ეს ადამიანები, მართალია, სხვა სარწმუნოების მიმდევარნი არიან, თუმცა ზოგადად, ასე ვიტყვი, ღვთის შიში (ღმერთს ვის უწოდებენ თავიანთ წარმოდგენაში, ეს სხვა თემაა) აქვთ, ღვთისმოშიში ხალხია; იციან, რომ ეს ტაძარია — ღმერთის სახლია და მას ცუდად არ უნდა შეეხონ, იქიდან რალაც არ უნდა მოიპარონ, შეგნებულად არ უნდა დააზიანონ. ამდენი წელია, აქ ვარ და არ მახსოვს, ბოლნისის სიონიდან რაიმე დაკარგულიყოს — ისინი შემოდიან ტაძარში, სანთელს ანთებენ (ჩემზე მეტი მამა ბესარიონმა იცის, უკვე 20 წელია, ღვთის მსახური და ბოლნისის სიონის წინამძღვარია), თავისებურად ევედრებიან ღმერთს. ყველასთვის ცნობილი ფაქტია, წმიდა გიორგის როგორ პატივს მიაგებენ მუსლიმანები, თუნდაც ქურმუხის წმიდა გიორგის მაგალითი რად ღირს. აქაც, ხატისუბანია სოფელი, სა-

დაც გიორგობის დღესასწაული განსაკუთრებით აღინიშნება და 23 ნოემბერს, გიორგობას, აზერბაიჯანელი მუსლიმანებიც ცხვარს სწირავენ, სანთელსაც ანთებენ, თავისებურად ევედრებიან, სასოებენ წმიდა გიორგის და მიაჩნიათ, რომ წმიდა გიორგი არის სიძლიერის, გამარჯვების სიმბოლო და ყველა განსაცდელში მათი განსაკუთრებული მეოხი. და რახან უფალი ამას უშვებს, ეს შემთხვევით არ იქნება.

ქართული ეკლესიის ისტორიიდან ვიცით, რომ პირველი წმინდანები არაქართველები, არაქრისტიანები იყვნენ და, თუკი სხვა სარწმუნოების მიმდევარს აქვს სურვილი, ქრისტიანულ ტაძარში წმინდანებს ესასოოს, ეს ძაფი უხეშად არ უნდა გავწყვიტოთ.

... რამდენიმე მუსლიმანი მართლმადიდებლად მოინათლა კიდევ — ერთი ჩვენს ტაძარში სტიქაროსანია, ერთი გოგონა მედავითნეა. ჩემი აზერბაიჯანელი მართლმადიდებელი მძლოლიც დღემდე ჩვენ გვერდითაა და ნებისმიერ ქართველზე არანაკლები ერთგულებით ემსახურება ეკლესიას — ტაძრების მშენებლობაშიც იღებს მონაწილეობას. ასე რომ, ზოგადად ურთიერთობა ხალხის დონეზე ძალიან ნორმალური, სტუმარმასპინძლურია (ისინი მასპინძლებად მიიჩნევენ თავს). ხშირად მოსულან და უკითხავთ, რამე ხომ არ გვეჭირდებოდა; ტყეებში, საზღვრისპირა რეგიონებში, სადაც ძველი ტაძრები და ნამონასტრალეებია, ქართველი ადამიანი ფაქტიურად არ დადის, აზერბაიჯანელებმა კი ფეხდაფეხ იციან თითოეული ხე და ბუჩქი, თითოეული ბილიკი და ბევრჯერ დაუზარებლად მეგზურობას გვინევენ, გზაც გვიჩვენებენ ჩვენი ტაძრებისკენ. ბევრჯერ თავიანთი სურვილითაც მოსულან და უთქვამთ — ამა და ამ ადგილას თქვენი ქილისაა (ქილისას ეკლესიას ეძახიან) და გარჩენებთო. არავის არასოდეს დაუმაღავს ეს, პირიქით — გვეუბნებოდნენ, რომ ეს თქვენია, ქრისტიანულიაო; არც თუ იშვიათად, ტაძრების განმენდაშიც, გზების გაკვალვაშიც გვეხ-

მარებოდნენ. უკან არასოდეს დაუხევიათ. ალბათ, ღვთის შიშით.

— **და შიში შეიქმს სიყვარულსა?..**

— ეს რამდენად გადაიზრდება სიყვარულში, არ ვიცი. ყოველ შემთხვევაში, მათში მზაკვრობა არ არის; ანტიგანწყობას, აგრესიას, სიუხემეს, უპატივცემულობას ვერ ვგრძნობ უბრალო მოსახლეობისგან. თუმცა არის რაღაც დაჯგუფებები ან ცალკეული ადამიანები, რომელთაც ძალიან აღიზიანებთ, „არ აწყობთ“ ჩვენ შორის ასეთი თბილი, ადამიანური დამოკიდებულება; რომელთაც უნდათ, ეს ხალხი ჩვენ მიმართ აგრესიულად განწყონ...

— **და ვინ არიან, მეუფეო, ეს დაჯგუფებები, ეს ადამიანები?**

— არ ვიცი... **მანაც და მანაც ნუ იფიქრებთ, რომ ისინი არაქართველები არიან, შეიძლება ქართველებიც იყვნენ ან რაღაც არასამთავრობო ორბანიზაციები, რომელთაც ეთნიკური შუღლის ჩამოგდება სურთ ქართველებსა და აზერბაიჯანელებს შორის. ამ შემთხვევაში რელიგია და ეროვნება განუყოფელია — თუ ერთ საკითხთან მიმართებაში იქნება დაპირისპირება, ამას ავტომატურად მოჰყვება მეორე და პირიქით! რამდენიმე ადამიანი თუ ჯგუფი ადამიანებისა, რომლებიც მოვიდნისტურად აზროვნებენ, ცდილობენ, მართონ აზერბაიჯანელები. იყო რამდენიმე შემთხვევა, ჯვარი აღვმართეთ. მოსახლეობისგან არანაირ წინააღმდეგობას არ ნაძვწდომივართ, მერე ვიღაცები უხეშად ჩაერივნენ (არ გამომიძიებია, ვინ იყვნენ) — იყო სატილეფონო ზარები, თურქი ამით აზერბაიჯანელებს შეურაცხვეყოფდით. ყოველ შემთხვევაში, მე ნამდვილად შემიძლია გითხრათ, რომ ეს მოსახლეობის განწყობა არ არის,**

ეს არის რაღაც მცირე ჯგუფის სურვილი და დამოკიდებულება, რომელიც ცდილობს, რომ ერთმანეთს გადაჰკიდოს ეს ორი ერი.

— თქვენი სულიერი გადასახედიდან როგორ ხედავთ, მეუფეო, იქნებ, ამ არაკეთილმოსურნე ადამიანთა შეშფოთება იმითაა გამოწვეული, რომ რამდენიმე ეთნიკურმა აზერბაიჯანელმა რჯული შეიცვალა და გაქრისტიანდა?

— ზოგადად, მე არ ვიტყვი, რომ იმ პერიოდში, რაც მე აქ ვარ, რაღაც ისეთი მასშტაბური და გრანდიოზული ხდება. მაგრამ, ეპარქია რომ გამოცოცხლდა, ამას ყველა დაინახავდა, ქართველიც და არაქართველიც, მტერიც და მოყვარეც — რამდენი ჯვარი აღიმართა, რამდენი ტაძარი აღდგა, მონასტერი გაიხსნა, სამღვდელოება მომრავლდა, მოძრაობაა მრევლისა, ეს ამ არაკეთილმოსურნე ადამიანებისთვის გასაკვირიც იყო და მოულოდნელიც, ამისთვის „მოუმზადებელი“ აღმოჩნდნენ და მოსვენება დაკარგეს. მერე ხმას ავრცელებდნენ, რომ თითქოს ძალით გაქრისტიანება გვინდოდა ვინმესი, ხალხს ეუბნებოდნენ: „ჯვრებს იმიტომ გიდგამენ, თქვენი ძალით გაქრისტიანება, თქვენთვის მიწების წართმევა, თქვენი უფლებების შეზღუდვა უნდათ“. შეგნებულად ასე თესავდნენ შუღლსა და ბოროტებას. ამ დროს ჩვენი იარაღი მხოლოდ ჯვარია უფლისა, ჯვარი და სიყვარული. მე ისიც კი არ გამომიძიებია, ვინ იყვნენ ეს ადამიანები, რადგან, ვინც უნდა ყოფილიყვნენ, ადამიანთა შორის მტრობის ჩამოგდება იმხელა ბოროტებაა, რომ ამ ბოროტებას მხოლოდ სიყვარულით თუ დაუპირისპირდები, ამხელა სიბოროტეს მხოლოდ სიყვარული ამარცხებს.

— მეუფეო, ცოტა უფრო სხვა ქრილში განვიხილოთ ქართულ-აზერბაიჯანული საკითხი. აქ, საქართველოში, აზერბაიჯანელებს ყველანაირი საშუალება აქვთ, რომ სრულფასოვნად იცხოვრონ — აქვთ საკუთარი

სკოლები, მიწა და, რაც ყველაზე მთავარია, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე მეჩეთებს იშენებენ, აზერბაიჯანში ფერეიდნელ ქართველებს კი ადგილობრივი ხელისუფლება, ეკლესიების გახსნას კი არა, ლამის ქართული სახელების დარქმევას უკრძალავს. ცოტა უფრო მეტად ხომ არ უნდა ვიმოქმედოთ მათ დასაცავად? ისინიც ხომ ჩვენი სხეულის ნაწილები არიან და თანაც ყველაზე ტკივილიანი. იქნებ, ჩვენ ყველანი ვცოდავთ ინგილოების წინაშე? აზერბაიჯანული სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა ფერეიდნელი ქართველების მიმართ ძალიან აგრესიულია, კატეგორიულია; მაშინ, როდესაც აგერ, ბოლნისის სიონის გვერდით, მეჩეთებს გვიშენებენ, ამის სანაცვლოდ ხომ არ ფიქრობთ, რომ ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიას უნდა მოეთხოვა თუნდაც ერთი ტაძრის გახსნა ფერეიდნელი ქართველებისთვის?

— მართალი ბრძანდებით, ამ მხრივ ჩვენ ძალიან არათანაბარ მდგომარეობაში ვიმყოფებით. სახელმწიფოებრივად კი ვაღიარებთ, რომ თანასწორუფლებიანი ურთიერთობა გვაქვს, მაგრამ აღმოჩნდება ისე, რომ ჩვენ ძალიან ბევრს ვთმობთ და სანაცვლოდ ძალიან ნაკლებს ან არაფერს ვიღებთ — თუნდაც საინგილოში, სადაც იქაური მთავრობა ხატისა და სასულიერო ლიტერატურის შეტანის უფლებასაც არ გვაძლევს. გვეუბნებიან, რომ ეს სხვა სახელმწიფოა და ჩვენთან ასეთი კანონებიანო, ჩვენ კი ვამბობთ, რომ მეტი დემოკრატიები ვართ, მეტად შემწყნარებელნი, უფრო ტოლერანტები. მაგრამ ეს უკვე შემწყნარებლობა აღარ არის, ეს უკვე საკუთარის დაუცველობაა, სიბრიყვეა და ამ მხრივ ნამდვილად გამოსასწორებელია მდგომარეობა.

— **ჩვენი ეკლესია რატომ არ ითხოვს, რომ საინგილოში ამოქმედდეს ტაძრები?**

— არაერთგზის მოუთხოვია, მაგრამ აზერბაიჯანის მხრიდან ყრუ კედელს ვაწყდებით მუდამ — ჩვენ ასე-

თი სახელმწიფო კანონი გვაქვსო. რა თქმა უნდა, ხელისუფლებამ უფრო მკაცრად უნდა დააყენოს საკითხი და კიდევ ერთხელ შეახსენოს აზერბაიჯანულ მხარეს, თუ რა საოცარ, შეუზღუდავ პირობებში იმყოფებიან აქ, საქართველოში, აზერბაიჯანელები და სანაცვლოდ მათაც მოსთხოვონ ფერეიდნელი ქართველებისთვის ის, რაც ამ ხალხისთვის ასე აუცილებელია, მაგრამ ასე არ ხდება, სამწუხაროდ. ეკლესიის მხრიდან არის მზაობა, მცდელობა, მაგრამ აქ მხოლოდ ეკლესია სხვა სახელმწიფოში ვერაფერს გახდება... ეკლესიამ თავისი საქმე უნდა გააკეთოს, სახელმწიფომ კი თავისი წილი პასუხისმგებლობა აიღოს თავის თავზე და ასე, ერთობლივად გადაწყდება ერისთვის მნიშვნელოვანი საკითხები ქვეყნის სასიკეთოდ! მოვლენები კი ჩვენდა საზიანოდ ვითარდება, ამისათვის თუნდაც დავით გარეჯის სამონასტრო კომპლექსის მაგალითიც კმარა — დავით გარეჯი გაგვიხდა სადავო და დღემდე ბუნდოვანი განცხადებები გვესმის, რომ „მხოლოდ სტრატეგიული სიმაღლეები ეკუთვნით“ აზერბაიჯანელებსო. არადა, სწორედ ამ „სტრატეგიულ სიმაღლეებშია“ მოქცეული ჩიჩნიტურის კოშკი, აღდგომის ტაძარი. ჩვენ იმდენს ვთმობთ, ყველანაირ პირობას ვუქმნით აქ აზერბაიჯანელებს. საინგილოში ქართული ტაძრისა და მონასტრის გახსნას ვინ ჩივის, როცა გარეჯი გაგვიხდა მათთან სადავო?! ხელისუფლება ცდილობს, „დაგვამშვიდოს“, რომ ყველაფერი მოგვარდება, მაგრამ მოგვარების ნაცვლად დღითიდღე ქართული სახელმწიფოებრივი ინტერესები ილახება, ქართველი ხალხის უფლებები იზღუდება. ამასობაში ქართული მიწებიც იკარგება და ასე ბრმად „მივყვებით და ვეგუებით“ ამ ყველაფერს. იმას ვფიქრობთ, „სტუმრებს“ არ ვანყენინოთ. კი, ბატონო, ნუ ვანყენინებთ, მაგრამ, სტუმარსაც ხომ თავისი ადგილი აქვს? დღეს კი რა ხდება? ქართველს უფრო ნაკ-

ლები უფლება აქვს თავის საკუთარ მინაზე, ვიდრე სხვა ეთნოსს. ჩვენთან სტუმარი უფრო პრივილეგირებულია „რალაცის“ თუ „ვილაცის პირადი ინტერესების“ გამო. ეს არის მტკივნეული, თორემ ჩვენ რომ ვიცით სტუმრის დახვედრა და მიღება, ისეთი მსოფლიოში არავინ იცის. ეს ხელოვნურად ხდება, რადგან „ვილაცებს“ ეს ხალხი თავიანთი ამბიციური მიზნებისთვის სჭირდება. აზერბაიჯანელს საქართველოში ყველაფერი უნდა ჰქონდეს — მეჩეთიც, სკოლაც, არ უნდა ვაწყენინოთ, ჩვენი მეგობარია, ჩვენი ძმია. არ ვარ ამის წინააღმდეგი, მაგრამ ერთხელ მათმა ხელისუფლებამაც გვიმეგობროს და თანაც საქმით, რომ საინგილოში ეთნიკურმა ქართველმა დაჩაგრულად არ იგრძნოს თავი! მაგრამ სათანადოდ არ ითხოვს, ალბათ, ის, ვინც უნდა მოითხოვოს, რადგან საქართველოში აზერბაიჯანული მოსახლეობა მისი მიზნებისთვის უფრო გამოსადეგია, ვიდრე აზერბაიჯანში მცხოვრები ჩვენი ქართველები! ეს მანამდე გაგრძელდება, სანამ ჩვენ ჩვენსას არ დავაფასებთ. შენ თუ შენსას არ დააფასებ, არც სხვა დააფასებს. ერს, ისევე, როგორც ყველა ადამიანს, თავისი ღირსება აქვს და, თუ შენ არ დადექი შენს სიმაღლეზე, შენ არ დააფასე შენი ეროვნული ღირსება, ამას შენს მაგივრად არავინ გააკეთებს. ახლა კი რა გამოდის? ადამიანი სახლში შემოუშვი, სტუმრად მიიღე და ისევ შენივე უნიათობით თუ ზომაზე მეტი ტოლერანტობით, შენივე ადგილს იკავებს ნელ-ნელა. ამ გადამეტებულმა ტოლერანტობამ რა შედეგამდეც მიგვიყვანა, ყველანი ვხედავთ.

— **კი, სამწუხაროდ, ტოლერანტი და მიმტევებელი რომაა ჩვენი ხელისუფლება, ოღონდ სხვების და არა საკუთარი ხალხის მიმართ, ეს ამ ბოლოდროინდელმა მოვლენებმაც ცხადყო. 26 მაისის ბართლომეს ღამეს ვგულისხმობ, როცა ხელისუფლება სასტიკად გაუსწორდა საკუთარ ხალხს უკვე მერამდენედ! მე, რო-**

გორც ერთ რიგით ქართველს, არ მაინტერესებს ამ მოვლენების პოლიტიკური სარჩული, რადგან მე დავინახე საზარელი კადრები, როგორ გამეტებით, უმონყალოდ ურტყამდა ათი სპეცნაზელი ერთ ნაქცეულს, ხელებშეკრულ ქართველს — თავის ძმას, ვინც უნდა ყოფილიყო — „ძე-შეცდენილი“ თუ შეუმცდარი. როცა ცემით მოკლულ ადამიანებს შენობების სახურავებზე პოულობდნენ ან მტკვარში გადაყრილს, როცა დღემდე არ ვიცით, ზუსტად რამდენი ადამიანი დაიხოცა, უნდა დაეგმო თუ არა ხმამალა ეკლესიას ეს ფაქტი, ეს სისხლისღვრა, ერის ასე გამეტება? და რა მივიღეთ — საქართველოს საპატრიარქომ და ამერიკის საელჩომ თითქმის იდენტური განცხადებები გააკეთეს. თქვენ გტკივათ საქართველო და ქართველობა და, ალბათ, ყველაზე უკეთ იცით, რას ნიშნავს თითოეული ქართველის სიცოცხლე! გავხდით თუ არა 26 მაისის ბართლომეს ღამის კაენის ცოდვის მომსწრენი და თქვენ, წმინდა სინოდის ერთ-ერთი ყველაზე ნათელი წევრი, რას ეტყვით ხალხს, რომელიც, ამდენი ხანია, ელის ხმას ეკლესიის?

— ყველაზე აღმატებული და ძვირფასი ქმნილება ღვთისა — ეს ადამიანია, მისი სულია და თუნდაც ყველაზე უღირსი ადამიანის სიცოცხლე, სული არ ღირს არავის ამბიციად თუ პატივმოყვარეობად. ყველა ადამიანის სიცოცხლე, ბარიკადის ორივე მხარეს მდგომი, ჩვენთვის ერთნაირად ძვირფასია. სამწუხაროა, რომ ამ მოვლენებს არაერთი ადამიანის სიცოცხლე შეენირა და კიდევ ვიმეორებ, ერთი ადამიანის სიცოცხლედაც კი არ ღირდა ეს ყველაფერი. ქართველები მაქსიმალისტები ვართ — ან ძალიან ცუდი უნდა გავაკეთოთ, ისეთი საშინელი, საკუთარი თავის მიმართ თუნდაც, რომ გავაკვირვოთ ყველა, ან ძალიან დიდი სიკეთე — რადიკალები ვართ, უკიდურესობების ხალხი ვართ, ზომიერება ძალიან ნაკლებად გვაქვს ყველაფერში.

როცა 26 მაისის ღამის კადრებს ვუყურებდი, წინასწარ რომ არ მცოდნოდა, რომ საქართველოში ხდებოდა ეს ყველაფერი, ნამდვილად ვიფიქრებდი, რომ XVII საუკუნის შაჰ-აბასის რომელიღაც შემოსევას მაჩვენებდნენ ან რომელიღაც მტრულად განწყობილ სახელმწიფოსთან რომ ატყდა, მაგრამ ვაი, რომ ეს ყველაფერი რუსთაველზე ჩვენს დროში ხდებოდა! თუმცა რა მნიშვნელობა აქვს საუკუნეს? ოცდამეერთე საუკუნეში თუნდაც იმავე რუსთაველზე არ დაღვრილა სისხლი ქართველისა ისევე ქართველის ხელით? ხშირად მტრის ხატს გარეთ ვეძებთ და აღმოჩნდება, რომ არანაკლებ ზიანს ერთმანეთს ვაყენებთ ქართველები. ამიტომაც თქვა ქართველთმოდულე შაჰ-აბასმა: „ქართველების ერთად ყოფნა არ მანახოს ღმერთმა და დანარჩენი მე ვიცი. ისინი თუ ერთად დადგნენ, მათი მომრევი არავინაა; ქართველს ისევე ქართველი თუ დაამარცხებსო“.

ამ „ფორმულას“ მტერი ჩვენ წინააღმდეგ საუკუნეების მანძილზე შესანიშნავად იყენებდა — ქვეყნის შიგნით პოულობდა მოლალატეს ან მოლალატე ხელისუფლებას დაგისვამდა. **რა მოუბვარებელი გვჭირს? რა ვერ გავიწყავით? ეს ჩვენი ამბიციის, ამპარტავნების ბრალია — როცა აღამიანი რაღაც საფხეურზე შედგება, მერე თავი ძლიერი ჰგონია და ყველაფრის უფლებას ანიჭებს თავის თავს ამ საფხეურზე დიდხანს დგომისთვის...**

... იმ ადამიანთა უმრავლესობა გაჭირვებამ გამოიყვანა ქუჩაში, უპირველეს ყოვლისა კი, მორალურმა ტკივილმა და არა მხოლოდ მატერიალურმა გაჭირვებამ — შეურაცხყოფამ, ღირსების შელახვამ, რაც ფიზიკურ შიმშილზე უფრო ძნელი ასატანია ღირსების მქონე ადამიანისთვის. **ვერაფრით დავიჯერებ, რომ ნონა გაფრინდავპილს ან ლუკა კურტანიძეს, ან სოსო ჯაჭვლიანს, ან ბებრ იმ ქართველს, რომელ-**

ნიც იმ იღბენ, საქართველოსთვის უფრო ნაკლებად უნდათ სიკეთე, ვიდრე იმათ, ვინც დღეს ხელისუფლებაშია. სიტყვით თუ საქმით ღირსების შელახვაა სწორედ ის, რაც ღირსების მქონე ადამიანს პროტესტის გრძნობას გაუჩენს. და ეს ასეც უნდა იყოს! **ქართველი წლების მანძილზე მიიჩვია უშუქობას, უსამსახურობას, შიმშილს, გაჭირვებას, მებრამ ითმენდა. მებრამ, როცა ღირსებას შიგილახავენ, ამის მოთმენა ძნელია, ძალიან ძნელი. ამ მხოლოდ პიროვნულ ღირსებაზე ხომ არაა ლაპარაკი, ამ ეროვნულ ღირსებაზეა საუბარი!**

ამ ჟღერებში ისევ ეს უბრალო, ღირსებააყრილი ხალხი მოხვდა! მე არ ვიცი, ვინ ვინ არის, მაგრამ ერთი მხარეც და მეორეც ისევ ისე არიან. ხშირად მომხდარა, რომელიღაც პოლიტიკურ ძალას ხალხის პროტესტი, ავტორიტეტული ადამიანები გამოუყენებია სათავისოდ და ამიტომაც, რომ ხალხმა უკვე ამ ე. წ. პოლიტიკოსების მიმართ ნდობა დაკარგა. ერთადერთი, დღეს ჯერ კიდევ ხალხის ნდობას რომ ინარჩუნებს და ყველზე მაღალი რეიტინგი აქვს, არის ეკლესია, ამიტომ სწორედ ეკლესიამ უნდა შეასრულოს ერის გამაერთიანებლის როლი, ეს ორი ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავებული პოლუსი უნდა დააბრუნოს თავის ადგილზე. უნინაც ასე იყო, როცა ერთი პოლიტიკური ჯგუფი ჩაანაცვლებდა მეორეს, იგი რევანშს იღებდა წინაზე. არ ვიცი თანაბარი, ზომიერი გადასვლა ერთი მდგომარეობიდან მეორეზე... თუმცა ყველას მინდა შევახსენო — დრონი მეფობენ და არა მეფენი!..

და რადგან ამ დაძაბულ, არაულ ვითარებაში ხალხი მხოლოდ ეკლესიის იმედად დარჩა, ამიტომ ხმამაღლა და მკაფიოდ უნდა ვითქვათ — 26 მაისის ღამე იყო გოროტება! ცოდვა! ცოდვას უნდა ეწოდოს ცოდვა! (და საერთოდ, ყველა-

ფერს თავისი სახელი უნდა დაერქვას) და არა მხოლოდ ცოდვა — ეს დანაშაული იყო! ქვამ მოკლა ქვა. დიახ, ეს იყო კაენის ცოდვა. არაფერი, არანაირი პოლიტიკა ამართლებს ამას! რაც უნდა ილაპარაკონ, რომ ეს იყო ანთისახელმწიფოებრივი ქმედება, ეს ხელისუფლების ქმედებას არ ამართლებს! მით უმეტეს, რომ იქ არ იყო გამოუვალი მდგომარეობა, მოდი პირდაპირ ვთქვათ — ერთი გასასვლელი მაინც ხომ უნდა მიეცათ ხალხისთვის?! მტერი აკეთებდა ამას — ალყაში მოაქცევდა და შემდეგ ხოცავდა ხალხს! მიეცათ გასასვლელი და ის ადამიანები დაიშლებოდნენ, გაიფანტებოდნენ და მსხვერპლიც ნაკლები იქნებოდა და ხელისუფლების მიმართ ზიზღიც.

კიდევ გეუბნებით, ჩვენ არ გვაინტერესებს პოლიტიკური ახსნა ამ მოვლენებისა — რომ დამენახა, ათი მომიტინგე ერთ ხელებშეკრულ, ნაქცეულ სპეცნაზელს თუ პოლიციელს სასიკვდილოდ ასე უმონყალოდ, ასეთი სისასტიკით რომ იმეტებდა, ესეც უნდა დაგვეგმო, რადგან ჩვენთვის არ აქვს მნიშვნელობა, ვინ რომელ მხარეს დგას. აქ ლაპარაკია ქართველობაზე, კაცობაზე, ვაჟკაცობაზე, ღირსებაზე. ბოლო-ბოლო, ქართველი ნაქცეულს და ხელებშეკრულს მოსისხლე მტერსაც კი არ ურტყამდა!

«ქალიან რთულია ჩვენი უწმინდესის მდგომარეობა!»

— მეუფე ეფრემ, თქვენ ბრძანეთ, რომ ერთადერთი ინსტიტუტი, რომელიც საზოგადოების ნდობას ჯერ კიდევ ინარჩუნებს, ეკლესიაა. ალბათ, ასე ძალუმად ამიტომაც ცდილობენ მისი ავტორიტეტის შელახვას. ხომ არ მიიჩნევთ, რომ საპატრიარქოს სიჩუმე, გნებავთ გაურკვეველი განცხადებები 26 მაისის ღამესთან დაკავშირებით, წმინდა სინოდის ავტორიტეტს ჩრდილს აყენებს, რაც, რა თქმა უნდა, ეკლესიის არაკეთილმოსურნეთა წისქვილზე ასხამს წყალს, რაც, არა მგონია, სიკეთის მომტანი იყოს...

— ქალიან რთულია ჩვენი უწმინდესის მდგომარეობა. ხშირად, ასეთ რთულ ვითარებაში, ვცდილობ, ჩემი თავი მის ადგილას წარმოვიდგინო და ვფიქრობ, თავად როგორ ვიტყვოდი, როგორ მოვიქცეოდი და მთელი სისავსით ვგრძნობ ენით აუწერელ სიმძიმეს... თვალწინ თითქმის ჯოჯოხეთური მდგომარეობა წარმომიდგება ხოლმე — ეს არის მისი ჯვარცმა! წარმოიდგინეთ, უწმინდესის ერთი სიტყვა რამდენად წონადია და როგორ ელოდება ერიც და ბერიც! რამდენად სწორად უნდა თქვას თითოეული სიტყვა, რომ იმ ერთმა სიტყვამ კი არ გათიშოს, არამედ გააერთიანოს ერი! და ღმერთმა ნუ ქნას, მისი ეს სიტყვა სწორად არ გაიგოს ან ერთმა, ან მეორე მხარემ. ამან შეიძლება ერის ტრაგედია გამოიწვიოს! ეკლესია ყოველთვის ცდილობს, ვინმეს მხარე კი არ დაიჭიროს, არამედ სიმაართლის, ჭეშმარიტების მხარეს დადგეს, მაგრამ ხანდახან უჭირთ ამ ჭეშმარიტების სწორად დანახვა და დაუმსახურებლად „მიანერენ“ რომელიმე მხარის — ან მთავრობის, ან ოპოზიციის მხარდაჭერას. უდიდესი სულიერება სწორედ ის

არის, რომ ორივე მხარეს, როგორც უნდა აშავებდეს იგი, ისე შეხედო, როგორც შენს შვილს. და მესმის, როგორ სტკივა უწმინდესს ყველა ადამიანი, განურჩევლად იმისა, თუ სად დგას იგი.

— **კიდევ ერთხელ ჩაგეკითხებით: საპატრიარქოს მხრიდან იყო თუ არა ხმამაღლა დასაგმობი ხელისუფლების ქმედება 26 მაისის ღამეს? და მისმა სიჩუმემ მიაყენა თუ არა ჩრდილი ეკლესიის, საპატრიარქოს, წმინდა სინოდის ავტორიტეტს?**

— რა თქმა უნდა, 26 მაისის ღამე ერთმნიშვნელოვნად დასაგმობი იყო! უნდა დაგმობილიყო ცოდვა ძალადობისა, მკვლელობისა... ასეთი სისასტიკისა. რა მნიშვნელობა აქვს, რომელი მხარე ჩაიდენს ამ სისასტიკეს? ჩვენთვის ხომ ყველას სიცოცხლე ერთნაირად ძვირფასია?! მე მჯერა, მოსახლეობა ეკლესიიდან არ ელოდა პოლიტიკურ განცხადებებს (და ეს ასეც უნდა იყოს), მაგრამ როგორ შეიძლება, ადამიანი უყურებდე, როგორი სიძულვილითა და სისასტიკით ურტყამს და სასიკვდილოდ იმეტებს ათი სპეცრაზმელი ერთ ხელებშეკრულ კაცს (კიდევ გეუბნებით, მნიშვნელობა არ აქვს, ვინ რომელ მხარეს დგას) და ეს არ დაგმო! რაც სათქმელია, უნდა ითქვას — თეთრზე თეთრი უნდა ვთქვათ და შავზე — შავი! როცა ასეთი საშინელი რამ ხდება, როცა ადამიანი ასე უმონყალოდ, ასეთი სისასტიკით ეპყრობა ადამიანს, ქართველი ქართველს, ამაზე დუმილი არ შეიძლება!

— **იცით, მეუფე ეფრემ, იმ პერიოდში, კარგად მახსოვს, ხალხი ხმამაღლა ამბობდა: „ბოლოს და ბოლოს რა უნდა მოხდეს, რომ ეკლესიამ ხმა ამოიღოს? როდემდე? სანამ ჩვენი სისხლის მდინარეებით არ წაილეკება საქართველო? რას ვერ თმობენ ეკლესიის მსახურნი — ჯიპებს, კეთილდღეობას, კომფორტს, მდიდრულ ცხოვრებას? ისინი ხომ იმისთვის არიან იქ, რომ სიმართლეს, ქრისტეს, ერს ემსახურონ? და როდესაც ხელისუფლებამ უკვე მერამდენედ მოუწყო ბართლო-**

მეს ღამე საკუთარ ხალხს, იყო თუ არა ეს ქრისტეს მცნებების წინააღმდეგ წასვლა?". რა ვუთხრათ ამ ადამიანებს? რით ვანუგეშოთ ისინი, ვისაც უკვე მდიდრული ავტომანქანიდან გადმოსული სასულიერო პირი აღიზიანებს, რადგან ახსენდება, როცა შვილი ცემით მოუკლეს, მაშინ ეკლესია დუმდა.

— ყოველ ადამიანში მეტ-ნაკლებად არის ეგოიზმი და ასეთ ვითარებაში მასში თვითგადარჩენის ინსტინქტი იღვიძებს...და აღარ უნდა „აიროს“ თავისი საკუთარი „დამშვიდებელი“ სიცოცხლე...

..და ასე, ველარ ელევა ამ კომფორტულ ცხოვრებას და ფიქრობს, რომ ოღონდ მას არაფერი ეტკინოს, მის ოჯახს არ დაემუქროს საფრთხე და დუმს! ამის საპირისპირო თვისება კი თავგანწირვაა, რასაც ადამიანს რწმენა, ღვთის სიყვარული აძლევს; სამწუხაროდ, ერშიც და ბერშიც თავგანწირვის მუხტი შემცირდა და „თვითგადარჩენის“ ინსტინქტმა წამოიწია წინა პლანზე... ამიტომაცაა, „სანამ მე და ჩემს ოჯახს არ შეგვეხება, მანამდე გავჩუმდები“-ს პრინციპით ცხოვრობს ერიც და ბერიც, სამწუხაროდ!

— ანუ, რაც ბერი, ის ერი? თუ პირიქით — რაც ერი, ის ბერი?

— ეს ზიარჭურჭელივითაა და დასამალი არცაა. ჩვენი ერის არსებობის მანძილზე ყოველთვის ასე იყო — აინევდა სულიერების დონე ბერ-მონაზვნობაში? ეს ავტომატურად ვრცელდებოდა ერზეც...სწორედ ამის გამო ჩატარდა რუის-ურბნისის საეკლესიო კრება! დავით აღმაშენებელმა დაინახა, რომ როგორც კი დაეცა სულიერება და ზნეობრიობა ბერში, ეკლესიაში, ავტომატურად აირია, დეგრადაციისკენ წავიდა მთელი ქვეყანა, მთელი ერი! ასე რომ, **ეკლესია, სასულიერო დასი არის წამყვანი, ერის სულიერი ლოკომოტივი, ჩირალდანი და თუ წინ მიმავალ გზაზე ის ჩაბიძრა, ყველა — ერიც და ბერიც, რა თქმა უნდა, სიბნელეში აღმოჩნდება, დაიბნევა.** ამიტო-

მეუფე ესანია — მიტროპოლიტი ნიქოზისა და ცხინვალისა;
 მეუფე იოზი — მიტროპოლიტი ურბნისისა და რუისისა;
 მეუფე ეფრემი — ბოლნელი ეპისკოპოსი

მაც ვალდებულნი ვართ, ერს ყოველთვის სიმართლე ვუთხრათ და ყველაფერს თავისი სახელი დავარქვათ! კიდევ ერთხელ ხმამაღლა და მკაფიოდ ვიტყვი — 26 მაისის ღამე იყო ბოროტება! ცოდვა!

— მაშინ, როდესაც ლუკა კურტანიძე, სოსო ჯაჭვლიანი დააპატიმრეს, ადამიანები, რომლებმაც უამრავი სიხარული მიანიჭეს ქვეყანას (შეიძლება ზოგიერთს, იმ მიტინგზე მდგომს დასწამო რაღაც ანგარება, მაგრამ განა რა ჰქონდა გასაჭირი ამ ადამიანებს და მათნაირს კიდევ ბევრს, თუ არა ქვეყნის ტკივილი და ტრაგედია?), ხალხი მთავრობისგან და საერთოდ პოლიტიკოსებისგან პასუხს აღარ ელოდება, აღარ სჯერა მათი. ერთადერთი საყრდენი, რაზეც ეროვნული ცნობიერება დგას, ეკლესიაა. და საკუთარი, აზრის მკაფიოდ არგამოხატვით მრევლის უდიდეს ნაწილში ეკლესიის ავტორიტეტს ჩრდილი თუ მიადგა?

— ასეთ რთულ ვითარებაში ადამიანები ეკლესიას ყოველთვის ბოლო იმედის თვალთ შეჭყურებენ, რადგან სხვაგან აღარსადაა შველა. ვითომ შეიცვალა მთავრობა, დადგა რომელიღაც პოლიტიკური ძალის გვერდით, მაგრამ ყველა შემთხვევაში მაინც მოტყუებული დარჩა! **ხალხი ერთადერთ ხსნას, შველას, სიმართლეს მხოლოდ ეკლესიისგან ელოდება, ამიტომ ეს ხმა ზარის რეკვასავით უნდა ისმოდეს ეკლესი-**

სიიდან! რაც სამხილაველია, მკაფიოდ, დაუფარავად, შეულამაზებლად უნდა ვამხილოთ; რაც სათქმელია, უნდა ითქვას, ოღონდ ყოველგვარი სიყალბის გარეშე!!! თუმცა, არც თუ იშვიათად, თუ ვინმემ სიმართლე თქვა, მის ნათქვამს ხანდახან ირონიით იღებენ ხოლმე ერშიც და ბერშიც!.. სამწუხაროდ!..

...მერე სასწრაფოდ გამოჩნდებიან მავანნი ეკრანზე, აუცილებლად ტაქარში, სანთლით ხელში და რატომღაც ფიქრობენ, რომ ამით ჩამორეცხენ თავიანთი დანაშაულადქცეულ ცოდვებს... რატომღაც ჰგონიათ, ასე ადვილად დაიჯერებს ხალხი, რომ ტაქარში შესვლით სულ სხვა პიროვნებად გარდაიქმნენ. ეს კატეგორია ადამიანებისა ცდილობს, რომ ეკლესია ნიღბად

გამოიყენოს და ეს „ნიღაბი“ ეკლესიურობისა კარგად მოიხრგოს — ახლა სანთელი დაიჭირა და აანთო?! ამით ცდილობენ, რომ მასის თვალში მორწმუნედ გამოჩნდნენ და ცოდვა ჩამორეცხონ?! მგბრამ ამ სისხლს რა ჩამორეცხავს, მე არ ვიცი! არც ამ მოასვენებს მათ ეს ცოდვა და არც იქ. თუ ჭეშმარიტი, ცრემლიანი სინანული არ ექნებათ. საერთოდ, როგორ სძინავთ ღამე, არ მესმის!

უბრალოდ, იმის თქმა მინდა, რომ ეკლესია უშიშრად უნდა ამბობდეს თავის სათქმელს, ვისაც, როგორ ავტორიტეტსაც უნდა ეხებოდეს ეს. ერთი სიტყვით, შიში არ უნდა იყოს! დღეს კი რალაცნაირად ეს შიში სინდრომია თითქოს.

— ანუ ეკლესია დღეს დაშინებულია, მეუფე ეფრემ?

— ეკლესია მთლიანად დიდი და ფართო ცნებაა, მე ვამბობ ცალკეულ პიროვნებებზე. ვინ ვის უკრავს დღეს პირს? გასაგებია, რომ პატრიარქის სიტყვას დიდი წონა აქვს და მას ანგარიშს ვუწევთ; ველოდებით, რომ რთულ ვითარებაში პირველი სიტყვა მაინცდამაინც მან უნდა თქვას. თუმცა **ნაბისმიერ მღვდელმთავარსაც ხომ შეუძლია, რომ სიგარტლე უთხრას თავის სამწყსოს თავის ეპარქიაში? ნაბისმიერ მღვდელს შეუძლია თავის უბანში, თავის ქალაქში თავისი მართალი სიტყვა ამბიონიდან გააგონოს მრევლს! რატომ ვერ ამბობენ, შიში აქვთ ვინმესი? უფლის გვეშინოდეს, უფლის, ჩვენი არასწორი საქციელის, ჩვენი ცოდვების გამო!**

ღიას, ვისაც სურვილი აქვს, ყველას შეუძლია სიგარტლე თქვას, რომ 26 მაისის ღამე იყო დანაშაული! ამ შემთხვევაში, ვინც უნდა იყოს ხელისუფლებაში, უნდა ამხილო... რადგან უფალი მეფობს ამ ქვეყანაზე და არა ვიღაც ხელისუ-

**ფალი! ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს ყველას —
ერსაც და ბერსაც, რომ მხოლოდ უფლის მიუფა-
ბაა მარადიული და უნდა ვეცადოთ, უფალთან
ვიყოთ მართალნი და არა მიწიარ, წარმავალ
ხელისუფლებასთან, რომელიც დღესაა და
ხვალ აღარ იქნება!**

— იქნებ, ეს უბრალო მღვდელი, თუნდაც დიდი
იერარქი, იმ პირველ სიტყვას ელოდება, რადგან ეკ-
ლესიისთვის ხომ უპირველესია მორჩილება და კურ-
თხევა? იქნებ, თქვენ, ყველანი, იმას უწევთ ანგარიშს,
რომ იმ პირველმა არ ან ვერ თქვა? ამიტომაც, იქნებ,
თქვენ, ყველას — წმინდა სინოდის წევრებს უნდა გეთ-
ქვათ? იქნებ, იგი, თქვენი და ჩვენი მამა, თავისი შვი-
ლების სიტყვას ელოდა და არა მხოლოდ იგი, არამედ
მთელი ერი?

— ჩვენი უწმინდესი ეპოქალური მოვლენაა!.. საქარ-
თველოს შეწირული!.. იცით, მან შეიძლება პირდაპირ
და მკაცრი ტონით არ თქვას სათქმელი და მაინც სწო-
რი შეფასება მისცეს მოვლენებს ისე, რომ გამგებმა გა-
იგოს! მაგრამ ნუ დაგვავიწყდება, რომ პატრიარქის ძა-
ლა არის თითოეული ჩვენთაგანი — დაწყებული სინო-
დის წევრებით, დამთავრებული უბრალო დიაკვნით. ამ
შემთხვევაში ჩვენ ვართ მისი ძალა.

გავიხსენებ — ეკუმენური საბჭოდან რომ გამოვდი-
ოდით, მაშინ, როცა მთელს ეკლესიაში მომნიფდა ამის
პირობა და ყველამ — მღვდელმთავრებმა და ზოგადად
სამღვდელოებამ, ხმამაღლა, ერთად თქვას თავისი
სიტყვა, სინოდმა, უწმინდესმაც ერთობლივი, ლოგიკუ-
რი გადაწყვეტილება მიიღო. ეს იყო უწმინდესის აზრიც
და ქართულმა ეკლესიამ დატოვა ეკუმენური საბჭო!

— **ანუ დღეს პატრიარქს თითოეული თქვენგანის,
ჩვენგანის თანადგომა სჭირდება?**

— თითოეულის თანადგომა სჭირდება და სჭირდება
ჩვენი ერთიანი აზრი. იცით, ჩვენ ხშირად როგორ ვიქცე-

ვით? ერთ ადამიანს, ყველაზე ხშირად კი პატრიარქს, ავკიდებთ ხოლმე მთელს სიმძიმეს ეკლესიისას თუ ერისას. აბა, მიდი და ატარე შენ ერთმა, მარტოდ მარტო ეს ამხელა სიმძიმე... ერთი წამით წარმოიდგინეთ, როგორი სატარებელია, ეს რა მძიმე ჯვარია? მან უნდა გამოიყვანოს ერი ამ ურთულესი მდგომარეობიდან, პოლიტიკური იქნება ეს თუ სულიერი... და თუ რამე ისე არ მოხდა, როგორც ერი თუ ბერი ელოდა, მერე პატრიარქისკენ გაიშვერენ თითს — მხოლოდ მას დაადანაშაულებენ! **არავის უნდა თავისი წილი პასუხისმგებლობის აღება საკუთარ თავზე. ჩვენ გავურბივართ პასუხისმგებლობას, თითქოს ვფრთხილობთ და ეს ზღვარგადასული სიფრთხილე მერე უკვე სიზღალეში გადადის. ამ ადამიანმა განა რამდენი ტვირთი ატაროს? რომელი ერთის? ყველა, თავის ეპარქია იქნება თუ რეგიონი, ქალაქი, სოფელი — იქ დადგეს ჭეშმარიტების მხარეზე, იქ იქადაგოს სიმართლე და მერე უფრო გააღვიღდება ერისთვის მძიმე მდგომარეობიდან გამოსვლა; მერე, როცა ყველას ერთიანი აზრი გვიქნება ერისთვის მნიშვნელოვან ჭამს, ეკლესია უნდა იყოს ერთსულოვანი და არა, როგორც დღესაა — ერთი სხვას ამბობს, მეორე — სხვას; ერთი ერთ მხარესაა, მეორე — მეორე მხარეს... მებობრებად, ნათესავეებად თუ დაჯგუფებებად არ უნდა იყოფოდნენ სასულიერო პირები... ჩვენ, ყველანი ერთ მხარეს — სიმართლის მხარეს უნდა დავდებით!**

ანტიკური სიბრძნეა — პლატონი ჩემი მეგობარია, მაგრამ ჭეშმარიტება ჩემი ყველაზე დიდი მეგობარიაო. **არის ჭეშმარიტება და არის სიყალბე. შეიძლება ჩემი საკუთარი ქმა ცდებოდეს — სიყალბის, სიცრუის მხარეს დადგეს, მაგრამ რადგან ქმაა, ამიტომ მას ტაში დავუქრა, ჭეშმარიტებას**

ზურბი ვაძციო და უფალს ვუღალატო? გამორიცხულია!!!

უფალთან ყველანი ცალ-ცალკე, მარტონი ვაგებთ პასუხს ჩვენს საქციელზე — სამართლიანზე თუ უსამართლოზე. ვერავინ, უწმინდესიც კი, ჩვენს მაგივრად ვერ აგებს პასუხს ჩვენს ცოდვებზე. ეს უნდა გვახსოვდეს ყველას!..

— ანუ მაპატიეთ, მაგრამ სინოდს მართლმკვეთელობა აკლია?

— მე ვერავის შევაფასებ. მინდა, პასუხი საკუთარ თავზე ვაგო. მოდით, ჩვენ ყველამ ჩვენი თავი შევაფასოთ და ჩვენს გულებში ჩავიხედოთ — რამდენად ვართ ჩვენ ჩვენი მოწოდების სიმაღლეზე. რაც მეტი მოგეცა, მით მეტი მოგეთხოვება და ყველას განგვსჯის თავის დროზე უფალი და მომავალი თაობა და არავინ და არაფერი ღირს იმად, რომ უფალს ვუღალატოთ! **ახლა თვალთმაძცობა და თამაში ყველაზე დიდინაა, მე ასე ვიტყობდი! ერთთან ერთი თქვა, მეორესთან — მეორე, ერთთანაც კარგი ბინდა იყო, მეორესთანაც, ამ დროს ყველას ღალატოვ, პირველ რიგში კი — უფალს! თუ ამგვარ, უნდა თქვა სიმაართლე ყველასთან, ყველგან! სიმაართლე არ შეიძლება გვერდნირი იყოს! სიმაართლე ერთია!**

შეიძლება პიროვნებას ან ხელისუფლებას აქვს კარგი გაკეთებული, უნდა ვთქვათ და არ დავმალოთ მისი სიკეთეც, სიძულვილმა არ უნდა დაგვაბრმავოს და ობიექტურობა არ უნდა დაგვაკარგვინოს. იმ სტერეოტიპიდან არ უნდა შევხედოთ ყველაფერს, რომ მის მიმართ ცუდი განწყობა გვაქვს, რახან დააშავა, ის ყველაფერში ცუდია და ამიტომ კარგი არ უნდა დავინახოთ! **პირიქით, თუ რამ კარგი გააქეთა — ასფალტი დააბო, გზები აღადგინა, წყალი თუ გაზი გაიყვანა სადღაც სოფელში, ახალი, ლამაზი შენობა-**

ბი ააშენა თუ ტაძარი და მონასტერი — ესეც ხამამალა ვუთხრათ მრავლს, მაგრამ ისიც უნდა ვუთხრათ, რომ ის, რაც 26 მაისის ღამეს ჩანიდინა — სისხლი დაღვარა, ხალხი განირა, ეს ცოდვბა, გოროტბაბა, დანაშაულია და აბაზი დადუბბა უფლის ღალატი!

— მეუფე ეფრემ, როდესაც ხელისუფლება და მისი მხარდამჭერები ხშირად შეგვახსენებენ, რომ ამ მთავრობამ ბევრი გააკეთა, გზები დააგო, ქალაქები გაალამაზა, სკვერები, სათამაშო მოედნები ააშენა (თუმცა ამ გალამაზებულ ქალაქებში, იმ სკვერებსა და მოედნებზე მშიერი და ღირსებააყრილი ხალხი რა „სიხარულით“ ივლის, ეს მეორე, ყველაზე მტკივნეული საკითხია) და თითქოს ამით ცდილობენ, „გადაფარონ“ ის უზნეო საქციელი, რასაც ყოველდღიურად ვანყდებით. მე მახსენდება საქართველოს ისტორიის ის პერიოდი, როცა გამაჰმადიანებული როსტომ ხანი მართავდა ქვეყანას — ცალი ხელით ეკლესიებს აშენებდა, მეორე ხელით კი — ჰარამხანებს, ქვეყანა გარედან „ლამაზდებოდა“, შიგნიდან კი მოყვარეს უბრმავებდა თვალს, რადგან უზნეობის მორევში ეფლობოდა.

— მე კიდეც უფრო აღრინდელ დროს გავიცხენა — დავით აღმაშენებლის დროს, როცა საქართველო უძლიერესი სახელმწიფო იყო! და ეს ყველამ ვიცით, რატომაც — დავითი თავად იყო ზნეობისა და სულიერების მბაბლითი, წელიწადში 24-ჯერ სამოციქულოს კითხულობდა, ყველაზე მნიშვნელოვან საქმეებს გიორგი ჭყონდიდელს უთანხმებდა. საერო და სასულიერო ხელისუფლება ერთად წყვეტდა ქვეყნისთვის მნიშვნელოვან საკითხებს. მეფე თავად იყო ზნეობის, რწმენის, ქართველობის მბაბლითი! დავითს ძალიან რთული საქართველო ერგო მემკვიდრეობად. ქუთაისში იგიტომ იჯდა, რომ

თბილისში ჯერ კიდევ მუსლიმანები ბატონობდნენ, და იმდენი იზრძოლა, გაათავისუფლა 4-სა-უკუნოვანი ტყვეობიდან საქართველოს დედა-ქალაქი და ისევ თბილისში გადმოიტანა სამეფო ტახტი! ეს არავის დაგვაპინძვდა!

თამარი, რომელიც ფეხშიშველი მიუძღოდა ბრძოლაში მიმავალ ლაშქარს, რომელიც დღე-ღამე ლოცულობდა, მთლიანად ქვეყნის ტკივილითა და ცრემლით ცხოვრობდა! სწორედ თამარმა შექმნა დარბაზი, სადაც თავისუფალი აზრის გამოთქმა ყველას შეეძლო. დავითისა და თამარის დროს რომ იყო აღმშენებლობა, ისეთი უნდა, მაგრამ ისინი მხოლოდ მატერიალურ აღმშენებლობას არ ეწეოდნენ; ისინი უზენოვან არც თვითონ ცხოვრობდნენ და, მათი წყალობითა და ღვაწლით, — არც ქვეყანა! სამშობლოს შესწირის თავიანთი პირადი ცხოვრებაც. რად გვინდა აღმშენებლობა, თუ სული ნაგვიბდება, შეირყვება?.. ისინი ჯერ ზნეობრივად, სულიერად თვითონ ძლიერდებოდნენ და ქვეყანასაც აძლიერებდნენ, რადგან იცოდნენ, რომ ზნეობრივი საფუძველის გარეშე სახელმწიფო ქვიშაზე აგებულ სასახლეს ჰგავს! ამიტომაც იყო მათი დროის საქართველო ზესახელმწიფო!

ღღეს კი სახელმწიფო შეიძლება „აშენდეს“, მაგრამ რამდენად იქნება იგი ქართული, ან იქნება კი საერთოდ, საკითხავია.

როგორი საქართველო გვინდა — მატერიალურად „აყვავებული, გაბრწყინებული“, მაგრამ ამავე დროს სულიერად დებრადირებული, სულიერად დაცემული და გახრწნილი, გადაგვარებული?!

ამის გარჩევის უნარს ადამიანს აძლევს რწმენა და, როცა რწმენა არ გაქვს, ეკლესიაში არ დადიხარ ან და-

დღისად „მოსაჩვენებლად“ და განიკითხავ ეკლესიას, განიკითხავ პატრიარქს, არ გინდა არაფერი ღვთიური და ასე ებმები „ცივილიზაციის ფერხულში“, მაშინ შენი დევიზია „ჩემი სამშობლო იქ არის, სადაც კომფორტი მექნება და ჩემი ღმერთი ჩემი საჭმელი და მუცელია“. ამ „გლობალიზაციას“ ფეხსაყოლილებს გვაფინყდება, რომ ქართველობა სულ სხვა ფენომენია, ქართველობა მხოლოდ ეროვნება არ არის, ეს ცხოვრების წესია, ეს ჯილდოა, ღვთისაგან ბოძებული და ამ ღვთისგან ნაბოძებ საჩუქარს თუ ვერ გავუფრთხილდებით, ამისთვის პასუხს ვაგებთ უფლის წინაშე!.. ცოცხალი რწმენა დავკარგეთ,... ვკარგავთ ქართველობას...

დაგვიდგა სულსა და ხორცს შორის არჩევანის გაკეთების დრო და ეს არჩევანი დღესვე გვაქვს გასაკეთებელი: როგორი საქართველო გვინდა — დავით აღმაშენებლისა და თამარის თუ როსტომ-ხანისა?

«იქ, სადაც მართლმადიდებლობას არღვევენ, ირღვევა ქართული სახელმწიფოებრიობა»

— მეუფე ეფრემ, ჩვენი საზოგადოების „ზე-ლიბერალური“, კოსმოპოლიტურად მოაზროვნე ნაწილი იტყვის — რაღა დროს ქართველობაზე, ეროვნებაზე, მართლმადიდებლობაზე საუბარია? ამერიკა ჩვენი პარტნიორია, მეგობარია, რუსეთი კი — ჩვენი მტერი...

ქართველობა სხვა ფენომენიაო, რომ უთხრა, ძალიან ხმამაღლა, ძილიკით გიტყვიან — „არაფერი სხვა ფენომენი არ არის, ჩვენ არაფრით განვსხვავდებით სხვა ერებისგან და გვინდა „კარგი, მოწესრიგებული ცხოვრება განათი-ბულ ქვეყანაში“. მერა რა მოხდა, რომ სხვა ორიენტაციის ადამიანები არსებობენ და მათ აღ-ღუმის ჩათარება უნდათ? მერა რა, თუ „კოცნის კონკურსი“ (ე.წ. „KISS PARTY“) ტარდება, ჩვენ ხომ ევროპის ნაწილი ვართო?.. („ბუჩქებისკან“ ცნობილი მოწოდება არ დამავინწყდას).

— ყველაფერში ჩვენ უნდა „ვაჯობოთ“, მეტიც, გადავამეტოთ სხვებს? კიდევ არიან გაცელებული და-სავლეთში — ბევრ რამეზე ამბობენ, ასეთი რამ ჩვენც არ მოგვდის აზრადო. ეს ყველაფერი გეგმაზომიერად, შეგნებულად ხდება —

რაც უფრო ზნედაცემულია ადამიანი, მით უფრო ად-ვილი სამართავი ხდება იგი და ემსგავსება ბრბოს — უმწყემსო ცხვრის ფარას, ის მერე ყველაფერზე წამს-ვლელია. მას ზნეობა, სინდისი აღარ აკავებს, რადგან

სულიერი საყრდენი აღარ აქვს, მორალურად ნაქცეულ „მასას“ (ძალიან ცუდი სიტყვაა) ყველაფერს გააკეთებინებ! ზნეობრივი, მართალი, შინაგანად მოწესრიგებული, ღმრთის მოშიში ადამიანი ასე ადვილად სამართავი არაა!

უფლის რწმენა და სიყვარული მთავარია, რადგან რწმენისგან მოდის ზნეობრიობა, სულიერი სიმყარე, სიძლიერე... რწმენით აღჭურვილი ადამიანი უკვე სულიერად ცოცხალი, გონიერი, მოაზროვნე არსებაა, გამრჩევი კეთილისა და ბოროტისა, თეთრისა და შავისა... სწორედ ასეთი, ცოცხალი ადამიანები არ უნდათ, იმიტომ, რომ ასეთი ერის მართვა არაა ადვილი. საკმარისია, გავიხსენოთ ცნობილი ამერიკელის (ბზიგნეე ბზეჟინსკს გულისხმობს. — შ.ს) სიტყვები: **„მსოფლიოში წესრიგის დამყარებისა და მსოფლიოს განვითარების უმთავრესი მართლმადიდებლობაა და ამასაც უნდა მივხედოთო“**. ასე ძალუმად ამიტომაც ცდილობენ მართლმადიდებლობის მოშლას. იქ, სადაც მორალი იშლება, ზნეობა, ჭეშმარიტი რწმენა აღარაა, იქ ქართული სახელმწიფოც იშლება. იქ, სადაც მართლმადიდებლობას არღვევენ, ირღვევა ქართული სახელმწიფოებრიობა... მართლმადიდებლობა და ქართველობა ერთია! გავიხსენებ იოანე საბანისძის სიტყვებს: „ისმაიტელყოფილი და ან ქართველი“, აბო ტფილელზე წერს, მას შემდეგ, რაც არაბი აბო ქრისტეს სჯულზე მოექცა, ავტორი მას უკვე ქართველად მოიხსენიებს.

მართლმადიდებლობის უარყოფით ჩვენ მოვიპოვით იმ საყრდენს, რომელზეც, საშუავნებია, ვდგავართ და დამყარებულია ჩვენი ეროვნული თვითმყოფადობა; ახლა კი ცდილობენ, დანერგონ და განავითარონ აზრი, რომ არაა აუცილებელი, იყო მართლმადიდებელი, იყავი სხვა სარწმუნოების, სხვა სექტის მიმდევარი?

მირა რა მოხდა? მაინც იქნები კარგი ქართველი, არავისზე ნაკლები!“. თიშავენ მართლმადიდებლობას ეროვნებისგან, ქართველობისგან, რადგან იციან, რომ, როცა სული და სხეული ერთია ადამიანში, ესაა სიცოცხლე. სიკვდილი სულისა და ხორცის გაყრას, რაც ბიოლოგიურ სიკვდილზე ადრე შეიძლება დაუდგეს ადამიანს. ეს მაშინ ხდება, როცა ადამიანი სულიერად გადაგვარდება, სულიერად კვდება. გამოაცალე ერს ეკლესია, სარწმუნოება, ზნეობა, რა დარჩება? — მივიღებთ მართლა მასას, რომელიც გაითქვიფება ყველაფერში და, რასაც ჩააგონებ, იმას გაითავისებს, წინააღმდეგობას ვეღარ გაგინევს. მთელი მსოფლიოს მასშტაბითაც იგივე ხდება, რადგან ერთადერთი მადლი ჭეშმარიტი ცხოვნებისა და სულიერი გადარჩენისა მართლმადიდებელ სარწმუნოებაშია. ამიტომ ყველა მართლმადიდებელ ქვეყანაზე ხორციელდება დარტყმები, რადგან ეკლესია — ქრისტეს მისტიკური სხეული, ჭეშმარიტად მართლმადიდებელი ადამიანების, ერების გაერთიანებაა (ეკლესია ხომ კრებულს ნიშნავს). მხოლოდ ჭეშმარიტი სარწმუნოება — მართლმადიდებლობა, ეკლესია — ქრისტეს ეს მისტიკური სხეული, თავისი არსით ეწინააღმდეგება დამყარებულ „მსოფლიო წესრიგს“ — მასონურ გეგმას „მსოფლიოს დიდი გაერთიანებისა“.

გეგმა ნათელია — მოუალონ, დაანანევრონ ჭეშმარიტი სარწმუნოება, მთლიანად შეცვალონ ადამიანთა ცნობიერება, ფსიქოლოგია! ამის მისაღწევად კი დღეს უამრავი გზა არსებობს — მასმედიის საშუალებები მთლიანად, ინტერნეტი. რას უყურებს ხალხი ტელეეკრანებიდან? მდარე ხარისხის სერიალებს, უხამს გადაცემებს ან გადაცემებს, რომლებიც გვაჩვენებენ, რომ „ქვეყანაში ყველაფერი კარგადაა“, „ცხოვრება მშვენიერა“... ათასგვარი გზებით

სორციელდება უზნეობის პროპაგანდა!.. უნეობა გამომცლილი, მასაღძეული ადამიანების მართვა ხომ ადვილია!

სულიერი ადამიანი ადვილად გაარჩევს ნათელს ბნელისგან, ქრისტეს — ანტიქრისტესგან, მტერს — მოყვრისგან. ამიტომაც უნდათ, რომ მოსპონ ადამიანში სულიერება, ამას კი ვერ მიაღწევენ ადამიანში რწმენის გაქრობის, ეკლესიის დარღვევის გარეშე. სამწუხაროდ, ამ საფრთხეს ადამიანთა უმრავლესობა ვერ აცნობიერებს, თითქოს გონების თვალი აქვთ დაბრმავებული და მხოლოდ ზედაპირულად უყურებენ ყველაფერს — თანამედროვე შენობა აშენდა, ქალაქები გალამაზდა — ამ ყველაფერს გარეგნული ეფექტი აქვს. და ასე, ამ „ეფექტებით“, ხიბლით, ვირტუალურ სამყაროში ვცხოვრობთ, ეს გარეგანი „ეფექტები“ თვალს ახარებს, გონებას ადუნებს, აბნელებს, სული კი ამ დროს კვდება! ამიტომ ყველა უნდა მივიდეს ეკლესიაში, რომ სულიერი თვალი აეხილოს.

— მივიდნენ ეკლესიაში. მაგრამ ვაღიაროთ: განა ეკლესია — სასულიერო იერარქია ამ საკითხებთან მიმართებაში ერთიანია? ან, ვინც ეკლესიაში დადის, ყველა მრევლია? ნაწილი ხომ, უბრალოდ, „მასაა“, რომელიც, სამწუხაროდ, დღემდე ვერ გარკვეულა ჭეშმარიტებაში, რადგან პირდაპირ ვიტყვი — ძალიან ბევრმა სასულიერო პირმა თავისი შეუფერებელი საქციელით დააბრკოლა, ვინც, როგორც მეუფე იობმა ბრძანა, „თქვენ, სასულიერო პირებმა სწორად ვერ აღზარდეთ და ვერ მიეცით სულიერების სათანადო მაგალითი“... ხომ არ მიიჩნევთ, რომ ერის გამოკეთება, „გამოჯანმრთელება“ ეკლესიის გაჯანსაღებით, სასულიერო პირების მონოდების სიმალლეზე დადგომით უნდა დაიწყოს?.. მორწმუნე მრევლი ხშირად ამბობს, რომ დავითისდროინდელი რუის-ურბნისის საეკლესიო კრება ნამდვილად სჭირდება ერსაც და ბერსაცო...

— რა თქმა უნდა, ერის გამოჯანმრთელება ეკლესიის გაჯანსაღებით უნდა დაიწყოს! უფრო მეტსაც გეტყვით — ალბათ, დღეს საზოგადოებისთვის, ერისთვის ყველა საფრთხეთა შორის ყველაზე დიდი საფრთხე უღირსი სასულიერო პირია. დავანებოთ თავი შემოტევებს ეკრანებიდან და სხვა, კიდევ ბევრ, ერისთვის სახიფათო რამეს. ხმამაღლა ვიტყვი: **ჩვენი საზოგადოებისთვის ყველაზე მტად დამაბრკოლებელი, დამანგრეველი უღირსი სასულიერო პირია! ჩვენ შეიძლება ვთქვათ, რომ სასულიერო პირიც ადამიანია და, რა თქმა უნდა, მას აქვს ადამიანური ნაკლი და სისუსტეები, მაგრამ ნაკლიც არის და ნაკლიც! საზოგადოების ყველა წევრს ვერ მოსთხოვ, რომ ამ ნაკლსა თუ სისუსტეს გაბეპით შეხედოს, გადააბიჯოს მას და ჩათვალოს მღვდლის პიროვნულ ცოდვად. ვინც ძლიერია რწმენაში, მას ვერავინ და ვერაფერი დააბრკოლებს! მაგრამ განა რამდენია ასეთი ძლიერი ადამიანი? მრავლის უმეტესობა ტაძარში ახალმოსულია, ეკლესიაში თავისი სულის სამკურნალოდ მოვიდა, მაგრამ სულიერად ვერ გაჯანსაღდება, თუ თავისი ნაკლოვანებები სწორად ვერ დაინახა. მას თავისი ნაკლი კი ჩვენ, სასულიერო პირებმა, უნდა დავანახოთ. ჩვენ ხომ სარკე ვართ? თუ ეს სარკე დასვრილია, ეს ადამიანი თავის მახინჯ სახეს დაინახავს მასში? უყურებს მღვდელს, რომელიც ქრისტეს სახეს უნდა განასახიერებდეს და, თუ სასულიერო პირი უღირსია, „მახინჯია“, ისიც დაფიქრდება და იტყვის — ესაა რწმენა, ქრისტეს ეკლესია? ესაა მართლმადიდებლობა? შეიძლება ეს ადამიანი სავრთულად ურწმუნოებამ მოიცვას, სასწრაფო ვითარებაში ჩავარდეს და შეიძლება საგზამოვლად დაიღუ-**

პოს. სამნუნაროდ, ჩვენში, სასულიერო პირებში, პირადად ჩემით დანყბული, ბევრი რამაა მოსაგვარებელი, მეტ-ნაკლებად. ყველა თავის თავზე აგოს პასუსი.

დავით აღმაშენებელი და მის მიერ მოწვეული რუის-ურბნისის საეკლესიო კრება ახსენეთ. დიახ, დავითმა, რომლის საქართველოსაც ასე მივსტირით, ერის გამთლიანება, გაჯანსაღება ეკლესიის გაჯანსაღებით დაიწყო, რადგან კარგად ესმოდა, რომ ძლიერი სახელმწიფო ვერ შეიქმნებოდა ძლიერი ეკლესიის გარეშე. ეკლესია, სულიერი საყრდენი ქვეყნისა — ეს არის სასულიერო პირთა იერარქია და ყველა მათგანი მოწოდების სიმალლეზე უნდა იდგეს საქმით და არა მხოლოდ სიტყვით!

დიახ, დავითს ეს კი ესმოდა, მაგრამ დღეს არ ესმით ადამიანთა იმ კატეგორიას, ვისაც ეს ყველაზე უკეთ უნდა ესმოდეს — რომ, თუ გინდა, შენი სახელმწიფო მმართველობის სისტემა ძლიერი იყოს, ქვეყანა, ერი გაერთიანდეს, ეკლესია კი არ უნდა დაარღვიო, არამედ უნდა გააძლიერო! სამნუნაროდ, დღეს ეკლესიის სახით მეტოქეს ხედავენ და არა მოკეთეს! **ეკლესიის, ყველაზე მეტად კი პატრიარქის მაღალი რეპუტაცია ალიზიანებთ — რატომაა, რომ საზოგადოების უდიდესი ნაწილი ეკლესიას, პატ-**

რიარქს ენდობა და არა მეო!. რატომ აძვს მის სიტყვას უფრო დიდი წონა ხალხში და ჩემსას არაო! ამიტომაც გამოუცხადეს ბრძოლა პატრიარქს — იმ სამარცხვინო გადაცემებს ვგულისხმობ, პატრიარქის წინააღმდეგ აგორებულ ბინძურ კამპანიას. გაგიჟდნენ: „რას ძვია, პატრიარქის სიტყვა გაითვალისწინეს, ანბარიში გაუნდინო!“.

არავინ იფიქროს, რომ თეოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბებას ვგულისხმობ!.. მაგრამ ერსაც და ბერსაც უნდა უხაროდეს, როცა ერს ჰყავს ადამიანი, რომელსაც უსმენს, ვისი სიტყვაც მისთვის წონადია და ზუსტად იცის, რომ ქვეყნისთვის ყოველთვის სასიკეთო რჩევას მისცემს! კიდევ ერთხელ ვიტყვი — **პატრიარქი მართლაც ეპოქალური მოვლენაა და ბევრი ერი ისურვებდა, ჰყოლოდა მისნაირი გონიერი, ბრძენი სულიერი წინამძღოლი, ძალიან ბევრი გონიერი ხელისუფალი გამოიყენებდა მის პიროვნებას, გამოცდილებას, სიბრძენს ძვეყნის წინსვლისთვის, აღორძინებისთვის, ერის გაერთიანებისთვის, სახელმწიფოს ფეხზე დადგომისთვის!**

— ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, მიიჩნევთ თუ არა, რომ, სანამ ჯერ კიდევ ურყევად დგას ეკლესია და მისი ავტორიტეტი საფუძვლიანად არ შერყეულა, თავისი ძალა, კარგი გაგებით, უნდა „გამოიყენოს“ ერის კონსოლიდაციისთვის, სულიერი გაჯანსაღებისთვის და ჩვენ ირგვლივ მიმდინარე პროცესების ეროვნულ რელსებზე გადაყვანისთვის? არ ფიქრობთ, რომ ამის დრო უკვე მოვიდა?

— რა თქმა უნდა! უკვე დროა. „ან დადგა ჟამი“ და ერის გაჯანსაღების პროცესი უნდა დაიწყოს ერის გულიდან — ეკლესიიდან და შემდეგ ეს ჯანსაღი სისხლი უნდა გადაესხას მთელს ერს. ნაკლის დაფარვა თავის

მოტყუებაა, დანაშაულია! იმის ფიქრი, რომ „კარგად ვარ და შიგნით რა ხდება, არაა საგანგაშო, გარედან მაინც არაფერი მეტყობა,“ — ეს დღეს უფლის წინაშე ყველაზე დიდი დანაშაულია! მოდი, შენს თავს შეხედე პირდაპირ, თავის მოტყუებისა და ილუზიის გარეშე, და აღიარე, ვინ ხარ, ღმერთმა სად დაგაყენა, რა მისია გაკისრია ღვთისა და ერის წინაშე. ბოლოსდაბოლოს ასე აღარ შეიძლება! შენს თავს მაინც უთხარი სიმართლე!

როდემდე უნდა ვიყოთ სირაქლემის მდგომარეობაში — რომ „გარედან ყველაფერი ლამაზია; ამდენი ტაძრები და მონასტრები იხსნება, ხალხი ტაძარში დადისო“. მხოლოდ ამით რატომ ვკმაყოფილდებით? თვითკმაცოფილება მომაკვდინებელი შეიძლება იყოს ამ დროს. მეტი მოვთხოვოთ საკუთარ თავს: **„იყავი მკაცრი და დაუნდობელი საკუთარი თავის და გაცილებით უმეწყნარებელი სხვათა მიმართო“**. ყველამ საკუთარი თავიდან უნდა დავიწყოთ და, სანამ ტალახს სხვას ვესვრით, ყველა სასულიერო პირმა საკუთარ სულში უნდა ჩავიხედოთ. **ეკლესიის პრობლემა ეკლესიის შიგნით უნდა მოგვარდეს, ვიდრე ეკლესია — ძრისტიანს ეს მისტიკური სხეული, ჩვენი არანდორი საქციელის, ჩვენი ცოდვების გამომარ ბაიხრწნება, დალპება. ნაკლსა თუ შეცდომებს, სასულიერო პირებისას, უნდა ვაგვარებდეთ ეკლესიის, ეპარქიის შიგნით, სანამ ეს ნაკლი თუ უღირსი საქციელი ხალხში, მრევლში გავრცელდება და ეკლესიის ავტორიტეტს მთლიანად შეარყივს!..**

სანამ სხეულის დაავადებული ნაწილი დაგინწყულდება, გაიხრწნება და მოსაკვეთი გაგინდება, მასზე გაჩენილ იარას მანამდე უნდა ვუშველოთ. ჩვენს შემთხვევაში კი პირიქით ხდება — როდესაც ხალხი აყვირდება და **„ჭირი თავს ვეღარ დამალავს“**, მხოლოდ

მერე ვამბობთ ხმამაღლა, მერე ვაღიარებთ, რომ ვიღაც სასულიერო პირი ცუდად, არასწორად მოიქცა, უღირსი საქციელი ჩაიდინა. სანამ უღირსი სასულიერო პირი, სულ მცირე, ორი ათას კაცს მაინც არ დააბრკოლებს, მანამდე ვართ ასე — **„ვერ ვხედავ, არ მისმის, ყველაფერი კარგადაა“**-ს მდგომარეობაში... გამოსავალი კი ისაა, აღკვეთო დაავადება, სანამ იგი მთელ სხეულს არ მოედება!

«მავანი საქართველოს ისა უუკაბენ, როგორც პირად საქუთრებს, როგლის გუჟლიათ ისა განაკრონ, როგორც თავად უნდათ»

— მეუფე ეფრემ, სომხეთის პატრიარქის ვიზიტის თაობაზე მინდა გკითხოთ. თავდაპირველად გამოცხადდა, რომ რა სტატუსიც ექნება ქართულ ეკლესიას სომხეთში, ის სტატუსი ექნება სომხურ ეკლესიას საქართველოშიო. უნმინდესმა მაშინ საკმაოდ მკაფიოდ და დამაჯერებლად, არაორაზროვნად განაცხადა, რომ საქართველოს ინტერესები არ შეილახებაო. რამდენად შესაძლებელია ეს განხორციელდეს დღევანდელ ვითარებაში?

— ვფიქრობ, ეს პირობები სომხური მხარისთვის იყო მიუღებელი, რამეთუ მათ ბუნებაში არ ზის, ვინმეს რამე დაუთმონ ან ვინმესთან თანაბარ პირობებში იყვნენ. მათი დევიზი ყოველთვის იყო და ახლაც არის — მხოლოდ მე, ჩემი! ამიტომაც ისინი ყოველთვის ცალმხრივ პირობებს აყენებენ — ჩამოვიდნენ ამაყად, თავანუღნი, დარწმუნებულნი იმაში, რომ, ჩვენ რასაც ვიტყვით, ისე განხორციელდება ყველაფერიო. რატომ იყვნენ ასე დარწმუნებულნი? ისევ ჩვენი ზედმეტად სტუმართმოყვარე, დამთმობი ბუნების გამო. მათ პირდაპირ, დაუფარავად თქვეს, რაც უნდოდათ: ხუთასი თუ ექვსასი ეკლესია არის ჩვენი და ამას წყალი არ გაუვაო! რახან ჩვენ ვთქვით, ასეაო! ჩვენ არაფერს გვეკითხებოდნენ, უნდოდათ, სომხეთის ეკლესიის საქართველოს ეპარქია დაეფუძნებინათ იურიდიული სტატუსით და ჯავახეთ-

ში ეთნიკურად სომეხი მოსახლეობის სიმრავლე მოჰყავდათ...არგუმენტად და არა მხოლოდ ჯავახეთში. თითქოს ჩვენ ვალი გვექონდეს სომხების! ისტორიულად — არც შორეულ და არც ახლო ისტორიის მანძილზე, არ ახალია, ძველია მათი ჩვენდამი ასეთი დამოკიდებულება! მათ შესაბამისი პასუხი პატრიარქისაგან კი გაეცათ: **ეს არის საქართველო და ქართველი ერი მისი პატრონი და სხვას რომორც სურს, ისე ვერ იძნება! ბუნებრივია, სომეხები ცხოვრობენ ჩვენს მიწაზე და მათ არავინ უპრეტენდოვს აქ ცხოვრებას, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენ ყველაფერზე წამსვლელი ვართ. ჩვენ გვქმნის გამომცდილება აფხაზეთის, სამაჩაბლოსი — ეს საქმარისზე მეტი ტკივილია, ამას რომ ჯავახეთიც არ დაემატოს.**

ნუ დაგვავიწყდება, რომ ქართული მიწა, სადაც ახლა ჩვენ ვცხოვრობთ, ღვთივკურთხეული მიწაა, სადაც უფლის კვართია დამარხული. ეს დედა ღვთისმშობლის წილხვედრი მიწაა, უამრავი მადლით დაჯილდოებული, და ამ მიწას რომ ნებისმიერი თაობა, როგორც ღვთაებრივ საუნჯეს, ისე არ მოუფრთხილდება, არ მოუვლის და უდიერად გაფლანგავს, არ დააფასებს, პასუხს აგებს უფლის წინაშე. როგორც ილია მართალი ბრძანებს, სამი ღვთაებრივი საუნჯე დავგვრჩა — მამული, ენა, სარწმუნოება — თუ მათ არ ვუპატრონეთ, რა კაცები ვიქნებითო? კაცობის და ღირსების საკითხი დგება. უნდა გაიზაროს თითოეულმა ქართველმა, რომ ეს მიწა მართო მისი მამა-პაპის კუთვნილი, ნივთიერი საკუთრება კი არა, ღვთაებრივი საუნჯეა. შენ იცავ ღვთაებრივს და, თუ მას არ მოუვლი, ღვთის წინაშე, დედა ღვთისმშობლის წინაშე ხარ დამნაშავე. სანამ ამის ეროვნული გაზრება არ მოხდება, სანამ ადამიანები მიწას პირად საკუთრებად მიიჩნევენ და ფიქრობენ, რომ ვისზეც უნდათ, იმაზე გაყიდონ, მანამდე არაფერი გამოვა. სამ-

წუხაროდ, დღეს მავანნი საქართველოს ისე უყურებენ, როგორც პირად საკუთრებას, რომელიც შეუძლიათ ისე განკარგონ, როგორც თავად უნდათ!

ერი უნდა იღებოს თავისი მოწოდების სიმაღლეზე, ერიც და გირიც, სახელმწიფოც და ეკლესიაც. ეს ცალმხრივად არ გამოვა. რაც არ არის დასათმობი, უნდა ითქვას მკაცრად და მორჩა! უნდა ითქვას მკაცრად — ეს არის საქართველო, ქართული ტრადიცია, ქართული კულტურა, ქართული ცხოვრების წესი. იზიარებ ამას? იცხოვრებ, გატონო, არავინ გიშლის, არავინ გაბღებს. არ მოგწონს? მაშინ გამოსავალი თევად უნდა ნახო. არავინ ვუშლით საკუთარ ენაზე საუბარს, არც ლოცვას, არც რწმენას, არც სწავ-

ლა-განათლება. სხვა რომელ ქვეყანაში აქვთ ასეთი უფლებები? მაგრამ, მათთვის გარკვეული უფლებების მინიჭებით, საკუთარს ნუ შვილიხასვით.

— რა გამოდის, მეუფე, იქ აზერბაიჯანელების ინტერესები არ ილახება, აქ — სომხებისა. არავის გვინდა, ვანყენინოთ, მაგრამ ხომ აშკარაა, რომ საკუთარ ქვეყანაში დაჩაგრულები და ინტერესშელახულები ისევ ჩვენ გამოვდივართ.

— ჩვენ ყველანი — ერიც და ბერიც პროქართულები უნდა ვიყოთ! ეს იმას არ ნიშნავს, რომ სხვა ეროვნების წარმომადგენელი დაჩაგრო, მაგრამ არა შენი საკუთარი ქართველის დაჩაგვრის ხარჯზე. მინის გაყიდვა ისე, რომ მერე იქ ქართველს პერსპექტივაში აღარანაირი უფლება აღარ ჰქონდეს, არ შეიძლება. ასე არც ერთ ქვეყანაში არ ხდება. მიწა შეიძლება დროებით სარგებლობაში გადაეცეს ისე, რომ მასზე კონტროლის უფლება ისევ სახელმწიფომ დაიტოვოს. ამაზეა აქ საუბარი. **ამ ქვეყნის, ამ მიწის ბატონ-პატრონი არის ქართველი ერი, მოსწონს ეს ვინმეს თუ არ მოსწონს, და სხვა დანარჩენი, მის ირგვლივ შემოკრებილი. ცენტრში სწორედ უნდა იდგას საქართველო, ქართველი ხალხი და ქართული ინტერესები.** მე მგონი, ეს დემოკრატიას ხელს არ უშლის და ყველა ერი ასე იქცევა, დაწყებული ამერიკიდან, დამთავრებული იაპონიით. აბა, ნებისმიერ ქვეყანაში ჩადი და ადგილობრივს უთხარი, რომ გაინიე, მე უნდა ვიყო აქ მმართველი და ბატონიო. აბსურდულ ვითარებაში ვართ და ეს მაკვირვებს სწორედ — ჩვენთან არის მაინცდამაინც უნიკალური დემოკრატია? რაღაც ახალი ჯიშის „დემოკრატები“ ხომ არ ვართ, ყველასგან განსხვავებული?

— **ადამიანის ცნობიერების ჩამოყალიბება სკოლიდან იწყება. თქვენ ბრძანდებოდით ქარელის გიორგი**

მთანმინდელის სახელობის გიმნაზიის ერთ-ერთი დამაარსებელი და მისი პირველი რექტორი, რომელიც საქართველოში დღეს ერთ-ერთი გამორჩეულია. ბოლნისშიც გაქვთ იოანე ბოლნელის სახელობის სასულიერო გიმნაზია... საჯარო სკოლებში სალოცავი კუთხის არსებობა ძალიან აღიზიანებდა მავანს, მაგრამ სამაგიეროდ დღეს მათი ადგილი ე. ნ. ნატოს კუთხემ დაიკავა — თითქოს, უფალი კი არა, „ნატოა“ ჩვენი ერთადერთი მხსნელი. ამ ყველაფერზე ეკლესიას თავისი პოზიცია არ უნდა დაეფიქსირებინა?

— გეთანხმებით. ბევრი რამ უნდა ითქვას ხმამაღლა, მაგრამ რატომღაც ყოველთვის არ აღწევს ჩვენი ხმა ხალხამდე. რაც შეეხება სკოლებს, ამ საზოგადოების გარდაქმნა რომ უნდათ, სწორედ ამიტომაც დაიწყეს მოზარდი თაობის, ბავშვების ცნობიერების შეცვლა. ბავშვობიდან დაიწყეს „ახალი ადამიანის“ — ევროპული, თუ „ნატოს“ სტანდარტების, თუ დასავლური ღირებულებების შესაბამისი ადამიანის ჩამოყალიბება და სკოლა ერთი ხელის მოსმით გადაიქცა ამ ახალი „ტიპის“ ადამიანის „ჩამოსასხმელ დანადგარად“. ჩვენ თურმე არც ისტორია გვქონია, არც ტრადიციები, ახლიდან, ახალ ადამიანებად დავიბადეთ თითქოს. ერთბაშად მოჭერი ხე და ჩაარჭე ჯოხი მიწაში — უფესვო ჯოხი ნაყოფს გამოიღებს?

ერთი უკიდურესობიდან მეორეში გადავვარდით — უარგყავით რუსული და სამაგიეროდ უცებ ყველანი ინგლისურენოვანნი გავხდით. ფილმების ყურებასაც კი ინგლისური სუბტიტრებიტრებით აიძულებენ ხალხს. უკვე ეს სასაცილო კი არა, სატირალია. საიდან მოდის ასეთი იდეები, მე არ ვიცი. გადავხედოთ სხვა ქვეყნებს — ინგლისელისთვის ჯერ ინგლისურია პრიორიტეტი და მერე სწავლობს სხვა ენას. ასეა ნებისმიერ ქვეყანაში და ეს ხალხი ამაცობს ამით. ჩვენ ვაჟკაცური ბუნების ერიდან ყველასთვის გუნდრუკისმკმეველ ერად გადავიქე-

ციტ. ყველას ვეფერებით, ყველას ანგარიშს ვუწვევთ და ამასობაში საკუთარ თავს ვკარგავთ. ეს არასოდეს იდო ქართველის ხასიათში — ჩვენ გვიბრძოლია ათჯერ და ასჯერ მეტი მტრის წინააღმდეგ და იქ ქართველ კაცს ყველაზე უთანასწორო ბრძოლაშიც კი არ „აულოკავს მტრის ფეხი“.

ახლა კი უსისხლო ომი მიდის — ამას ასე დავარქმევდი! რუსეთის სახით თითქმის ხილული მტარი გვყავს, რომელიც ტერიტორიას გვართმევს, მაგრამ ეს ნაკლები საფრთხეა იმასთან შედარებით, რაც ამ უსისხლო ომის შედეგად შეიძლება მივიღოთ! ერის სულიერი ოკუპაცია მიდის. ეს კი საშინელ შედეგს გამოიღებს, რადგან ადამიანთა სულს ვკარგავთ, ადამიანის სული კი ტერიტორიაზე უფრო მეტია! გადაგვარებული, სულდაკარგული ქართველი კი მკვდარი ქართველია. სულამოგლეჯილი თაობა რომელი აფხაზეთის და სამაჩაბლოს დამბრუნებელია?!

თუმცა მხოლოდ ქართული სახელი და გვარი არ არის ქართველობა, მაგრამ მალე შეიძლება ესეც სანატრელი გაგვიხდეს — ახალ, ბიომეტრიულ პასპორტებში სახელს და გვარს შეამოკლებენო, ამბობენ, და გავხდებით ვიღაც „მისტერ X“ ან „Ny“ ადამიანი. რახან ადამიანს ცოცხალ სულად არ განიხილავენ, მათთვის იგი მხოლოდ რაღაც ბიოლოგიური არსებაა და არა ღმერთის მიერ თავის ხატად და მსგავსად შექმნილი. ბიოლოგიური არსებები კი მხოლოდ ინსტინქტების დონეზე მოქმედებენ — ჭამენ, სვამენ, სძინავთ, კვდებიან.

— ახლახან ერთი პატიმრის წერილი წავიკითხე, რომელიც ამბობს, რომ საკანში საეკლესიო კუთხე მოუშალეს და სასტიკად უკრძალავენ ხატების დაბრძანებას. მე არ ვაპირებ, განვიკითხო ეს პატიმარი — დიდი დანაშაული ჩაიდინა მან თუ პატარა. ამ ადამიანს უნ-

და ლოცვა და ამის უფლებას არ აძლევენ. ამაზე ვინ უნდა ამოიღოს ხმა?

— ლოცვა და მრწამსი ადამიანის ხელშეუხებელი ნებაა და არავის აქვს უფლება, ადამიანს, მით უმეტეს პატიმარს, ეს აუკრძალოს. მას ისიც ეყოფა, რომ ჩადენილი დანაშაულისთვის საკანშია გამოკეტილი, მონყვეტილია გარე სამყაროს. მაგრამ სულიერ თავისუფლებას რომ ართმევ, ეს არანაირ ჩარჩოში აღარ ჯდება — არც მორალურში, არც ზნეობრივში. უნდათ ადამიანის სულიერი გატეხვა, იმიტომ, რომ, როცა ის იქიდან გამოვა, უკვე სხვა ადამიანი უნდა იყოს, ისე აღარ აზროვნებდეს. ვინ უნდა უპატრონოს ამ ადამიანს? — ყველამ ერთად და არა ცალ-ცალკე, მთელმა ეკლესიამ, მთელმა ერმა, მთელმა საზოგადოებამ. ამიტომ ვართ ამ დღეში — **ყველა ფიქრობს, სანამ მე არ გამიჭირდება, ხმას არ ამოვიღებო. სანამ მთელი ერი ერთის ტკივილს არ იგრძნობს, არ გაითავისებს, სანამ გულბრილობის სენისგან არ განვიკურნებით, ასეთი ფაქტები კი არა, ხომ ხედავთ, ამაზე ბევრად უარესები ხდება და, თუ დროზე არ გამოვფხიზლდით, კიდევ რამდენი მოხდება, უფალმა იცის. ეს აქლავი ყველას ჭიშკართან დაიჩოქებს და მერე უკვე გვინან იძნება, კალიან გვინან!** გათითოვაცება, ილიასი არ იყოს, ყველაზე დიდ მტრად მოგვიბრუნდება და ფიქრი, რომ მე ჯერჯერობით ლუკმა მაქვს და მეშინია, ისიც არ დავკარგო, გადაგვარებამდე მიგვიყვანს. რალა გვაქვს იმაზე მეტი დასაკარგი, ვიდრე დავკარგეთ?

— მეუფე ეფრემ, დღევანდელი ვითარებით ხალხი ძალიან დათრგუნულია. წარმოიდგინეთ, თქვენ ახლა თქვენი სიტყვა უნდა მიაწვდინოთ ერს და როგორც სინოდის ერთ-ერთი წევრი, ქრისტეს ერთი მხედარი რას ეტყვიოთ იმ ადამიანებს, რომელნიც ამ რამდენიმე წელიწადმა და განსაკუთრებით კი ამ ბოლოდროინდელ-

მა მოვლენებმა უიმედობაში, ნიჰილიზმში, სასონარკვეთილებებში ჩააგდო და რომელნიც ეკლესიისგან მართალ სიტყვას ასე ცხელი თვალებით ელოდებიან? არ შეიძლება, ხსნა არ იყოს...

— ამ რთულ ვითარებაში ადამიანმა უნდა იპოვოს ერთი ჭეშმარიტი გზა — ეს არის გზა უფლისკენ! რისთვის ატარა უფალმა ებრაელი ერი ორმოცი წელი ეგვიპტის უდაბნოში? სანამ ერმა არ შეიგრძნო, რომ უფალია მათი ღმერთი, მათი პატრონი და სხვა მხსნელი არ არსებობს! მხოლოდ იგია სასიცოცხლო წყაროს, ღვთაებრივი მანანას, კეთილდღეობის, ჯანმრთელობის, ბედნიერების, ეროვნული სიმშვიდის მომცემი! **უფალმა საქართველოს სახით სამოთხის მსგავსი ძვეყანა მოგვცა და ვერ ვივარგეთ, ვერ ვუფრთხილდებით! რწმენა არ გვაქვს და ხსნას სადღაც სხვაგან, რაღაც მიწიერში ვეძებთ, გოლომდე არ ვენდობით უფალს, მას არ ვსასოებთ, მისკენ არ ვიხედებით. ჩვენ ყველგან ვეძებთ ხსნას, ყველგან, სადაც ის არ არის. უფლისკენ მივიხედოთ, ვისშიც ხსნაა! ახლა დუღს მთელი ერი და, როდესაც ამ დუღილის პერიოდს გავდივართ, ამას ბევრი სისხლი, ბევრი ტანჯვა მოჰყვება, თუ ერი და ბერი ერთად არაა — არაა ძრისტიანი!** არავინ იფიქროს, რომ მე ცალკე ვარო, რაც უნდა დაიბრმავო თვალი და გული დაიმშვიდო, ამ დუღილში შენც იხარშები და, ადრე თუ გვიან, ეს სიმწვავე შენზეც გადმოვა — ვინც უნდა იყო, ეკლესიაში იქნები თუ ეკლესიის გარეთ, ყველანი ერთად გავიჭყლიტებით, თუკი თითოეული ქართველი არ იგრძნობს, რომ ჩვენ ერთმანეთს ვჭირდებით და უერთმანეთოდ გამოსავლის პოვნა წარმოუდგენელია!

იმის ფიქრი, რომ რომელიღაც ჯგუფი იხსნის ქვეყნას და მეც მოვყვები ამ კეთილდღეობაში, ან ვიღაცის მხრებზე გადავა ეს სისხლი და მე გადავრჩებიო, თავის

მოტყუებაა მხოლოდ. ერთმანეთის ტკივილი არ გვესმის, აღარც ერთმანეთის სიხარულის გაზიარების ნიჭი შემოგვრჩა! ამიტომაც, რადგან უფალია ჩვენი მამა, რახან ღმრთისმშობელი დედაა ჩვენი, მოდით, მივიდეთ იქ, მათთან — ჩვენს მარადიულ მსხნელთან და პატრონთან. შევურიგდეთ, ხალხო, უფალს! სხვა დანარჩენზე სასოება, დაყრდნობა — ესაა ბაბილონის გოდოლის შენება. ერთ დღეს ყველაფერი, რაც უღმერთოდ შენდება და კეთდება, ყველაფერი დაიმსხვრევა! ღმერთმა მოგვცა ეს ქვეყანა და გვითხრა — აღორძინდით, გამრავლდით, აშენდითო. რატომ ჰგონიათ, რომ უფალი წინააღმდეგია მშენებლობისა, წინსვლისა, აღორძინებისა, კეთილდღეობისა? ოღონდ ეს ყველაფერი უღმერთოდ ნუ მოგინდებათო! მოდით, ღვთისნიერად ვაშენოთ ეს ქვეყანა! ღვთისნიერად ვმართოთ! არ მოვკლათ ეროვნულობა და მართლმადიდებლობა, სარწმუნოება, სიყვარული და ისე ვაშენოთ! სახელმწიფო სიყვარულით აშენეთ და ამ წყობას მერე, რაც გინდათ, ის დაარქვით! **ოღონდ საქართველოში მაგრძნობინეთაჲ ქართველად, ქრისტიანად, მართლმადიდებლად! მაგრძნობინე, რომ ეს ჩემი ქვეყანაა და აჲ არ ვარ მათეხარისხოვანი. ამ შემთხვევაში, დამერწმუნეთ, არავის გაუჩნდება სურვილი, მოიკითხოს, ვინაა ქვეყნის მმართველი, აღარავინ გამოვა ქუჩაში შელახული ღირსების დასაცავად!**

ასეთ საქართველოს ვისურვებდი საკუთარი თავისთვისაც და თქვენთვისაც! უფალს ვევედრები, ყველა ქართველს აეხილოს თვალი და დაინახოს, რაშია ჩვენი ხსნა. ყველა ქართველმა გააცნობიეროს, რომ უფალში, ეკლესიაში, სიყვარულში, პატიებაში, მიტევებაში, ერთმანეთის გვერდით დგომაში, სიმართლის თქმასა და ამ სიმართლისთვის თავგანწირვაშია ჩვენი ხსნა! და არა — ამბიციისა, მტრობასა და ერთმანეთის სისხლის დაღვ-

რაში! სიყვარული შეუცვლელი იარაღია ნებისმიერ, თუნდაც გაუგონარ სიბოროტესთან ბრძოლაში! სიყვარული ყველაზე დიდი ჯილდოა, ყველაზე დიდი საჩუქარია ღვთისა, ყველაზე დიდი ნიჭია და ამ ნიჭით უხვად დაგვაჯილდოვა უფალმა! ქართველი ერი სიყვარულის ერია, მაგრამ დავკარგეთ ერთმანეთის სიყვარული — დავშორდით უფალს, გავხდით მოჩვენებითები და დაინყო ჩვენი გადაგვარებაც! როდესაც შენ დაიბრუნებ შენს თავს, დაკარგულ თავს, ანუ სიყვარულს, მაშინ მოვა ხსნა, მაშინ დადგება ჩვენი ბედნიერების დღეც!

თავი მესამე

**წმინდა სიმეონ ნაზარი,
მესტიისა და ზემო სვანეთის
ეპისკოპოსი, გუგუზი
ილარიონი (ქიტიაშვილი)**

ნუჩავინ იფიქრებს, რომ კალაუფლება სულ ექნება... ღრო ჩართულია...

— მეუფე ილარიონ, პირველ ყოვლისა, მადლობა მინდა გადაგიხადოთ საუბარზე დათანხმებისთვის. დღეს საზოგადოების ძალიან დიდ ნაწილს სურველი აქვს, გაიგოს იერარქიის ხმა ეკლესიასა თუ სახელმწიფოში მიმდინარე ძალიან ბევრ მტკივნეულ საკითხთან დაკავშირებით. ეკლესია სასულიერო იერარქიისა და მრევლის ერთობლიობაა. აქვს თუ არა მრევლს უფლება, ჩაერიოს ეკლესიისთვის საჭირობოროტო საკითხებში?

— დაგლოცოთ ღმერთმა! ეკლესია, რა თქმა უნდა, სასულიერო იერარქიისა და მრევლის ერთობლიობაა. ერიც და ბერიც ერთი ჰაერით სუნთქავს. ეკლესიაში მხოლოდ იერარქია კი არ მყოფობს, არამედ ის მრევლიც, რომლისთვისაცაა ის იქ დადგენილი. ეკლესია ცოცხალი ორგანიზმია, თავი ეკლესიისა მაცხოვარია, ჩვენ ყველანი კი მისი ორგანული ნაწილები ვართ. აქედან გამომდინარე, **ერის ადამიანს ბარკვეულნილად აქვს უფლება, ჩაერიოს ეკლესიის არა კანონიკურ საკითხებში, არამედ იმაში, თუ რით ცხოვრობს, რით სუნთქავს ეკლესია, სასულიერო პირი, არ აქვს მნიშვნელობა დიდი იერარქია იგი თუ პატარა!**

ვფიქრობ, ჩვენ, სასულიერო პირები, ვალდებულნიც კი ვართ, ჩავაბაროთ ანგარიში ჩვენს სამწყსოს, რათა მან გვიერთგულოს, დაგვიჯეროს, უფლისთვის სათნოდ იცხოვროს. მრევლმა დიახაც უნდა იცოდეს მღვდელმსახურის ცხოვრების წესი, თვითონ რამდენად

ასრულებს იმას, რასაც ამბიონიდან უქადაგებს მრევლს, რადგან, თუ თვითონ არ ხარ ზნეობრივი, თუ თავად არ ასრულებ უფლის სიტყვას, თუ თავად არ ხარ რწმენით, ზნეობით, სიყვარულით აღჭურვილი, პატიოსანი, მაშინ უფლება არ გაქვს, მიუთითო მრევლს და ამბიონიდან ჭკუა დაარიგო და ზნეობა უქადაგო. თუ ხარ უზნეო, ღალატობ უფალს, შენ არავინ გამოგყვება, არავინ დაგიჯერებს! თვითონ უნდა იდგე იმ ზნეობრივ სიმაღლეზე, რომ რწმენა, ერთობა და სიყვარული უქადაგო მრევლს.

ეკლესია ერთი მისტიური სხეულია ქრისტესი, ჩვენ, ყველანი — ერიც და ბერიც, ამ სხეულის ნაწილი ვართ. როცა რომელიმე ნაწილი სტკივა ამ სხეულს, ეს მთლიანად ამ ცოცხალი ორგანიზმის სატკივარია, ამიტომ ვერანაირად ვერ გამოვყოფ მრევლს ეკლესიიდან. ძალიან ფაქიზად უნდა მკურნალობა, რამეთუ ეკლესია წმინდაა და იგი წმინდად დარჩება მარად, როგორ უღირსადაც არ უნდა მოვიქცეთ თითოეული ჩვენგანი. ჩემი უღირსი საქციელით ეკლესიის სინმინდეს ვერ შევლახავ, ისევ მევე ვიქნები შეურაცხყოფილი, საკუთარ თავს ვავნებ და იმ სამწყსოს, რომელიც მე შემომცქერის, ჩემი იმედი აქვს, რომ გავუკვალო გზა უფლისკენ მიმავალი. **„არა არს კაცი, რომელიც სცხონდეს და არა სცოდოსო,“** — ნათქვამია, მაგრამ ცოდვასაც ხომ გააჩნია. და **როდესაც ხედავ, რომ ამ ცოდვას შეგნებულად, მიზანმიმართულად სჩადიან, მიხვიდე და არ ამხილო, არ გააჩირო, ეს დანაშაულია!**

— მეუფეო, თქვენ, სასულიერო პირები, ცდილობთ, თქვენი ცხოვრებით წმინდანებს მიემსგავსოთ; ჩვენ, უბრალო ადამიანები, მრევლი კი თქვენ შემოგყურებთ, თქვენს ცხოვრებას, რადგან თქვენ ხართ ხიდი ჩვენსა და უფალს შორის. ამიტომაც გვინდა, სასულიერო პირები იყვნენ ზნეობრივები, სუფთები, რათა ად-

ვილად დაგეყრდნოთ და მივიდეთ უფალთან. ასე მტკივნეულად ამიტომაც რეაგირებს ხალხი ყველაფერზე, რაც ეკლესიისა და სასულიერო პირთა სინმინდეს ეხება. თუმცა მუდმივად ის გვესმის, რომ სასულიერო პირის განკითხვის უფლება მხოლოდ იერარქიას აქვს და არა მრევლსო. უზნეობაზე ხმის ამოღება მხილება უფრო მგონია, ვიდრე განკითხვა. ვიცი, განკითხვა უდიდესი ცოდვაა, მაგრამ სად გადის ზღვარი განკითხვასა და მხილებას შორის?

— ძალიან საინტერესო კითხვაა და მასზე ცალსახა პასუხი მაქვს — უფალი წმინდა წერილში ბრძანებს, თუ ძმაი შენი შესცოდავს, მიდი და ამხილე; თუ ის მოისმენს, კარგია და გადარჩება; თუ არ შეისმინა, მიდი და სამ ადამიანთან ერთად ამხილე; თუ მაშინაც არ შეისმინა, მაშინ საქვეყნოდ ამხილე კრებულის წინაშე; თუ ამის შემდეგაც არ შეისმინა, იყოს ურჯულო და წარმართი და მოშორებული წმინდა ეკლესიიდან, რომელიც არის ჩვენი მაცხოვრებელი და გადამრჩენელიო. **ჩვენ, სასულიერო პირებს, გვმართებს ძალიან დიდი პასუხისმგებლობა, რადგან, ვინაც მეტი მიეცა, მას უფრო მეტი მოეთხოვება. ეს დიდი პასუხისმგებლობა ფიცის დადებაზე ყველას უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებული. მე, მღვდელმთავარი, ასჯერ მეტად ვაგებ პასუხს უფლის წინაშე, ვიდრე თქვენ, რადგან ასჯერ მეტი მოეთხოვება.**

რაც შეეხება საწმენოებრივ და ზნეობრივ საკითხებს, აქ კომპრომისი ჩემთვის დაუშვებელია! დავით მეფესაღმუნე ბრძანებს: „**კაცი პატივსა შინა იყო, არა გულისხმა ჰყო, ჰბაძვიდა იგი პირუტყვისა უბუნურსა და მიამსგავსა მას**“. ადამიანი პირუტყვს რწმენის უქონლობით, უზნეო ცხოვრებით ემსგავსება. ადამიანის ღირსება არ განისაზღვრება არც მისი იერარქიული და არც მისი თანამდებობრივი მდგომარეობით. ღირსება — ეს არის რწმენა და ზნეობრივი ცხოვრება.

**უღმერთობას მიჰყავს ადამიანი გადაბვირებად-
დე, შინაგან დებრადაციაზე, მას ზნეობა და
მორალი ვეღარ აკავებს და აშკარად, დაუფარა-
ვად მიიქანება უფსკრულისკენ და ირგვლივ
მყოფთაც ღუპავს.** არ შეიძლება, მშვიდად უყურო,
თავიანთი უზნეო საქციელით როგორ ცდილობენ, და-
ღუპვის გზისკენ წაიყვანონ ადამიანი და საზოგადოება.
**„ქმნა მართლისა სიმაართლისა ხენსა შიქმს
ხეელსა ნედლაღო,“** — ნათქვამია.

ჩვენი საქციელით ადამიანის დაბრკოლებას უფალი
არ გვაპატიებს. უფალი ბრძანებს: **„ვანი იმას, ვინც
ერთი მათგანი დამიბრკოლოს, მაშინ წისკვი-
ლის ქვა შიიბას, ზღვაში ჩაპარდეს და შთაინ-
თქასო“.** მართალია, ეს ძალიან ფაქიზი თემაა და ძა-
ლიან სათუთად უნდა მივუდგეთ, მაგრამ თევზის მდგო-
მარეობაში ყოფნასაც არ გვაპატიებს უფალი — იცო-
დე სიმართლე და არ თქვა, დიდი ცოდვაა. ლამაზად
დავხატოთ ყველაფერი მაშინ, როცა ეს ასე არაა, არ
გვეპატიება. ყველაფერი განკითხვა არაა. ნაკლი უნდა
გამოსწორდეს, მაგრამ, თუ არ ამხილე, დადუმდი, თვა-
ლი დახუჭე, ის არ გამოსწორდება, პირიქით, უსასრუ-
ლოდ გაგრძელდება. მე ვფიქრობ, **ღღეს სიმაართლის
დამალვა იუდას ცოდვის ტოლფასია. იუდა ზუს-
ტად ამ თამაშით მივიდა იმ დონეზე, რომ გან-
ცა ქრისტე. მხილებასა და განკითხვას შორის
ძალიან დიდი ზღვარია. ყველაფერს განკითხ-
ვას ნუ დავარქმევთ.**

— მიუფეო, იმ ავადსახსენებელი კანონპროექტის
მიღების შემდეგ ვნებათაღელვა არ ცხრება და, რო-
გორც უნდა აგვიკრძალონ მასზე საუბარი, მისგან გა-
მომდინარე, ქვეყნისთვის სავალალო შედეგებს ვერ-
სად გავუქცევით — ორასამდე მეჩეთია რეგისტრაცი-
აში გატარებული, სომხები ექვსასზე მეტ ეკლესიას
გვედავებთან. თუკი ადრე თურქები აჭარაში ოთხი მე-

ჩეთის აშენებას ითხოვდნენ და ამის საპირწონედ შეგვეძლო ტაო-კლარჯეთში ჩვენი ტაძრები მოგვეთხოვა, ახლა ეს ბერკეტიც დავკარგეთ — რამდენსაც უნდა, იმდენს ააშენებენ საპატრიარქოსთან შეთანხმების გარეშე. შედეგების მიხედვით ჩანს, რომ საზოგადოების, ერის ვნებათაღელვა ამ ანტიეროვნული, ანტისარწმუნოებრივი კანონის წინააღმდეგ საფუძვლიანი იყო...

— მე ჩემს აზრს მოგახსენებთ ამ კანონთან დაკავშირებით. ჩემთვის ეს კანონი ცალსახად მიუღებელია და ჩემი დამოკიდებულება მკვეთრად უარყოფითია, რამეთუ ამ კანონით, იურიდიულად ერთ სიბრტყეში მოექცა ყველა კონფესია. ეს კანონი ძალიან ბევრი საფრთხის შემცველი იყო და ამიტომაც სინოდზე მოვითხოვეთ, რომ შემდგარიყო ორმხრივი — საპატრიარქოსა და სახელისუფლო კომისია, რათა ამ კანონში ჩვენთვის, მართლმადიდებლებისთვის, ჩვენი ეკლესია-მონასტრებისთვის დამცავი მექანიზმები შემუშავებულიყო, რომ სხვა ეკლესიებს, თუნდაც სომხურს, ჩვენს საკუთრებაზე პრეტენზიის გამოთქმის უფლება არ მისცემოდა.

ჯერ კიდევ წინა მთავრობის დროს, კათოლიკებს ჰქონდათ ანალოგიური სურვილი და მოთხოვნა, რომ მათი სტატუსი მართლმადიდებლობას გათანაბრებოდა, მაგრამ ეკლესიის ძალიან მკაცრი პოზიციის შემდეგ მაშინდელმა მთავრობამ ამ კანონს ვეტო დაადო და ეს საკითხი ეკლესიის სასარგებლოდ დამთავრდა. დღეს კი რა რეალობის წინაშე ვართ, ყველა ვხედავთ.

ვიციტ, რომ სომხური ეკლესია ექვსასზე მეტ ტაძარს ითხოვს, უკვე ორასზე მეტი მიჩითია რეგისტრაციაში გათარაგული, ეს იმ ფონზე, როცა არაერთგზის თქმულა, იმავე საინგილოში ეთნიკურ ქართველებს ქართული სახელების დარქმევის უფლებასაც არ აძლევინ, სხვაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ.

მე სულ ახლახან მოვილოცე ტაო-კლარჯეთი. რომ ნახოთ, იქ რა მდგომარეობაშია ჩვენი ტაძრები, აგატირებათ — იავარძენილი და შუბრაცხყოფილია ჩვენი საუნჯე. თურქეთში ყველა უცხო ქვეყნის კიბლი — სომხური, გერძული კარგად მოვლილი და ნაპატრონებია, მხოლოდ ქართული კიბლებია განადგურების პირას.

თურქეთს ევროკავშირში შესვლასთან დაკავშირებით პირობები წაუყენეს, რომ მან სხვისი ტაძრები დააბრუნოს. მათ უკვე დაუბრუნეს იმავე სომხებს, ბერძნებს თავიანთი კულტურული მემკვიდრეობა. მისმა უწმინდესობამ თურქეთის პრემიერ-მინისტრს თხოვნით მიმართა, ჩვენი ტაძრები — ოშკი, ხახული, იშხანი და სხვა საქართველოს დაუბრუნდეს და ყურადღება მიექცეს. იმედი მაქვს, უფლის ნებით, ეს საკითხი ჩვენთვის სასიკეთოდ გადაწყდება.

ქართულ ეკლესიას ტაო-კლარჯეთში ჩვენი ძეგლების საკითხი უყურადღებოდ არასოდეს დაუტოვებია, წლების განმავლობაში აყენებდა თხოვნას თურქეთის ხელისუფლებასთან. რამდენად მიიღო და გაითვალისწინა მეორე მხარემ, ეს სხვა საკითხია. აქ სახელმწიფოს ჩარევის გარეშე მხოლოდ ეკლესიას გაუჭირდება შედეგის მიღწევა. სახელმწიფომ უნდა გამოიყენოს თავისი დიპლომატიური ბერკეტები და ეკლესიასთან შეთანხმებით უნდა იმოქმედოს, რომ თურქეთში ანალოგიური სტატუსი მიიღოს ქართულმა მართლმადიდებელმა ეკლესიამ და ჩვენც ისევე დაგვიბრუნდეს ჩვენი ტაძრები, როგორც სხვებს დაუბრუნდა. **ჩვენ უნდა მოგვიცეს საშუალება, მივხედოთ და ვილოცოთ ჩვენს ტაძრებს, გადავურჩინოთ ისინი მომავალ თაობებს. თუ თურქეთის ხელისუფლება ამას არ განითვალისწინებს, კალიან ცუდი იქნება ისევ მათთვის, რადგან უფალი თავისი სახლის ასეთ უპატივცემულობას არავის აპატიებს!**

— მეუფეო, სახელმწიფო რომ ეკლესიის გარეშე არ უნდა წყვეტდეს ეკლესიის საქმეებს, ეს დღესავით ნათელია, თუმცა ეს უკვე სახელმწიფო მოხელეებს ჩვევად ექცათ. ცნობილია, რომ სვანეთში დიდი ვნებათაღელვაა ატეხილი საგანძურთან დაკავშირებით, რომელიც მუზეუმიდან ეკლესიასთან შეუთანხმებლად კონტინერებში გადაიტანეს. რა მდგომარეობაა ახლა და სად ბრძანდება ის უნიკალური ხატები და საეკლესიო სინმინდეები?

— სვანეთში მართლაც მთელი ქართველი ერის უდიდესი სიმდიდრე, საუნჯე და საეკლესიო სინმინდეებია შემონახული; თვითონ ეკლესიებსა და ტაძრებში უნიკალური ფრესკებია შემორჩენილი. ეს მეტყველებს იმაზე, რომ სვანეთში დიდი რწმენა იყო და, როცა მეკითხებიან, არიან თუ არა სვანები მორწმუნეები, ამის პასუხია სწორედ ის ტაძრები, რომლებიც იქ ასე მრავლადაა. ეს სინმინდეები — უნიკალური ქედური თუ ფერწერული ხატები, ჯვრები, სხვა საეკლესიო სინმინდეები იმყოფებოდა მესტიის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში. დაახლოებით 3 თვის წინ გადანყვიტეს მუზეუმის რესტავრაცია, დაიწყო შენობის დემონტაჟი. ეროვნული მუზეუმის თანამშრომლებმა ადგილობრივ ხელისუფლებასთან ერთად მიიღეს გადანყვიტება — საგანძური მუზეუმიდან გამოიტანეს და განათავსეს სპეციალურად მომზადებულ კონტინერებში. სამწუხაროდ, ეკლესია და პირადად მე, როგორც ადგილობრივი მღვდელმთავარი, არ ჩაგვაყენეს საქმის კურსში, რომ ერთობლივად მიგველო გადანყვიტება, ამ ხატებისა და სინმინდეებისთვის გარემოს შექმნის შესახებ.

ჩემი აზრით, მიუღებელია, რომ ხატს თავისი დანიშნულება წაართვა. ეს უნდა ესმოდეს ადამიანს, ვინც გინდა იყოს ის. ხატი მადლით სავსეა, სინმინდეა და იგი კუთვნილებაა მთელი ხალხისა, ერისა. ამ საკითხთან დაკავშირებით, უნმინდესთან შედგა შეხვედრა, მოიწვიეს მეც-

**„საკუთარი ხალხის ასე გამეზობა, ასეთი სისასტიკით
სოცვა-ჟღებთა კაენის ცოდვაზე უფრო მეტია!..
ამხელა გოროტება ღვთისაგან დაუსჯელი არ რჩება“**

ნიერები, ხელოვნებათმცოდნეები, კომპეტენტური პირები, რომელნიც გარკვეულნი არიან ამ საქმეში და გადაწყდა, რომ ამ კომისიამ შეამოწმოს, თუ რა მდგომარეობაშია ახლა ეს სინმინდეები. ჩვენი მხრიდან იყო მოთხოვნა, რომ ამ ეტაპზე მაინც მოხდეს მათი გადაბრძანება მესტიის წმინდა გიორგის სახელობის საკათედრო ტაძარში. **სატუბი და სინმინდეები უნდა იყოს ეკლესიაში, სადაც მათი აღზილია, იქაც შევძლებთ მათთვის სათანადო პირობების შექმნას. 200-ზე მეტი სინმინდეუა საუზარში. მე შესაძლებლად მივიჩნევ, რომ წმინდა გიორგის საკათედრო ტაძარში მოხდეს მათი გადაბრძანება.** ვნახოთ, კომისია რას გადაწყვეტს.

— ვინ არიან ამ კომისიის წევრები?

— ესაა სამმხრივი კომისია: საპატრიარქოს მხრიდან მიტროპოლიტი დავითი, ამბა ალავერდელია თავმჯდომარე, ასევე ვარ მე; სახელმწიფოს მხრიდან არიან ხელოვნებათმცოდნეები ეროვნული მუზეუმიდან და მესამე მხარე — საზოგადოების წარმომადგენლები — ადგილობრივი სვანები.

— ანუ იმედი გაქვთ, რომ ეს სინმინდეები დაბრუნდება იქ, სადაც მათი ადგილია, ტაძარში?

— ამ ეტაპზე ასე ჩანს, მომავალში რა იქნება, ამაზე ახლა საუბარი ძნელია. მაგრამ მე ყველაფერს გავაკეთებ, ბოლომდე ვიბრძოლებ, რომ ხატები მათ ნამდვილ ადგილსამყოფელს დაუბრუნდეს!

— აქედან გამომდინარე, ერთ კითხვას დავსვამ: უამრავი ხატი, მათ შორის, ჩვენთვის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი, ანჩის ხელთუქმნელი ხატი, რომლის სახელობის ტაძარიც გვაქვს, ჯერ ისევ მუზეუმში ბრძანდება. მრევლის მოთხოვნაზე, რომ ხატი ტაძარში გადააბრძანონ, სახელწიფო პასუხობს, რომ იქ ხატი „გაფუჭდება“ შესაფერისი პირობების უქონლობის გამო. არ დადგა დრო, რომ ეკლესიამ დააყენოს საკითხი და ყველა ეს ხატი თუ საეკლესიო სინმინდე ტაძრებში დაბრუნდეს?

— რა თქმა უნდა, ცალსახად! ყველა ხატის, ჯვრის ადგილსამყოფელი ტაძარია, სადაც დაიბადა და ცოცხლობს. ხატთან მიდის ადამიანი და მადლს იღებს მისგან. ლოცულობს. რატომაა, რომ ხატებს მირონი, ცრემლი და ზოგჯერ სისხლიც სდით? მეცნიერებისთვის ეს მოვლენა დღემდე აუხსნელია. ხატი ცოცხალია და იმიტომ! **როცა ეს დატყვევებული ხატები და საეკლესიო სინმინდეები ეკლესიას გადმოგვაცემ, ჩვენ არავისზე ნაკლებ პირობებს არ შევუქმნით მათ. სამეზის საპატრიარქო ტაძარში შესანიშნავი პირობებია ამ სინმინდეებისთვის**

და პატრიარქმა შესანიშნავად, ყველაზე უკეთ იცის სატაბის მოვლაც, სიყვარულიც და მათი პატრონობაც.

— მეუფეო, თქვენ ძალიან რთულ რეგიონში ბრძანდებით, მთას თავისი მკაცრი კანონები აქვს. იქ სინმინდუ ბევრია, თუმცა მთის ადამიანის ხასიათი ისეთივე გორგობია, როგორც ის ბუმბერაზი მთები, სადაც ისინი გაიზარდნენ. არ გაგიჭირდათ სვანურ ხასიათთან შეგუება?

— რომ მივდიოდი, მერწმუნეთ, წინასწარ არ მიფიქრია, თუ სად და რა სირთულის რეგიონში მივდიოდი. ბოლომდე უფალს მივენდე. სვანები ვაჟკაცი ხალხია, მათ ბევრ საკითხზე განსხვავებული ხედვა აქვთ. ალბათ, წინასწარ რომ მოვმზადებულიყავი, უფრო მეტი პრობლემები შემექმნებოდა. მივედი იმის რწმენით, რომ უნდა გამეკეთებინა ჩემი საქმე. სულ მახსოვდა უნმიდესის სიტყვები — ეპისკოპოსად კურთხევისას სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძარში რომ მითხრა — შენ მიდიხარ ისეთ მხარეში, სადაც არის დიდი რწმენა, მაგრამ მათ ეკლესიური ცხოვრება უნდა ასწავლოო. უნმინდესის ეს სიტყვები ახლაც მაქვს გონებაში ჩაბეჭდილი.

თავდაპირველად მართლაც დიდი წინააღმდეგობები იყო, მაგრამ არ მიმიძცავია ყურადღება. ადამიანი ხარ და ამ სირთულეებს ასე ადვილად ვერც დაიბნე, ვერც მიიღებ, ვერც შეძლებ, რომ გადალახო, მაგრამ სიყვარულით მივედი და უფლისგან, ღვთისმშობლისგან უდიდეს მფარველობას ვბრძნობდი. სვანეთში დავანებულნი სინგინდეების მაღლი მენაოდა და მაძლიერებდა.

სვანებს ძალიან ბევრი ისეთი ტრადიცია აქვთ, რომელიც არაა ქრისტიანული და უჭირთ ძვალსა და რბილში გამჯდარი მამა-პაპათა ამ ტრადიციების დათმობა. სვა-

ნი კაცის ბუნების ჩამოყალიბებაში მართლაც უდიდესი როლი ითამაშა სვანურმა ბუნებამ, მკაცრმა კლიმატმა, ცაში აზიდულმა მთებმა. მათ ძალიან მტკიცე ხასიათი აქვთ, მეგობრობაც იციან, გატანაც და გვერდით დგომაც. უყვართ თავიანთი კუთხე, სამშობლო. მათგან უდიდეს სითბოს ვგრძნობ. სხვათა შორის, ძალიან დაკვირვებულები არიან, ვერ გამოაპარებ ვერაფერს. გაკვირდებიან, გსწავლობენ, შენი ცხოვრების წესი თუ ემთხვევა იმას, რასაც ქადაგებ ამბიონიდან. მათ იმხელა სამართლებლივი ინსტიტუტი ჰქონდათ მახვშის სახით. ის კაცი საზოგადოების მიერ იყო არჩეული, მიუკერძოებელი, განსასჯელი თუნდაც თავისი ახლობელი ყოფილიყო. სამართლიანობა იყო მათთვის მთავარი და უპირველესი.

— **საზოგადოების ერთგვარი გულდანყვეტა და ტკივილი ეკლესიის მიმართ ძალიან მძაფრად გამოვლინდა 26 მაისის მოვლენების შემდეგ, როცა იერარქიის მხრიდან ხალხი უფრო მკაფიო განცხადებებს ელოდა. მაშინ მეუფე ეფრემმა 26 მაისის ღამეს კაენის ცოდვა უწოდა. ამ კითხვის დასმის გამო მე ღამის შემაჩვენეს, მეუფესაც „ამკობდნენ“ კულუარებში. ხშირად ისმის გულდანყვეტილი ამოძახილები, რომ დაგვაფინყდა ეს ბართლომეს ღამე. მე ის საშინელი კადრები — ხელ-ფეხშეკრული, სიკვდილამდე ნაცემი, დასისხლიანებული ჩემი მოძმეები არასოდეს დამავინყდება. თქვენ რას ფიქრობთ?**

— მე სავსებით ვეთანხმები ამ შეფასებას, ეს გაუმართლებელი იყო! საკუთარი ხალხის ასე გამეტება, ასეთი სისასტიკით ხოცვა-ჟლეტა კაენის ცოდვაზე უფრო მეტია! ყველაფერი შეიძლებოდა უფრო სხვანაირად მოეგვარებინათ, რომ ადამიანები არ დაეხოცათ. თქვენ და, ალბათ, ის დავალების შემსრულებლები ვერც კი წარმოიდგენენ, რამხელა პასუხისმგებლობა ეკისრებათ! „არა კაც ჰკლა“ — ეს ხომ ათ მცნებაში გვიდევს. **ვაი იმ ადამიანებს, იმ საშინელებს ჩამდინებს,**

თუ მათ ქალიან დიდი სინანული არ ექნებათ! ეს მათთვის საშვილიშვილო, მომავალი ცოდვაა, რომელიც, ადამიანის გარეგან რაცაა, ყველაფერს ანადგურებს. ეს ცოდვა ნელ-ნელა ავიწროვებს იმ წრეს, რომელშიც მას უხდება ცხოვრება და ყოფა და როცა იქნება, მოაშთობს. ამხელა ბოროტება ღვთისაგან დაუსჯელი არ რჩება და მე გულწრფელად მინდა იმ ადამიანებმა შეინანონ!

— დღეს საზოგადოებას უიმედობა სჭირს. უფალი ჩვენი სიხარულისთვის მოვიდა ამქვეყნად, ჩვენი სიცოცხლისა და გადარჩენისთვის ევნო, მაგრამ ხანდახან ადამიანებს, ჩვენი სისუსტის გამო, გვიჭირს უფლის წიაღში ყოფნა, მასზე სასოება. როგორ უნდა ვიცხოვროთ, რომ ამ უკიდურესად რთულ დროში უფალი, ერთმანეთის სიყვარული და იმედი არ დაგკარგოთ, სასონარკვეთილებში არ ჩავვარდეთ?

— პავლე მოციქულის სიტყვებს გავიხსენებ — რწმენა, იმედი და სიყვარული, რაც ყველაზე უპირველესია. ადამიანი სულდგმულობს რწმენით, ცოცხლობს იმედით და სასუფეველში უკვე სიყვარულში შედის და მარადიულობას იმკვიდრებს. რწმენა და იმედი აქ გვჭირდება ჩვენ. ეს ორი რამაა აუცილებელი და იქ უკვე აღარაა რწმენა და იმედი საჭირო, რადგან სიყვარულში და მარადიულობაში ხარ. მთელს ჩვენს ერს ვუსურვებ, რომ ღვთის რწმენა განამტკიცონ საკუთარ თავში. ყველაზე მთავარი — **სახელმწიფოს მოხელეებსაც ვუსურვებ, უფლისკენ მიბრუნდნენ, რადგან უმაღლესი ხელისუფალი თვითონ ღმერთია, ღმერთთან ბრძოლას კი ვერავინ მოიგებს, რადგან სამყაროში უფალი მეფობს, მხოლოდ უფლის მეუფებაა მარადიული!**

როცა დავით მეფესალმუნე გამარჯვებული შედიოდა იერუსალიმში, ქნარზე უკრავდა. მას დიდი სიხარულით,

პატივისცემით შეეგებნენ, რადგან მან, ღვთისმოყვარე დავითმა, ერი შეკრა, გააერთიანა. განადიდეს დავითი. მან კი ისრაელის მკვიდრთ მიუგო — უფალი განვადიდოთ და უფალს ვცეთ თაყვანი, რადგან უფალი მეფობსო. ეს ყველა ხელისუფალმა უნდა შეიგნოს და გააცნობიეროს — ხარ ქეშმარიტ ღმერთთან? მაშინ გექნება მშვიდობა! მშვიდობა დაგვიტოვა უფალმა ამ ქვეყანაზე, „მშვიდობა თქვენდაო,“ — ბრძანებს. ჩვენ ადამიანურად ვცდილობთ და გვგონია, რომ ჩვენი ძალებით დავამყარებთ მშვიდობას. ადამიანი სულ შფოთშია, დღეს თუ დანყნარებულია, ხვალ ომს იწყებს. ახლაც რა ხდება ჩვენ გარშემო მსოფლიოში, ხომ ხედავთ? რაშია მთელი სიღრმე, აზრის საიდუმლო? მაღლა უნდა აიხედო, რომ ღმერთი არსებობს! მარადიულად დაბლა, დედამიწაზე არ უნდა იხედებოდეს ადამიანი და მხოლოდ მიწიერზე არ უნდა ფიქრობდეს.

წურავინ იციძრებას, რომ ქალაუფლება სულ ეძნება. აღრა თუ გვიან ამ ცხოვრების დატოვება ყველა ადამიანს მოუწევს. არავინ იცის, ეს როდის მოხდება. დრო ჩართულია, წამი, წუთი, საათი, დღე თუ წელიწადი გავა, მაინც ყველა იქით წავა, ან ამ ქვეყნიდან ვის რა წაუღია, გარდა ორი რამისა — სიკეთისა და ცუდისა? ეს იქნება საზომი და სანონი „იქ“ ღვთის წინაშე. მაგრამ ყველაზე დიდი უბედურება ისაა, რომ არ სწამთ იმძვეყნიური ცხოვრებისა.

ერთ წმინდა მამას მოჰყავს საოცარი მაგალითი — როდესაც ბავშვი მყოფობს დედის ნიაღში, იმ ბავშვს გონება რომ მისცე და ჰკითხო, გინდა სხვაგან წასვლაო, ის აუცილებლად გიპასუხებს, არაო. ის იმ თბილ გარემოს, დედის თბილ ნიაღსაა შეგუებული და იქიდან წასვლა არ უნდა. როცა ბავშვი იზადება, სხვა გარემოში ხვდება და ტირილს იწყებს. ანალოგიურად, ჩვენ ვიმყოფებით დედამიწაზე, ამ დედამიწის ნიაღში და იმ ბავ-

შვივით აღარ გვახსოვს, რომ ოდესღაც მოგვინევს ამ წიაღის დატოვება, რომ ის ქვეყანა არსებობს და მოგვინევს ყველას იქ წასვლა, ვებლაუჭებით ამ წიაღს, მაგრამ გვინდა თუ არა, გარდავიცვლებით — ამაზე ფიქრი არც ერთ ადამიანს არ უნდა ტოვებდეს! **ბახსოვდეს სიკვდილი და გადარჩევი!**

დღეს ადამიანებმა ერთმანეთის ნდობა და რწმენა დაკარგეს. მიმტევებლობა და ვკარგეთ, ერთმანეთს მტრად მოვეკიდეთ! ეს იმიტომ, რომ ამას წინ უსწრებდა უფლის რწმენის დაკარგვა. გაცივდა სიყვარული. დაპატარავდა ადამიანში სიყვარული და თვითონ ადამიანიც დაპატარავდა! სიყვარულს ისევ უფალი გააცოცხლებს, გაზრდის და ადამიანიც გაიზრდება! ღმერთია თვითონ სიყვარული! ადამიანი კი დაიბნა, გზას ასცდა, ღმერთისკენ — სიყვარულისკენ მიმავალი გზა შეეშალა. ჩვენზე, სასულიერო პირებზე, ძალიან ბევრი რამაა დამოკიდებული, მაგრამ ადამიანმა თუ თვითონ არ მოინდომა უფალთან ყოფნა, ის ვერ ცხონდება.

არის ორი ნება — ნება ღვთისა და ნება ადამიანისა. ადამიანს აქვს თავისუფალი არჩევანის უფლება. თუ ის უღმერთობას ირჩევს, მას ვერავინ უშველის! თუმცა ადამიანი ღმერთმა თავისი ნებით, ადამიანის უკითხავად შექმნა, მაგრამ მისი ნების გარეშე არ აცხონებს. უფალთან მყოფობა კი, პირველ რიგში, მოყვანის სიყვარულში ვლინდება. უნდა ვისწრაფვოდეთ ზევით, ღვთისკენ, ანუ მარადიული სიყვარულისკენ!

უფალმა ორი მთავარი მცნება დაგვიტოვა, რომ გიყვარდეთ ღმერთი მთელი თქვენი არსებით, მთელი გონებით და გიყვარდეთ მოყვასიო. მე მინდა, ქრისტესი ვიყო. უფალი ამბობს, თქვენ იცით, რითი შეიცნობით? ერთმანეთის სიყვარულითო. ჩვენ კი ერთმანეთს რალაცას ვწინკნით, ვართმევთ, ვმტრობთ, სიტყვით ვკლავთ. ადამიანი მხოლოდ ტყვიით ხომ არ კვდება? ხანდახან

ტყვიას გადარჩენილი ადამიანი სიტყვის მსხვერპლი გამხდარა. ამიტომ, სანამ რამეს ვეტყვით ერთმანეთს, კარგად დავფიქრდეთ.

— მეუფეო, უფლის იერუსალიმში დიდებით შესვლა ამ ბოლო დროს ხშირად მახსენდება, ერთმა მამაომაც გამახსენა ამას წინათ, მას „ოსანაო“ ეძახდნენ და ბზას, ბაიას და საკუთარ ტანსაცმელს უფენდნენ, თუმცა ამას იმავე ხალხისთვის ხელი არ შეუშლია, ერთი კვირის შემდეგ მაცხოვარი ჯვარზე გაეკრა. „ჯვარს აცუ ეგეო,“ — ყვიროდნენ, თუმცა ბევრი ჩუმადაც იყო და ამ სიჩუმით თანხმობა მისცა უფლის ჯვარცმას. ქრისტე დუმილით გაიყიდა! მინდა გკითხოთ — დღეს უსამართლობაზე, უზნეობაზე, ვისი მხრიდანაც უნდა იყოს ეს გამოვლენილი, გაჩუმება ქრისტეს ლალატი, მისი ჯვარცმის ტოლფასი არ არის?

— რა თქმა უნდა, ასეა! დუმილზე მინდა გავიხსენო საიდუმლო სერობის მაგალითი. უფალმა იცოდა, რომ მას იუდა გაყიდდა. 12 მოციქული მყოფობდა უფალთან ერთად საიდუმლო სერობაზე, დამნუხრდა უფალი, როდესაც პირიქით, მოციქულები უნდა გაეძლიერებინა. ის დამნუხრდა იმიტომ, რომ იცოდა, იქ ერთ-ერთი გამცემი იყო. **„ერთ-ერთი თქვენთაბანი მე გამცემსო,“** — ბრძანა უფალმა! დუმილით უპასუხა იუდამ! იოანე ღვთისმეტყველი ახლოს იყო და პეტრემ უთხრა — შენ ჰკითხე, ვისზე ამბობსო. იოანემ თავი მიაყრდნო უფალს, ჰკითხა და პასუხიც მიიღო. უფალს იმდენად დიდი სიყვარული ჰქონდა იუდასი, რომ კიდევ მისცა შესაძლებლობა, ეთქვა, უფალო შემინდეო, მაგრამ მან დუმილი ამჯობინა, ეზიარა, მადლობაც არ გადაიხადა, წავიდა, 30 ვერცხლი მიითვალა და გეთსამანიის ბაღში გასცა ქრისტე. **უსამართლობაზე თვალის დახუჭვა და დუმილი არის გამცემობა და ლალატი ქრისტესი!**

თაზი მელთსა

**წმინდა სინოდის წევრი,
ბორჯომისა და ბაკურიანის
მიტროპოლიტი
მეუფე სერაფიმე (ჯოჯუა)**

უნდინდის სუკვილი, არ განჟვიტოს ის მხიკადი კავშირი, რომელიც ღღეს გვაქვს რუსეთის ეკლესიასთან, ნამდვილად სწორი და ბრძნულია

— მეუფე სერაფიმე, როგორ შეაფასებთ რუსეთისა და საქართველოს სულიერი ლიდერების შეხვედრას, რომელსაც საკმაოდ არაერთგვაროვანი გამოხმაურება მოჰყვა საქართველოში. რა დადებით შედეგებს შეიძლება ველოდოთ ამ შეხვედრის შემდეგ?

— ჩვენი პატრიარქის ნებისმიერი ნაბიჯი და გადაწყვეტილება ჩემთვის მისაღებია და ჩემში არანაირი ეჭვისა და დაფიქრების საბაბს არ იწვევს. ბავშვობიდან ისე აღმზარდეს, რომ ჩვენი პატრიარქის (და მაშინ ჯერ კიდევ ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტის) ნებისმიერი ნაბიჯი, სიტყვა თუ ქადაგება ჩემთვის და ჩემი ოჯახისთვის მისაბაძი და ავტორიტეტული იყო. სამწუხაროდ, დღეს საზოგადოების გარკვეულ, მცირე ნაწილში საპირისპიროს ვხედავ.

პატრიარქის რუსეთში ვიზიტს მე შევასწავსებ როგორც აუცილებელს. უნდინდის სუკვილი, არ განჟვიტოს ის მცირედი კავშირი, რომელიც ღღეს გვაქვს რუსეთის ეკლესიასთან, ნამდვილად სწორი და ბრძნულია. არადა, პატრიარქის ვიზიტთან დაკავშირებით, რაც ამ დღეებში პრესაში ან ინტერნეტში ნაკიკითხე და ტელევიზიით მოვისმინე, პირდა-

პირ შეიძლება ითქვას, ამ გადაცემებში თუ პრესაში, ახალგაზრდები, თავს უფლებას აძლევენ განიკითხონ პატრიარქი, აღამიანი, რომელიც, ამდენი წელიწადია, ერის მამაა, არამართ თანამდებობიდან, არამედ მისი დიდი ღვაწლიდან გამომდინარეც. ნიჭიერი, მამრამ მწარე ენის მქონე თანგიზ გოგოტიშვილი კი თავის სიუხეებში უტიფრად, თითქოს „კბენდა“ პატრიარქს.

— საქართველოს პრეზიდენტმა რუსეთის საპატრიარქო კრემლის ფილიალად გამოაცხადა და ღიად დაადანაშაულა ის საქართველოს წინააღმდეგ ჯვაროსნული ომის წარმოებაში. მაშინ, როცა საქართველოს პატრიარქი საკმაოდ დაახლოებულია რუსეთის საპატრიარქოსთან, მიხეილ სააკაშვილის აღნიშნული განცხადება ნიშნავს თუ არა საპატრიარქოსა და ხელისუფლების დაპირისპირებას?

— დაპირისპირება, ალბათ, უფრო თამამი სიტყვაა, მაგრამ პრეზიდენტის განცხადებაში მე საკუთარი აზრის გატანის სურვილს უფრო ვხედავ, ჩანს, რომ იგი არ ეთანხმება პატრიარქის ქმედებას. თანაც მე არ მიმაჩნია, რომ პატრიარქი დაახლოებულია რუსეთის საპატრიარქოსთან. პატრიარქი იძევება ისე, როგორც საჭიროა. არსებობს საეკლესიო კანონიკა, რომელიც პიროვნულ ურთიერთობაზე არაა აბეზული. თანამდებობის პირი ზოგჯერ პირადი ემოციით კი არ უნდა მოქმედებდეს, არამედ იმას აკეთებდეს, რაც ძვეყანას სჭირდება, და მე, რა თქმა უნდა, არ ვეთანხმები ამ საკითხისადმი ხელისუფლების დამოკიდებულებას.

საქართველოში ზოგიერთებისთვის შეიძლება სერაფიმე საროველი და ალექსანდრე ნეველი იგივეა რაც პუტინი და მედვედევი, ჩემთვის კი ისინი უდიდესი წმინ-

დანები არიან, ვისაც მთელი მართლმადიდებელი სამყარო პატივს სცემს.

ქართველები ზოგჯერ უმადურები ვართ, მაგრამ არ უნდა ვიყოთ იმდენად უმადურები, ვერ დავინახოთ და შევაფასოთ, რომ ჩვენი პატრიარქის ავტორიტეტი მსოფლიოში და მართლმადიდებლურ სამყაროში ძალიან დიდია. ამხელა ავტორიტეტი ყველა ქართველ პატრიარქს არ ჰქონია. საკუთარი თვალთ ვნახე, როგორ კრძალვით ექცეოდნენ მუსლიმანები ჩვენს პატრიარქს, და ძალიან გულდასაწყვეტია, როდესაც სხვა რელიგიური მიმდინარეობის წარმომადგენელი აფასებს საქართველოს პატრიარქს და ჩვენ განვიკითხავთ. მე გავიხსენებ მეუფე ზენონის სიტყვებს, მან თქვა, რომ ჩემი თვალთ ვიხილე, როგორ მოდიოდნენ ირანში სასულიერო პირები და ჩვენს პატრიარქს ხელზე ემთხვეოდნენო. ირანელი მაჰმადიანი აღიარებს ჩვენს პატრიარქს, უსმენს მას. ამ დროს კი ზოგიერთი ქართველი ახალგაზრდა განიკითხავს პატრიარქს და ირონიით მოიხსენიებს მის საქმიანობას.

— მაგრამ ამ ახალგაზრდების გაღიზიანება, ალბათ, იმ ფაქტმა გამოიწვია, რომ პატრიარქი მოსკოვში იმყოფებოდა და რუსეთის ლიდერებს შეხვდა.

— მათი გაღიზიანება ამ ფაქტმა კი არა, ურწმუნობამ და ამპარტავნებამ გამოიწვია. როდესაც ადამიანი ამპარტავანია, ის საკუთარ თავს უფლებას აძლევს, სხვა განიკითხოს და გალანძლოს. როცა ადამიანი თავმდაბალია, ის მიხვდება, პატრიარქი რომ რუსეთში წავა, საკუთარ ძალასა და გავლენას ისევ სამშობლოს სამსახურისთვის გამოიყენებს და არა საკუთარი სიამოვნებისთვის. ეს ავინყდებათ ამ ახალგაზრდებს.

როდესაც რუსეთის პატრიარქს განიკითხავენ, ეს ჩვენი პატრიარქის ირიბი განიკითხვაა. ახალგაზრდები, რომლებიც თავს თანამედროვე თაობას უწოდებენ და პატრიარქს განი-

კითხავენ, ამგვარი ქმედებით ბოლშევიკების საქციელს იმეორებენ. ბოლშევიკები კი სხვას არაფერს აკეთებდნენ — განიკითხავდნენ ეკლესიას, პატრიარქს და ამბობდნენ, რომ ისინი ჩარჩენილები არიან შუა საუკუნეებში და ჩვენ თავისუფლება და რეფორმები გვინდაო.

ყველგან სუკის აგენტები ეჩვენებათ. სამწუხაროდ, ეს პერიოდი უკვე გავიარეთ. არიან წმინდა მამები, რომლებსაც ასევე აბრალებდნენ აგენტობას, მაგრამ ვინ ვინ არის, გამოჩნდება, როცა უფალთან წარვდგებით.

როცა აზრს ეკითხებიან ვალერია ნოვოდვორსკაიას, კონსტანტინე ბარაჰოის, უნდა ვიცოდეთ, რომ ესენი არიან რუსი ებრაელები, რომლებსაც საშინელი სიძულვილი აქვთ ეკლესიის მიმართ. როცა ვხედავ, როგორ თამამად განიკითხავენ ზოგიერთები ქართული ეკლესიის საქეთმაცხოვრებელს, ეს ნიშნავს, რომ მათ მიაჩნიათ, პატრიარქმა არაფერი იცის და თავად პატრიარქზე უფრო დიდი პატრიოტები არიან. ამით

ისინი საკუთარ თავს უფრო მაღლა აყენებენ და მიიჩნევენ, რომ მათ უფრო უყვართ საქართველო, ვიდრე პატრიარქს. ეს არა მხოლოდ მათ მცირადმორწმუნოებაზე, არამედ მათ შინაგან ალზრდაზე მიტყველებს. ვინც დღეს ებრძვის ეკლესიას, ვითომ სიკეთე უნდა ერისთვის. არადა, ზუსტად ისინი არიან შთამომავლები იმ ბოლშევიკებისა, რომლებიც 20-იან წლებში ეკლესიებს ანგრევდნენ.

— მეუფე სერაფიმე, თქვენ აფხაზეთში ცხოვრობდით. დედათქვენი, ქალბატონი ანგელინა მარგველაშვილი დღემდე სოხუმში ცხოვრობს და მას ერთი დღეც არ დაუტოვებია აფხაზეთი. კათოლიკოს-პატრიარქის რუსეთში ვიზიტის დროს საუბარი დევნილების დაბრუნებასაც შეეხო. როგორ ფიქრობთ, რამდენად შესაძლებელია უახლოეს მომავალში დევნილების დაბრუნება?

— აუცილებელია, გამუდმებით შევახსენოთ მთელ მსოფლიოს, რომ ქართველი დევნილები აფხაზეთში უნდა დაბრუნდნენ. დედაჩემი ორიოდ დღის წინ გავაცილე სოხუმში, ის ძალიან იშვიათად ახერხებს თბილისში ჩამოსვლას — ოცი წლის მანძილზე სულ სამჯერ თუ მოახერხა ჩამოსვლა და ჩემი მონახულება. ამ წლების განმავლობაში აფხაზეთში მე მხოლოდ ერთხელ ჩავედი.

— მეუფე სერაფიმე, როგორ მოახერხეთ აფხაზეთში ჩასვლა?

— პირველად ზურაბ ჭვანიას შუამდგომლობით ვთხოვე ამერიკის ელჩსა და გაეროს წარმომადგენლებს, აფხაზეთში ჩასვლისა და მშობელი დედის მონახულების შესაძლებლობა მოეცათ, მაგრამ ჩემს თხოვნას წლების განმავლობაში არანაირი რეაგირება არ მოჰყოლია. მგონი, აშშ-ის საელჩოში დამცინეს კიდეც, — ვინ არის ეს სერაფიმე ჯოჯუა და რას ითხოვ-

სო. შიქლივა თქვენ არ დამეთანხმეთ, მაგრამ მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ქართველების გარდა არავის — არც ერთ სახელმწიფოს, არც ევროპას და არც ამერიკის შეერთებულ შტატებს არ სურს, რომ ქართველები აფხაზეთში დაბრუნდნენ.

როდესაც იმედი გადამეწურა, რუსეთის პატრიარქ კირილს ვთხოვე, მოეცა შესაძლებლობა აფხაზეთში ჩავსულიყავი და დედა მენახა. ანგარიში გამინიეს, რისთვისაც რუსეთის პატრიარქის მადლობელი ვარ. აფხაზეთში სერგეი შამბა დამხვდა და მიმასპინძლა.

— **როგორ შეგხვდნენ აფხაზი სასულიერო პირები?**

— ყველა კარგად შემხვდა. სხვათა შორის, ეს ის დღე იყო, როცა ნიკარაგუამ აფხაზეთის დამოუკიდებლობა აღიარა. ერთ რამეს მივხვდი, როდესაც აფხაზეთზე ვსაუბრობთ და ისმის მათი მისამართით წყევლა-კრულვა, მე ისე ვარ აღზრდილი პირველ რიგში, ვცდილობ საკუთარ თავში ვეძებო შეცდომები, მაგრამ ხელისუფლების წარმომადგენლებისა და ზოგადად ადამიანთა ჩვევაა, საკუთარი შეცდომების გამართლების მიზეზი სხვაში ეძებონ. ამიტომ უმრავლესობას ისეთი დამოკიდებულება აქვს, რომ აფხაზეთი, რუსები, ჩეჩნები ცუდები არიან და ჩვენ ვართ მხოლოდ კარგები.

— **როგორ გადარჩა თქვენი სახლი, როგორ ექცევიან იქ ქალბატონ ანგელინას აფხაზები?**

— დედა აფხაზმა ნათესავემა გადაარჩინა და თავისი ლოცვით დაიმსახურა აფხაზებში სიყვარული.

— **რა მიგაჩნიათ პრობლემის გადაჭრის გზად როგორც სასულიერო პირს, როგორც ადამიანს, რომელიც თავადაც აფხაზეთიდან არის?**

— აუცილებელია აფხაზებისა და ქართველების დაახლოება, რადგან მცდარი აზრია, რომ აი, ჩამოვა ხვალ ვაშინგტონიდან ვილაც, გავწევრიანდებით ნატოში და შემდეგ საქართველოც გაერთიანდება. ეს იმ სიტყვებს

ჰგავს, რასაც დიდი რეიგანის მეგობარი შევარდნაძე აცხადებდა 1992 წელს, რომ სოხუმში ჩიტიც ვერ შეფრინდებო, მთელი მსოფლიო გვერდით დაგვიდგება და ჟანგიანი რუსეთი დაიშლებაო. ამ სიტყვების მთქმელი დღეს თავის სიბერეს ტკბილად ატარებს კრწანისში და დედაჩემი ჩემგან უკვე შორს, აფხაზეთში ცხოვრობს.

რა თქმა უნდა, ქართველები არ ვეთანხმებით ამ მოსაზრებას, მაგრამ აფხაზებს მიაჩნიათ, რომ ომი საქართველომ დაიწყო და ეს გარკვეულწილად ასეც იყო. ტანკების შეყვანა და ჯაბა იოსელიანისა და კიტოვანის შესვლა აფხაზეთში კრიმინალური ნაბიჯი იყო. მე მაშინ მორჩილი ვიყავი და არ ვეთანხმებოდი ამ ეიფორიას, რომელიც მაშინ საქართველოში იყო გამეფებული, განსხვავებით იმ ადამიანებისგან, რომლებიც აცხადებდნენ, რომ შევალთ და აფხაზებს დავაჩოქებთო. აფხაზი ერი მშობარა არ არის, მაგრამ დარწმუნებულია, რომ ქართველები მტრები ვართ და, რომ არა რუსეთი, აფხაზებს დავჩაგრავდით. ამიტომ საჭიროა სახალხო დიპლომატია.

ხელისუფლებიდან შემომითვალეს, რატომ დადიხარ აფხაზეთში და რატომ იყავი მოსკოვში ჩასული ნებართვის სათხოვნელადო. როგორც ჩანს, ხელისუფლების წარმომადგენლებს არ მოეწონათ ჩემი საქციელი, ეს იმიტომ, რომ მათი მშობლები მათთან არიან და თავს კარგად გრძნობენ, დედაჩემი კი ჩემგან შორსაა...

სოციალურ ქსელებში როცა ვკითხულობ, ვხვდები, რა საშინელი სიძულვილი აქვთ ქართველი და რუსი ახალგაზრდების ნაწილს ერთმანეთის მიმართ, თუ ეს არ განიკურნა, არაფერი გამოვა. როცა შენ 3-4 მილიონი ხარ და ის 120 მილიონი, ვინ გვიშველის? თუ როგორც 2008 წლის აგვისტოში გარბოდნენ, ასევე მიგვატოვებენ? გაჭირვების ჟამს ისევ ეკლესიამ იტვირთა სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნილი ხალხის სულიერად გაძლიერება, მიცვალებულების გადმოსვენება. ასე

რომ, უნმინდესს აქვს დამსახურება და უფლება, გადადგას ის ნაბიჯი, რასაც საჭიროდ მიიჩნევს და ეს ქართველმა ხალხმა უნდა მიიღოს ყოველგვარი ეჭვისა და ბჭობის გარეშე. ჩვენი პატრიარქი სხვა მოვლენაა, ყოველგვარი გაკერპების გარეშე ვამბობ.

— თქვენ წმინდა სინოდის წევრი ბრძანდებით, ვრცელდება ინფორმაცია, რომ სინოდის წევრებს შორის დაპირისპირებაა და ხმები, ხელისუფლების მიერ რელიგიური გაერთიანებების შესახებ კანონზე მსჯელობისას ორად გაიყო.

— აზრთა სხვადასხვაობა დაპირისპირებას არ ნიშნავს. სინოდი არ არის საერო ინსტიტუტი, რომ ყველას ერთი აზრი ჰქონდეს, თუ არადა, მოლაღატედ რომ რაცხავენ. კიდევ ერთხელ ვრწმუნდები, რამხელა ძალა აქვს მასმედიას, რადგან ისე არასწორად გაშუქდა საკითხი, რომ ერი ორად გაყო. მე ვიცი შემთხვევები, როდესაც მრევლი, რომელიც ერთგულად ემსახურებოდა ეკლესიას, განკითხვაში ჩავარდა, ზოგიერთ ეპისკოპოსს დაურეკეს კიდევ და გალანძღეს. ისეთ ადამიანებზე თქვეს, არ მისცა ხმაო, რომლებიც არც კი იყვნენ სინოდის სხდომაზე. მაგალითად, მეუფე ზენონი და მეუფე კალისტრატე არ იმყოფებოდნენ სხდომაზე.

ასევე გავრცელდა მცდარი ინფორმაცია, თითქმის ეკლესიას რაიმეს შეცვლა შეეძლო. არადა, კანონი უკვე დამტკიცებული იყო და ეკლესია ფაქტის წინაშე აღმოჩნდა. სომ ბანაცხადეს გიგი უგულავამ და მიხეილ სააკაშვილმა, ეს კანონი აღარ შეიცვლავოდა, ქუჩაში ასი ათასი კაციც რომ გამოსულიყო. ეკლესიას არ აქვს იურიდიული ძალა. კანონი უკვე მიღებული იყო და რა უნდა ექნა ეკლესიას — ხალხი გამოეყვანა ქუჩაში, როგორც ზოგიერთებს სურდათ? შემდეგ სისხლი დაიღვრებოდა და დარწმუნებული ვარ, პატრიარქს დააბრალებდნენ.

— გამოდის, რომ სინოდი ხელისუფლების გადაწყვეტილებას მხოლოდ იმიტომ დაეთანხმა, რომ ვითარების გამწვავებას მოერიდა?

— მე ვერ ვიტყვოდი, რომ სინოდი დაეთანხმა ხელისუფლების გადაწყვეტილებას. გავრცელებული მოსაზრება, რომ სინოდში განხეთქილებაა, ჭორია, ხოლო ის, რომ აზრთა სხვადასხვაობა გარკვეულ საკითხებზე ჩვენ შორის არსებობს, ბუნებრივია. მთავარია, ჩვენ ერთმანეთს არ ვლანძღავთ და არ განვიკითხავთ. სინოდში დემოკრატიაა და განსხვავებულ აზრს პატივს სცემენ.

ჩვენი მთავარი მიზანი, ქვეყანაში დემოკრატიის აშენება კი არა, ეროვნული ცნობიერების განმტკიცება უნდა იყოს

— მეუფე სერაფიმე, საქართველოში მეჩეთების მშენებლობის გადანყვეტილებამ საპატრიარქოსა და საზოგადოების დიდი ნაწილის აღშფოთება გამოიწვია. რატომ აპროტესტებს საპატრიარქო მეჩეთების აშენებას?

— ქართულ აზროვნებასა და ცნობიერებაში მეზობელი ერების მიმართ ყოველთვის იყო და არის ტოლერანტული დამოკიდებულება, რასაც ჩვენი ისტორიაც ამტკიცებს. ვხედავთ, რომ ბოლო წლებში ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ყველა კონფესიას აქვს შესაძლებლობა და უფლება, განვითარდეს და დაფუძნდეს ჩვენს ქვეყანაში. ცნობილია ისიც, რომ საქართველოში მცხოვრებ მუსლიმანებს აქვთ შესაძლებლობა, ააშენონ რელიგიური საკულტო ნაგებობები, მაგრამ, რაც შეეხება ბათუმში მეჩეთის მშენებლობას, აღნიშნული საკითხი სწორედ ეროვნული თვალსაზრისით იწვევს გარკვეულ უკმაყოფილებას, რამეთუ ჩვენ ვიცით, რომ ორ ქვეყანას შორის თანაბარი ურთიერთობა არ არის.

მაგალითად, შარშან მოხდა ასეთი ფაქტი: ჩემი ლოცვა-კურთხევით, ბორჯომიდან თურქეთში გავაგზავნეთ მომლოცველთა ჯგუფი და საქართველო-თურქეთის საზღვარზე თურქმა მესაზღვრეებმა კატეგორიულად მოსთხოვეს მოძღვარს, გაეხადა ანაფორა და მათ ქვეყანაში საერო პირის ტანსაცმლით შესულიყო, რაზეც

მღვდელმა უარი განაცხადა. პროტესტის ნიშნად ბორჯომელმა მღვდელმა დატოვა საზღვარი და საქართველოში დაბრუნდა. მსგავსი ფაქტი არაერთხელ მომხდარა. როცა ჰკითხეს მესაზღვრეებს, თუ რატომ არ უშვებდნენ ქართველ სასულიერო პირს, ასე უპასუხეს, ჩვენ მაჰმადიანი ქვეყანა ვართ და არ გვინდა ქრისტიანმა სასულიერო პირებმა საკუთარ სამოსელში იარონ ჩვენს ქვეყანაშიო.

თუ თურქული მხარე იცავს საკუთარ ეროვნულ ინტერესებს და არ უშვებს ჩვენს სასულიერო პირებს თავის სახელმწიფოში, არათუ ეკლესიების ასაშენებლად, არამედ, უბრალოდ, ქართული ეკლესია-მონასტრების მოსალოცად, რომლებიც უძველეს ქართულ მიწა-წყალზე მდებარეობს, ჩვენ რატომ ვაძლევთ თურქეთს უფლებას, ააშენოს თავისი საკულტო ნაგებობა იქ, სადაც მას სურს, და არა იქ, სადაც ამას თუნდაც ქართველი მაჰმადიანი გადაწყვეტს? შევხვდი აჭარლებს და ვიცე, რომ ამ გადაწყვეტილებას არც ქართველი მაჰმადიანები ეთანხმებიან.

მე პირადად, როგორც რიგით ქართველს, სასულიერო პირს, მიმაჩნია, რომ ამ მეჩეთის მშენებლობა შეუძლებელია და მითუმეტეს იუნკრების დაღუპვის ადგილას მეჩეთის მშენებლობა იმ გმირი ქართველების ხსოვნის უპატივცემულობად მიმაჩნია.

საქართველოში ხშირად გაისმის სიტყვა ოკუპანტი, მაგრამ ჩვენ რატომღაც ვერიდებით გახსენებას, თუ რას ნიშნავს ჩვენთვის ტაო-კლარჯეთი. ხომ არ ვეთანხმებით მოსაზრებას, რომ ის არ არის საქართველოს ნაწილი? მე, როგორც რიგითი ქართველი, ხმამაღლა ვაცხადებ: ტაო-კლარჯეთი უძველესი ქართული მიწა-წყალია და ისეთივე კუთხე და სინძინდეა, როგორც სხვა დანარჩენი კუთხეები, რომლებზეც დღეს ვნერვიულობთ და ვლოცულობთ, ამ შემთხვევაში კი, გაჩუმებული ვართ.

ყველა ქვეყანა, ყველაზე დემოკრატიულიც კი, იცავს ეროვნულ ინტერესებს და ფასეულობებს. ჩვენთან რატომღაც ჰგონიათ, რომ ყველაზე დემოკრატიულ ამერიკის შეერთებულ შტატებშიც კი, სტუმარი თავისი სურვილისამებრ, როგორც უნდა, ისე იქცევა. ამ ცოტა ხნის წინათ, ლოს-ანჯელესის აეროპორტში ორი ბრიტანელი ახალგაზრდა ცოლ-ქმარი დააპატიმრეს, რომლებმაც სოციალურ ქსელებში ხუმრობით დაწერეს, რომ ჩავლენ აშშ-ში და დაშლიან ამერიკას, მერლინ მონროს კი საფლავიდან ამოთხრიან. ისინი აეროპორტშივე დააპატიმრეს და გაჩხრიკეს.

ექებდნენ ნიჩაბს, რომლითაც მათ მსახიობი თითქოს-და საფლავიდან უნდა ამოეთხარათ. ჩვენ რომ გვეუბნებიან, თითქოს ამერიკა ყველაფერზე თანახმაა და იქ, როგორც გინდა, ისე მოიქცევი, თურმე ასე არ ყოფილა. ჩვენ კი, მიამიტი ქართველები, ვაძლევთ უფლებას ისეთ ახალგაზრდებს, როგორებიც არიან თეა თუთბერიძე და ერეკლე დეისაძე, გალანძღონ და ბილნსიტყვაობით მოიხსენიონ ჩვენი ეკლესია, პატრიარქი, გაჩუმებულები ვსხედვართ და ვამბობთ, რომ უნდა მოვითმინოთ, რადგან ეს თურმე ამერიკული დემოკრატიაა. მაშინ რატომ არ მოითმინეს ამერიკელებმა და ორი ახალგაზრდა ხუმრობის გამო რატომ დააპატიმრეს?

— თქვენ ამბობთ, რომ საქართველო არათანაბარ პირობებში იმყოფება, აფუხსნათ საზოგადოებას, კონკრეტულად რა საფრთხეს ხედავს ეკლესია მეჩრეთების მშენებლობაში?

— როდესაც უცხო ქვეყნიდან მომდინარეობს გარკვეული რელიგიური აქტიურობა, ეს ქართველ ხალხში უკვე შეშფოთებას იწვევს. ეს ჩვენ სისხლში გვაქვს და ამას აქვს გარკვეული საფუძველი. ამას გარდა, სულთანი აზიზიე, რომელიც 1861-1871 წლებში მოღვაწეობდა, ქართველ ერში, ქართულ აზროვნებაში არ არის დაკავშირებული რაღაც სიკეთესთან, პირიქით. ქართველებს

გვყავდა კეთილი სტუმრები, ვინც ააღორძინა ქართული ხელოვნება, ქვეყანა, მაგალითად მიხაი ზიჩი, რომელიც მოიხიბლა ჩვენი ქვეყნით და რუსთაველის სახელი განადიდა თავის სამშობლოში. მაპატიეთ, მაგრამ აბდულ აზიზებს არც შოთა რუსთაველი განუდიდება და არც დავით აღმაშენებელი. პირიქით, მან უფრო მეტად განამტკიცა სურვილი, აჭარა და ტაო-კლარჯეთი მუდამ მისი ქვეყნის სამფლობელოში ყოფილიყო. ამიტომაც აქვს ქართველ ხალხს ასეთი რეაქცია.

— ხელისუფლება მეჩეთების მშენებლობას ოშკისა და იშხნის აღდგენის მიზნით ხსნის. როგორ უნდა მოვიქცეთ ამ შემთხვევაში, მაინც არ უნდა დავუშვათ მეჩეთების მშენებლობა?

— თურქეთის მთავრობას ქართული ტაძრების აღდგენა ისედაც ევალება და ჩემთვის განსაკუთრებით საწყენი აღმოჩნდა, როცა შევიტყვე, რომ ჩვენმა ასეთმა მეგობარმა, როგორც თურქეთის მთავრობაა, დაუშვა და აღუდგინა უფლებები ბერძნულ და სომხურ ეკლესიებს და ერთი სიტყვაც არ თქმულა ქართული ტაძრების შესახებ. არადა, ხომ ითვლება, რომ რუსეთი მტერია, თურქეთი კი მეგობარი და არა ოკუპანტი? როგორ შეიძლება მან არ დაგვიბრუნოს უფლებები ჩვენს ეკლესიებზე? ზოგიერთ ეკლესია-მონასტერში მეჩეთია განთავსებული, ზოგიერთი კი ცხოველთა სადგომადაა ქცეული. ეს ინვესტ ჩემში შეშფოთებას და თუნდაც ის ფაქტი, რომ ამ მოლაპარაკებაში სასულიერო პირები და საპატრიარქო არ მონაწილეობდნენ, იყო, ასე ვთქვათ, გარკვეული ურჩობა.

— როგორც საპატრიარქო აცხადებს, საქართველოს ხელისუფლებამ თურქეთის მთავრობასთან ხელშეკრულება კანონდარღვევით და მასთან შეუთანხმებლად გააფორმა. ამ ფაქტმა, ბუნებრივია, საპატრიარქოს გულსნყრომა გამოიწვია. როგორ ფიქრობთ, რატომ მოიქცა ასე ხელისუფლება და რატომ დაუპირისპირდა ეკლესიას?

— ეს იმას ნიშნავს, რომ იმ ახალგაზრდა თანამდებობის პირებს, რომლებმაც ეს გადანყვეტილება მიიღეს, სარწმუნოებრივი თვალსაზრისით, გარკვეული ხარვეზი აქვთ. ამგვარი გადანყვეტილება მეტყველებს, რომ სიღრმისეული პატივისცემა ეკლესიისა და საპატრიარქოს მიმართ ამ ადამიანებს არ გააჩნიათ და ეს ყველაფერი მხოლოდ გარეგნულია და რწმენას განსაკუთრებით არჩევნების წინ ამჟღავნებენ ხოლმე, მაგრამ მათი რწმენა სიღრმისეული არ არის. ამის დამადასტურებელია თუნდაც ერთი ფაქტი, შარშან, ასი ათასი მონამის ხსენების დღეს მრავალათასიანი მრევლის თვალწინ პატრიარქმა მოუწოდა მოსახლეობას, ხელისუფლებას, რომ ბუდა-ბარი არ შეიძლება აშენდეს რიყეზე, იქ, სადაც ასი ათასი ქართველი მონამე ეწამაო, მაგრამ მისი სიტყვები არავინ გაითვალისწინა და, როგორც შევიტყვეთ, ბუდა-ბარი მაინც შენდება...

— საპატრიარქოს წინაც შენდება კაზინო, რა პოზიცია აქვს ამასთან დაკავშირებით საპატრიარქოს?

— საპატრიარქოს ოფიციალური პოზიცია აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ჯერჯერობით არ დაუფიქსირებია, მაგრამ მე პირადად, როცა ჩამოვედი თბილისში და ვნახე ეს კაზინო, პირად შეურაცხყოფად მივიღე. პროფესიით არქიტექტორი ვარ და კარგად ვიცი, მსოფლიოში არსად, ევროპის არც ერთ ქვეყანაში რელიგიური-საკულტო ნაგებობის წინ კაზინო არ აუშენებიათ, ეს არის წარმოუდგენელი ფაქტი. არც ერთი მთავრობა, ქალაქის მერი ამას არ დაუშვებს, გამორიცხებულია. ასეთი რალაცები მხოლოდ ლათინური ამერიკისთვისაა დამახასიათებელი.

— მეუფე სერაფიმე, 6 სომხური ეკლესიის გადაცემას ითხოვს სომხური მხარე. როგორ უნდა მოიქცეს საქართველო?

— აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, საპატრიარქო საკუთარ პოზიციას, ალბათ, დააფიქსირებს, მაგრამ

ჩემი, როგორც სასულიერო პირის პოზიციას, რომ ამ საკითხს სჭირდება მუშაობა ემოციებისა და ყოველგვარი ულტიმატუმების გარეშე. მე წიგნი წავიკითხე, რომელშიც ნათქვამია, რომ საქართველოში 300-დან 600-მდე სომხური ტაძარია თურმე და მათ დაბრუნებას ითხოვენ სომეხი მეცნიერები. ამ ციფრებზე მე მელიმება. ჩვენ მეზობლები ვართ და კეთილგონივრული ურთიერთობა უნდა შევინარჩუნოთ და ვიფიქროთ იმაზე, რომ ჩვენმა სიტყვამ ან მოქმედებამ მეზობელ ერს არ ავნოს. საქართველოში რამდენიმე სომხური ეკლესიაა, მაგრამ არის ბევრი ქართული ეკლესია, რომლებიც ძნელბედობის ჟამს სხვა კონფესიის საკუთრებაში გადავიდა.

— ცოტა ხნის წინ წმინდა სინოდმა უზნეობის აღკვეთა მოითხოვა. პატრიარქმაც ისაუბრა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებიდან მომდინარე უარყოფით ენერჯიაზე, რა საფრთხეს ხედავს და როგორ აპირებს, წინ აღუდგეს ამ ყველაფერს ეკლესია?

— ეს პრობლემა ყველა ქვეყანაშია, განსაკუთრებით ევროპაში. ასეა, მაგალითად, ვატიკანში, ბულგარეთსა თუ საბერძნეთში, სადაც სხვადასხვა ქრისტიანული კონფესიის წარმომადგენლები ხმამაღლა ამხელენ ხოლმე თავიანთ საზოგადოებასა თუ მთავრობას. უზნეობის პროპაგანდა გამეფებულია, ძირითადად, არამუსლიმანურ ქვეყნებში და სასულიერო პირი, რომელმაც იცის, რა არის ეკლესიური კანონები, რას ითხოვს უფალი, ბუნებრივია, ვერ დაეთანხმება სრულ თავისუფლებას, რაც დღეს სოციალურ ქსელებსა თუ მედიასში სუფევს.

საზოგადოება გაყოფილია, ნაწილი გვსაყვედურობს, რატომ უფრო აქტიურად არ მოუწოდებს ეკლესია ხალხს და რატომ უფრო აქტიურად არ გამოდის პოლიტიკურ ბრძოლაში ხელისუფლების წინააღმდეგ; მეორე ნაწილი პირიქით ამბობს: ნუ ჩაერევა ეკლესია ჩვენს

საქმეში, ის ცალკე სახელმწიფოა და არ აქვს უფლება, შენიშვნა მისცეს სახელმწიფოსა და საზოგადოებას აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით. თუ ეკლესია ჩაერევა, გამოდის, შუა საუკუნეების ევროპაში მოქმედი სავონაროლას გზა, რომელიც მკაცრად კრძალავდა ყველაფერს, როგორც ეს ხდება მუსლიმანურ ქვეყნებში, და არის მეორე გზა, როცა სასულიერო პირს არ აინტერესებს რა ხდება.

— რა გზას ირჩევს საქართველოს ეკლესია?

— საქართველოს ეკლესია ყველაზე ბრძნულ და სწორ გზას ირჩევს. არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მოუწოდოს ეკლესიამ ხალხს ქუჩაში გამოსვლისკენ და მიტინგებისკენ. ეკლესიას თავისი პრეროგატივა აქვს. იმ ადამიანებს, რომლებიც ეკლესიისგან ითხოვენ, მოუწოდოს ხალხს ქუჩაში გამოსვლა და პოლიტიკურ პროცესებში აქტიური მონაწილეობა, ავინწყდებათ, რომ, როგორც კი ეკლესია მოუწოდებს ხალხს ქუჩაში გამოსვლისკენ, მაშინვე გადაიქცევა გაპონად, რომელმაც 1905 წლის 9 იანვარს ხალხი გამოიყვანა ქუჩაში და შემდეგ ეს ხალხი უმონყალოდ დახვრიტეს. ზოგიერთი საერო პირი ცდილობს, საკუთარი პასუხისმგებლობა ეკლესიას დააკისროს. ეკლესია ეროვნული ცნობიერების მატარებელია და ასწავლის თანამდებობის პირებსაც და საზოგადოებასაც, როგორ უნდა მოიქცეს, მაგრამ მან რომ ხელში იარაღი აიღოს, წარმოუდგენელია.

ქართველებთან ურთიერთობაში სიფრთხილეა საჭირო. სამოქალაქო ომის დროს იყვნენ პირები, რომლებსაც მტკიცედ სჯეროდათ, რომ ქაშუეთის ეკლესიიდან სამღვდელეობა ისროდა. ასეთი შემთხვევაც მოხდა: ზუგდიდში, მხედრიონელებმა მღვდელი რომანოზი აწამეს და მოითხოვნენ, ეთქვა მათთვის, სად მალავდა იარაღს ეკლესიაში. მამა ზაქარია პირველი პრეზიდენტის მომხრეებმა აწამეს და აბრალებდნენ, რომ ეკლესიაში ისიც იარაღს მალავდა. სჯეროდათ ზოგიერ-

თებს, რომ მოძღვარს მართლაც შეიძლებოდა ეკლესიაში იარაღი ჰქონოდა. ასე რომ, საერო-პოლიტიკურ ბრძოლაში ეკლესიის ჩარევა ყოველად დაუშვებელია. ეკლესია მოვალეა, ერი ზნეობრივად აღზარდოს და არა ქართველს ქართველის წინააღმდეგ საბრძოლველად მოუწოდოს.

საჭიროა ეროვნული კანონების ამოქმედება, რომლებითაც ეს ყველაფერი შეზღუდული იქნება. მაგალითად, შარშან ერთი ახალგაზრდა ამერიკელი ტაილანდში უკრძალველად მოექცა ტაილანდელ მომსახურე ქალბატონს, რის გამოც ის 2 წლით დააპატიმრეს. ის კი არ უთხრეს, რადგან ამერიკელი ხარ, როგორც გინდა, ისე მოიქეციო. ჩვენი მთავარი მიზანი, ქვეყანაში დემოკრატიის აშენება კი არა, ეროვნული ცნობიერების განმტკიცება უნდა იყოს. იმ დროს, როცა ევროპაში ხალხს კოცონზე წვავდნენ, ქართული, ეროვნული სახელმწიფო, ქართული ეკლესია იცავდა ქვეყანას და თავს სამშობლოს სწირავდა.

— სოციალურ ქსელებში გავრცელდა არქიმანდრიტ შიოს ქადაგება, რომელშიც ის ამბობს, რომ ყველა, ვისაც მიხეილ სააკაშვილი არ უყვარს, ეშმაკია და ეკლესიაში არ დაგინახოთ შემოსულიო. რამდენად აქვს სასულიერო პირს უფლება, აუკრძალოს მრევლს მისი პოლიტიკური შეხედულებების გამო ეკლესიაში შესვლა და საპატრიარქოში არსებულმა ეთიკის კომისიამ თუ დასაჯა ეს მამაო?

— არ ვიცი, საპატრიარქოში დაიბარეს თუ არა, მაგრამ აქ საქმე გვაქვს სუბიექტურ მოსაზრებასთან. ზოგ სასულიერო პირს ხელისუფალი მოსწონს და მას აღმაშენებელსაც ადარებს, ზოგს კი — ოპოზიციონერი და სწორედ ამასია ჩვენი ეკლესიის სიდიადე, რომ ჩვენი პატრიარქი ყველას თანაბრად ლოცავს და სულიერად ზრდის. ეკლესია ყველას აერთიანებს. მოძღვარი, რა თქმა უნდა, მოზომილი უნდა იყოს თავის ქადაგებაში.

ვფიქრობ, მისი მხრიდან ეს უფრო ემოციური და გაუ-
აზრებელი სიტყვა იყო — წამოსცდა ქადაგებისას. მე
ვიცნობ მამა შიოს და ის ძალიან მოსიყვარულე, თბილი
ადამიანია. თუმცა, რა თქმა უნდა, მისი მხრიდან ეს შეც-
დომა იყო. მე დადებითად ვაფასებ მის პიროვნებას,
სწორედ მამა შიო ხელმძღვანელობდა დარიალის ხეო-
ბის ეკლესიის მშენებლობას, რომელიც ბატონმა ლევან
ვასაძემ ააშენა.

ყველა სასულიერო პირს ევალება, იყოს ერთგული სა-
მეფო დინასტიის, სამშობლოსი და მრევლი ამ სიყვარუ-
ლით აღზარდოს.

**— მეუფე სერაფიმე, გავრცელდა ინფორმაცია, რომ
9 მაისს ქერჩში მიემგზავრებით, რა არის თქვენი ვი-
ზიტის მიზანი?**

— იგეგმება ჩვენი გამგზავრება ქერჩში. ყველაფერი
ფინანსებზეა დამოკიდებული. მსურველი ბევრია და
ყველას მოუწონდება, ხელისუფლების წარმომადგენ-
ლებსა თუ ნებისმიერი პოლიტიკური მრწამსის ადამი-
ანს, ერთად გავემგზავროთ. გამარჯვების დღის აღსა-
ნიშნავად მიემგზავრებით და, ამას გარდა, იხსნება
ქართული, წმიდა ნინოს სახელობის ეკლესია, რომე-
ლიც უკრაინის მართლმადიდებლური ეკლესიის წიაღ-
ში აშენდა. ეკლესია უკრაინის მიტროპოლიტ ვლადი-
მირს დაემორჩილება და იქ მცხოვრები ქართველების
თხოვნაა, აქედან გაიგზავნოს ქართველი მოძღვარი.
ქერჩი ისეთივე წმინდა ადგილია ჩვენთვის, როგორც
რიყე, იქაც დაახლოებით 120-150 ათასი ქართველი და-
იღუპა. მათი სულები ღალადებენ და სწყინთ, რომ ქარ-
თველებმა ქერჩი დაივიწყეს.

**— ახლა დიდი მარხვაა, როგორ უნდა მოიქცეს მორ-
წმუნე, ჭეშმარიტი ქრისტიანი?**

— ეკლესია მოუწოდებს, რომ, პირველ რიგში, მორწ-
მუნე ადამიანმა და ქართველმა საზოგადოებამ ეკლე-
სიური ცხოვრება აღასრულოს. ბევრია ისეთი, ვინც

მცირედსაც არ ასრულებს. რაც უფრო ხშირად ივლის ადამიანი ეკლესიაში, მით უფრო მეტად შეუსრულებს უფალი თხოვნას. ეკლესიის წიაღში უნდა შევიდეს ადამიანი და ეკლესიური ცხოვრება გაიცნოს.

ვფიქრობ, ეს წელიწადი ძალიან მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის. ვხედავთ, რომ გარკვეული დაძაბულობა იგრძნობა საზოგადოებაში და, როგორც საუკუნეების მანძილზე, დღესაც ერთადერთი გადამრჩენი, გამაერთიანებელი და ჩვენი ერის მანუგეშებელი ჩვენი ეკლესიაა, ამიტომ ყველას მოვალეობაა, მოუსმინოს და დაუჯეროს ჩვენს ეკლესიასა და მის საჭეთმპყრობელს, ჩვენს პატრიარქს.

სად გაგონილა, ქართული ტაძარი – უუუის კედლებითა და სასურავით?

პატრიარქმა ბაგრატის ტაძრის რესტავრაციის დაუყოვნებლივ შეჩერება მოითხოვა და საგანგებო ბრძანებაც გასცა. მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლება ირწმუნება, თითქოს ტაძრის რესტავრაციის პროცესი საპატრიარქოსა და იუნესკოსთან შეთანხმებული, მონონებული პროექტის მიხედვითა და ყველა წესის დაცვით მიმდინარეობს, აღმოჩნდა, რომ შეშფოთების საფუძველი ნამდვილად არსებობს. ვინაიდან, სწორედ არასწორი რესტავრაციის შედეგების გამო, იუნესკო მსოფლიოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხიდან ბაგრატის ტაძრის ამოღებას აპირებს.

მართალია, ხელისუფლებამ ბაგრატის ტაძრის რესტავრაციის პროცესი დროებით შეაჩერა, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ხელმძღვანელი ნიკა ვაჩიეშვილი ამტკიცებს, რომ არსებული, არქიტექტორ ივანე გრემელაშვილის მიერ მომზადებული, პროექტი, საპატრიარქოსთან შეთანხმებული იყო და იუნესკოს წინასწარი შეფასებები სიმართლეს არ შეესაბამება, ხოლო ცალკეული ცვლილებები თავად იუნესკოს მოთხოვნით განხორციელდა. თუმცა იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის კომიტეტის წინასწარ დასკვნაში მკაფიოდ არის მითითებული, რომ ბაგრატის ტაძარი იმდენად შეიცვალა, „ის ვედარ აკმაყოფილებს იმ კრიტერიუმებს, რომელთა გამოც შეტანილი იქნა დაცული ძეგლების ნუსხაში“.

ხელისუფლების წარმომადგენელთა განცხადებებს თუ დავუჯერებთ, გამოდის, რომ საპატრიარქო და

იუნესკო სრულიად უმიზეზოდ გამწყრალან, ხოლო პატრიარქი ცრუობს, როდესაც ბრძანებს, რომ „მსოფლიო მნიშვნელობის კულტურული და ისტორიული ძეგლის — ბაგრატიის ტაძრის რესტავრაცია მიმდინარეობს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროსა და საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის სამეცნიერო საბჭოსთან შეთანხმებული პროექტის უხეში დარღვევით“.

ერთი შეხედვით, ხელისუფლებასა და საპატრიარქოს შორის იდეალური ურთიერთობაა, თუმცა მთელ რიგ საკითხებში არსებული უთანხმოება უკვე ამკარა ხდება. ფაქტია, რომ ბოლო დროს ხელისუფლება საპატრიარქოს აზრს არც ერთ რელიგიურ საკითხთან დაკავშირებით არ ითვალისწინებს. ამის დასადასტურებლად ახლო წარსულში ქვეყანაში რელიგიური კონფესიებისთვის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭება, ბუდა ბარისა და კაზინოს მშენებლობა, დავით გარეჯის ირგვლივ მიმდინარე მოვლენები თუ მეჩეთების აშენების გადანყვეტილება გამოდგება...

პატრიარქის ბრძანებაში კიდევ ერთი საყურადღებო დეტალია გაცხადებული: ილია მეორე ქუთათელ-გაენათელ მიტროპოლიტს ავალებს, დაუყოვნებლივ აცნობოს სამუშაოების მიმდინარეობის შესახებ, ხოლო ბრძანების შესრულებაზე ზოგადი კონტროლის განხორციელებას კათოლიკოს-პატრიარქის ქორ-ეპისკოპოსს, გარდაბნისა და მარტყოფის ეპისკოპოსს იაკობს ავალებს (და არა მეუფე კალისტრატეს), თუმცა რატომ გახდა პრეზიდენტის მოტრფიალე მეუფისთვის იმის შეხსენება საჭირო, რომ პატრიარქი ტაძრის სარეაბილიტაციო სამუშაოების საქმის კურსში უნდა ყოფილიყო, უცნობია.

„ეს უნდა იცოდეს ქუთათელ-გაენათელმა მიტროპოლიტმა კალისტრატემაც და ბაგრატიის ტაძარში უნდა შეწყდეს სარესტავრაციო სამუშაოები, ვიდრე არ იქ-

ნება გარკვეული ყოველი დეტალი. არ უნდა მოხდეს ისე, რომ ბაგრატის ტაძარი იუნესკოს ყურადღებიდან იქნას ამოღებული. იმედია, ყველაფერი კარგად დამთავრდება და ჩვენ მივიღებთ ისეთ ტაძარს, როგორც ჩვენთვისაა საჭირო. „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“, სიკეთე ყოველთვის იმარჯვებს ბოროტებაზე და მადლობა უფალს ამ დიდი წყალობისთვის“, — ბრძანებს უნმინდესი.

ექსპერტების განცხადებით, სრულიად განსხვავებულია და ივანე გრემელაშვილის პროექტს არ ემთხვევა ტაძრის დასავლეთი ნაწილი, რომელშიც რკინის დიდი კოლონები განთავსდება და მინით შეიმოსება. ორ სართულს კი ერთმანეთთან კიბე და ლიფტი დააკავშირებს.

საპატრიარქოს წარმომადგენლები პრობლემის მთავარ მიზეზად რესტავრაციის პროცესში მოულოდნელად განხორციელებულ ცვლილებებსა და ტაძრის რეაბილიტაციის დაჩქარებულ ტემპსაც ასახელებენ. ხელისუფლების სულსწრაფობა «გეგმის გადაჭარბებით შესრულების» საკითხში საიდუმლო აღარავისთვისაა, ბაგრატის ტაძრის რესტავრაცია 2009 წელს დაიწყო და მისი საზეიმო გახსნა 2012 წლის შემოდგომაზე, არჩევნებამდე, იყო დაგეგმილი. თუმცა, საინტერესოა, ვინ და რატომ შეცვალა უკვე გამზადებული და საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის ცენტრის სამეცნიერო საბჭოსთან შეთანხმებული პროექტი, რატომ ჩაერთნენ მოულოდნელად მუშაობის პროცესში უცხოელი სპეციალისტები, მათ შორის იტალიელი არქიტექტორი ანდრია ბრუნო, რომელსაც საპატრიარქოსთან აღარ შეუთანხმებია რესტავრაციის პროცესში განხორციელებული ცვლილებები, და რაში დასჭირდა ხელისუფლებას თანამედროვე ელემენტებით განწყობილი ბაგრატის ტაძარი, რაც ძეგლს მხატვრულ-ისტორიულ ღირებულებას უკარგავს? საქმე გვაქვს გულგრილობასთან თუ დანაშაულთან? ბაგრატის ტაძრის ირგ-

ვლივ მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით სასულიერო პირების მოსაზრება პატრიარქის განცხადების იდენტურია.

წმინდა სინოდის წევრი, ბორჯომისა და ბაკურიანის მიტროპოლიტი მკუჭი სერაფიმე ამბობს, რომ ბაგრატის ტაძრის აღდგენა აუცილებელია, მაგრამ მისი რესტავრაცია ტრადიციული სახითა და ყველა წესის დაცვით უნდა განხორციელდეს:

„ამ დღეებში ასეთი აზრიც მოვისმინე, თითქოს ბაგრატის ტაძრის რესტავრაცია საჭირო არ არის და ჯობდა, მისი კონსერვაცია მომხდარიყო, რაც არასწორია. ამ უნიკალურ ტაძარს ნანგრევებად ვერ ვაქცევთ, ჩვენი წინაპრები ამას არ გვასწავლიდნენ.

თუმცა, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია, როგორ ჩუტარდება ტაძარს რესტავრაცია. არსებობდა სპეციალური პროექტი, რომელიც უწმინდესის კურთხევით უნდა განხორციელებულიყო, მაგრამ, როგორც ჩანს, რესტავრაციის მიმდინარეობის პროცესში რალაცები შეიცვალა. რა თქმა უნდა, არც ერთი სასულიერო პირი არ დათანხმდება, რომ ბაგრატის ტაძარზე ლიფტი დაამონტაჟონ და თანამედროვე შუშის ელემენტებით გაანწყონ. ეს მიუღებელია და ამას უწმინდესი არასდროს დათანხმდება. სად გაგონილა ქართული ტაძარი შუშის კედლებითა და სახურავით? როგორ უნდა ვილოცოთ ასეთ განათებულ, ლიფტებიან ტაძარში? ეს არამართლმადიდებლური და არაეკლესიურია. ლიფტები, შუშები, ორლანი ამერიკის ეკლესიებისთვისაა დამახასიათებელი, სადაც გიტარა შეაქვთ და ცეკვავენ და მღერიან ეკლესიებში. მართლმადიდებლობისთვის ამგვარი რამ მიუღებელია და, ვისაც ამის სურვილი აქვს, ამერიკაში გაემგზავროს და იქაურ ეკლესიაში ჩართოს გიტარა და ლიფტებიც და ესკალატორებიც დაამონტაჟოს. ჩვენ კი ისეთ ტაძარში უნდა ვილოცოთ, როგორიც ქართულ გულს უხარია. ამის უფლება ნამდვილად გვაქვს.

მოვისმინე უწმინდესის განცხადება, რომელსაც ხალხი ელოდა, რადგან ბევრი იყო უკმაყოფილო საპატრიარქოს ვითომდა რბილი პოზიციით, ზოგიერთები მასმედიის სხვადასხვა საშუალებაში რეკავდნენ და უკმაყოფილებას გამოთქვამდნენ. მინდა აღვნიშნო, რომ ზოგიერთ ცოდვილი ქართველი, რომელმაც გუშინ ისწავლა პირჯვრის გადანერა და დღეს ასე თამამად და კადნიერად გამოთქვამს აზრს ჩვენს უწმინდესზე, გამოდის, უფრო მეტად ზრუნავს ბაგრატიის ტაძარზე, ვიდრე უდიდესი პიროვნება, დიდი ქართველი, ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქი? მინდა, ვკითხო ამ ცოდვილ ქართველებს: როდესაც უწმინდესმა თავისი მამობრივი ზრუნვითა და სიყვარულით მიმართა ასი ათასი მოწამის ხსენების დღეს ერს და საზოგადოებას სთხოვა, იქნებ კაზინო და ბუდა ბარი არ აშენდეს რიყეზეო, რატომ არ შეასრულეს პატრიარქის თხოვნა, დღეს რომ ასე კადნიერად იცავენ ბაგრატიის ტაძარს? ეს ჩემთვის ძალიან საწყენია. რადგან თურმე არიან ისეთი ქართველები, რომლებსაც შეუძლიათ გაბედონ და ძალიან კადნიერად განიკითხონ ეკლესია და მით უმეტეს ერის მამა, რომელიც უკვე შესულია საქართველოს ისტორიაში, როგორც ერის აღმშენებელი.

ერთი რამ ცხადია, ბაგრატიის ტაძრის თანამედროვე ელემენტებით რესტავრაცია ღვთისა და ისტორიის წინაშე არასწორია. მე პატივს ვცემ ნიკა ვაჩიიშვილს, ჩვენ ერთად ვსწავლობდით არქიტექტურულ ფაკულტეტზე და დარწმუნებული ვარ, მას მართლა გული შესტკივა ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლებზე და აუჩქარებლად და სრული კანონიკის დაცვით აღდგება ბაგრატიის ტაძარი, რადგან, როცა საქმე ტაძარს ეხება, სიჩქარე არ შეიძლება. სჯობს, ათი წელიწადი დასჭირდეს ტაძრის რესტავრაციას, ვიდრე ასეთი სახით აღვადგინოთ.“

ავჭალის წმინდა ქეთევან წამებულის ტაძრის წინამ-

ძღვარ მამა ბიორბის (რაზმაძე) აზრით, ლიფტების მიშენება და თანამედროვე ელემენტების ჩართვა მართლმადიდებლურ ტაძარში მიუღებელია:

„რადგან პატრიარქს ასეთი რეაქცია ჰქონდა, როგორც ჩანს, რესტავრაციის პროცესში სერიოზული დარღვევები იყო, ვინაიდან აქამდე მსგავსი ბრძანება პატრიარქს არ გაუცია და ხელისუფლებისადმი მის მმართველს ყოველთვის თხოვნის ფორმა ჰქონდა.

ლიფტების მიშენებითა და თანამედროვე ელემენტების ჩართვით, როგორც ჩანს, სურდათ, ბაგრატის ტაძარი ვატიკანში არსებული პეტრეს ტაძრისთვის მიემსგავსებიათ, სადაც ლიფტები, ხოლო გუმბათში ტულეტებია მოწყობილი. რათა შემდეგ მოეყვანათ ტურისტები, ლიფტში ჩაესვათ და ასე დაეთვალიერებინებიათ ქუთაისი, ალბათ, ამისთვის სურდათ ამ ყველაფრის გაკეთება, თორემ სხვა მიზეზს ვერ ვხედავ. ეს ყველაფერი ტურისტებზე იყო გათვლილი და არა სულიერი მიზნებისთვის, რაც, რა თქმა უნდა, მიუღებელია ეკლესიისთვის.

ვისაც ასეთი დამოკიდებულება აქვს ეკლესიის მიმართ, ის საღ აზრს არის მოკლებული.“

წმინდა მარინეს ეკლესიის წინამძღვრის, დეკანოზ მამა ლავითის (ისაკაძე) განცხადებით, ეკლესიისთვის ასეთი დამოკიდებულება შეურაცხმყოფელია:

„პატრიარქმა გააკეთა განცხადება, რომელიც მთელმა საქართველომ მოისმინა. ეს არის ეკლესიის ძალიან დიდი შეურაცხყოფა და ასევე კანონის დარღვევა. რადგან, მოგეხსენებათ, სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის გაფორმებული კონკორდატის თანახმად, არსებობს კონსტიტუციური პროცედურები, რომლის საფუძველზეც არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება, საპატრიარქოსთან შეუთანხმებლად ხელისუფლება ეკლესიის საკითხებში ჩაერიოს. ეს რაც შეეხება კანონმდებლობას, მაგრამ ამას გარდა, სულიერ სფეროსაც შე-

ეხნენ უკვე და სურთ, ტადარი გასართობ დაწესებულებად აქციონ, რაც მთლიანად ჩვენი ისტორიისა და ერის შეურაცხყოფაა.

დღესდღეობით, პატრიარქის ბრძანების შემდეგ, სამუშაოები შეჩერებულია და, რამდენადაც ვიცი, საპატრიარქოს სამეცნიერო ცენტრსა და ნიკა ვაჩიშვილს შორის მიმდინარეობს აზრთა გაცვლა-გამოცვლა. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საპატრიარქოს ძალიან მკაცრი პოზიცია აქვს“.

რაზე შეთანხმდებიან ხელისუფლება და საპატრიარქო და დარჩება თუ არა იუნესკოს მსოფლიო კულტურის საგანძურთა სიაში ბაგრატის ტადარი, საზოგადოება, სავარაუდოდ, იუნესკოს კომიტეტის სხდომის შემდეგ შეიტყობს, რომელიც 24 ივნისს პეტერბურგში გაიმართება და მასში ქართული დელეგაციაც მიიღებს მონაწილეობას.

თავი მესამე

**საქართველოს საპატრიარქოს
სურთომოქვჩების,
ხელოვნებისა და რესტავრაციის
ხენტრის სამეხნიერო საბჭოს
ხელმძვანელი,
წმინდა სინოდის წევრი, აბგა
ალავერდილი მიტროპოლიტი
დავითი (მასხარაძე)**

შეთანხმება დასავლეთის გელაჰის ახალი პროექტის თაობაზე საპატრიარქოსა და კულტურის მინისტროს შორის არ მომხდარა

გავრცელებულმა ინფორმაციამ ბაგრატის ტაძრის სარესტავრაციო სამუშაოების არასწორი მიმდინარების შესახებ საზოგადოებისა და საპატრიარქოს აღშფოთება გამოიწვია. რატომ არ იყო საქართველოს საპატრიარქო საქმის კურსში ბაგრატის ტაძრის დასავლეთ ნაწილში მიმდინარე სარეაბილიტაციო სამუშაოების თაობაზე და რაზე შეთანხმდნენ ხელისუფლებისა და საპატრიარქოს წარმომადგენლები, „საქართველო და მსოფლიოს“ საქართველოს საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის ცენტრის სამეცნიერო საბჭოს ხელმძღვანელი, წმინდა სინოდის წევრი, აბბა ალავერდელი მიტროპოლიტი დავითი (მახარაძე) ესაუბრება.

— მეუფე დავით, მას შემდეგ, რაც გავრცელდა ინფორმაცია, რომ, შესაძლოა, ბაგრატის ტაძარი მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხიდან ამოიღონ და რაც პატრიარქმა სარეაბილიტაციო სამუშაოების შეჩერების შესახებ შესაბამისი ბრძანება გასცა, თქვენ შეხვდით კულტურის მინისტრ ნიკა რურუასა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ხელმძღვანელ ნიკა ვაჩიშვილს. თუ მიაღწიეთ გარკვეულ შეთანხმებას?

— მოგეხსენებათ, პატრიარქმა ბრძანება გასცა, ბაგრატიის ტაძრის დასავლეთის მკლავის სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროებით შეჩერების შესახებ, ვიდრე საბოლოოდ არ მოხდება კულტურის სამინისტროსა და საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების ცენტრის საბჭოს წევრების ორმხრივი შეთანხმება კონკრეტულ ვერსიაზე, თუ როგორ უნდა გაგრძელდეს ტაძრის დასავლეთი მკლავის რესტავრაცია.

ამის შემდეგ დაიწყო ორმხრივი მოლაპარაკებები საქართველოს საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის ცენტრის სამეცნიერო საბჭოსა და საქართველოს კულტურის სამინისტროს წარმომადგენლებს შორის. კულტურის მინისტრი პირადად მოვიდა საპატრიარქოში პატრიარქთან. შეხვედრაზე ჩვენ მოსაზრება გამოვთქვით ტაძრის დასავლეთ მკლავში მიმდინარე სამუშაოების არამართებულობაზე და განვიხილეთ ახალი წინადადება. მათი მხრიდან პროექტის გასამართლებლად ითქვა, რომ თავად იუნესკოს შემოთავაზების შემდეგ მოხდა უცხოელი სპეციალისტის ჩართვა პროექტის დამუშავების პროცესში, რაც ბაგრატის ტაძრის მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხიდან ამოღების საშიშროებას შეამცირებდა.

მუშა ჯგუფი გააგრძელებს მსჯელობას და გარკვეული პერიოდის განმავლობაში შემუშავდება ახალი ვერსია, თუ როგორ უნდა გაგრძელდეს ბაგრატის ტაძრის სარეაბილიტაციო სამუშაოები დასავლეთ მკლავში.

— **იყო თუ არა იტალიელი არქიტექტორის, ანდრეა ბრუნოს, პროექტი საპატრიარქოსთან შეთანხმებული?**

— ჩვენ ვიცოდით, რომ პროექტში ჩაერთო იტალიელი არქიტექტორი, მაგრამ დასავლეთის მკლავის ნაწილის ახალი ვერსიის არსებობის შესახებ მხოლოდ მას შემდეგ შევიტყვეთ, რაც, ამ პროექტის მიხედვით, სა-

რეაბილიტაციო სამუშაოები დაიწყო. ასე რომ, აღნიშნული პროექტი ჩვენთან შეთანხმებული არ ყოფილა.

ჩვენ შეთანხმებულნი ვიყავით ან განსვენებული ივანე გრემელაშვილის მიერ წარმოდგენილ პროექტზე, რომელიც, როგორც საპატრიარქოს, ისე კულტურის სამინისტროს კომისიის წევრებმა მოიწონეს და დაამტკიცეს. ამ პროექტის მიხედვით დაიწყო კიდეც სარეაბილიტაციო სამუშაოები, მაგრამ შემდეგ ნაწილი ამ პროექტისა შეიცვალა.

— რა მოხდა, რატომ შეიცვალა უკვე გამზადებული პროექტი, გაირკვა თუ არა, ვის ინტერესებში შედიოდა აღნიშნული ცვლილებები?

— ფაქტი ერთია: თუ ორ მხარეს უნდა შეეთანხმებია პროექტი და ერთი მხარე აღმოჩნდა მოლაპარაკების გარეთ, გამოდის, რომ ეს შეთანხმებული ვერსია მეორე მხარემ დაარღვია. თვითნებობად ჩაუთვლით ამას, გულმავინყობად თუ გულგრილობად, ეს სხვა საკითხია, მაგრამ ფაქტია, რომ შეთანხმება დასავლეთის მკლავის ახალი პროექტის თაობაზე ორ მხარეს (საპატრიარქოსა და სამინისტროს) შორის არ მომხდარა. საპატრიარქო საქმის კურსში არ იყო.

როდესაც დაიწყო ტაძრის სარეაბილიტაციო სამუშაოები, ორგანიზაცია «იკომოსის» ადგილობრივმა წარმომადგენლებმა პრეტენზია გამოთქვეს ტაძრის მშენებლობის მიმდინარეობის თაობაზე და განაცხადეს, რომ სარეაბილიტაციო სამუშაოებში უხეში ჩარევა მოხდა და არსებული ნანგრევი კედლების გამაგრება რკინა-ბეტონის გამოყენებით მიმდინარეობს, რაც ყოველად მიუღებელიაო.

მართალია, საყვედურობდნენ საპატრიარქოს, თუ რატომ არ მოხდა თანაფარდი მასალით ტაძრის აღდგენა, მაგრამ ამ საკითხზე კონსტრუქტორების დასკვნა იყო, რომ მხოლოდ კირ-დულაბით, წლების განმავლობაში შესუსტებულ ტაძრის ძველ საძირკველზე შეუძ-

ლებელი იქნებოდა ბაგრატის ტაძრის სრული აღდგენა. მიმდინარეობდა მსჯელობა, თუ როგორ უნდა გაგრძელებულიყო მშენებლობა, რათა არქეოლოგიური ფენების გადარჩენა მოგვეხერხებია. ლენტური საძირკვლების შემთხვევაში არქეოლოგია დაზიანდებოდა. სწორედ ამიტომ გადაწყდა ტაძრის ნერტილოვანი გამაგრებები, რაზეც მოხდებოდა ტაძრის სიმძიმისა და კონსტრუქციული მდგრადობის დაბჯენა. იმიტომ ითქვა უარი ლენტურ საძირკველზე, რომ ტაძრის არქეოლოგია შენარჩუნებულიყო. ამან გამოიწვია უზარმაზარი კოლონების ჯერ დემონტაჟი, შემდეგ საინჟინრო სამუშაოების ჩატარება. ეს ყველაფერი აუცილებელი იყო მომავალში ტაძრის კონსტრუქციული სიმყარის შესანარჩუნებლად.

„იკომოსის“ წარმომადგენლებმა თავად გაუგზავნეს საპროტესტო წერილი იუნესკოს და შეატყობინეს, რომ ბაგრატის ტაძრის სარეაბილიტაციო სამუშაოები ვერ აკმაყოფილებს იუნესკოს მოთხოვნებს. იუნესკოდან ჩამოვიდნენ ექსპერტები და, რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, მათ ივანე გრემელაშვილის პროექტი მოინონეს, რადგან აღნიშნული პროექტი მართლაც ათწლეულების მუხლჩაუხრელი შრომის შედეგი იყო და ტაძრის მთელ ტერიტორიაზე გაფანტული ბაგრატის ტაძრის კუთვნილი ძველი ქვების მოძიებას და თავის ადგილზე მეტ-ნაკლები სიზუსტით დაბრუნებას ისახავდა მიზნად. ასე რომ, ის აზრი, თითქოს ტაძრის სრული აღდგენა ანადგურებს წარსულს, გულუბრყვილობა და სიცრუეა.

— შეიძლება თუ არა, ითქვას, რომ ამ დროისთვის მიღწეულია საბოლოო შეთანხმება საპატრიარქოსა და კულტურის სამინისტროს შორის და როგორ გაგრძელდება სარეაბილიტაციო სამუშაოები?

— დასავლეთის მკლავის რეაბილიტაციის პროექტზე საბოლოო შეთანხმება ჯერ არ არის მიღწეული. რაც

შეეხება ლიფტის საკითხს, რამაც გამოიწვია აჟიოტაჟი, ეს მხოლოდ ერთი უზუსტობაა. პრობლემა ლიფტი არ ყოფილა. საუბარი იყო ტაძრის კედლების შუშით მოპირკეთებაზე, რაც მთავარ პრობლემას ქმნიდა, რადგან დარღვეული იყო თავად ტაძრის ინტერიერის მოწყობის ფორმა. ჩვენ ასეთი წინადადება შევთავაზეთ კულტურის სამინისტროს — რადგან იუნესკოს მოთხოვნა იყო ახალი მასალის გამოყენება (წინააღმდეგ შემთხვევაში ძველი გაირიცხებოდა სიიდან), ჩვენ ვთანხმდებით ამ ახალი მასალის გამოყენებაზე, თუ ამ მასალით აღდგება ტაძრის დასავლეთ მკლავში ძველი მხატვრული სახე, რომელიც ორმხრივად მოწონებულ სარესტავრაციო პროექტში იგულისხმებოდა. თუმცა უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენ უპირატესობას ვანიჭებთ ტრადიციულ, ქვით აღდგენის ვერსიას.

კულტურის სამინისტროში იტალიელმა არქიტექტორმა წარმოადგინა საკუთარი პროექტის ახალი ვერსია და შევთანხმდით, რომ ლიფტი აღარ დამონტაჟდება და მეორე სართულზე შუშის იატაკი აღარ იქნებოდა. ტაძრის დასავლეთ მკლავის არქიტექტორი ანდრეა ბრუნო გაგებით შეხვდა ეკლესიის მოთხოვნას და მხარი დაუჭირა ტაძრის დასავლეთ მკლავში შუშის ნაცვლად ისეთი მასალის გამოყენებას, რომელიც არ დაარღვევს ეკლესიის ინტერიერს, მაქსიმალურად მიმსგავსებული იქნება ქვის ფაქტურასთან და შეძლებისდაგვარად აღადგენს ტაძრის შიდა სივრცეს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მან რამდენიმე დღეში უნდა წარმოადგინოს პროექტის ახალი ვარიანტი.

— **კულტურის მინისტრ ნიკა რურუას განცხადებით, აჟიოტაჟი იუნესკოდან გამოგზავნილი საშუალო დონის სპეციალისტის დასკვნამ გამოიწვია. მაგრამ თქვენმა საბჭომ ხომ პირადად ნახა, რაც ხდებოდა ბაგრატის ტაძრის ირგვლივ?**

— კულტურის მინისტრი ვის გულისხმობს საშუალო

დონის სპეციალისტში, მე მიჭირს თქმა, მაგრამ იუნესკოს მხარეს გამოგ ზავნილი ჰყავდა ბერძენი წარმოშობის წარმომადგენელი, რომელიც ერთ-ერთ კვალიფიციურ სპეციალისტად ითვლება. რა კრიტერიუმებით შეაფასა კულტურის სამინისტრომ მავანი სპეციალისტის დონე, ჩვენ არ ვიცით.

— **რატომ დაავალა ბრძანების შესრულებაზე კონტროლის განხორციელება საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა გარდაბნისა და მარტყოფის ეპისკოპოსს — მეუფე იაკობს და არა ქუთათელ-გაენათელ ეპისკოპოსს — მეუფე კალისტრატეს?**

— ქუთათელ-გაენათელ ეპისკოპოს კალისტრატეს უნდა წარედგინა მიმდინარე სამუშაოების შესახებ პატრიარქისთვის მოკლე ანგარიში, მაგრამ მას თავად კი არ უნდა მოემზადებია იგი, არამედ ვალდებულები იყო, მოეძებნა პირი — არქიტექტორი ან მშენებელი, რომელიც ამ ანგარიშებს წარადგენდა. სანამ ივანე გრემელაშვილი ცოცხალი იყო, ის პერიოდულად მოგვახსენებდა ხოლმე მიმდინარე სამუშაოების შესახებ.

კათოლიკოს-პატრიარქის ბრძანებაში წერია, რომ მეუფე კალისტრატეს დაევალოს პერიოდული ანგარიშის წარდგენა სამეცნიერო საბჭოს, ანუ ჩვენ წინაშე, ხოლო ზედამხედველობა ამ ანგარიშების მიტანაზე და არა მშენებლობაზე დაევალოს მეუფე იაკობს. ვინაიდან მეუფე იაკობი არის პატრიარქის ქორეპისკოპოსი, მას დაეკისრა ზოგადი პასუხისმგებლობა.

— **გავრცელდა ინფორმაცია, რომ ტაძრის პირვანდელი სახით რეაბილიტაციას სამუშაოების დაჩქარებულმა ტემპმაც ხელი შეუშალა.**

— საქმეს აჩქარება არ უყვარს. ისე რომ არ დაგვემართოს, „მოჩქარეს მოუგვიანდესო“, სჯობს, აჩქარების გარეშე შეჯერდეს პროექტი. ეს არის პატრიარქის მოთხოვნაც. დაიდოს მეტ-ნაკლებად სრული გეგმა და

ამის შემდეგ გაგრძელდეს სამუშაო ტაძრის დასავლეთის მკლავზე.

— მეუფე დავით, ამ დროისთვის გრძელდება თუ არა სამუშაოები ბაგრატის ტაძრის დანარჩენ ნაწილში? გავრცელდა ინფორმაცია, რომ სამუშაოები შეჩერდა მთელ ტაძარზე...

— ეს იყო მასმედიის მიერ გავრცელებული დეზინფორმაცია. პატრიარქის ბრძანებაში პირდაპირ წერია, რომ დასავლეთის მკლავის მშენებლობა შეჩერდეს დროებით, რადგან პროექტი არ არის შეთანხმებული. ეს გულისხმობს, რომ პატრიარქის ბრძანება არ ეხება ტაძრის აღმოსავლეთ, ჩრდილოეთ, სამხრეთ ნაწილს და გუმბათის მშენებლობას. საუბარია დასავლეთ ნაწილის სადავო საკითხზე, სადაც საბოლოო შეთანხმების მიღწევამდე, მშენებლობა არ გაგრძელდება.

თავი ბეჭედი

**ზუბიდისა და ხაიუნის
 მიტროპოლიტი,
 სპატიარქიმოს სპარკომ
 საქმეთა განყოფილების
 თავმჯდომარე,
 ნეინდა სინოდის წევრი,
 ბეუფა ბერასიმა (უარასუნიძე)**

ხელისუფლება რუსეთში პატრიარქის ვიზიტის თაობაზე ინფორმირებული იყო

— მეუფე გერასიმე, თქვენ რუსეთში ვიზიტის დროს თან ახლდით საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს. როგორ შეაფასებთ აღნიშნული ვიზიტის მნიშვნელობას, რამდენად აუცილებელი იყო ჩვენი ქვეყნისთვის პატრიარქის შეხვედრები რუსეთის უმაღლეს სასულიერო თუ საერო თანამდებობის პირებთან?

— მოგეხსენებათ, უწმინდესი მოსკოვში ბრძანდებოდა სრულიად რუსეთის პატრიარქის, კირილის მინვევით, სადაც მან მიიღო მონაწილეობა სხვადასხვა ღონისძიებაში, რომელსაც ესწრებოდნენ სხვა ქვეყნების მღვდელმთავრები და დელეგაციების ხელმძღვანელები. წმინდა გიორგის სახელობის ქართულ ტაძარში საქართველოს პატრიარქმა პირველად აღავლინა წირვა-ლოცვა. ამას გარდა, ის შეხვდა რუსეთში ქართული დიასპორის წარმომადგენლებს, ქართველ დევნილებს. ალბათ, ვიზიტის მნიშვნელობა საზოგადოებამ უნდა შეაფასოს, მაგრამ, რადგან პატრიარქმა მიიღო ასეთი გადაწყვეტილება და მას ეკლესიამაც მხარი დაუჭირა, ვფიქრობ, ეს უკვე ნიშნავს, რომ აღნიშნული ვიზიტი აუცილებელი იყო, თუნდაც იმიტომ, რომ, მოგეხსენებათ, დღეს რუსეთთან არანაირი კავშირი არ არსებობს — არც პოლიტიკური, არც ეკონომიკური, არც კულტურული. შესაბამისად, პატრიარქს ჰქონდა საშუალება, გამოეხატა ჩვენი ქვეყნის პოზიცია. მან

შეახსენა რუსეთის პრეზიდენტს დევნილების დაბრუნების საკითხი და მდევედევმა განაცხადა, რომ დევნილები უნდა დაბრუნდნენ.

— თქვენ როგორ გესახებათ აფხაზეთთან კავშირის აღდგენა და დევნილების დაბრუნების საკითხის მოგვარება?

— ჩვენ ვცდილობთ, ეს კავშირი არ განწყდეს, ვინაიდან აფხაზები ჩვენი სისხლი და ხორცი არიან, აფხაზეთი და სამაჩაბლო ჩვენი განუყოფელი ნაწილია. საქართველო არასდროს შეეგუება, რომ აფხაზეთი და სამაჩაბლო მისი ნაწილი არ იყოს და საქართველოს ეკლესია, რუსეთში იქნება ეს, საბერძნეთში თუ სხვა ქვეყნებში, ყველგან ეცდება, დააფიქსიროს საკუთარი პოზიცია.

მართალია, აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს ტერიტორიას დროებით ვერ აკონტროლებს საქართველო, მაგრამ მსოფლიოს ყველა მართლმადიდებლური ეკლესია აფხაზეთსა და სამაჩაბლოს საქართველოს ეპარქიის შემადგენელ ნაწილად მიიჩნევს და ვფიქრობ, აღნიშნული ტერიტორიების საქართველოს შემადგენლობაში დაბრუნებაც მოხდება. ვინაიდან კარგად ვხედავთ, რომ მსოფლიოს არც ერთი წამყვანი ქვეყანა არ სცნობს მათ დამოუკიდებლობას.

— უწმინდესი რუსეთში ამჯერად ახალი ტიტულატურით — ბიჭვინთისა და ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტის რანგში იმყოფებოდა. რუსი მღვდელმთავრები, რომლებიც აქამდე არ აღიარებდნენ მის ახალ ტიტულატურას, როგორ შეხვდნენ პატრიარქს?

— ასე არ ყოფილა. როდესაც ღვთისმშობლის ტაძრის საძირკვლის კურთხევა მიმდინარეობდა, საქართველოში იმყოფებოდა მთავარეპისკოპოსი თეოგნოსტი, რომელმაც უწმინდესი სრული ტიტულით მოიხსენია.

— პატრიარქის რუსეთში ვიზიტს საქართველოში საზოგადოების გარკვეული ნაწილის მხრიდან საკმაოდ უარყოფითი გამოხმაურება მოჰყვა. ზოგიერთები საპ-

როტესტო აქციის გამართვასაც აპირებდნენ, ასევე ოზურგეთში ტაძრის ეზოში პატრიარქის საწინააღმდეგო პლაკატები გაჩნდა. რას უნდა მივანეროთ ეს ფაქტები, იქნებ საზოგადოებას არ ჰქონდა შესაბამისი ინფორმაცია ვიზიტის მნიშვნელობის შესახებ?

— არ ვიცი, ვერ გეტყვით, პატრიარქის ვიზიტის შესახებ, როგორც ხელისუფლებისთვის, ისე საზოგადოებისთვის წინასწარ ცნობილი იყო. როდესაც პატრიარქი ქვეყნის გარეთ ასეთ მნიშვნელოვან ღონისძიებებზე დასასწრებად მიემგზავრება, როგორც საპატრიარქოს, ასევე ხელისუფლების წარმომადგენლებსაც ის ყოველთვის საქმის კურსში აყენებს. უნდა ნასულიყო თუ არა პატრიარქი, ეს არ იყო მხოლოდ ერთი ადამიანის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება. პატრიარქი პასუხისმგებლობას მხოლოდ საკუთარ თავზე ვერ აიღებს.

— ანუ ეს ვიზიტი ხელისუფლებასთან შეთანხმებული იყო?

— შეთანხმებული არა, უფრო სწორი ფორმულირება იქნება თუ ვიტყვით, რომ ხელისუფლება რუსეთში პატრიარქის ვიზიტის თაობაზე ინფორმირებული იყო. ქვეყნის პატრიარქს არ სჭირდება შეთანხმება, სად წავიდეს. ხელისუფლებამ ამ ვიზიტის შესახებ იცოდა და, თუ ხედავდა, რომ არ იყო მიზანშეწონილი პატრიარქის გამგზავრება, მაშინ, რა თქმა უნდა, ეს უნდა ეთქვა.

— რატომ გააკეთა საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრომ განცხადება, რომ უჭირთ პატრიარქის ვიზიტის შეფასება, თუკი ხელისუფლება თანახმა იყო, პატრიარქი რუსეთში გამგზავრებულიყო?

— ნამდვილად არ ვიცი, ეს, ალბათ, მათ უნდა ჰკითხოთ, რატომ მოხდა ასე. როდესაც მიბრძანდება პატრიარქი, არ არის ვალდებული, სახელმწიფოსგან გამოითხოვოს ნებართვა. რაც მთავარია, ხელისუფლებას

ინფორმაცია ყოველთვის აქვს, თუ სად მიემგზავრება პატრიარქი. ეს არ ეხება მხოლოდ რუსეთში ვიზიტს, ნებისმიერ ქვეყანაში გამგზავრებისას ასეა.

— **მიხეილ სააკაშვილის განცხადებით, რუსეთის ეკლესია ჯვაროსნულ ომს ანარმოებს საქართველოს წინააღმდეგ. როგორ შეხვდნენ რუსი მღვდელმთავრები ქართველ სასულიერო პირებს?**

— საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი არა მხოლოდ რუსეთში, არამედ მთელ მსოფლიოში გამორჩეული ავტორიტეტით სარგებლობს. როდესაც მართლმადიდებლურ ეკლესიაში მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვა მიმდინარეობს, პატრიარქის აზრს ყოველთვის დიდ პატივს სცემენ და ითვალისწინებენ. ასევე მოხდა, მაგალითად, როდესაც საკითხი შეეხო მსოფლიოში დიდი კრების მოწვევას. როცა საქართველოს პატრიარქის შეხედულებებით დაინტერესდნენ, მან ბრძანა, რომ, სანამ ყველა საკითხი შესწავლილი არ იქნება, ამ კრების მოწვევა არ შეიძლებაო და სხვა ქვეყნის პატრიარქებიც დაეთანხმნენ, ვინაიდან აღნიშნული კრება მართლმადიდებლური ეკლესიის ავტორიტეტის ასამაღლებლად უნდა მოვიწვიოთ და არა პირიქით... ჩვენს პატრიარქს ყველგან გამორჩეული პატივისცემით ხვდებიან.

— **მეუფე გერასიმე, თქვენ მსოფლიო საეკლესიო კრება ახსენეთ. ზოგიერთი სასულიერო პირი საქართველოში ახალი საეკლესიო კრების მოწვევის საჭიროების შესახებაც საუბრობს, რომელიც ახალ რუის-ურბნისის კრებად უნდა იქცეს. თუ განიხილება ეს საკითხი საპატრიარქოში?**

— ამგვარი კრებები გარკვეული დროის განმავლობაში მზადდებოდა. ჯერ უნდა დამუშავდეს განსახილველი საკითხები. რუის-ურბნისის კრების შემდეგ რამდენიმე საუკუნე გავიდა და ათეულობით წლები შეიძლება დასჭირდეს განსახილველი საკითხების მომზა-

დებას. მაგალითად, მსოფლიო საეკლესიო კრება, რომელიც ზემოთ ვახსენეთ, 1968 წლიდან მზადდება. ის საკითხები, რომლებიც წლების წინ აქტუალური იყო, დღეს აღარ არის მნიშვნელოვანი, ახლა წინა პლანზე, ბუნებრივია, სხვა საკითხები წამოიწია. ამიტომ განსახილველი თემები აქტუალური უნდა იყოს იმ დროისთვის, როცა კრება ჩატარდება.

საქართველოში ჯერჯერობით ამგვარი კრების მზადების პროცესი არ მიმდინარეობს, თუმცა გარკვეულ საკითხებს, რომელიც ქვეყანაში მოსახლეობისთვის აქტუალურია, საქართველოს ეკლესია განიხილავს. მაგალითად, ახლახან წმინდა სინოდის სხდომაზე, სხვა მნიშვნელოვან საკითხებთან ერთად, სინოდმა ახალი, ე. წ. ჩიპიანი პასპორტების (ID ბარათების) შესახებაც იმსჯელა, ვინაიდან ეს საკითხი მოსახლეობას აწუხებს, და გამოიტანა გადაწყვეტილება, რომ კიდევ ერთხელ შეისწავლის ამ საკითხს და საბოლოოდ მიღებულ გადაწყვეტილებას საზოგადოებას გააცნობს.

აქ ორი საკითხი უნდა იყოს მნიშვნელოვანი. პირველი — რამდენად ემუქრება საშიშროება ჩვენს სარწმუნოებას, ვინაიდან, ზოგიერთები ბრძანებენ, რომ ეს არის ანტიქრისტეს ნიშანი და მეორე — საკითხი უნდა განვიხილოთ ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით: შეიძლება ვილაცქვს არ სურდეთ ამ პასპორტის აღება და ამგვარ შემთხვევაში, ალბათ, სახელმწიფომ მათ რაიმე ალტერნატივა უნდა შესთავაზოს.

— მუუფე გერასიმე, როგორია პირადად თქვენი მოსაზრება ახალ პასპორტებთან დაკავშირებით?

— ბოდიშს მოგიხდით, მაგრამ, სანამ წმინდა სინოდი გადაწყვეტილებას არ გამოიტანს, ჩემი მოსაზრების გამოთქმისგან ჯერჯერობით თავს შევიკავებ, თუმცა ერთს ვიტყვი: ფიქრობ, საშიშროება გაზვიადებულია.

— წმინდა სინოდის გადაწყვეტილებით ამოქმედდა

სასულიერო პირთა ზნეობრივი ნორმების დარღვევა-
თა შემსწავლელი კომისია. თუ განიხილა უკვე კომი-
სიამ რომელიმე სასულიერო პირის საქმე და რამ გა-
მოიწვია ასეთი კომისიის შექმნის აუცილებლობა, ეს
ნიშნავს თუ არა გარკვეულწილად იმის აღიარებას,
რომ უღირსი სასულიერო პირები ეკლესიის წიაღშიც
არიან?

— აღნიშნული კომისია განიხილავს სასულიერო პირ-
თა მოქმედებას. კომისია უკვე მუშაობს და რამდენიმე
საკითხიც განიხილა, მიიღეს გადაწყვეტილება სასუ-
ლიერო პირთა ქმედებასთან დაკავშირებით, მაგრამ ეს
საჯარო არ არის.

— **საზოგადოებაში აზრთა სხვადასხვაობა არსე-
ბობს: უნდა გამოცხადდეს თუ არა მართლმადიდებ-
ლობა სახელმწიფო რელიგიად. თქვენ რას ფიქრობთ
ამის თაობაზე?**

— მე ასე გავცემდი პასუხს ამ კითხვას: მას შემდეგ,
რაც მეფე მირიანის დროს მართლმადიდებლობა საქარ-
თველოს სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადდა, ეს არა-
ვის არ შეუცვლია და სანინაალმდეგო აქტი არ მიუღია,
რომ მართლმადიდებლობა აღარ ყოფილიყო სახელმწი-
ფო რელიგია. რამდენად არის დღეს ამის აუცილებლო-
ბა, რომ მართლმადიდებლობა ოფიციალურად სახელმ-
წიფო რელიგიად გამოცხადდეს, სხვა საკითხია. ჩვენ
ვფიქრობთ, რომ ამის აუცილებლობა არ არის, ვინაიდან
ის ურთიერთობა, რომელიც დღეს სახელმწიფოსა და ეკ-
ლესიას შორის არსებობს, ორივე მხრიდან ურთიერთპა-
ტივისციმბაზეა დამყარებული და არც ერთი არ ერევა მე-
ორის საქმიანობაში. ეს არის, ალბათ, ურთიერთობის
იდეალური ფორმა. მოგეხსენებათ, კომუნისტების
დროს არსებობდა ე. წ. რელიგიის საბჭოს მსგავსი ორ-
განიზაცია, რომელიც განიხილავდა სასულიერო პირე-
ბის დანიშვნის საკითხებს, მიმდინარეობდა მათი ზნეობ-
რივი საქციელის განხილვა და ის აქტიურად ერეოდა

ეკლესიის საქმიანობაში. დღეს ასე აღარ არის, ეკლესია თავად იღებს გადაწყვეტილებებს და სახელმწიფო და ეკლესია არ ერევიან ერთმანეთის საქმიანობაში. რა თქმა უნდა, იმ პროცესებზე, რაც ქვეყანაში მიმდინარეობს, ეკლესიაც ზრუნავს და ფიქრობს, ისევე, როგორც სახელმწიფო.

— **გავრცელებული ინფორმაციით, თქვენ მხარი დაუჭირეთ რელიგიური გაერთიანებებისთვის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭების შესახებ პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონს, რასაც საკმაოდ დიდი ვნებათაღელვა მოჰყვა ქვეყანაში. თავიდან საპატრიარქო ამ კანონის წინააღმდეგი იყო, რა მოხდა შემდეგ, რატომ შეიცვალა თქვენი გადაწყვეტილება და იყო თუ არა აზრთა სხვადასხვაობა თავად სინოდის წევრებს შორის?**

— არც ერთმა ადამიანმა არ იცის, ვინ მისცა ამ კანონს წმინდა სინოდის წევრებიდან ხმა. აზრთა სხვადასხვაობა შეიძლება ნებისმიერ საკითხთან დაკავშირებით იყოს, მაგრამ საკითხის გადაწყვეტა ხდება კენჭისყრით და სინოდმა გამოხატა თავისი დამოკიდებულება და ერთიანი პოზიცია ამ კანონპროექტთან დაკავშირებით. სინოდის პოზიცია იყო ერთსულოვანი, მაგრამ, სამწუხაროდ, წარმოჩინდა ისე, თითქოს ზოგიერთი მომხრე, ზოგიერთი კი წინააღმდეგი იყო, რაც, სრული პასუხისმგებლობით შემიძლია განვაცხადო, რომ ასე არ ყოფილა. არ მინდა ვინმეს დავაბრალო, მაგრამ ეს იყო ჟურნალისტების მიერ გაზვიადებული თემა. ფაქტი იყო, რომ ეკლესიას არაფრის შეცვლა აღარ შეეძლო, რამეთუ კანონპროექტი პარლამენტის მიერ უკვე მიღებული და პრეზიდენტის მიერ მონონებული იყო. საპატრიარქო ვერაფერს შეცვლიდა. მონვეული გვყავდა იურისტები, ვიმსჯელებთ და სინოდმა სწორი გადაწყვეტილება მიიღო.

— **საპატრიარქო თავიდან წინააღმდეგი გახლდათ.**

ხომ არ იყო მისი აზრის შეცვლის მიზეზი ის ფაქტიც, რომ სინოდის სხდომაზე ხელისუფლების მაღალჩინოსნებიც მივიდნენ?

— სინოდის სხდომა დახურულია და გამორიცხულია, მას, სინოდის წევრის გარდა, გარეშე პირი დაესწროს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მონვეული შეიძლება იყოს პირი გარკვეულ საკითხთან დაკავშირებით.

— თქვენ ჯვარი დასწერეთ ანა და დავით ბაგრატიონებს. საქართველოს ეკლესია მონარქიული წყობილების აღდგენის მომხრეა, თუმცა მონარქიას ჰყავს მონინაალმდეგეები სერიოზული არგუმენტებით. გაამართლებს ჩვენს ქვეყანაში მონარქია, რის შეცვლას შეძლებს მეფე?

— როდესაც პატრიარქმა ამის შესახებ ბრძანა, მას არ უთქვამს, რომ ქვეყანაში ხვალვე უნდა აღდგეს მონარქიაო. ჯერ საზოგადოება უნდა მომზადდეს ამისთვის, მოინახოს პიროვნება, ვინც შეძლებს მეფობას. პატრიარქს არ უთქვამს, რომ მაინც და მაინც ეს ადამიანები იქნებოდნენ მეფე და დედოფალი. უბრალოდ, ეს იყო იდეალური ვარიანტი, გამომდინარე ევროპული ქვეყნების გამოცდილებიდან, თუ როგორ აბალანსებს სამეფო დინასტია ქვეყანაში ფორმირებულ ურთიერთობებს ეკლესიას, სახელმწიფოსა და საზოგადოებას შორის.

რა თქმა უნდა, ამის განხორციელებას გარკვეული დრო დასჭირდება, რათა საზოგადოება ამისთვის მოემზადოს. ასევე, მოგეხსენებათ, თავად ბაგრატიონებს შორისაც აზრთა სხვადასხვაობაა, თუ რომელი შტო წარმოადგენს პირდაპირ მონარქიულ დინასტიას, ვინ არის ტახტის მემკვიდრე. ასე რომ, პატრიარქმა მხოლოდ გაახმოვანა ეს იდეა.

— თქვენ წლების წინ ხელმძღვანელობდით საპატრიარქოს საფინანსო-ეკონომიკურ საბჭოს. დღეს

ბევრს საუბრობენ სასულიერო პირთა ძვირფასეულობის შესახებ და ზოგიერთები ამის გამო სასულიერო პირებს მწვავედ აკრიტიკებენ. თქვენ, როგორც კომპეტენტური პირი, რას ფიქრობთ ყოველივე ამის შესახებ? რამდენად მართებულია, სასულიერო პირს ჰქონდეს ძვირფასეულობა?

— ძალიან დიდი ხნის წინ ვხელმძღვანელობდი მე ამ საბჭოს. ეკლესიას არაფერი აქვს დასამალი, ჩვენი საქმიანობა გამჭვირვალეა. ის ფაქტი, რომ რომელიღაც სასულიერო პირს მანქანა ჰყავს, ბუნებრივია, რადგან მანქანა გადაადგილების ჩვეულებრივი საშუალებაა. თუმცა, რა თქმა უნდა, სასულიერო პირმა ძვირადღირებული ავტომობილით არ უნდა იაროს, ვინაიდან ეს უკვე ფუფუნების საგანია და სასულიერო პირს, მისი შემოსავლიდან გამომდინარე, რეალურად მისი შეძენის საშუალება არ აქვს. მაგრამ, თუ მას ჩუქნიან ძვირფას საჩუქარს, უკვე კონკრეტულ სასულიერო პირზე დამოკიდებული: მიიღებს თუ არა შესაწირავს და ივლის თუ არა ძვირფასი მანქანით.

გავრცელებული თემაა და ბევრს საუბრობენ, მაგალითად, იმაზე, რომ ხელისუფლებამ საპატრიარქოს აჩუქა მანქანები, მაგრამ ეს იყო სახელმწიფოს მიერ გამოჩენილი კეთილი ნება. ამ საკითხზე პატრიარქთან ერთად იმსჯელეს სასულიერო პირებმა და მიიღეს შესაბამისი გადაწყვეტილება — მიეღოთ ხელისუფლების საჩუქარი, ოღონდ ან ყველა სასულიერო პირი მიიღებდა მას, ან არც ერთი.

— და ბოლოს, 2011 წელი იწურება. რას ეტყვიტ ჩვენი გაზეთის მკითხველებს, რით იყო ეს წელი სულიერი თვალსაზრისით გამორჩეული?

— სულიერი თვალსაზრისით ბევრი მნიშვნელოვანი მოვლენა ხდება ჩვენ ირგვლივ. მაგალითად, წლის მიწურულს, 25 დეკემბერს, მოხდა ახალი ღვთისმშობლის ხატის — “საქართველოს იმედის” კურთხევა. ხატი ქართ-

ველი ხალხის მიერ შემოწირული თანხებით დაინერა და ჩვენი დიდი მადლიერების გამომხატველია ღვთისმშობლის მიმართ.

მინდა, ყველას მივულოცო შობა-ახალი წელი და ბედნიერება, ჯანმრთელობა ფუსურვო საქართველოს. დედა ღვთისმშობელი იყოს ჩვენი ქვეყნის მფარველი. დაე, ღმერთმა გაამთლიანოს საქართველო.

თაზი მეუზიდა
**ნეინდა საგეზის საკათედრო
 ტაძრის მღვდელმსახური,
 დეკანოზი მამა პეტრე
 (კვარაცხელია)**

საეკლესიო კრება აუხილებლად უნდა მოვიწვიოთ და «ქვაბ-აპაზაკნი» დედაეკლესიიდან განვდევნოთ!

— მამა პეტრე, თქვენ თქვენი ცხოვრების ძალიან მნიშვნელოვანი ეტაპი გაატარეთ ბოლნისის ეპარქიაში, სადაც ქართული მოსახლეობის სიმცირის გამო ქართულ სულს, ქართულ სიტყვას უჭირს და ტკივილი, რომელიც ახლა გალაპარაკებთ, თქვენთვის ახლობელია, ორგანულია. ჩვენი წინაპრების დაშვებულ შეცდომებს ახლა ვიმკით ბოლნისში და არა მხოლოდ იქ. თქვენ პროფესიით ისტორიკოსი ხართ და უპრიანიც არის დღევანდელი რეალობის არა მხოლოდ სულიერ, არამედ ისტორიულ ქრილში განხილვაც. თქვენ წელან აღნიშნეთ, ერმა თავისი ნამდვილი, და არა დამახინჯებული, ისტორია უნდა იცოდეს, სავალალო შედეგამდე რომ არ მივიდესო (ალბათ, ამიტომაც ცდილობენ ისტორიის შელამაზება-გადაკეთებას!).

— წმინდა ილია მართალი ბრძანებს: „**ყოველი ერის გათახსირება მაშინ იწყება, როდესაც იგი თავის ისტორიას ივიწყებსო**“. თუმცა შეიძლება ჩვენი ერის ისტორია არ დავივიწყოთ, მაგრამ დამახინჯებულად გვახსოვდეს ან სულაც, გარკვეული მიზნით, არასწორად გვასწავლიდნენ. ეს კიდევ მეორე უკიდურესობაა, რამაც ძალიან სავალალო შედეგებამდე შეიძლება მიიყვანოს ერი. ჩვენ შეუღამაზებელი, ნამდვილი ისტო-

რია უნდა ვიცოდეთ, იმის მიუხედავად, როგორი მტკივნეულიც უნდა იყოს იგი. მე დღეს სიმართლე ბოლომდე მინდა ვთქვა, რაც არა მხოლოდ მე, არამედ თითქმის მთელს ერს ანუხებს და სტკივა... დღეს უმძიმესი ჟამი დგას ჩვენს ქვეყანაში, მაგრამ ის, რაც დღეს ხდება, ნამდვილად არ დანყებულა რამდენიმე წლის წინ, გუშინ თუ გუშინწინ. ამას საფუძველი ჩაეყარა მას შემდეგ, რაც (ეს არის ჩემი სუბიექტური აზრი) ქართველი ერი გამოცხადდა საზეპურო ერად, რაც დედა ღვთისმშობელმა მიირქვა იგი, ისევე, როგორც ჩვილი მაცხოვარი და დედა ღვთისმშობლის მადლითა და უშრეტი უკვდავებით იკვებებოდა ჟამითი ჟამად და ასე იქნება ყოველთვის, განა იმიტომ, რომ ეს ჩვენ გვინდა, არამედ იმიტომ, რომ ეს არის ღვთის ნება და ჩვენ ამ ნებას ვერასოდეს შევეწინააღმდეგებით. გაჩნდა შური, გაჩნდა ბოლმა ჩვენი ერის მიმართ და ეს შური იქიდან წამოვიდა, საიდანაც ყველაზე მეტად ადვილი შესაძლებელი იყო, რომ წამოსულიყო. ძალიან ბევრია სათქმელი და ძალიან ძნელია ამ ყველაფრის ერთად თავმოყრა, მაგრამ მაინც უნდა ვთქვათ ან, ყოველ შემთხვევაში, შევეცადოთ მაინც, რისი თქმაც აუცილებელია. **ის, რომ სომეხი ბუნებით მოღალატე და მზაკვარი, ამის შესახებ ჩემი სიტყვებით არ მინდა ვთქვა — მე მინდა მოვიშველიო წმიდა გრიგოლი ღვთისმეტყველი: „და მერმე იმან ესავეითარცა, რამეთუ ვითარც არს ნათესავი იგი სომეხთა, არა წრფელი, არამედ მზაკვარი და გულარქნილი და ზოროტი, მიმსგავსებული კლდეთა მათ, რომელნი დაფარულ არიან ზღვასა შინა და ვერ იხილავენ მათ მენავენი, ვიდრე არა სცენ ნავი და განტეხონ, ესრეთ სხვაზე იტყვიან იგინი და სხვაი უღს გულისა და სინწრფოეზი მათ თანა არა არს. და რაი საკვირველ არს, უკეთუ კაცსა იცრუნებით, ვინაითგან თავადისა ღვთისა მიმართ სრულ არიან და მზაკვარ**

და ბოროტად აღმსაარებელ“, ანუ ბოროტი აღმსარებლებიო. ეს ძალიან გულსატკეპნია, როდესაც ჩვენ ასე ერზე ვსაუბრობთ, მაგრამ სიმართლე უნდა ითქვას. სიმართლეს შელამაზება არ სჭირდება, იმიტომ, რომ უფრო მეტად დამახინჯდება და უფრო მეტად დავზარალდებით და უფრო მეტად დავასხამთ მათ წისქვილზე წყალს. **აქამდე ვცდილობდით, რომ ამაზე ასეთი ყურადღება არ გაბვემავსვილებინა, მაგრამ სომხეთის წინააღმდეგ „ომი“ — ეს ქართველი ერის სურვილის სანიანაღმდეგოდ გახდა მისი ორბანული ნაწილი, რაც, ალბათ, არასოდეს დასრულდება, ვიდრე მიორად მოსვლამდე.** მაგრამ მთავარი ის კი არ არის, რომ ჩვენ სომხეთთან „ომს“ ვაწარმოებთ არა ჩვენი ნებით, არამედ მათი ნებით, მთავარი ის არის, რომ ამ „ომში“ **ჩვენ არ უნდა დავმარცხდეთ არა როგორც ერი, არამედ როგორც მართლმადიდებლობის დამცველი ერი, იმიტომ, რომ ჩვენ უფალი ამაზე პასუხს მოგვთხოვს, მით უფრო, რომ მონოფიზიტობა, რომლის მიმდევრებიც სომხები არიან — ეს არის დამახინჯებული მოწოდებული ცრუ სარწმუნოება, ანუ ფსევდო-სარწმუნოება და სომხებმა კალიან კარბად იცინან, რომ ცდებიან, მაგრამ მაინც აღიარებენ, რადგან ასე სჭირდება მსოფლიო პოლიტიკას, რაც მიზნად ისახავს გლობალიზაციასა და ინტეგრაციას.**

ეს ყველაფერი წამოიწყო სასანიდურმა ირანმა ჯერ კიდევ მეხუთე საუკუნეში, მაშინ, როდესაც მან გადაწყვიტა ამიერკავკასიის სამი ძირითადი სახელმწიფოს დაპყრობა, დამონება და დამორჩილება, მაგრამ იგი ვერაფერს გახდა, რამეთუ ამიერკავკასიის წამყვანი სახელმწიფო იყო ქართლი, რომელსაც წმინდა მეფე ვახტანგ გორგასალმა ანდერძად დაუტოვა: „ეძიებდეთ ქრისტესთვის სიკვდილსა!“. აქედან გამომდინარე, იგი კარგად

მიხვდა, რომ ქართლთან ვერც ხმლით და ვერც მუქარით ვერაფერს გახდებოდა, ამიტომ შორსგამიზნულად გადაწყვიტა, ქართველების წინააღმდეგ იდეოლოგიური ომი ეწარმოებინა. ამისათვის, როგორც უდიდესი წმინდანი, გრიგოლ ღვთისმეტყველი აღნიშნავს, „მზაკვარი“ სომხები გამოიყენა. მართლაც დაიწყო ბრძოლა ქართლისთვის, ქართლმა კი — ბრძოლა სარწმუნოებისთვის! სომხეთი ამ დროს „დამოუკიდებლობას“ ინარჩუნებდა. **როგორ შეიძლება ერმა დამოუკიდებლობა შეინარჩუნო, როცა თვითმყოფადობას კარგავ, როცა საკუთარ თავზე ამბობ უარს, როცა სარწმუნოებას ღალატობ. იმის გამო, რომ ირანთან ფხვმორთხმული მჯდარიყო, ქართლს დაუპირისპირდა, სომხეთმა ქრისტეს მხოლოდ ერთგუნება-რიობა აღიარა და ამისკენ მოუწოდა აღმოსავლეთ საქართველოს და შეეძებ უკვე მთელს ამიერკავკასიას.** მოხდა რა? მოხდა ის, რომ დაიწყო ძალიან დიდი, ძლიერი რელიგიური შუღლი, თუმცა იმაზეც უნდა ვისაუბროთ, რომ ქართველებსა და სომხებს შორის დაპირისპირება არ ყოფილა ამ ორი თანამოძმე ერის ინტერესი, ამაში ყოველთვის იღებდა მონაწილეობას მესამე მხარე და ეს მესამე მხარე ამ შემთხვევაში ირანი გახლდათ. ბუნებრივია, მას ჰქონდა საყრდენი ქართლშიც გამყიდველების სახით, მაგრამ ეს საყრდენი შეიძლებოდა მას გამოცლოდა, თუმცა მან ერისა და ქვეყნის გამყიდველები კარგად გამოიყენა ქართლის წინააღმდეგ და ისევ სომხების წინააღმდეგაც, მაგრამ ამას, სამუნებაროდ, სომხები ვერ ხვდებოდნენ. **მოხდა ისა, რომ მოსა, სომხეთა ეპისკოპოსი, რომელსაც საეპისკოპოსო კათედრა ცურტავში ჰქონდა, დაუპირისპირდა ქართლის კათალიკოს კირიონს. ჩვენ ვიცით მათი მიმონდარის შესახებ მევვიდე საუკუნეში, რასაც ეპისტოლარული ნაშრომები ძვია.**

ცურტავის საეპისკოპოსო, რომელიც, თავის მხრივ, იტევდა ორ დიდ სამწყსოს — ქართულსაც და სომხურსაც, ყოველთვის იდგა მონოდების სიმაღლეზე (მაშინ სომხები მართლმადიდებლები იყვნენ) და ერთ-ერთი ძლიერი იყო, რამეთუ სწორედ ის იყო ჩვენთვის სამხრეთის კარიბჭე, საიდანაც მტერი საქართველოში და მის გულში ადვილად ვერ შემოაღწევდა და სწორედ ეს სამხრეთის კარიბჭე ჩამოგვიხსნა ირანმა სომხების მემკვიდრეობით და ამით ადვილად დაეპატრონა არა მხოლოდ ჩვენს ტერიტორიას, არამედ პირველ რიგში — ჩვენს იდეოლოგიას და ეს იდეოლოგია ჩვენთვის იყო ქართველობა, როგორც წმინდა ილია მართალი აღნიშნავს, რელიგიაში გადაზრდილი. **ჩვენ არ ვიცით, სად მთავრდება მართლმადიდებლობა და სად იწყება ქართველობა — ეს არის ჩვენთვის ერთი განუყოფელი მთლიანობა.**

დაიწყო ბრძოლა სარწმუნოებისათვის, მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართულ-სომხური ურთიერთობა მაშინ მონოდების სიმაღლეზე იყო და ამ ყველაფრის თავი და თავი წარმოშობით სომეხი წმინდა შუშანიკი ბრძანდებოდა. მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ ცურტავის ეპარქიაში სწორედ მან შემოიღო ორენოვანი მსახურება, მაგრამ აქ კიდევ ერთხელ აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ, რომ სომხები მაშინ მართლმადიდებლები იყვნენ. ამ ორენოვანი მსახურებით ორივე (ქართველი და სომეხი) ერი ერთობლივი ლოცვით ადიდებდა უფალს. **ამაზე ლამაზი სანახაობა, ალბათ, არაფერი იქნებოდა! ეს იყო ქართველი და სომეხი მოქმე ქრების ერთიანობის სიმბოლოც, თუმცა VI-VII საუკუნეების მიჯნა ალტარნატივის წინაშე აყენებს ქრისტიანული აღმოსავლეთის ძველებს, ქალკედონელობის აღიარება ბიზანტიის იმპერიაზე კურსის აღებას ნიშნავს, მონოფიზიტობა — სპარსეთის ძველმადიდებლობა.**

ბის აღიარებას. მალე მესამე ძალაც — ისლამი ჩაერევა საქმეში, ასეთ ვითარებში სწორი საგარეო და საშინაო პოლიტიკა დიდ როლს ითამაშებს ქვეყნის შემდგომ ბედზე — აღმოსავლეთის ქრისტიან ქვეყნებს შორის ერთადერთია ქართლი, რომელიც ბიზანტიის მხარეზე გადაჭრით დგას, სწორედ მაშინ, როცა სპარსეების უპირატესობა სავსებით აშკარაა. VII საუკუნის დამდეგს აღებული კურსი — ქალკედონური მრწამსის ქვეყნის ოფიციალურ რელიგიად გამოცხადება და ამ გეზის განუხრელი გატარება საშუალებას აძლევს ქართლს, ძლიერების ზენიტში თავი ბიზანტიის პოლიტიკურ-იდეოლოგიურ მემკვიდრედ გამოაცხადოს.

V საუკუნის მეორე ნახევარში დაწყებული ბრძოლა დიოფიზიტობასა და მონოფიზიტობას შორის 608 წელს (ქალკედონის კრებაზე) ამიერკავკასიაში დიდი საეკლესიო განხეთქილებით დამთავრდა, რაც ყველაზე მეტად შეახო ქვემო ქართლს, სადაც სომხებიც სახლოვდნენ. უკვე მონოფიზიტ სომხებს იქიდან უნდა ებრძოლათ დანარჩენი საქართველოსათვის, რათა თავიანთი ცრუ რელიგია — მონოფიზიტობა მათთვისაც მოეხვიათ. მოხდა ქალიან დიდი დაპირისპირება — სომხეთის პატრიარქი აბრაამი სწორედ მოსეს, სომეხი ცურთაველი ეპისკოპოსის, მეზემოპით ცდილობდა ქართლისა და ქართლის გაშინდელი კათალიკოსის, კირიონის წინააღმდეგ ბრძოლას და იმ მონოფიზიტობის დამკვიდრებას. ამისთვის იყო შემოგზავნილი მოსე ეპისკოპოსი, რომელიც უკვე აშკარად გადადიოდა შეტევაზე, ცდილობდა, რომ მონოფიზიტურ სარწმუნოებაზე მოექცია არა მხოლოდ სომხები (მაშინ, როცა ის სომხებიც მართლმადიდებლები იყვნენ), არამედ ქართველებიც კი. მავრამ სომხეთის ეს მზაკვრული პოლიტიკა

მეშინე კრახით დამთავრდა, რადგან იმ დროს ჩვენი ეკლესია მოწოდების სიმაღლეზე დადგა.

როცა თანამედროვეობაზე ვსაუბრობთ, შეუძლებელია ვიყოთ გულწრფელნი, თუ პარალელს წარსულთან არ გავავლებთ და ისეთ დიად წარსულთან, როგორც არის VII-VIII-IX საუკუნეების საქართველოს ისტორია, რამეთუ სწორედ იქიდან იწყება აშკარა დაპირისპირება სომხეთსა და საქართველოს შორის.

— **მამა პეტრე, მოდი დავაკონკრეტოთ — სომხებსა და ქართველებს შორის დაპირისპირება, გნებავთ მტრობა, სომხების მიერ მონოფიზიტობის აღიარებით, ანუ მათ მიერ მართლმადიდებლობის უარყოფით დაიწყო? მერე როგორ განვითარდა მოვლენები?**

— **დიახ, როგორც კი დაშორდა სომხეთი მართლმადიდებლობას, იგი დაუპირისპირდა საქართველოს; მაღე ეს რელიგიური უთანხმოება აშკარა პოლიტიკურ დაპირისპირებაში გადაიზარდა.**

დღეს, როცა მავანნი ფიქრობენ, როგორ შეიძლება სასულიერო პირი იყოს პოლიტიკაზე უფრო, მე მხოლოდ იმას ვეძებ — ხომ ხედავთ, რომ რელიგია ცალკე ორგანიზმი არ არის, რელიგია არის სახელმწიფოში და, თუ ჩვენ რელიგია, როგორც იდეოლოგია, სახელმწიფოსთვის, სახელმწიფოებრივი მოწყობისთვის, მისი ფუნქცია დაყენებისთვის არ გამოვიყენეთ, მაშინ წარმატებას ვერასოდეს მივალწვით. სარწმუნოება მხოლოდ ის კი არაა, დავდებთ და წირვა-ლოცვა ჩავატაროთ ან მოვისმინოთ! მაშინ, როდესაც ჩვენს ქვეყანას უჭირდა, ათონის ივერთა მონასტერი მიატოვა გერად შემდგარმა თორნიკე ერისთავმა, ისევ აზჯარი აისხა და საბრძოლველად გაემართა. ქვეყანას უჭირდა მაშინაც, როდესაც კირიონ ქართლის კათალი-

კოსმა იდომლოგიური, რელიგიური ბრძოლა დაუწყო სომეხთა კათალიკოსს — აბრაამს. აბრაამის წინააღმდეგ ეს ბრძოლა კირიონს არ გაუმართავს სომეხების მიმართ შურის, ანგარების ან სიძულვილის გამო. იგი ჭეშმარიტ რწმენას, ანუ ქვეყანას მტკიცედ იცავდა. არა მგონია, ეს რომელიმე სახელმწიფოს, ამ შემთხვევაში სომხეთის, მიმართ წარმოებული მტრობის პოლიტიკა იყოს! როცა თავს გესხმიან და სარწმუნოების წართმევას გიპირებენ, თავი უნდა დაიცვა ერმა! კირიონ კათალიკოსმა გააკეთა ის, რისთვისაც იგი ქრისტესგან იყო მოწოდებული, რასაც ნებისმიერი კათალიკოს-პატრიარქი გააკეთებდა ასეთ დროს. ამიტომ მე ღრმად მნამს და მჯერა, რომ დღეს გულანთიებული ქართველი, რომელიც მხოლოდ პატრიარქის იმედად არის, დღემდინაზე პატრიარქის აჩრდილს ადევნებული, ელოდება მის გონიერ გადაწყვეტილებას. მე ღრმად მნამს, ჩვენი პატრიარქი სწორედ ასე მოიქცევა, რაგონი იგი კირიონის შთამომავალია და იმას, რაც დღეს ჩვენს ქვეყანაში ხდება, ბოლო მოეღება.

ის კანონი რელიგიური კონფესიების შესახებ, რომელიც საქართველოს პარლამენტმა ეკლესიასთან შეთანხმების გარეშე ასე დაჩქარებული წესით მიიღო, საუკუნის შეცდომაა, დანაშაულია, დალატია და ამისთვის მომავალი თაობა პასუხს აუცილებლად მოგვთხოვს (თუ კიდევ დარჩა ქართველი). ეს არ არის მხოლოდ აფხაზეთის, სამაჩაბლოს, ტაო-კლარჯეთის, ჰერეთის ტრაგედია, ეს უფრო მეტია, ხალხო! დღეს ჩვენ უნდა ვაღიაროთ და გულწრფელად ვთქვათ, რომ დღეს, ფაქტობრივად, არა ტერიტორიას, არამედ სარწმუნოებას გვართმევენ და გვართმევენ თბილისში, იქ, სადაც ამდენი

სასულიერო პირი ვღბავართ. რისთვის ვღბავართ? სად არიან მისაზღვრე გერეები? სად არიან დიდი თუ პატარა იერარქები?

როდესაც XIV საუკუნეში თემურ-ლენგმა საქართველოში რვაგზის ილაშქრა, მას ჰქონდა მხოლოდ ერთადერთი მიზანი — დაემარცხებინა და პირისაგან მიწისა აღეგავა მართლმადიდებლობა. იმ დროს ჩვენ ძალიან ბევრი წმინდანი გვყავს — გავიხსენოთ ქვათახევის ისტორია, ბირთვისის ციხე, ხუთასი ბოლნელის ისტორია. მაგრამ ზოგიერთმა ვაიპოლიტიკოსმა გიორგი VII-ს პოლიტიკა უარყოფითად შეაფასა, რამეთუ მის დროს ქვეყანამ ძალიან დიდი ზარალი განიცადაო. შეიძლება ქვეყანამ ტერიტორიულად მართლაც ძალიან დიდი ზარალი განიცადა, ამას მოჰყვა ისეთი ტერმინები, როგორცაა „ნასახლარი, ნასოფლარი“, „ნაქალაქარი“, მაგრამ რომ არა გიორგი VII, ქართველი ერი მართლმადიდებლობას ვერ შეინარჩუნებდა. **როდესაც 1403 წელს უკანასკნელი ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოსა და თემურ-ლენგს შორის, თემურ-ლენგმა ქართველი ერი მართლმადიდებლად აღიარა! ეს იყო ამ ბრძოლაში ქართველებისა და მისი მეფის უდიდესი გამარჯვება. თვით პირისხლიანმა თემურ-ლენგმაც კი, რომელიც ქართველი ერის წინააღმდეგ არა მხოლოდ ტერიტორიისთვის, მისი დაპყრობისთვის, დამონებისა და დამორჩილებისთვის, არამედ იდეოლოგიურად იბრძოდა, საქართველოს სახელმწიფო რელიგიად მართლმადიდებლობა აღიარა!..**

— მაშაო, აგვიხსენით, სინამდვილეში რას წარმოადგენს პარლამენტის მიერ მიღებული ეს კანონი და გულწრფელად გვითხარით, ამ კანონის მიღებით, სომხებმა თექვსმეტსაუკუნოვანი იდეოლოგიური ბრძოლა „მოგვიგეს“?

— ამ ეტაპზე სომხებმა მოგვიბეს. ფაქტია, რომ ხელისუფლებამ ეს კანონი სომხების საამებლად მიიღო! ჩვენ ამის აღიარება გვიჭირს, არ გვინდა. იცით, რა არის? მოდი ხმამაღლა ვთქვათ — ეს კანონი ისევ ჩვენს ქვეყანაში მიიღეს, მაგრამ მიიღეს სომხური ლოზის ზეწოლით და მიიღეს ისევ ნახევრად თუ მთლიანად სომხებმა! ეს თაობა წავა, ეს ხელისუფლება გადაეგება, მაგრამ ეს კანონი არ უნდა დარჩეს ძალაში. და თუ ჩვენ ხმას კიდევ არ ამოვიღებთ, თუ ამასაც ისე შევებუებით, როგორც აფხაზეთის, სამაჩაბლოს, ტაო-კლარჯეთის, ჰერეთის ტრაგედიას, მაშინ არ გაგვიკვირდეს, თუ ერთ დღეს სომეხი მოგვადგა „ჰავლაბარში“, სამების ეზოში და გვითხრა — ეს ჩემი წინაპრების მიწაა, კვალთშესანახია (ისედაც ამას ამგობენ სულ და სამების ტაძარი გულზე ლოდად აწვებათ) და თქვენს გვირდით ჩვენც ტაძარი უნდა ავაშენოთ, სამების ეზოში ერთი სომხური ტაძარი აუცილებლად უნდა არსებობდესო! ეს აუცილებლად მოხდება! ამაში ეჭვი არ შეგეპაროთ და უფრო მეტიც — ის, რაც სააკაშვილმა გააკეთა, მასზე მზაკვრული რა შეიძლება მოხდეს? მან გააკეთა არა იმიტომ, რომ გული ძალიან შესტკიოდა სომხებზე, არამედ იმიტომ, რომ ქართველ ერს დაანახოს, რომ ეკლესიის მესვეურები არიან ლაჩრები! რომ ეკლესიის მესვეურები სააკაშვილისა და მისი მთავრობის წინააღმდეგ ხმას ვერ ამოიღებენ. და ამის დემონსტრირება დღეს უკვე მოხდა! რასთან გვაქვს საქმე? **საკაშვილმა ქართულ სამოციქულო ეკლესიას ავტორიტეტი ვერ აკატიდა და უნდა, ეს ავტორიტეტი ქართველი ერის თვალში შეუზღალოს და მიწასთან გაასწოროს! ის თავის თავს, მის თანამედროვეებსა და ქვეშევრდომებს არასოდეს**

აპატიებს, რომ საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი მასზე უფრო დიდი ავტორიტეტია! ეს ადამიანი აბსოლუტურად არაფრით განსხვავდება ტირანისაგან! ამ კანონთან შეგუება უკვე კალიან დიდი შეცდომაა, კალიან დიდი დანაშაული იქნება! ამას, რა თქმა უნდა, მოჰყვება მასობრივი გამოსვლები, რაც სწორედ იქითკენ არის მიმართული, რომ ეკლესიაში განხეთქილება მოხდეს — ერთი მხარე გავიდეს ქუჩაში და აქციები მოაწყოს, მეორე მხარე დაუცადოს პატრიარქს, როდის მიიღებს ლოცვა-კურთხევას, რომ მერე გავიდეს! ეს ყველაფერი შორს გამიზნული ბოროტებაა! ის, რაც ვერ განახორციელა მოსე სომეხმა ეპისკოპოსმა VII საუკუნეში, გავაკეთეთ ჩვენ XXI საუკუნის ბარიერაზე, მაშინ, როდესაც დედამიწა, ყოველ შემთხვევაში ასე გმონია, რომ ჩაღით არ არის დაფარული! ეს არის შორს გამიზნული პოლიტიკა! არ არის პათეტიკების დრო, ჩვენ სიმართლე უნდა ვილაპარაკოთ და არ უნდა შეგვეზინდეს იმის, რა შეიძლება ამას მოჰყვას!

სომეხები პატრიარქი გარეგინი იყო ჩამოსული და თითქმის „დამარცხებული“ გაგრუნდა სომხეთში, მაგრამ მან თავისი „იუდას კუდი“ საქართველოში მაინც მოიქნია და მისი ეს მოქნეული კუდი ასწლულებს გადასწვდება! თუ ჩვენ დღეს მოწოდების სიმაღლეზე არ დავდებით, აღვიგვებით ჰირისაგან მიწისა და დანიწყება მართლაც განუკითხაობა, ანარქია და მეორედ მოსვლა იმაზე ადრე დადგება, ვიდრე ჩვენ გვგონია! მართალია, ეკლესიაში ძალიან ბევრი პრობლემა გვაქვს, ძალიან ბევრი ნაკლი აქვთ სასულიერო პირებს, მაგრამ საქართველო მაინც არის მართლმადიდებლობის კუნძული, საქართველოში მაინც ვი-

ნახავთ ქრისტეს სახელს, მაინც გვწამს, მაინც გვჯერა და მაინც გვქვია მორწმუნეები. **მე არა ერთხელ ვყოფილვარ წმინდა მიწაზე, მაცხოვრის აღდგომის ტაძარში შვესულვარ და გული მტკანია — ისტორიულად იერუსალიმის ჯვრის მოწაღრისა და მაცხოვრის აღდგომის ტაძრის განსაღებნი მამკვიდრეობით ქართველს ეკუთვენოდა! დღეს იქ ერთი ტაძარიც კი აღარ გვაქვს! ყველა დავკარგეთ! წმინდა იაკობის ტაძარი კი XVII საუკუნეში სომეხება წაგვართვეს!**

კიდევ ერთხელ ვამბობ, თუ ჩვენ დღეს მიღებულ ამ კანონს შევეგუეთ, მაშინ უარესის ღირსი ვიქნებით, თუმცა ვფიქრობ — უარესი რა შეიძლება მოხდეს? ამაზე უარესი, უბრალოდ, აღარ არსებობს! ამაზე გაჩუმება არაფრით შეიძლება! წმინდა ილია მართალი ჯერ კიდევ XIX საუკუნის 90-იან წლებში წერდა „ქვათა ღალადში“, — **ყოველთვის ცდილობს, სომეხნი ერი, რომ ქართველები დააკნინოს და ქართველების ჩაგვრით მან საკუთარი უპირატესობა დაამტკიცოსო. უფრო მეტიც — ვინც კი ჩვენ წმინდანი გვყავს, ვინც კი გამორჩეული მამულიშვილი გვყავს, მათი აზრით, წარმოშობით ყველა სომეხია! მეტი რაღა უნდა მოხდეს! საერთაშორისო კონფერენციებზე სომეხები დაგეჟითებით აცხადებენ, რომ სვეტიცხოველი და ჯვარი სომეხური წარმოშობისაა! მეტი რაღა შეიძლება წაგვართვეს! მაგრამ ამ მხოლოდ სომეხეთზე არ არის აქცენტი, მოდი ესეც ვთქვათ და გოლომდე გულწრფელნი ვიყოთ! მართალია, ასეთია მათი გუნება, მაგრამ ჩვენ რას ვაკეთებთ ამ დროს? თუ ის მე მიჰყრობს, თუ ის ჩემ წინააღმდეგ გამოდის, მჩაბრავს, გასდის და იმიტომ. ამ შემთხვევაში მე — ეკლესია, ანუ ოფიციალური მხარე, რას ვაკეთებ? ურთიერთსაპირისპირო**

აზრზე ვართ ქართველი ერი, თითქოს იმედიც დავკარგეთ და ერთმანეთთან გამუდმებით ვსვამთ კითხვას: „რა გავაკეთოთ? ვის მივყვით? რა გზას დავადგეთ, ვის მივინდოთ?“ „არსაიდან ხმა, არსით ძახილი!“, მაგრამ საღათას ძილს მიცემული ქართველი ერი, ასე თუ ისე, ილიას მკვლელობის დღეს გამოფხიზლდა! დღეს ილიას სიკვდილზე უფრო მეტი გვჭირს ქართველებს! მაშინ ილია მოკლეს, მაგრამ იდეა — ვერა; **კირიონ II მოკლეს, მაგრამ მამულიშვილის გვირგვინი სამშობლოს სამსხვერპლოზე კიდიაო, დაგვიბარა მან. დღეს კი იმას გვართმევენ, რისთვისაც ილია და კირიონი მოკლეს! ესაა უბედურება! ამას ჩვენ არასოდეს არ უნდა შევებუოთ. ილია წმინდანია, კირიონი წმინდანია, ამბროსი ხელანია წმინდანია, რომელმაც ბენუის კონფერენციას მიმართა — გული ჩემი ეკუთვნის სამშობლოს, სული — ღმერთს, მკორს კი, რაც ბინდით, ის უქანით, ჯალათებო! და სწორედ რომ გული სამშობლოს ეკუთვნის და სული ღმერთს, იმ მიზანს გვართმევენ, რისთვისაც ჩვენ გავჩნდით დედამიწაზე!**

...სულს გვართმევენ, რომ გვაქციონ უსიცოცხლო, „N“ და „X“ ადამიანებად.

ჩვენ დღეს ბრძოლისთვის უნდა მოვემზადოთ — ეს არის იდეოლოგიური ბრძოლა, ეს არის რელიგიური ომი! ამ კანონით მხოლოდ სომხეთის ეკლესია კი არა, ისლამიც მართლმადიდებლობას გაუთანაბრდა! ბოლნისი, აჭარა მიჩეთებით „დამშვენდება“. ახალქალაქი და კუმურდოს ეპარქია სომხებით გაივსება და თბილისშიც ისინი მოგვადგებიან და რა დარჩება დასაცავი? ალარაფერი! რა უნდა წაგვართვან? ალარაფერი! ჩვენ დღეს თუ გმვიდად შევებუთ იმას, რასაც გვართმევენ, მაშინ ხვალ და ზეგ

**უნდა შევებუოთ იმას, რომ ჩვენს საკუთარ ძვე-
ყანაში ვიძინებთ უცხოთმელები! და ამის
პრეტენზია აქვთ სომეხს! სომეხი უკვე ხმა-
მაღლა აცხადებენ, რომ ჩვენ ბასკების შთამო-
მავლები ვართ და ესპანეთში უნდა დავბრუნ-
დეთ — ამას „მეცნიერულად“ ამტკიცებენ. და
საქართველო არის მათი კუთვნილი ტერიტო-
რია! ძალიან მაინტერესებს, ამ სახის ხელშეკ-
რულებას ან სომხეთი, ან აზერბაიჯანი თუ მო-
ანერდა ხელს?! პასუხი ერთია — არა!**

მაშინ, როდესაც მე ბოლნისშიც კი თავისუფლად არ
მაქვს იმის უფლება, რომ ელიას მთასთან ახლოს აღე-
მართო ჯვარი იმიტომ, რომ აზერბაიჯანელების რისხ-
ვა არ დავიმსახურო, მაშინ, როცა სომხეთში ერთი ქარ-
თული ტაძრის გახსნის უფლებასაც არ გვაძლევენ, რაც
ჩვენია, იმასაც გვეცილებიან, როგორ შეიძლება, ჩემს
ქვეყანაში ისლამის მიმდევრები, სომხეთის ეკლესია აქ-
ციო საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად? ამაზე მე-
ტი უბედურება რაღა უნდა მოხდეს?!

**— აგვიხსენით, რა განსხვავებაა დიოფიზიტობასა
და მონოფიზიტობას შორის, ანუ ჩვენსა და სომხების
რწმენას შორის?**

— მონოფიზიტობა აღიარებს მხოლოდ ღვთაებრივ
ბუნებას ქრისტესას, დიოფიზიტობა კი — ღვთაებრივ-
საც და ადამიანურსაც, ანუ სინამდვილეში იმას, რითაც
ბრძანდებოდა ჩვენთან მიწაზე უფალი ჩვენი იესო
ქრისტე. ქრისტე რომ მხოლოდ ღვთაებრივი ბუნებისა
ყოფილიყო, დედამიწაზე ადამიანთა შორის ვერ იქნე-
ბოდა, ადამიანურად ვერ გაიგებდა ადამიანის ტკივილ-
სა და სიხარულს, და თუ ადამიანურად ადამიანის ტკი-
ვილი ვერ გაიგე და თუ ადამიანის დაცემის ფასი არ იცი,
მისი წამოდგომის ფასი ვერასოდეს გეცოდინება, ანუ,
სომხების აზრით, გამოვდივართ ფარისევლები, რომ-
ლებიც სარწმუნოებას ბრმად მივუყვებით.

...როდესაც ყოველწლიურად ძალიან ბევრი მომლოცველი ჩადის მაცხოვრის ტაძარში, იქ მხოლოდ მართლმადიდებელ პატრიარქს აქვს უფლება, შევიდეს კუფუკლიაში და გამოაბრძანოს ღვთაებრივი ცეცხლი. სომხებს ყოველთვის ჰქონდათ იმის ამბიციაც, რომ თვითონ შესულიყვნენ და გამოებრძანებინათ ღვთაებრივი ცეცხლი — შევიდნენ კუფუკლიაში და რა? ცეცხლმა გახეთქა და გადმოვიდა იმ სვეტიდან, რომელთანაც მართლმადიდებლები იდგნენ — ამის კლასიკური მაგალიათია ის გახლეჩილი ლოდი! ამის მერე, ფაქტობრივად, სომხებს სათქმელი აღარაფერი აქვთ! მაგრამ ისინი მაინც ლაპარაკობენ და ლაპარაკობენ, იმიტომ, რომ გასდით! აღარ უნდა გაუვიდეთ ის, რასაც ამბობენ! ესე იგი ჩვენ არ ვართ მოწოდების სიმაღლეზე. ჩვენ სიმართლეს ვერ ვიცავთ და ისინი ტყუილს იცავენ, წარმოიდგინეთ, ისინი ტყუილებით გამოდიან მართალნი და ჩვენ სიმართლით ვცდებით და იცით, რატომ? იმიტომ, რომ ამ სიმართლეს ვერ ვიცავთ და კარგი აპოლოგეტები და სარწმუნოების დამცველები არ ვართ. ქრისტეს დაცვა არ სჭირდება, ქრისტე მარადიულად მეფობს, უფალი მეფობს! მაგრამ ქრისტეს დაცვა ისევ ჩვენ გვჭირდება იმ დამოკიდებულებისათვის, რა დამოკიდებულებაც უნდა გვქონდეს ჭეშმარიტ უფალთან. უფალთან მისასვლელი გზა ზოგისთვის ფართოა, ზოგისთვის — ვიწრო ლაბირინთია, მაგრამ ის გზა ჩვენ უნდა აღმოვაჩინოთ. ქართველმა ერმა უფალთან თავისი მისასვლელი გზა აღმოაჩინა, ამ გზას გვედავებიან სომხები და ამაზეც ამბობენ — ჩვენი არისო, მაგრამ ეს ქართველებისაა, სულ რომ წაგვართვან ის გზა, ის მაინც ჩვენია, იმიტომ, რომ იმ გზაზე მხოლოდ ქართველი ერი გაივლის, სომეხი ვერასოდეს გაივლის და ეს გზა არის საქართველო! ეს გზა არის ქართველობა და სომეხმა რაც გინდა იძახონ ქართულ მიწაზე, რომ ეს ტერიტორია სომხური წარმო-

შობისაო, რაც თავისთავად მცდარია და ამის ხმამაღლა გამეორებაც კი დიდი დანაშაულია, ქართველი ერი მაინც იარსებებს, როგორც საზეპურო ერი. და ეს არც სომხეთის გადასაწყვეტია და არც აზერბაიჯანის და არც გლობალიზაციის. ეს უფალთან წყდება. ამიტომ ის გზა, რომელიც ჩვენ ვიპოვეთ უფალთან მისასვლელი — ვრცელია თუ ფართოა, ვინროა, მოკლეა თუ გრძელია, ეს ჩვენ მიერ არჩეული გზაა და ამ გზაზე ძალიან ბევრი მოწამის სისხლი დაღვრილა, ამ მოწამეთა სისხლით მივდივართ უფლამდე.

— მამაო, შოვინიზმში, ანტისომხურ პროპაგანდაში დაგვდებენ ბრალს. გარკვევით მინდა აგვისხნათ — ჩვენ ახლა მონოფიზიტი სომხეთი გვებრძვის და არა ის სომხები, რომლებიც უფალს ქართველების მხარდამხარე ადიდებენ ერთადერთი ჭეშმარიტებით?

— არავის ეგონოს, რომ ეროვნულ სიძულვილზე ვსაუბრობდეთ. ჩვენ სომხებთან ტკივილი გვაერთიანებს. მე ის სომხეთი მტკივა, რომელიც სასანიდურმა ირანმა წამართვა, მე ის სომხეთი მტკივა, რომელიც ქართული ცის ქვეშ შუშანიკთან ერთად ლოცულობდა და ჭეშმარიტი რწმენით ადიდებდა უფალს. მე ის სომხეთი მტკივა, რომელიც ცურტავის საეპისკოპოსოში არსებობდა. ამაზე ამბობს სწორედ წმინდა ილია მართალი: „განა ჩვენთვის კი სანატრელია ასეთი დაქსაქსულობა სომხებისა? ღმერთმა მისცეთ ღონე და უნარი, ერთად მოიყარონ თავი იქ, საიდანაც აყრილან და აქა-იქ გაფანტულან. ხოლო ჩვენ ჩვენსას ნუ გვეცილებიან. ჩვენი სახელის გატეხვით ნუ ცდილობენ, თავიანთი სახელის კეთებას და შემკობას. ჩვენ ბევრი გვექონდა თუ ცოტა, შეგივრდომეთ, შემოგიხიზნეთ, გიძმეთ და შინ მტრად ნუ გვეკიდებთ. მტერისა შინა ყოლასა, ლომისა ზედა წოლა სჯობიაო. ასე იტყოდნენ ძველნი ქართველნი, ასე ვამბობთ ჩვენც, ასევე იტყვის ყოველი გონიერი სომეხი!“ ... თუკი გონიერია სომეხი!

ჩვენ ვცდილობთ, ყველასთან გვექონდეს მეგობრული დამოკიდებულება, მაგრამ როცა ეკლესიას ეხებიან, ამას ვერ მოვითმენთ, რადგან ეკლესია შეუვალაია! პიროვნული ჰუმანურობა და კაცთმოყვარეობა ეკლესიის დაცვაში არ გამოგვადგება იმიტომ, რომ ეკლესია სახელმწიფოზე მეტია! ნუ ვიქნებით დაბრმავებულები და ისიც ვთქვათ — მართლმადიდებლობას ნუ მივიჩნევთ მხოლოდ ქართველებისთვის მემკვიდრეობით გადაცემულ რელიგიად. მართლმადიდებლობა ისეთივეა სომეხისთვის, არაბისთვის, როგორც ჩემთვის, მაგრამ თუ იმის პრეტენზია და ამბიციია მაქვს, რომ ჩემი უფროა, მაშინ მე უფრო მეტად უნდა დავიცვა!

— **მამაო, აუცილებლად მინდა გკითხოთ და ეს მხოლოდ ჩემი შეკითხვა არ არის: ის სამოცდაათი კაცი, პარლამენტარი, რომელთაც ერთხმად დაუჭირეს მხარი ამ კანონპროექტს, არიან თუ არა მოღალატეები?**

— **მე პირდაპირ და დაუფარავად გიტყვით: ეს სამოცდაათი ადამიანი, რომლებმაც ამ კანონს მოაწერეს ხელი, იმ ფარისაველები და მნიშვნელობის შთამომავლები არიან, ვინც მაცხოვარი გააპრეს ჯვარზე! და მინდა მჯეროდეს, რომ ზოგიერთი მათგანი მაინც შეინანებს!**

ჩინური შეგონება გვეუბნება — ეცადე, შენში შენზე ადრე სული არ მოკვდესო!. საუკუნეების განმავლობაში ქართული სული იყო დაჭრილი, მაგრამ ის არ მომკვდარა, ის ვერასოდეს წაგვართვეს, რადგან მყარად და მტკიცედ ვიცავდით, ვიცავდით, ვინ იცის, რის ფასად, მაგრამ დღეს ამას გვართმევენ და, როდესაც ამას წაგვართმევენ, მერე ადვილად წაგვართმევენ ეროვნულობას და სახელმწიფოებრიობას!

— **მამა პეტრე, თქვენ თქვით, რომ ამ კანონით სააკაშვილს ქართული ეკლესიის მასხრად აგდება და მისი „რეალური, ლაჩრული“ სახის ჩვენება უნდოდა ხალხისთვისო... მაგრამ სინოდის ასეთი პასიურობა**

რას ნიშნავს? რატომ ჰქონდა სააკაშვილს იმედი, რომ სინოდი ხმას ვერ ამოიღებდა? რატომ მიიჩნევს, რომ სინოდის ზოგიერთი მღვდელმთავარი „ხელში ჰყავს“? ეს ხომ არ ნიშნავს იმას, რომ მათი წარმომავლობის იმედი აქვს, რომ აღარაფერი ვთქვათ ზოგიერთი მათგანის ცხოვრების წესზე, რასაც ადვილად წამოსძახებენ?

— ქვათა ღალადი რუსთაველის სიტყვებით იწყება: „ეგრე მტრისა არ მეშინის, რადგან ცხადად მანყინარობს, მოყვარესა-მტერსა ვუფრთხი, მემოყვრება, მოცინარობს...“, **ანუ სომხებმა ციხე შიზნიდან გატყვევეს! ჩვენს ეკლესიაში და ეკლესიის მისევე-ურთა შორის ღმერთმა არ ძნას (ყოველ შემთხვევაში, აქამდე მჯეროდა გულწრფელად და მინდა კვლავაც მჯეროდას, მაგრამ არ მინდა, ვიყო მიაშიტი), გვაგულეზოდეს მოსე, სომეხი ეპისკოპოსი. ეკლესია საქართველოში დღიდან დაარსებისა ერთიანია, განუყოფელია ისევე, როგორც მაცხოვრის ხელთუქმნელი კვართი! ის არასოდეს დაიშლება! „ქვა, რომელიც გვანაგულეზება დაიწუნეს, ქვაკუთხედად იქცა, ვინც ამ ქვაზე დაეცემა, დაიმხვრება, ხოლო ვინაც ეს ქვა დაეცემა — გასრისს!“.**

ქრისტიანობა რწმენაა და არა რიტუალი. არ შეიძლება ერთი ხელით პირჯვარს იწერდე და მეორე ხელი მოყვასის ჯიბეში გქონდეს ჩაცურებული. არ შეიძლება ერთსა და იმავე დროს ქრისტიანიც იყო და კერპთაყვანისმცემლობასაც ქადაგებდე. ვიდრე გულში სიძულვილი გვიდგას, მანამ ქრისტიანები ვერ ვიქნებით. არ შეიძლება ეკლესია გწამდეს, ღმერთი კი — არა! მე პირად საუბრებშიც მითქვამს თქვენთვის და არა მარტო თქვენთვის და ხმამალლაც ვიტყვი — ამ ადამიანთა კატეგორიას ქრისტე გამოქვაბულში დანერილი მითიური ზღაპრის გმირი, ლეგენდა ჰგონია და არ უნ-

და, ეს „ლეგენდა“ რეალობად იქცეს, იმიტომ, რომ, როდესაც ქრისტიე რეალობად იქცევა, იქ აღმოჩნდებიან, ჯოჯოხეთის გეენაში, სადაც არის „ტირილი და კბილთა ღრქენა“.

— **ანუ იქ, სადაც ეპისკოპოსების მხრებზე დგანან უბრალო ადამიანები, მათზე უფრო ნაკლებ ცოდვილნი?**

— დიახ. და ამა ქვეყნის დიდებულნი ამას ვერ ეგუებინ, მაგრამ მე მინდა ვთქვა, რომ მოძღვრობა, ეპისკოპოსობა და სასულიერო პირობა არ არის პატივი და დიდება. უფალი გვეუბნება — იმისთვის მოვედი, რომ გემსახუროთ და არა მემსახუროთო! ჩვენ რას ვაკეთებთ? ვის ვემსახურებით? ჩვენ სასულიერო პირობა კარგი თანამდებობა გვგონია, მემკვიდრეობით მიღებული. იცით, რა? ხმას ის ვერ ამოიღებს, ვისაც არაფერი ეთქმის, ვისაც ეშინია ზურგს უკან მის მიერ ჩადენილი საქმეებისა, რომელთაც წინ დაულაგებენ ერთ მშვენიერ დღეს!..

— **მთავრობა დაულაგებს ამ „მაკომპრომეტირებელ მასალებს“, მამაო? პიროვნულ ცოდვებში ამხელს სასულიერო პირებს?**

— **რუ თქმა უნდა! ჩვენი ეკლესიის მისცეპრებმა რაც გინდა ილაპარაკონ ან თუნდაც ხმა საერთოდ არ ამოიღონ და დადუმდნენ, ერთ მშვენიერ დღეს ეს ხელისუფლება ყველას ნამოქმედად მანც სააშკარაოზე გამოიტანს, რათა საზოგადოებას დაანახოს, „ვინ ვინ არის!“ აბიტომ ჯოჯია, სიმართლე მანც ითქვას! ჩვენ ისედაც ვიცით, ვინ ვინ არის, მაგრამ თვალს ვხუჭავთ არა იმიტომ, რომ გვეპრალეზიან, არამედ იმიტომ, რომ გამოსწორების შანსი მივცეთ და ვიფიქროთ იმაზე, რომ ისინიც ადამიანები არიან და ადამიანურად შეისცოდნენ, მაგრამ ადამიანურად შეინანებენ! თუკი მათ ეს შეცდო-**

მეუფე ეფრემი და მამა პეტრა

მეტი დააკანონეს, ეს იქნება არა მარტო საკუთარი თავის, არამედ ქვეყნის, ერის ღალატი! ჩვენი უწმინდესის ღალატი! ადამიანის, რომელიც არის ჩვენს ქვეყანას შეწირული ტარიგი! ადამიანი, რომელსაც არა ერთი ქვა და ტალახი ესროლეს, და არა მარტო ერმა, ბერმა უფრო მეტად! შეიძლება ვიღაც სასულიერო პირი არ დგას და უწმინდესს ქვეშ არ ესვრის, მაგრამ მისი ცხოვრების წესი შეიძლება ქვის სროლაზე უარესი იყოს პატრიარქისთვის!

— **რადგან თითოეული უღირსი სასულიერო პირის გამო ყოველთვის მას განიკითხავენ — რატომ არ განკვეთაო...**

— დიახ, ასეა. რაც ჩვენ დღეს გვჭირს, მაპატიეთ, მაგრამ ეს არც სომხეთის და არც აზერბაიჯანის და არც სხვა ერის ბრალია! ეს, პირველ რიგში, ჩვენი ცოდვების ბრალია და ამ ყველაფერს ქრისტიანული თვალთ უნდა შევხედოთ და თეოლოგიურად უნდა ავხსნათ, მით უფრო მოვლენა, რასაც სომხეთი ჰქვია! **იციო, ჩვე**

რა გვჭირს? სომხეთი გვჭირს! ეს სომხეთი შეიჭრა ქრისტეს წიაღშიც და ეს კიდევ უფრო დიდი უბედურებაა! მაგრამ მინდა ისევ გავიხსენო შეუპოვარი კირიონი, ქართლის კათალიკოსი, რომელიც VII საუკუნეში მედგრად დახვდა სომეხ მოსა ეპისკოპოსს და გააქვეს საქართველოდან! ამით ქართველობა და მართლმადიდებლობა შევიწარჩუნეთ! ეკლესია ქრისტეს სხეულია და მისი დაჯიჯგნის უფლებას არავის მისცემს ქართველი! დღეს მე იმედი მაქვს, რომ ჩვენ ერთიანად მოვიკრებთ ძალებს, ერთად დავდგებით იქ, სადაც ქარიშხალია, იქ, სადაც ასი ათასი მოწამის სისხლი დაღვრილა! იქ, სადაც ჩვენ სიონს გვედავებია, იქ, სადაც სვეტიცხოველს გვედავებია! რა გვინდა ხელისუფლებასთან? ხელისუფლება და სახელმწიფო პიროვნებები წარმოსდგებიან ერიდან, წარმოსდგებიან ჩვენი სულიერი-იდეოლოგიური მდგომარეობიდან! ჩვენ თუ სულიერად არ ვდგავართ მონოდების სიმალლეზე, ჩვენ თუ ეს გაგვიბედეს, იმიტომ, რომ ამის ღირსები ვართ! იმიტომ, რომ ჩვენ ვერ ვამხელთ, სწორად არ ვცხოვრობთ!

— **მამაო, თქვენ აღნიშნეთ, რომ ეკლესია ყოველთვის ერთიანი იყო და ეს ყველაფერი მზაკვრულად განახორციელა სომხურმა მთავრობამ ეკლესიის გასახლეჩადო. ამას სხვა კუთხით შევხედოთ — როდემდე უნდა ვიყოთ სირაქლემის მდგომარეობაში? იცით, მე, როგორც ერთ რიგით ქართველს, ნაკლებად წარმომიდგენია, რომ 1103 წელს, როცა დავით აღმაშენებელმა რუის-ურბნისის საეკლესიო კრება მოიწვია, ეკლესიაში ამაზე უარესი მდგომარეობა იყო! მაშინ შეიძლება სასულიერო პირთა უზნეობამ მწვერვალს მიაღწია, მიძლავრობდა ზნედაცემულობა, ვერცხლისმოყვარეობა, მაგრამ მაშინ ასეთი კანონი, მგონი, არავის შემოუღია. არის თუ არა დღეს დრო, რომ კიდევ ერთი რუის-ურბნისის დონის საეკლესიო კრება ჩა-**

ტარდეს? ანუ უნდა გაინმინდოს თუ არა ეკლესია და ყველას დაერქვას თავისი სახელი — ვინ არის „მოსეს სომეხი“ და ვინ არის კირიონი? თუ მეტყვით, რომ არა, კითხვას ისევ შეგიბრუნებთ — მაშ, რაღა უნდა მოხდეს?

— ამის დრო აქამდეც იყო! და თუ ვინმე დღეს იმაზე ფიქრობს, ამის დრო არის თუ არა, ის უკვე დამნაშავეა! ამაზე საუბარიც კი არ შეიძლება, უნდა ვიმოქმედოთ და ეს ცალსახად და დაბეჯითებით უნდა გავაკეთოთ. **საეკლესიო კრება აუცილებლად უნდა მოვიწვიოთ, მაგრამ საეკლესიო კრების მოწვევისთვის მხოლოდ სურვილი კი არა, პირველ რიგში, იმ ადამიანთა ერთობლიობაა საჭირო და აუცილებელი, რომელთა აზრიც, შეხედულებაც და მიზნებიც განსორციელდება, ანუ — ქრისტის მხედრების! დღეს ყველაზე ნაკლებად არის ეკლესია ერთსულოვანი! ერთი მოქალაქე ერთს ქადაგებს, მეორე მეორეს და ყველაზე დიდი უბედურება კი ისაა, რომ გარდა პიროვნული შეხედულებებისა, ხანდახან საეკლესიო დოგმებსაც კი ცვლიან, ანუ ეკლესიის კანონების მორბეპაც კი პიროვნულ თვისებებზე უნდათ. ქრისტიანობა ის კი არაა, რომ ის შენზე მოირგო. ქრისტიანობა ისაა, შენ მოერგო მას. აბა, რა არის ვნებებთან ბრძოლა? შეიძლება ვიღაცას ქალის მიმართ ჰქონდეს ვნება, ვიღაცას — კაცის, ეს არ არის ტრაგედია! ჩვენ ამ ვნებასთან ბრძოლაში უნდა გამოვიდეთ გამარჯვებულნი! ჩვენ ამას არ უნდა გადავაცოლოთ ეკლესიის ავტორიტეტი! არ უნდა შევბღალოთ ეკლესიის სახე და ღირსება. იმან, რომ მე შეიძლება ლექსი დავწერო და ამის გამო გიჟი, სულელი, შეურაცხადი და ეკლესიისთვის შეუფერებელი მიწოდონ, არა მგონია, ვიღაცის ცოდვები დაჩრდილოს! **მაგრამ მე საკუთარ თავს არასოდეს იმის უფლებას არ მივცემ, რომ****

თითო ვილაცისკან ბავიშვირო, თუმცა ადამიანურად გული მტკივა. დაუსჯელოების სინდრომი. ეს მათი ბრალი არაა, სათავიდან მოდის! თეოზი თავიდან ყარს! ამიტომ, თუ სათავეში არ იქნება იმის სურვილი, რომ საეკლესიო კრება მოვიწვიოთ და „ქვაბ-ავაზაკნი“ ეკლესიიდან განვძევენოთ, მანამდე მე რაც არ უნდა ვიფართხალო, ჩემს აზრს შედეგი არ ექნება! ვერანაირ მიზნამდე ვერ მივალთ. მაგრამ დღეს ჩვენს სინოდში არიან მართლმკვეთელი და სუფთა მღვდელმთავრები, ვისიც მწამს და მჯერა, სწორედ მათ ეძახიან ფანატიკოსებს, გიჟებს, სულელებსა და ეკლესიისა და სინოდის მტრებს! მნიგნობრებმა და ფარისევლებმა მტრად ქრისტე გამოაცხადეს — მე ეს არ მიკვირს, მაგრამ მე მათ ვთხოვ პირველ რიგში პასუხს, ვისიც მწამს და ვისიც მჯერა და ვინც მიყვარს, ვისაც ვენდობი და ვის გამოც მე ამ გზას დავადექი. ჩვენ, ყველა სულიერი ცხოვრების დასაწყისში ვილაცის ხიბლში ვართ, ვილაცის და რალაცის გამო მივდივართ ტაძარში! **პირველი თავისთავად უწმინდესი იყო, მერა მეუფე იოზი — ჩემი ხელდასხმელი, მერა კი ჩემი მოძღვარი, მეუფე ეფრემი. სწორად მათი იმედი მაქვს, იმ ადამიანების, ვინც მე ძრისტა დამანახა, ვისთვისაც ლოცვა დღესასწაულია, ვინც მართლმკვეთელია, ვინც თავისი ცხოვრების წესით ჩვილი ბავშვივით უმანკოა. დღეს ეს ადამიანები მაინტარესებს. მე ვიცი, ისინი რას ფიქრობენ, მაგრამ მე მაინტარესებს, ისინი რას ბააკეთებენ! მე მათ ველოდები.** მე სამშობლოსა და ეკლესიის სამსხვერპლოზე ჩემი წილი სისხლი უნდა გავიღო, მე ჩემი წილი თევდორე მღვდელი უნდა ვიყო, მაგრამ მე რომ თევდორე მღვდელი ვიყო, ამის საფუძველი შენ უნდა მომცე! ის, რომ ვილაცას ქვეყანა და ქრისტე ტკივილამდე უყვარს და ამბობს სიმართ-

ლეს, შეიძლება უფრო დასაჯონ, ვიდრე ის გაუკუღმართებული სასულიერო პირები, ვინც თავიანთი საქციელით ყოველდღიურად ქრისტეს ათასგზის აკრავენ ჯვარზე! სად არის სამართალი?

— ანუ უნდა გადაირჩეს „მწყემსი კეთილი“ და „სასყიდლით დადგინებული“? ...

— მათ ყველას ისტორია თავის სახელს დაარქმევს. და დღეს ყველაზე დიდი ასპარეზია, თუ ვინმეს უნდა, გამოავლინოს თავისი ქართველობა, ღვთისა და ერის სიყვარული. ქართველობა ურაპატრიოტიზმი და გულზე ხელების ბრაგუნია არ არის! ჩვენ ჩვენი მანკიერი მხარეები უნდა დავინახოთ, სწორად შევაფასოთ და მერე გამოსავალს უფრო ადვილად ვიპოვიოთ!

ჩვენს სამღვდლოებას დღევანდელ დღეს არაფარი უშველის, გარდა მონამობრივი სისხლისა. ჩვენ იმდენად შიშობით ცოდვაში და უფრო მეტიც — ამ ცოდვით ტკობაში ვართ, იქიდან გამოსვლა აღარ გვინდა. უფალმა კი სწორად ამიტომ, როგორც გამოსაფხიზლებელი მათრახი, ხან სომხეთი მოგვიძნია, ხან თათრები, ხან უზნეო ხელისუფალი. ჩვენი ყველაზე დიდი ტკივილი არის ის, რომ ჩვენ, სასულიერო პირები, არ ვცხოვრობთ სუფთა ცხოვრების წესით. ჩვენ ჩვენს მიზანს, ღმერთს ავცდით, ღმერთსაცდენილი ადამიანი კი ძალიან საშიშია, ვიდრე უღმერთო, რაც უნდა განათლებული იყოს იგი; მეტიც, ღმერთს აცდენილი განათლებული ადამიანი კიდევ უფრო მეტად საშიშია. ამიტომ დაგუბრუნდეთ უფალს! ჩვენ უკვე უძღები შვილის პოზიციაშიც კი არ ვართ. უძღები შვილი მამის ნიაღში დაბრუნდა იმიტომ, რომ მას სინანული ქონდა. ჩვენ სინანულიც კი არ გავაჩნია. ჩვენ დღეს იმის სინანული გვაქვს, რომ ცოდვა, რომელიც ტკბილი გახდა ჩვენთვის, არ კანონდება. ეს არის უბედურება. კიდევ უფრო დიდი უბედურებაა, რომ ვცდილობთ სარწმუნოების შეცვლას, „გადაკეთებას“ და

რაღაც „მოდერნიზებული“ სარწმუნოების დამკვიდრებას. ამას, გინდათ, ეკუმენიზმი დაარქვით ან, რაც გნებავთ, მაგრამ ჩვენ დღეს ჩვენი ცხოვრების წესით არ ვართ მართლმადიდებლები. ჭეშმარიტი ღმერთის წვდომა პიროვნების თავისუფლებაში ვლინდება, რადგან პიროვნების თავისუფლება არის ის სხივი, რომლითაც ადამიანი ღმერთს შეიცნობს (ჯემალ ქარჩხაძე ამბობს, ჩემი უსაყვარლესი მწერალი), იცით, რა არის? თუ ჩვენ პიროვნულად არ ვართ თავისუფალნი და ვართ შეზღუდულები და დაკომპლექსებულები და რაღაცას ვემონებით, ბუნებრივია, ღმერთთან ვერასოდეს მივალთ. გაუაზრებელი კომპლექსები ადამიანს ყოველთვის განაშორებს სწორ გზას. კომპლექსი არ უნდა გვექონდეს იმისა, რომ ვიღაც რაღაცით მეტია ჩვენზე, გვჯობნის! ერთმანეთს ღვთის სიყვარულში, მართლმადიდებლობაში შევეჯიბროთ! და კიდევ ერთხელ ვამბობ, თუ ქრისტიანობა და ღმერთი მათ მითის და ლეგენდის გმირი ჰგონიათ და იქიდან ჯერ კიდევ ვერ გამორკვეულან, თუ სასულიერო პირები მოწოდების სიმალლეზე არ დაგდექით, ბუნებრივია, ამ მდგომარეობიდან ვერასოდეს გამოვალთ. **და თუ ჩვენ ჩვენს მიზანს — უფალს დავუბრუნდით, ერთი კი არა, ათი სააკაშვილი ვერაფერს დაგვაკლებს. მაგრამ, თუ იმ ერთ სააკაშვილთან ათი თუ ოცი სასულიერო პირი, ათი თუ ოცი დიდი იერარქია გარიგებულნი და ქვეყანას მზაკვრულად ებრძვიან, ღალატობენ, ეს კიდევ არაა დასასრული. ტრაგედია ისაა, რომ ამ მოღალატეთა გამოვლენა და მხილება არ გვინდა! მაგრამ ჩვენ რაც უნდა ვაფაროთ ხელი, ჭირი თივს ვერ დამალავს — სიმართლე აუცილებლად გამოავსკარავდება: „არა არს დაფარულ, რომელი არა გაცხადდეს!“ ცოდვის აღიარების გვეშინია, ამ დროს კი იმის უნდა გვეშინოდეს, რომ ჩვენ ამ ცოდვებით ღვთის წინაშე წარვსდგებით და ჩვენს პიროვნულ ცოდ-**

ვებს ერის, უფლის ღალატს ნუღარ დავამატებთ. ერს ადამიანთა ერთობლიობა ქმნის! სახელმწიფო ზუსტად ისეთი პროგრესული და წარმატებული იქნება, ადამიანები როგორებიც არიან! და თუ ის ადამიანები არიან მგლების ხროვის მიერ მონყობილი საზოგადოება, ბუნებრივია, იქ არც ქრისტეს სიყვარული იქნება, ღვთის მცნებებსაც არავინ დაიცავს!

თუ ჩვენ, სასულიერო პირები არ გამოვსწორდით, თუ უფალს არ დავუბრუნდით და თუ ისევ სირაქლემას მდგომარეობაში ვიქნებით, მრევლი ჩვენი და ეკლესიის ნდობასაც დაკარგავს და სულ მალე ტაძრები დაცარიელდება! დღეს ვინც ბრმა არ არის ან ძალით არ იბრმავენს თვალს, შეუძლებელია, ვერ ხედავდეს, რომ ქვეყნის მაგივრად ხელთ ავგიას თავლა შეგვრჩა. ...

... ხმამაღლა გიტყვით, რომ 26 მაისის ღამეზე ეკლესიის დუმილის პასუხია დღევანდელი დღე! 26 მაისის დანაშაულზე, ცოდვაზე, ჰოროტიბაზე მხოლოდ ორს — მიუფე იოზს და მიუფე ეფრემს კი არა, სინოდის ყველა მღვდელმთავარს რომ ხმა ამოედო და ამ საზარელი დანაშაულისთვის, მართლაც კაენის ცოდვისთვის, თავისი სახელი ეწოდებინა, დღევანდელ დღეს არ მივიღებდით! ესაა სიმართლე!

— მაშინ სინოდის დუმილი მეუფე იოზმა დაარღვია, მას მეუფე ეფრემი მოჰყვა და თან უფრო ხმამაღლა, ახლა კი თქვენ — დაუჯერებელი გულწრფელობით! ჩვენ ის ერი ვართ, ძალიან ბევრი რომ დაგვაკარგვინა ამ ხელისუფლებამ, მაგრამ ახლა ყველაზე საკრალურს შეეხებო. როგორ ფიქრობთ, ბევრი სასულიერო პირი აცყვებათ? ახლა მაინც თუ ჩამოკრავს მრისხანების ზარებს ეკლესია?

— როცა ჩვენმა პარლამენტარებმა ამ კანონის მიღების შესახებ განაცხადეს, თანაც ძალიან მზაკვრულად და, შეიძლება ითქვას, ძალიან სომხურადაც, მე სახლში

შესვლა არ მინდოდა! არ მინდოდა, მენახა ჩემი ცოლ-შვილი — რა პასუხი უნდა გამეცა მათთვის? შინაგანად ვგრძნობ, რომ რალაცას მართმევენ, მე მართმევენ ყველაზე მთავარს, ყველაზე სუფთას, ყველაზე წმინდას, რითაც ქართველი ერი, აგერ უკვე ოცი საუკუნეა, ამაყოფს. დღეს კი ჩვენ საამაყოფ ნამდვილად არ გვაქვს საქმე. ქართველს, თუნდაც მიძინებულს, შეიძლება წაართვა სახლი, კარი, ქონება, თუნდაც სიცოცხლე, და ის ამას შეეგუოს, მაგრამ თუ მის სულს — ქრისტეს შეეხები, ყველა ქართველში ის გენეტიკური კოდი გაიღვიძებს, რომელმაც ჩვენ აქამდე მოგვიყვანა! მე მჯერა, დღესაც ასე მოხდება! ჩვენ დღეს ვდგავართ გზაჯვარედინთან და ამ გზაჯვარედინს ძალიან დიდი ასოებით აწერია „ყოფნა-არყოფნა“ და ამ ყოფნა-არყოფნისთვის უნდა ვიბრძოლოთ! არ აქვს მნიშვნელობა, ჩვენ მრავალრიცხოვანი არმია ვიქნებით თუ მხოლოდ ერთი თევდორე მღვდელი. იმ ერთმა თევდორე მღვდელმა ქვეყნის ბედი ჩვენს სასიკეთოდ გადაწყვიტა, მაგრამ ძალიან ბევრ მოლაღატიე ქართველს შეიძლება ერთმა თევდორე მღვდელმა აჯობოს, თუკი ის ერთი თევდორე მღვდელი გამოგვერია!..

მე ჩემშიც და სხვაშიც თევდორე მღვდელს ვეძიებ და ღმერთმა ძნას, ეს თევდორე მღვდლები გაგვედრდნენ და ღმერთმა ძნას, რომ ჩვენ დავვირაზმეთ ღვთის მაღლითა და წყალობით. მგონი, დღეს იმდენი ერისპაცი არ არის საქართველოში, რამდენი სასულიერო პირიცაა, ჩვენ რომ დავვირაზმეთ, ჩვენ რომ ჩვენი სათქმელი ვითქვათ და ერს წარვუძღვათ წინ, დამარწმუნეთ, შამოსილები უფრო მეტნი იქნებიან, ვიდრე ერის ადამიანები. ეს სანახაობრივადაც უფრო ლამაზი, შთაბეჭდავი იქნება — ხმაც რომ არ ამოვიღოთ და რუსთაველზე ჩავვიართ, ამით გოროტება დაითრგუნება. თუნდაც ყველამ, ერთდროულად გულწრფელად ერთხელ მაინც წარ-

მოვითქვამთ: „უფალო, შემიწყალენ!“ უფალი აუცილებლად შეგვიწყალავს!

... ნუხეღ, ღამის თორმეტ საათზე განათებულ სამების ტაძარს შევეყურებდი და ჩემ თვალწინ ერთი კადრით გაირბინა ჩვენი ქვეყნის ისტორიამ და ვიფიქრე — რა შეიძლებოდა მოემოქმედებინა ვახტანგ გორგასალს, რას გააკეთებდა გრიგოლ ხანძთელი, როგორ დააჩოქა მან მის წინაშე აშოტ კურაპალატი — მაშინ ეკლესიას ეთქმოდა, ახლა კი სათქმელს გვედავებიან, სათქმელს გვართმევენ. და სწორედ გუშინ, სამების საკათედრო ტაძართან მდგომს ყველა მიყვარდა, ყველა სასულიერო პირი, თავისი საქციელით ჩემთვის ყველაზე მიუღებელიც კი, და მის გვერდითაც კი დავდებოდი, მათთანაც გავერთიანდებოდი ჩვენი ქვეყნის, ეკლესიის მტრების წინააღმდეგ! ჩვენ ტკივილი გვაერთიანებს, ჩვენ ტკივილი გვზრდის, ჩვენ ტკივილი გვწვრთნის. **აღამიანს შეიძლება რაღაცას ართმევდეთ, მაგრამ, თუკი ეს მისთვის უმნიშვნელოა, პასუხს არ მოგთხოვს, შეიძლება ნაინფუნოს, მაგრამ თუ ყველაზე მთავარს წაართმევ, ამას ქალიან დიდი ტკივილი მოჰყვება და ეს დიდი ტკივილი გუზდება აღამიანის შიგნით და, თუ ხმასაც ვერ იღებ, ეს ტკივილი აუცილებლად კალაპოტს გაარღვევს და ძვეყნიერებას წაღებავს! და ამ ხელისუფლებას და არა მართო ხელისუფლებას, იმ აღამიანებს, რომლებიც კრავის ფორმით არის შემოპარული ეკლესიის ში, ისტორია თავის სახელს დაარქმევს!**

— მამაო, თქვენ აღნიშნეთ, რომ, თუ მაღალმა იერარქებმა ხმა არ ამოიღეს, მე, უბრალო მღვდელმა, რაც უნდა ვთქვა, ამას მნიშვნელობა არ აქვსო! მე კი პირიქით მგონია — ხალხს ახლა უბრალო მღვდლის იმედი შეიძლება უფრო ჰქონდეს, იმ მღვდლისა თუ ბერისა, რომელიც ზოგჯერ გახუნებული კაბით ლოცვად დგას და

ღმერთსა და ერს ემსახურება, ცდილობს, უფალი არც თავად დაკარგოს და არც ჩვენ დაგვაკარგვინოს. თქვით, რუსთაველის გამზირზე (სადაც 26 მაისს დაღვრილი სისხლი ჯერაც არ გამშრალა) სასულიერო პირებმა რომ ერთად გავიაროთ, ერისკაცებზე მეტნი ვიქნებითო. ერისა და ბერის ერთად ლოცვას უფრო მეტი ძალა მიეცემა. მე კი მინდა, თუნდაც სინოდის რამდენიმე წევრთან ერთად, წინ მხცოვანი, დაღლილი პატრიარქი მიგვიძლოდეს და ლოცავდეს ერს, სრულიად საქართველოს... მის გვერდით მინდა ვიყოთ — ერიც და ბერიც.

— მე მჯერა ჩემი პატრიარქის! ერთ დღეს, თუ ეს საჭირო იქნა, ის, ალბათ, ყველას მოგვინოდებს და ყველა დავირაზმებით და საკუთარი სისხლით დავიცავთ ჩვენს ქვეყანას, ჩვენს ეკლესიას, ჩვენს მამულს, ენას, სარწმუნოებას. ის, რაც XIX საუკუნეში რუსეთმა ავტოკეფალიის გაუქმებით ვერ განახორციელა, ჩვენ არ უნდა შევუწყოთ ხელი ამის გაკეთებაში. ცარიზმის კოლონიური პოლიტიკის გაგრძელებაა ის, რაც დღეს ხდება. XIX საუკუნის პირველ მეოთხედში ახალქალაქში, ახალციხესა და ისტორიულ სამცხე-საათაბაგოში სომხების ჩასახლება ეს იყო შორს გამიზნული პოლიტიკა, რომლის შედეგსაც ჩვენ დღეს ვიმკით, ამიტომ დღეს მიღებული კანონით შეიძლება ჩვენი თაობა უფრო არ დაზარალდეს, ვიდრე ჩვენი მომდევნო თაობა, როგორც ახლა ჩვენ ვიმკით საუკუნისწინანდელი ცარიზმის პოლიტიკის შედეგებს, ისე იმათ გადასწვდება ჩვენი დღევანდელი დანაშაული! ამიტომ, თუ საჭირო გახდა, მე ჩემს ოჯახთან ერთად შევეწირები ჩემი ქვეყნისა და ეკლესიის დაცვას და ამის მაგალითი მინდა ჩვენმა იერარქებმა მომცენ, განა იმიტომ, რომ მე ვინმეს მაგალითი მჭირდება, არამედ იმიტომ, რომ მე ამით კურთხევა ავიღო მათგან, მღუმარე კურთხევა და მღუმარედ გავაკეთოთ, რასაც ისინი გააკეთებენ!

«ეს კანონპროექტი და ის, რას დღეს ხდება, წინაპირობაა სარწმუნოების, ქართვლობის წინააღმდეგ ბრძოლის»

— მამაო პეტრე, ჩვენს მკითხველს ახსოვს თქვენი ძალიან გულწრფელი და გაბედული ინტერვიუ, რომელშიც ხმამაღალი განცხადებები გააკეთეთ ეკლესიაში არსებულ პრობლემებზე, სასულიერო პირების მდგომარეობაზე, სომხეთის პატრიარქის ვიზიტსა და სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობაზე. ეს ის სიმართლე იყო, რომელსაც საზოგადოება გულით ატარებდა, მაგრამ ვერ ან არ თქვა. თქვენ დასაკარგი ბევრი გქონდათ... იცოდით, სასწორზე რასაც დებდით. რა შეიცვალა თქვენი, როგორც მღვდლის, უბრალოდ, ადამიანის ცხოვრებაში იმ ინტერვიუს გამოქვეყნების შემდეგ?

— იმ ინტერვიუს გამოქვეყნების შემდეგ რეალურად ბევრი რამ შეიცვალა. შეიცვალა შეხედულება, შეიცვალა ფიქრიც, დავკარგე მოსვენებაც, ყოველდღიურად უფრო დაძაბული ვხდები და უფრო მეტად მტკივა, მაგრამ სამსჯავრო სკამზე დღესაც რომ დამსვან და ამ ინტერვიუს გამო პასუხი მომთხოვონ, ისევე იმავს გავიმეორებდი. სწორედ ამით ვარ ბედნიერი. ვთქვი ის, რაც მტკიოდა და ვთქვი ყველას — ერისა და ბერის გასაგონად. იმ დროს მე მეტის გაკეთება არ შემეძლო. ეს იყო მაშინ ჩემი დიდგორი, ბრძოლა პირველ რიგში საკუთარ თავთან, გამოფხიზლებისთვის, მანკიერი მხარეების წინააღმდეგ. საბრძოლო იარაღი ამ შემთხვევაში იყო ცხოველი, ჭეშმარიტი სიტყვა, რომელიც გასროლილი

ისარია და ვერ დაიჭერ... ჩემი სიტყვა თავისუფალი იყო და სწორედ ამ სიტყვის თავისუფლებიდან გამომდინარე, იმ დღესაც, ახლაც და, ალბათ, მთელი ცხოვრება უკან არასოდეს დავიხევ და ჩემს თითოეულ სიტყვაზე პასუხს ვაგებ...

მე ერთადერთი დასაკარგი მაქვს — ეს ჩემი სულია!.. სულის გამო ყველაფერს დავთმობ. ოჯახსაც სასწორზე ვდებდი, მაგრამ ოჯახსაც დავთმობ უფლისთვის, უფლის სიყვარულისთვის. ვერ დავთმე და ვერ დავკარგე ის, რაც ჩემთვის ყველაზე მთავარია, ხელი-ხელ საგოგმანებია და რის გამოც ადამიანი მთელი ცხოვრება იბრძვის — სულის მოპოვებისთვის, სულის შენარჩუნებისთვის და უფალთან მყოფობისთვის... მორწმუნე ადამიანის ცხოვრებაში ყოველთვის დგება ჟამი, როცა ის საკუთარ თავში უნდა დარწმუნდეს, თუ უფლისთვის, ეკლესიისთვის რეალურად რისი გაკეთება შეუძლია. მე არ ვიცი, რას შევძლებ მომავალში, მაგრამ ერთი რამის თქმას კი გავბედავ — თუკი ქრისტეს ეკლესიას ისევ საფრთხე დამუქრება, უკან არასოდეს დავიხევ, რა განსაცდელიც უნდა მელოდებოდეს, იმიტომ, რომ მინდა, ჩემი სიტყვით და საქმით ვემსახურო უფალს, იქნებ ამით შემიძლოს ჩემი აურაცხელი ცოდვები ღმერთმა... და სჯობს, აქ დამსაჯონ სიმაართლისთვის, ვიდრე იქ, უფალთან მომეკითხოს. მე მთელი ჩემი ცხოვრება უფლისთვის მინდა, ჩემი სულის ცხონებისთვის მინდა და, როცა ვილაც ამას თავისი ბინძური ხელებით წაეპოტინა, ამიტომ ავიმალლე ხმა და უკან არ მომიხედავს, არ მიფიქრია, ამის გამო აქ როგორ „გამასამართლებდნენ“.

— დიდი იერარქები დღესაც ამტკიცებენ, რომ არაფერი საგანგაშო და ტრაგიკული არ მომხდარა. მამაო, დღესაც მიიჩნევთ, რომ ვილაც ბინძური ხელით ეპოტინებოდა იმას, რაც თქვენთვისაც და ჩვენთვისაც ასე ძვირფასია? რომ ეკლესია არც ისე ერთიანია, როგორც ამას გვაჩვენებენ? გულწრფელად მითხარით.

— მე ასე ვფიქრობ. ეს შეიძლება ვილაციისთვის მცდარი აზრი იყოს, მაგრამ მე შინაგანად ეს განცდა მაქვს. ძალიან განვიცდი და ძალიან მტკივა. მტკივა იმიტომ, რომ დღეს ყველაზე მეტად ჩამონვა უსიყვარულობის ბურუსი, მტკივა იმიტომ, რომ თითქოს ქართველობა აღარ ქართველობს, თითქოს ვერ ვიდავითეთ, თითქოს ჩვენი არ ყოფილა დიდგორის ბრძოლა, შამქორი და ბასიანი...

როდესაც ქართველს ქართველობას და სარწმუნოებას ართმევენ, ის საკუთარ თავზე უარს აცხადებს და იწყებს შეუპოვარ ბრძოლას სულის შენარჩუნებისთვის. ასე იყო ოდიტგან, ...ასე მინდა იყოს ახლაც.

მავანი იტყვის — სარწმუნოებას არავინ გვართმევს, არავინ გვედავებაო, მაგრამ ეს კანონპროექტი და ის, რაც დღეს ხდება, წინაპირობაა სარწმუნოების, ქართველობის წინააღმდეგ ბრძოლისა, მორწმუნე ადამიანის, ქართველის ცხოვრება კი არაფერია, თუ არა მუდმივი ბრძოლა სარწმუნოების შენარჩუნებისთვის, უფლის სახელის დამკვიდრებისთვის და სულის წვრთნისთვის.

სულიერი ცხოვრება უხილავი, ხშირად კი ხილული ბრძოლებითაა აღსავსე... ჩემ შემთხვევაში, უხილავ

ბრძოლასთან მარტო მე ვიდექი, არ ვიცი, რამდენად ძლიერი ვიყავი და რა იარაღით ვებრძოდი უხილავ მტერს, მაგრამ ხილულ ბრძოლაში ორივე — ერის და ბერის ხმა ავიმალლე და ეს ორივე ხმა იმდენად შემზარავი იყო, რომ, ალბათ, ძალიან ბევრი ადამიანი დააფიქრა, უპირველესად კი, დამაფიქრა მე. მე, ვინაც ასეთი მწვავე განცხადებები გავაკეთე, პირველ რიგში, უფრო მეტად მომეთხოვება, ვიყო ის, ვინც სინამდვილეში უნდა ვიყო და, მიუხედავად ბევრი განკითხვისა, ბევრი კრიტიკისა, მაინც დავდეგი მოწოდების სიმაღლეზე და უფალს ათასი მადლობა ვუთხრა იმ სიტყვისთვის, რაც შემადღებინა, რომ მეთქვა... უფლის გარეშე, დარწმუნებული ვარ, ვერც ერთ სიტყვას ვერ წარმოვთქვამდი, მაგრამ მე მინდა, ჩემი სიტყვა იყოს საქმიანი...

— მამაო, ამ რამდენიმე ხნის წინ „მრავალეროვანი საქართველოს“ თავმჯდომარემ არნო სტეფანიანმა, სხვა სასულიერო პირებთან ერთად, თქვენც დაგდოთ ბრალი ანტისომხურ პროპაგანდაში... ის მოითხოვს, რომ თქვენნაირმა სასულიერო პირებმა პასუხი აგონ ქსენოფობიისთვის და ამ საქმეში საპატრიარქოს მიიჩნევს თავის „თანამოაზრედ“ და „პარტნიორად“, იმ კომისიის იმედი აქვს, რომელიც სინოდის გახმაურებულ სხდომაზე შეიქმნა და სასულიერო პირების ზნეობრივ საქციელს შეისწავლის...

— დარწმუნებული ვარ, რომ არნო სტეფანიანი ძალიან კარგად ხვდება, რომ ანტისომხური განცხადება არ გამიკეთებია... მე ჩემი ტკივილი ვთქვი, ჩემი ერის ცრემლი მტკივა... ჩემსას ვიცავ. ეს მიაჩნია მას სომხების შეურაცხყოფად? ჩემს მრავალში არიან სომხებიც, მყავს სომეხნი მებოგრებიც და არც ერთ მათგანს არასოდეს უბრძანია ჩემგან სიძულვილი ამ ერის მიმართ. ქართველებს სხვა ერების სიყვარულს ვერაპინ გვასწავლის და ეს ყველაზე უკეთესი სომეხმა იცის! კაცთმოძულე რომ ყოფილიყო ქართვე-

ლი, მის მიწაზე საუკუნეების მანძილზე ლამის ოთხმოცი ეროვნების ადამიანი ვერ იცხოვრებდა. მაგრამ მუდმივად მხოლოდ „საკუთარ მხარეს“ ყურება, დამერწმუნეთ, თვით სტუმართმომყვარე ქართველისთვისაც კი ძალიან რთული ასათანია! მე ის, რაც ვთქვი, ტკივილით ვთქვი და არა სიძულვილით! რაც შეეხება ბრიგოლ ღვთისმეტყველისა და ილია მართლის სიტყვებს, რომლებიც საუბარში მოვიყვანე, არა მგონია, არნო სტაფანიანს იმდენი კადნიერება ჰქონდეს, რომ წმინდანების „ბაპრიტიკება“ დაიწყოს და ამ საქმეშიც საპატრიარქო გამოაცხადოს თავის დასაყრდენ ქალად და „პარტნიორად“. თუმცა ყოველგვარი სარკაზმის ბარეში მინდა ვკითხო ამ ახალგაზრდა კაცს — ახლა „დაჩაბრულ“ მდგომარეობაში რომ გინდა თავი წარმოაჩინო და გსურს, გვიჩვილო „უზნეო“ ქმედებების გამოსაპატრიარქოში და თან ხმამაღლა რომ აცხადებ, რომ ჩვენი დასჯის საქმეში საპატრიარქო შენი „პარტნიორია“, არ გეწყინება, ალბათ, თუ ცოტა ადრინდელ ამბავს შეგახსენებ: მამინ თუ მოიაზრებდი „საპატრიარქოს“ და საერთოდ საქართველოს შენს „პარტნიორად“ და ქართველ ხალხს კი მგობრად, როცა თქვენმა სომეურმა საინფორმაციო საშუალებებმა სომეხების პატრიარქი გარეგინ II ჩვენი უწმინდესის „ზრდილოების ტყვედ“ გამოაცხადა და თან საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს, ილია მეორეს ნომერ პირველი ჯაგუში უწოდა? თუ იმასაც გვეტყვი, რომ ამ სტატიის ავტორი გრანტ მელიქ შახ-ნაზარიანი სომეხი არ არის, მაშინ ბოდიშს მოგიხდი, ან როცა სომეხი „ისტორიკოსი“ აივაზიანი, უკვე ფანტასტიკის სფეროსაც რომ სცდებო ისეთ მარაზმთან ერთად, იმასაც „ამტიკივებს“, რომ არც ჯავახეთია ჩვენი, თუმცა ჯავახეთს

ვინ ჩივის, როცა ქართველების ისტორიულ სამშობლოდ „ბასკეთს“ აცხადებს! ვიცი, იმას გვეტყვი, რომ „შენ არაფერი შეგიძლია“, რომ ვილაც აივაზიანისა და მელიქ-შახნაზარიანის ნათქვამზე პასუხს ვერ აგებ, მაგრამ, დალოცვილო, ზრდილობის გულისთვის მაინც გაგეკეთებინა ერთი განცხადება, თუნდაც ერთსიტყვიანი, რომ „სწუხხარ“ ან „არ იზიარებ“ ამ „პატივცემული“ ადამიანების პათოსს და მერწმუნე, „ზრდილობის ტყვედ“ არ გამოგაცხადებდით.

აქვე ისევ მინდა ილია მართლის „ქვათა ღალადი“ გავიხსენო: „განა ჩვენთვის კი სანატრელია ასეთი დაქსაქსულობა სომხებისა? ღმერთმა მისცეთ ღონე და უნარყ, ერთად მოიყარონ თავი იქ, საიდანაც აყრილან და აქა-იქ გაფანტულან. ხოლო ჩვენ ჩვენსას ნუ გვეცილებიან. ჩვენი სახელის გატეხვით ნუ ცდილობენ თავიანთი სახელის კეთებას და შემკობას. ჩვენ ბევრი გვექონდა თუ ცოტა, შეგივრდომეთ, შემოგიხიზნეთ, გიძმეთ და შინ მტრად ნუ გვეკიდებით. მტერისა შინა ყოლასა, ლომისა ზედა ნოლა სჯობიაო. ასე იტყოდნენ ძველნი ქართველნი, ასე ვამბობთ ჩვენც, ასევე იტყვის ყოველი გონიერი სომეხი!“.

— როგორც ვიცი, ახლობლებიც და უცხო ადამიანებიც ირიბად თუ პირდაპირ გაფრთხილებდნენ, სანამ რამეს იტყოდით, გეფიქრათ ოჯახზე. მამაო, ამდენი გაფრთხილების მერე ერთხელ მაინც არ იფიქრეთ, რომ გაჩუმებულიყავით და ეს ცხოველი სიტყვა გულში დაგემარხათ?

— რა თქმა უნდა, ვიხედებოდი უკან და ვიხედები დღესაც... იქ ჩემი შვილები დგანან და მათ მინდა მოუწონოდი წინ — დავითის, თამარის ეპოქისკენ! მინდა, ჩემი შვილების, ახლობლების, მეგობრებისთვის ვიყო მაგალითი. როდესაც ჩემს ქვეყანას, ჩემს ეკლესიას, ჩემს სამშობლოს გაუჭირდება, პირველი ვეკვეთო მტერს, რამეთუ, როგორც პოეტი ბრძანებს: „წვეთი სისხლი არ არის ჩემში არაქართული“.

თაზი მერაბი

**სამეხის საკათედრო ტაძრის
ღიაკვანი, «ნეინდა ბიორგის»
სადროშოს დამფუძნებელი,
მამა ელიზბარი (ღიაკონიძე)**

სახელმწიფოს მართავს გიჟი, ჩვენს ეკლესიას მართავს შიში! «მიხეილ სააკაშვილი ქართული ნაციონალი»

— მამაო ელიზბარ, რელიგიური გაერთიანებებისთვის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებამ როგორც საზოგადოების დიდი ნაწილის, ასევე საპატრიარქოს აღშფოთება გამოიწვია. საპატრიარქოს წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ ეს კანონი, ეკლესიისა და ქვეყნის ინტერესებსაც ეწინააღმდეგება, ხელისუფლება კი ირწმუნება, რომ აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილება რელიგიურ კონფესიებს ქონების გადაცემის უფლებას არ აძლევს. რატომ არის ასეთი საშიში აღნიშნული კანონი?

— ქართულ, მართლმადიდებლურ ეკლესიასთან სხვა რელიგიური კონფესიების სტატუსით გათანაბრება ქონებრივი უფლებების მინიჭებასაც გულისხმობს. რა თქმა უნდა, კანონში არ ჩაუწერიათ, რადგან სხვა რელიგიური კონფესიები სტატუსით გაუთანაბრდნენ ქართულ მართლმადიდებლურ ეკლესიას, მათ ახლავე ქონებაც გადავცეთო, მაგრამ დაიმახსოვრეთ, დროთა განმავლობაში ასეც მოხდება. **მართო სომხურ ეკლესიას 635 ტაძარზე აქვს პრეზიდენცია. ამას ბარდა, როდესაც სხვა რელიგიური კონფესიები რანგითა და სტატუსით მართლმადიდებლობას გაუთანაბრდებიან, ისინი სხვა პრივილეგიებსაც აუცილებლად მოითხოვენ და ეს ხელისუფლებაც, 70 სულგაყიდული ადამიანი რომ გვყავს პარლამენტში, ტაშისკერი-**

თა და სიხარულით მინანიჭებს მათ პრივილეგიებს.

აღნიშნული კანონი ძალიან ცუდია, პირველი რიგში კი მათთვის, ვინც იგი დაამტკიცა. ჩემი ქვეყნისთვის, იცით, რა არის ცუდი? 70 უგუნური ჭკუისდამრიგებელი რომ ჰყავს, რადგან უჭკუობა იყო ამ კანონზე ხელის მონერა. **ახლა რომ იძახის რუსუდან კერვალიშვილი, შერისხულთა სიაში ვართო, რისთვის განიხადეს თავი შესარისხად? რა აკლდათ იმის ფასი, რომ სული გაყიდეს? სხვა რელიგიური კონფესიები ვერასდროს გაუთანაბრდება მართლმადიდებლობას, ის უპირატესია, რადგან მართლმადიდებლობა ჩვენი ერის კულტურის შემადგენელი ნაწილია.**

— შეიძლება ითქვას, რომ საპატრიარქო და ხელისუფლებამ გარკვეულ შეთანხმებას მიაღწიეს და ვითარება განეიტრადა. ვინ დათმო: ხელისუფლებამ თუ საპატრიარქომ?

— საპატრიარქომ დათმო და თან ძალიან ცუდად დათმო, შიშით დათმო. ამიტომ ვამბობ ასეთ ფრაზას: სახელმწიფოს მართავს ბიჭი, ჩვენს ეკლესიას მართავს შიში. ძალიან სამწუხაროა, რომ ამის თქმა მიწევს, მერჩივნა, არ მეთქვა, მაგრამ ეს სიმაართლეა და არ შემოიძლია, არ ვთქვა.

13 ივლისს გვსურდა, ყველა ტაძარში ზარები დაგვერეკა და ამით გამოგვეხატა, რომ ყველანი მართლმადიდებელი ეკლესიის გვერდით ვდგავართ. ამას გარდა, გვსურდა, მთელ მსოფლიოს დაენახა, რომ ყოველთვის გზად ვართ დედაეკლესიის დასაცავად. მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს საკითხი საპატრიარქოდან დაიბლოკა. მოძღვრებმა არ დარეკეს ზარი, საპატრიარქოდან კურთხევა არ გვაქვსო.

ჩინით დაბალი ვარ თუ მაღალი, ამას არ აქვს მნიშვნელობა. ჩინი არ განსაზღვრავს ჩემს ღირსებას. ღირსებას განსაზღვრავს მამულისა და ეკლესიის სიყვარული და თავდადება. ამდენად ზოგიერთ მაღალ იერარქს ნუ ეგონება, რომ მე რადგან დაბალი ჩინის წარმომადგენელი ვარ, ლოცვის უფლება მხოლოდ მათი კურთხევით მეძლევა. ამასთან, ყველამ იცოდეს, მე შეიძლება გავაკრიტიკო, რამე ვთქვა ჩემს ოჯახზე — ეკლესიაზე (რადგან ეკლესია ჩემი ოჯახია), მაგრამ სხვა თუ იტყვის აუგს, აუცილებლად მოვთხოვ პასუხს.

გასულ კვირას, როცა ხალხი სინოდის სხდომამდე ეკლესიის მხარდასაჭერად შეიკრიბა, გამოზრძანდა ერთ-ერთი მაღალი იერარქი, მეუფე დანიელი და ბრძანა, უმრავლესობას უნდა დავემორჩილოთო. მესამე დღეს მიიღეს გადაწყვეტილება, უმრავლესობას დამორჩილებოდნენ.

მინდა ერთი მნიშვნელოვანი ინფორმაცია გავავრცელო მასმედიის საშუალებით: რამდენიმე მაღალ იერარქზე „სერიოზული საქმე“ მზადდება, თითქოს ისინი საქართველოს მტრები და აბენტები არიან და მათ დაპატიმრებას აპირებენ. ხმამაღლა ვამბობ: შევსაკვდები და მათ თავს არავის დავაჩაბვრინებ.

— მამა ელიზბარ, შიში ახსენეთ, ვისი ეშინია საპატრიარქოს?

— გამოჩნდა, რომ ეშინია. ეს შიში უნდა აღმოიფხვრას, რომელიც ყველა მართლმადიდებელშია დღეს ჩაბუდებული. ჰგონიათ, რომ სწორად მოიქცნენ და ხალხის სისხლი არ დაღვარეს. რა თავში ვიხლი იმ სისხლს, რომელიც სატანის მონობაში უნდა დაეხარჯო? სიკვდილის თუ გვეშინია, რა ნამუსით ვამბობთ მაშინ „სიკვდილისა სიკვდილითა დამთრგუნველი?“ როდესაც ერიდები სისხლის დაღვრას, მაშინ განსაზღვრულიც უნდა გქონდეს, რა დროს არის საჭირო ამ ნაბიჯის გა-

დადგმა. ახლა ზუსტად ეს დროა... როდესაც ანაფორას ვიცვამდი, ვიცოდი რამხელა პასუხისმგებლობა მელოდა წინ. ვის ვემონებოთ?

მოვუწოდებ ყველა სასულიერო პირს: გაყიდეთ ეს ჯიპები! ამაზრზენია ამაზე საუბარიც კი. რა გახდა ეს ჯიპი ასეთი, თუ რამე გაქვთ ხელისუფლებისგან მიღებული, გადაყარეთ. დაიბანეთ ხელები. ოღონდ პილატესავით კი ნუ დაიბანთ. გავსუფთავდეთ ყველანი და ხელახლა დავიწყოთ ერის აღზრდა. ქონებას ნუ მისტირებთ. ერის გადასარჩენად ეროვნული მოძრაობაა ახლიდან დასაწყები. როცა ერს წმინდა ამბროსი ხელაია, კირიონ საძაგლიშვილი, ილია მართალი გვყავს, ვისი გვეშინია?

ერთხელ სტალინთან მივიდა ერთ-ერთი მიტროპოლიტი ტინონი, რომელიც სტალინმა რუსული ეკლესიის სტატუსთან დაკავშირებით დაიბარა და, როდესაც ის სამოქალაქო ფორმაში ჩაცმული გამოცხადდა და არა ანაფორით, სტალინმა უთხრა, როგორც ჩანს, ჩემი უფრო გშინებია ვიდრე ღმერთისო...

მიხეილ სააკაშვილი ქართველი ნერონია, ძე-იფაზსა და ორბიეზს გადაყოლილი, და სახელმწიფოს ბედი არ აინტერესებს. სვალ რომ თბილისი გადაწვას და მართლმადიდებლებს დაგვაბრალოს, ნუ გაგიკვირდებათ. თუ ეკლესია მასწავლის, რომ ნერონი ცუდი კაცი იყო, რადგან ქრისტიანებს დევნიდა და ჩაბრავდა, იგივე ეკლესია ჩვენი თანამედროვე ნერონის ქმედებას ტაშით რატომ ხვდება? მრევლი სად წავიდეს, როგორ მოიქცეს? მრევლი ხომ ჩვილ ბავშვს ჰგავს და დედაეკლესიის იმედი აქვს?

ან რას ნიშნავს ეს დადგმული სპექტაკლები? ეკლესიაც ჩაითრია ხელისუფლებამ უკვე ამ თამაშებში! 13 ივლისს სვეტიცხოვლის ტაძარში, სამწუხაროდ, 100 კაცი ძლივს მოგროვდა. არადა, ახლა, როგორც არასდროს,

ისე უჭირს დედაეკლესიას. დედა ავად არის. **ბანანწყინებულ ვარ შენზე, პატრიარქო, და ამიტომ შენს ლოცვას არ დავესწრებო, ასეთი ქმედება მრევლის მხრიდან დიდი სიბრძნე იყო. ამან ისევ „ხელისუფლების წინაშე დასხა წყალი“.** რვა ავტობუსი ხალხი ჩაიყვანა მიხეილ სააკაშვილმა, აჩვენა პატრიარქს, აი, მოგახმარე ხალხი, ჩემზე გახდი დამოკიდებული. ისინიც „მიშა-მიშას“ სკანდირებდნენ. არ მახსოვს, ეკლესიის ეზოში ოდესმე „მიშა“ ეყვიროთ, რადგან იმ მლოცველი ხალხი იკრიბება.

— **გავრცელებული ინფორმაციით, სინოდის 36 წევრიდან, შეთანხმების პირობებს მხოლოდ ნაწილმა დაუჭირა მხარი. ნიშნავს თუ არა ეს, რომ ხელისუფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებში, სასულიერო პირებს შორის ერთიანობა არ არის?**

— ამ შემთხვევაში 20 ხმა იყო 17-ის წინააღმდეგ. 20-მა ეპისკოპოსმა მიიღო სავალალო გადაწყვეტილება. ეს არის შიში, როდესაც ვინმეზე დამოკიდებული ხდები, მერე უკვე ნაკლებად გაძლევს ნამუხი საშუალებას, მის შეკვეთას აღარ დაემორჩილო. ასეთი გამოთქმა არსებობს: ვინც ფულს იხდის, მუსიკასაც ის უკვეთავს...

— **წმინდა სინოდის ოქმის მიხედვით, სასულიერო პირთა ზნეობრივი ნორმების დარღვევათა შემსწავლელი კომისია შეიქმნება. რატომ გახდა საჭირო კომისიის ამოქმედება, არსებობს დღეს საპატრიარქოში ამის საჭიროება?**

— წმინდა მამათა შვიდი მსოფლიო საეკლესიო კრება დასჭირდა ამ ზნეობრივი ნორმების დადგენას და საინტერესოა, დღეს საპატრიარქოში ან სადმე არის ამ ზნეობრივი ნორმების შემკრები კომისია? ზნეობრივი ნორმებიდან გადახრა როცა დაფიქსირდება, ვინ უნდა დაადგინოს ზღვარი? საინტერესოა, რა ნორმებს გულისხმობს მავანი, როდესაც ამ კომისიას ადგენს? ხომ

არ ნიშნავს ეს, რომ ვილაცას კრიტიკა აეკრძალება? და რადგან ყოველთვის დაუფარავად ვიცავ მართლმადიდებლობას და ჩემს ქვეყანას, გამოჩნდება, რომ ამით თურმე ზნეობრივ ნორმებს ვარღვევ? ვფიქრობ, კომისია შესაძლოა ზოგიერთი სასულიერო პირის თავიდან მოსაშორებლად გამოიყენონ.

მე წამოვჭერი ახალი რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების მონვევის იდეა და საინტერესოა, ამის გამოძახილი ხომ არ იყო აღნიშნული კომისიის შექმნა?

— ჩვენს გაზეთთან ინტერვიუში, მამა პეტრემაც წამოჭრა საკითხი საეკლესიო კრების, ახალი რუის-ურბნისის მონვევის შესახებ, რომელიც სასულიერო პირებს გააერთიანებს სჯულის კანონის ირგვლივ და მიაღწევს იმ მდგომარეობას, როცა პატრიარქს შეეძლება თამამად უთხრას ქვეყნის მმართველს — „დიდებულო მეფეო, შენ ქუეყანისა ხელმწიფე ხარ, ხოლო ქრისტი — ზეცისა, ქუეყანისა და ქუესკნელთაი“...

— მამა პეტრემაც წამოჭრა ეს იდეა და უკვე ბევრი მეუფე ფიქრობს ამ საკითხზე, მაგრამ რუის-ურბნისის საეკლესიო კრება, ზნეობრივი ნორმების დამცველმა თუ დამდგენმა კომისიამ კი არ უნდა მოაწყოს, არამედ — ხალხმა. კრება ერის ინციატივით უნდა გაიმართოს.

სასულიერო პირთა ზნეობრივი ნორმების დარღვევათა შემსწავლელი კომისია მამონებს სააკაშვილის მიერ მოწყობილ რუის-ურბნისს და მას არაფერი აქვს საერთო დავით აღმაშენებლის რუის-ურბნისთან. ჩვენ გვყავდა წმინდა დავით მეფე აღმაშენებლი, ახლა კი გვყავს დაღმაშენებელი.

— რატომ იმყოფებოდნენ საპატრიარქოში ხელისუფლების მაღალჩინოსნები სწორედ იმ დღეს, როდესაც მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილების მისაღებად წმინდა სინოდის შეკრება მიმდინარეობდა?

— ქართული ხასიათიდან და ქრისტიანული მორალი-დან გამომდინარე, საპატრიარქო სტუმართმოყვარე ადგილია და მის უნმინდესობასთან და მეუფეებთან საამო საუბარს არაფერი სჯობს, მაგრამ უბედურება ისაა, რომ ხელისუფლების წარმომადგენლები მათი საუბრისა და შეგონებების მოსასმენად კი არ დადიან იქ, არამედ იმისთვის, რომ სასულიერო პირები მათზე დამოკიდებულნი გახადონ და აი შედეგიც მოვიმკეთ.

— **მამაო ელიზბარ, ქვეყანაში მოქმედი არასამთავრობო ორგანიზაციები სასულიერო პირებს ხშირად ადანაშაულებენ არმენოფობიასა თუ ანტიდასავლურ კამპანიაში მონაწილეობაში. ახლახან, სხვა სასულიერო თუ საერო პირებთან ერთად, სომხური სათვისტომოს დამფუძნებელმა არნოლდ სტეფანიანმა თქვენც დაგადანაშაულათ და, როგორც ის აცხადებს, საჩივრის შეტანას აპირებს.**

— **მართლა მეცოდება და ჩემი მხრიდან უღირსობა იქნება, მას ვეკამათო. იმ საცოდავ სტიფანიანს, იცით, რას ვეძჟოდნი? სომეხ ერთან არანაირი პრეტენზია არ მაქვს და არც შეიძლება მქონდეს, მაგრამ დანიმასსოვრონ: მე უპირატესი ვარ, რადგან ქართველი და მართლმადიდებელი ვარ. თუმცა ეს უპირატესობა, რა თქმა უნდა, არ მაძლევს მისი დარჩაგვრის უფლებას. არავითარ შემთხვევაში. მე უნდა ვუპატრონო და მოვეფერო, რადგან მისი უფროსი ძმა ვარ, მაგრამ იმასაც უნდა მივხვდე, თუ ამ მოფერებაში სამსალას მირევეს, დროზე აღმოვფხვრა.**

სომხებს გაცილებით შორს მიმავალი გეგმები აქვთ. მიადევნონ თვალი სომხურ ვებ-გვერდებს, სადაც ჩვენზე წერენ. წიგნებს უშვებენ, სადაც წერია, რომ ჩვენ მიტაცებული გვაქვს მათი მიწები. მათ ზღვაზე გასასვლელი სჭირდებათ და მალე განხორციელდება „დიდი

სომხეთის გეგმა“. ნახავთ, მომავალში აფხაზეთში სომხური მოსახლეობა უფრო მეტი იქნება, ვიდრე — აფხაზი და ზღვაზე გასასვლელსაც მოიპოვებენ.

შეიტანოს საჩივარი სტიფანიანმა, თუ ვინმე ვაჟკაცურად დაუსვდა იმ სასამართლოში და თავზე გადაახია ეს სარჩელი, ხომ კარგი. ვის უჩივი? ადამიანს, ვინც გამხილა? მითხარით, „შე სომეხო“, რომ მიმართო კაცს, ეს შეურაცხყოფაა? ქართველს რომ უთხრა იგივე, „შე ქართველო“, შეურაცხყოფად ხომ არ მიიღებს და ის რატომ იღებს?

მინდა სწორად გამიგოთ, არავისზე ბოლმით არ ვლაპარაკობ, ყოველთვის ჯერ საკუთარ თავს ვამხეღ და მერე — სხვებს... თუ ვინმეზე რაიმეს ვამბობ, მხოლოდ სიყვარულით ვამხეღ.

— „საქართველო და მსოფლიოსთან“ ინტერვიუში თეა თუთბერიძემ განაცხადა, რომ მართლმადიდებლობას ქვეყანაში არანაირი პრივილეგია არ უნდა ჰქონდეს, რადგან ეს დემოკრატიული სახელმწიფოს პრინციპებს ეწინააღმდეგება. უფრო მეტიც: კონკორდატიც უნდა გაუქმდეს.

— ქალბატონი თეა ხომ გახდა თავად დედა? მისი შვილისთვის თავად თეა თუთბერიძე და მეზობლის ქალი ერთი სტატუსით სარგებლობენ? არ არის დედასა და მეზობლის ქალს შორის განსხვავება? ასევეა ჩვენთვის მართლმადიდებლობა. მართლმადიდებელი ეკლესია ჩვენი დედაეკლესიაა.

— მან ასევე განაცხადა, რომ პატრიარქის მხარდამჭერები ილია მეორეს სექტის წევრები არიან...

— სექტაზე იქით არ მიდის მისი აზროვნება. ძალიან ვწუხვარ, რომ ასეა. მაგრამ მნიშვნელობა არ აქვს, თეა თუთბერიძეს დავარქმევთ, დავით პაიჭაძეს, ეკა კვესიტაძეს თუ ვის — ყველანი ერთნი არიან... „ხელის ბიჭებზე“ საუბარი არ გვინდა.

— 25 მაისს განვითარებულ მოვლენებზე, საზოგადოების ნაწილი საპატრიარქოს მხრიდან უფრო მძაფრ რეაქციას ელოდა...

— ზემოთაც ვახსენე, საქართველოს ეკლესიას დღეს შიში მართავს. ეკლესიას ბოლო წლების განმავლობაში საჯაროდ არც ერთი ფაქტი არ დაუბამია. რამდენიმე ხნის წინ ფერიას მთაზე რომ ეკლესია დაანგრიეს, მხოლოდ მაშინ ითქვა, რომ ვთხოვთ ხელისუფლებას, ეკლესიას დაანაგოს თავიო. ხელისუფლებას კი არ უნდა სთხოვო, უნდა მოსთხოვო. ის შენს თხოვნას ყურად არ იღებს.

— „ქრისტიან-დემოკრატებმა“ მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება მოითხოვეს, რას ფიქრობთ მათ ინიციატივაზე?

— მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება დამლუპველი იქნება. ეს არ უნდა მოხდეს. თუ პარლამენტში ვინმე ეკლესიის გულშემატკივარია და მინდა, იმ 70 სულგაყიდულსაც მოვუნოდო, დაანებონ თავი ზღვაზე ტკბობასა და მზეზე გარუჯვას, სასწრაფოდ მოიწვიონ პარლამენტის სხდომა და მართლმადიდებლურ ეკლესიას დედაეკლესიის სტატუსი მიანიჭონ.

— რატომ აპროტესტებენ ზოგიერთი სასულიერო პირები ჩიპებიან პირადობის მონუმობებს, რა საფრთხის შემცველი შეიძლება იყოს ეს?

— ვიცნობ, ვინც აპროტესტებს, ე.წ. ანჩისხატის მომლოცველთა ჯგუფი, რომელშიც გადასარევი გულანთიეზული გობო-ბიჭები არიან გაერთიანებული, მაგრამ მათ ლიდერთა გამონათქვამები, რომ ჩივს არ გავიკეთებთო, ჰგავს ასაცრელად მიყვანილი, შეუბინებული ბავშვის ტირილს, ჩხვლეთის რომ ეშინია. ჩივიანი პირადობის მოწმობების განსაპროტესტებლად კი არ უნ-

და გამოსვიდე ქუჩაში, ერის სულიერი ბარყვ-
ნა რომ მიმდინარეობს, ამის წინააღმდეგ უნდა
იბრძოლო. ერის მომზადებაა საჭირო მისი სუ-
ლიერების აღსადგენად. სულიერად გაძლიერე-
ბა გვჭირდება.

— როგორ უნდა გაძლიერდეს ერი სულიერად?

— მეუფე იობს დავესესხები, რომელმაც მისთვის
ჩვეული სიბრძნით კერძო საუბარში ეკლესია წყაროს
წყალს შეადარა, რომელიც ხალხს საარსებო წყალს აწ-
ვდის, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ სათავე დაბინძურებუ-
ლია და ხალხს ჭუჭყიან წყალს ვასმევთ. სათავე უნდა
გავასუფთავოთ, რის ფასადაც არ უნდა დაგვიჯდეს.

ჩვენ გვაქვს გეგმა, თუ რის გაკეთებასაც აპირებს
„წმინდა გიორგის სადროშო“ უახლოეს მომავალში. ამ
დღეებში პატრიარქს მივანვდით წერილს ჩვენი გეგმე-
ბის შესახებ. ჯერჯერობით წამოვჭერით ორი საკითხი:
პირველი. **წინაიდან მიგვაჩნია, რომ მართლმა-
დიდებულების დასაცავად უნდა გავაათასკე-
ცოთ შრომა და ბარჯა, გვაქვს წინადადება, ეკ-
ლესიაში ყოველი წირვა-ლოცვა დასრულდეს
მასლოხალ უბნებში ჯვარ-ხატებით საზიარო
მსვლელობით, კმევითა და ნაკურთხი წყლის
პკურებით ქუჩებში, რათა, არათუ ჩვენი გულე-
ბიდან, ქუჩებიდანაც გავყაროთ ბოროტი ძალები.
ამის შემდეგ აღვაპლინოთ ტაძარში პარაკ-
ლისი ერისა და მართლმადიდებულების გადა-
სარჩენად. თუ ზარების რეკვა არ სურთ, ამით
მანაც დავანახოთ მტარს, რომ ჩვენ მართლმა-
დიდებულები ვართ და რწმენასა და სამშობლოს
არ დავთმოვთ.**

მეორე. გვაქვს იდეა, მთელი საქართველოს
მასშტაბით, მოიწყოს საბავშვო ბანაკები, სა-
დაც ქართველი და არაქართველო ბავშვები
დაისვენებენ, ილოცებენ, იზრომებენ და დაე-

უფლებიან ქართული კულტურისა და ხელოვნების საფუძვლებს. ამ ორი იღიბით შევძენვართ სავატრიარქოში და ვნახოთ, რა პასუხს მივიღებთ.

ჩვენი შემდგომი ნაბიჯი იქნება თავისუფლების მოედნიდან ყოვლად უსახური და უგვანი, უღირსი ქებლის ალება. შემინდოს წმინდა გიორგის მაღლმა, მებრამ მას წმინდა გიორგის ქებლს ვერ ვუნოდებ, მითუმეტეს, სანიდანაც არ უნდა შეხედო, არ ჩანს წმინდა გიორგი — ან ცხენი ჩანს, ან — გველუშავი. არანაირ კანონიკურ ნორმებში ეს ქებლი არ ჯდება. ეს არის წმინდანის უპატრივცემულოება. როგორც ვიცი, 7კილოგრამი ოქრო დაიხარჯა მის მოსაპირკეთებლად. მაქვს წინადადება, მოვხსნათ ოქრო და ამით ქაშუეთის ტაძრის სახურავი მოვაოქროვოთ.

თავისუფლების მოედანზე თავისუფლებისთვის მებრძოლი გმირების ქანდაკება უნდა იდგეს და არა — წმინდა გიორგის უსახური ძეგლი.

საერთოდ კი, მეფე დავით აღმაშენებლის ან ვახტანგ გორგასლის ძეგლის დადგმა არ ნიშნავს მათთვის პატივის მიგებას. მათი საქმის გაგრძელება უფრო დიდი პატივია წმინდანისთვის, ვიდრე მისი სახიერების გამოხატვა.

— მამაო ელიზბარ, გავრცელდა მოსაზრება, რომ ანტონ კათოლიკოსის ხსენების დღე წმინდა სინოდმა მიხილ სააკაშვილის დაბადების დღეს დაამთხვია.

— ნამდვილად არ ყოფილა ასე. ყოველი დღე რომელიმე წმინდანის ხსენების დღეა და ესეც უბრალო დამთხვევაა, მეტი არაფერი.

— დეპუტატი დიმიტრი ლორთქიფანიძე საეკლესიო გვარდიისა და სადროშოების შექმნის ინიციატივით გამოვიდა, რათა ეკლესიამ საკუთარი ლეგიტიმური

უფლებების დაცვა შეძლოს. თქვენ რას ფიქრობთ აღნიშნული იდეის შესახებ?

— დიდ პატივს ვცემ დიმიტრი ლორთქიფანიძეს, პატიოსანი კაცია, მაგრამ ბოდიშს მოვუხადი კადნიერებისთვის და შევუსწორებ: სადროშოების შექმნის დრო არ არის ახლა, ეს იგივე იქნება, რაც ჯაბა იოსელიანის „მხედრონის“ დროს შექმნილი საქმეები. შექმნილია უკვე „წმინდა გიორგის სადროშო“, რომელიც მთელ საქართველოში მოქმედებს.

მაუფა იოგამა, როდესაც ჩვენი ორგანიზაციის შექმნის შესახებ შეიტყო, დაგვლოცა, გვაკურთხა და გვითხრა, რომ წმინდა გიორგის დროშის ქვეშ უნდა გაერთიანდეს ყოველი ქართველი და, თუ სურვილი აქვთ, შემოუერთდნენ. თუ ვინმე ღირსეული გამორჩევა, სიამოვნებით დავუთმობ მედროშეობას. კერძო ორგანიზაცია კი არ გვაქვს, რომელშიც არავის ვუშვებთ. ჩვენი სადროშოს წესდების მუხლები მთლიანად ეყრდნობა მისი უწმინდესობის ქადაგებებსა თუ ეპისტოლეებს. არის უკვე ორგანიზაცია და ახლის ძიება აღარ არის საჭირო.

«მინდა ჩვენს ქვეს, აფხაზებს, თვალეზუი ჩავხედო და შენდოზა პიკველზა მე ვთხოვო, როე ოღენსას ეკთმანეთს ვენსროლეთ»

— მამაო ელიზბარ, რა მიზნით სტუმრობთ საქართველოს რეგიონებს და ვისთან მართავთ შეხვედრებს?

— საკუთარ თანამოზარეებთან ერთად, მთელი საქართველოს შემოვლას ვაპირებ. ჩემთან ერთად არიან „ნმინდა გიორგის სადროშოს“ ნევრები და მისი თავმჯდომარე გიორგი სუბელიანი. აღსანიშნავია, რომ ჩვენ ვხვდებით როგორც ქართველ, ისე არაქართველ მოსახლეობას, რომლებიც კეთილგანწყობილნი არიან ჩვენ მიმართ. ჩვენი სადროშოს კარი ყველასთვის ღიაა, მთავარია, მართლმადიდებელი იყოს.

ჩვენი ვიზიტის მიზანია, ერთი დროშის ქვეშ რაც შეიძლება მეტი თანამოზარე, მეტი გულანთებული პატრიოტი შეეკრიბოთ, ვინაიდან ნმინდა გიორგის დროშის ქვეშ უნდა გავერთიანდეთ და მართლმადიდებლობისა და ქვეყნის მტრებს ერთად ვებრძოლოთ. ჩვენ გვინდა, საქართველოში ქართული საქმე კეთდებოდეს და მართლმადიდებლური ეკლესიის დისკრედიტაცია შეწყდეს. უნდა აღვნიშნო, რომ ეს აქცია სწორედაც რომ პატრიარქის მხარდასაჭერად იმართება, ვინაიდან ჩვენ ყოველთვის მისი უნმინდესობის მხარდამხარ ვიბრძობებთ. ეკლესიის ერთიანობა იყო, არის და იქნება ჩვენი დევიზი.

ორი მიზნით ვავროვებთ ხელმონერებს: გვსურს ნმინ-

და გიორგის ვითომდა ძეგლის დემონტაჟი და საქართველოს პარლამენტის მიერ რელიგიური კონფესიების შესახებ მიღებულ კანონპროექტში ცვლილებების განხორციელება.

შიშის ფაქტორი, რა თქმა უნდა, მოსახლეობაში არსებობს, მაგრამ ხალხი მაინც მოდის ჩვენთან და გვიერთდება. ჩვენ ხომ ამ შემთხვევაში არანაირი პოლიტიკური მოტივი არ გვამოძრავებს. ყველა კარგად ხვდება, რომ მართლმადიდებლობას დღეს დაცვა სჭირდება. ხალხს სურს, რომ საქართველოში ქართული საქმე ქართული ხელით კეთდებოდეს და არა სოროსისა და მისი „ხელის ბიჭების“ მეშვეობით იმართებოდეს პროცესები. ვხვდებით სასულიერო პირებსაც, რომლებიც მხარს გვიჭერენ, თუმცა შეიძლება აშკარად ვერ გამოხატავენ ჩვენს მხარდაჭერას. 30 აგვისტოს, მთელი საქართველოს მასშტაბით, ყველა მართლმადიდებელს მოვუწოდებთ, მოვიდნენ ჩვენს აქციაზე და ერთად გადავწყვიტოთ ყველაფერი. ჩვენ რა, ამ ქვეყნის მოქალაქეები არ ვართ? თუ, რადგან მართლმადიდებლები ვართ, უნდა დავისაჯოთ? თუ სხვის უფლებას იცავს ხელისუფლება, ჩვენიც დაიცვას, არავის არ უნდა მივცეთ ჩვენი დაჩაგვრის უფლება.

— თუმცა წმინდა სინოდმა იმსჯელა და საპატრიარქომ ხელისუფლებასთან გარკვეულ შეთანხმებას მიაღწია. რას შეცვლის თქვენ მიერ შეგროვებული ხელმოწერები?

— ჩვენ ხომ ამ კანონის გაუქმებას არ ვითხოვთ? ჩვენ ვაპირებთ 30 000 ხელმოწერის შეგროვებას, რათა აღნიშნული საკითხი პარლამენტმა განსახილველად მიიღოს და კანონმდებლობაში შესაბამისი ცვლილებები შეიტანოს. რას იზამენ, არ ვიცი, მაგრამ ჩვენ კიდევ ერთხელ გვინდა პარლამენტს ჭეშმარიტად ქართული საქმის გაკეთების საშუალება მივცეთ.

— 2008 წლის აგვისტოს ომიდან სამი წელი გავიდა.

ამ ომმა საქართველოს დაკარგული ტერიტორიები და მსხვერპლი მოუტანა. ამაზე საზოგადოებაში დღეს ბევრს მსჯელობენ. შეიძლება და თუ არა ომის თავიდან აცილება?

— ომის თავიდან აცილება ყოველთვის შეიძლება და მითუმეტეს ამ კონფლიქტის.

ომიდან სამი წელი გავიდა და მინდა თქვენი გაზეთის მეშვეობით, ომში დაღუპულ გმირთა ოჯახებს სამძიმარი გამოვუცხადო. ჩვენი მიზანია, როცა თავისუფლების მოედანზე, ამ, ვითომდა წმინდა გიორგის ძეგლს აიღებენ, იმ ადგილზე ომში დაღუპული გმირების ქანდაკება აღიმართოს.

— საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი რუსეთის პატრიარქ კირილს შეხვდა, როგორ ფიქრობთ, რა პოზიტიურ შედეგს შეიძლება ველოდოთ?

— ეს იყო ეპოქალური მნიშვნელობის შეხვედრა. მართალია, არც აქამდე ეპარებოდა ვინმეს ეჭვი მისი უნმინდესობის, ჩვენი პატრიარქის სიბრძნეში, მაგრამ ეს კიდევ ერთხელ დადასტურდა.

რუსეთის პატრიარქმა უთხრა ილია მიორეს, რომ მას თავისუფლად შეუძლია ესტუმროს თავის ეპარქიას და იძვე დაამატა, გადნიერი ვიძნეზი, თუ მეც თან გაახლეზითო. ეს უკვე დიდი წარმატებაა ჩვენი ძვეზნისთვის. ამხელა სახელმწიფოს პატრიარქი, საერო ხელისუფალთა

სულელური განცხადებების მიუხედავად, მზადაა, ჩვენს კათოლიკოს-პატრიარქს სტუმრად ეახლოს აფხაზეთის ეპარქიაში მოგზაუროვის დროს.

მე ბედნიერი ვიქნები, თუ ეს მოხდება. დიდი სურვილი მაქვს, „წმინდა გიორგის სადროშოსთან“ ერთად მოვილოცო აფხაზეთი. აფხაზეთის ომის დროს, მე არ ვიყავი სასულიერო პირი და თავად გახლდით ომის მონაწილე, ამიტომ ჩემი ძმების, აფხაზეთის, მიმართ სირცხვილის გრძნობაც კი მაქვს და პატრიარქის ვიზიტი ამ სირცხვილთან მიახლოების საშუალებას მაძლევს. მინდა ჩვენს ძმებს, აფხაზებს, თვალეებში ჩავხედო და შენდობა პირველმა მე ვთხოვო, რომ ოდესღაც ერთმანეთს ვესროლოეთ.

— სომხური სათვისტომოს დამფუძნებელი არნოლდ სტეფანიანი არმენოფობიურ განცხადებებში გადანაშაულებდათ და თქვენ წინააღმდეგ საჩივრის შეტანას აპირებდა. თქვენი დაპირისპირება პრესის ფურცლებიდან გრძელდება...

— ეგ ერთი საცოდავი კაცია, პრესაში გამოქვეყნდა ინფორმაცია, რომ ის სპეცსამსახურების მიერ „დავერბოვკებული“ ყოფილა. ჩვენც გქონდა ეს ინფორმაცია, მაგრამ სახალხოდ აქამდე არ ვამბობდით და არ გაჩერდა. ყველანაირი ფობიითაა დაავადებული და ახლა სასულიერო პირებსაც უჩივის, მაგრამ მე სტეფანიანის ნათქვამმა ერთმა ფრაზამ გამაოცა. „ჩვენ საპატრიარქოში უკვე პარტნიორი გვყავსო,“ — ახლახან განაცხადა. რას ნიშნავს ეს სიტყვები? წარმოგიდგენიათ, სასულიერო პირებს უჩივის რომელიღაცა არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელი და თან აცხადებს, რომ დასაყრდენი თურმე საპატრიარქოში აქვს.

თავი მეცხრე
თბილისის ჯვართაშუალების
ტაძრის წინამძღვარი,
დეკანოზი
თეოდორე (გიგნაძე)

ჩვენი საზოგადოება სიძვისა და გაყვნილების მდგომარეობაშია!

— მამაო თეოდორე, კითხვა, რომელსაც ახლა დაგისვამთ, ორიგინალური ნამდვილად არაა თავისი „მარადიული“ აქტუალურობის გამო. ნაცნობმა ქალებმა მთხოვეს, მასზე პასუხი, მაინც და მაინც, თქვენ გასცეთ.

— ყურადღებით გისმენთ.

— რატომ არ შეიძლება ქალისთვის ეკლესიაში ყოფნა თავსაბურავის გარეშე და რატომ უკრძალავენ ქალს შარვლით ტაძარში შესვლას?

— როდესაც ქრისტიანობა გვასწავლის, თუ როგორ ვისწრაფოთ ცოცხალი ღმერთისაკენ, გვასწავლის, მიგვანიშნებს, გვმოძღვრავს, გვახსენებს, რომ ჩვენი ცხოვრების მიზანი მარადიული სიცოცხლეა, რომ ღმერთი ჩვენთან ადამიანად მოვიდა, ჩვენ გვერდზე ჩვენთვისვე იცხოვრა, რითაც ადამიანური ბუნება წმინდა სამების ნიაღში — მარადისობაში შეიყვანა, ამ დროს ზოგიერთებს აწუხებს რაღაც სისულელეები და იბრძვიან, რომ როგორმე პატარაში, მცირედში მაინც გამოიჩინონ ურჩობა! მათ ავინწყდებათ უფლის სიტყვები: მცირედსა შინა ერთგული იყავი და დიდსა ზედა დაგადგენო.

ადამიანებო, თუ მცირედში ურჩნი ხართ, „დიდსა ზედა“ როგორღა დაგაყენებენ?!

— მამაო, რით ახსნით ხალხის მიერ ამ მეორეხარისხოვანი საკითხებით დაინტერესებას?

— ადამიანს დაცემული ბუნება აქვს, რაც ნიშნავს, რომ მასში პირუტყვული და დემონური სანყისი ჭარბობს: დემონური — სულში, ხოლო პირუტყვული —

ხორცში. ამის წინააღმდეგ ბრძოლაა საჭირო, რადგან ამ დაცემულობამ არ იმარჯვოს ჩვენს პიროვნულ არჩევანზე; რომელიც ასე ჟღერს: „ღმერთო, მე შენთან მინდა“, და არა ძვირფასი დროს ხარჯვა ამ გაუთავებელ: „რატომ შეიძლება ეს მამაკაცისათვის და არ შეიძლება ქალისათვის...“

მეტად ცუდ, მიიმა დროს ვცხოვრობთ. დღეს ევროკავშირში, ვითომდა მამაკაცის და დედაკაცის თანასწორობის ეგიდით, ქალზე სერიოზულად ცდილობენ, მოახდინონ სქესის ნივთიერება. მაგალითად, არსებობს სპეციალური პანსიონატები, ლიცეუმები, სკოლები, სადაც გავშვებს ფსიქიკას უმახინჯებენ. გიჟებს სათამაშოდ აქლავენ თოჯინებს, ასწავლიან ქალურ სინანულს, ხოლო გოგონებს „ამარაბებენ“ გიჟის სათამაშოებით, მოკრივის ხელთათმანებით და ჩხუბსაც ასწავლიან! თუმცა რაზეა ლაპარაკი, როცა ამ უკუღმართობის სულისჩამდგმელი — ეს გონებაგომული ხალხი — თვით ბიბლიის რევიზიასაც ახდენენ!

— როგორ, მამაო?!

— ბიბლიის ბეჭდვის დროს, სქესის აღმნიშვნელ ყველა სიტყვას იღებენ! ხედავთ, რა საშინელება ხდება, აქ კი „თავსაფრის“ პროლეგით „იტანჯებიან“...

— და, მაინც, მამაო, რა სიმბოლოა ამ თავსაფარში?

— ცნობილია, ყოვლად წმიდა სამება — ღმერთი არც კაცია და არც ქალი. აი, გეკითხებით — სამების მერე, იერარქიულად, ვინ დგას?

— ყოვლად წმინდა ღვთისმშობელი მარიამი!

— ანუ ქალი და არა კაცი! კიდევ გეკითხებით: გინახავთ რომელიმე ხატზე ღვთისმშობელი თავსაბურავის გარეშე? ასეთი ხატი არ არსებობს! მერე, ის თქვენი ნაცნობი ქალბატონები, თავს მართლმადიდებლებად რომ თვლიან, პატივი არ უნდა სცენ ღვთისმშობელს?!

არ უნდა ისწრაფოდნენ, რომ მას დაემსგავსონ?! შემდეგ, ღმერთი დედამინაზე მოგვევლინა მამაკაცად — იესო ქრისტედ, ხომ ასეა? ამიტომ, **ლოცვის დროს, საზს ვუსვამ, ლოცვის დროს, ქალს თავსაზარი რომ აზარია, ამით აღიარებს, რომ გვერდზე მდგომი მამაკაცი მისთვის ქრისტეს სატია!**

— მამაო, კაცს თავზე არაფერი რომ არ აფარია, ეს რას ნიშნავს?

— ნიშნავს იმას, რომ კაცი უშუალოდ დგას ღვთის წინაშე და ამით ადასტურებს, რომ ის პასუხისმგებელია ქრისტეს წინაშე. ეს პასუხისმგებლობა კი, მეტად მძიმეა.

— მამაო, თანამედროვე ქალბატონებს არ მოსწონთ სიტყვები: ცოლს ეშინოდეს ქმრისო. ეს, მათი აზრით, ქალის დისკრიმინაციაა.

— მაგ შემთხვევაში, სიტყვა „შიში“ არ იგულისხმება შიში კაცის ფიზიკური ძალის წინაშე, ან სოციალური ჩაგვრის შიში, არამედ სხვა შიში — შიში იმისა, რომ მეუღლის ღირსება, როგორც ქრისტეს ხატისა, არ იქნას შეურაცხყოფილი...

— ეს შიში ქმრისადმი იგივეა, რაც შიში ხატისადმი?

— დიახ. აქ შიში — კრძალვის სინონიმია. ჩვენ ხატს ხომ კრძალვით ვექცევით? მართალია, ის ფიცარი და საღებავია, მაგრამ მისდამი უდიერად მოპყრობა ნიშნავს მასზე გამოსახული პირველსახის შეურაცხყოფას.

— მამაო, რა არის საფუძველი ცოლის კრძალვისა ქმრისადმი?

— უპირველეს ყოვლისა, ქმრის თავგანწირული სიყვარული ცოლისადმი! პავლე მოციქული ამბობს: ისე უყვარდეს ქმარს თავისი ცოლი, როგორც ქრისტემ ეკლესია შეიყვარაო! ანუ გვეუბნება თავგანწირულ სიყვარულზე. სხვა ადგილას წმინდა მოციქული ბრძანებს: დამორჩილონ ერთმანეთსო. ასევე, გვმოძღვრავს: ცოლო, არ გეკუთვნის შენი ხორცი შენ, არამედ — ქმარს და იქ-

ვე აგრძელებს: ქმარო, არ გეკუთვნის შენი ხორცი შენ, არამედ — ცოლს; და კიდევ: ღვთის წინაშე არ არის მამაკაცება და დედაკაცება. აი, ესაა თანაბრობის უმაღლესი საფეხური!

მაგრამ თანაბრობაში არის ქალსა და კაცს შორის განსხვავებულობა, რომელიც ცხოვრებას, კაცობრიობას ალამაზებს. თუ რამე მშვენიერებაა შექმნილი, მათი უდიდესი უმრავლესობა მამაკაცისა და დედაკაცის ურთიერთობიდანაა ამოზრდილი, რომელიც მართლაც უპირველესია სხვა მშვენიერებისა და სიყვარულისა!

— მამაო, რაში ვლინდება ეს განსხვავებულობა?

— ვლინდება ქცევაშიც, თვისებებშიც და ბუნებაშიც. ქალი ნაზია, მამაკაცი — ფიზიკურად ძლიერი. ქალს უხდება კდემამოსილება, მორჩილება; კაცს — რაინდობა, ასევე, უხდება, რომ ქალს მფარველობდეს და მისი დასაყრდენი კლდე იყოს. ქალს უხდება, რომ კაცს მიენდოს და მისი მფარველობა აღიაროს. ეს ნამდვილად ალამაზებს ქალს!

— მოვისმინე, მამაო, ერთი ფემინისტი დედაკაცის ჩივილი: რატომ შეიძლება ქმარმა უღალატოს ცოლს, ხოლო ცოლმა არაო. რით ანუგეშებთ მას?

— ღვთის წინაშე ღალატი თანაბრად მძიმეა! როცა უფალმა მოგვცა მცნება „არ იმრუშო“, მას არ უთქვამს — კაცმა იმრუშოსო, ხოლო ქალმა — არა. სხვათა შორის, ძველ აღთქმაში მრუშობა სასტიკად ისჯებოდა. თუ მამაკაცსა და დედაკაცს წაასწრებდნენ ამ სამარცხინო დანაშაულზე, ორივეს ქვებით ქოლავდნენ. ეს იყო კანონი! ასე რომ, კაცის ღალატიც სიმახინჯეა! მაგრამ ამ სიმახინჯის გამოსწორება უნდა ხდებოდეს ლოცვით, ვედრებით, რომ გონებადაბნელებული კაცი გონს მოეგოს, გახდეს პატიოსანი, ოჯახის ერთგული და არა სკანდალებით, ჭურჭლის მსხვრევით და, არავითარ შემთხვევაში იმით, რომ ქალი თავად გახდეს მოღალატე, როგორც კაცი!

— მაგრამ, მამაო, ფსიქოლოგიურად, და არა მხოლოდ ჩვენს სინამდვილეში, არამედ ყველა კულტურაში, ქალის ღალატი შეუდარებლად მძიმედ აღიქმება და აღიქმება. რატომ?

— მართლაც ასეა და ამ დამოკიდებულებას ვერსად გავექცევით. ეს ქალის ფიზიოლოგიიდან გამომდინარეობს. მისი ფიზიოლოგიური თავისებურება განაპირობებს იმას, რომ ქალი უფრო ბინძურდება... **არადა, ქალი დედა უნდა იყოს, ანუ ის წმინდა ჭურჭელი, საიდანაც ახალი ადამიანი იბადება! მხოლოდ ამიტომ ქალის ღალატი უფრო ამაზრზინი ხდება, თუმცა ღვთის წინაშე ორივენი თანაბრად დამნაშავეები არიან...** აქვე მინდა დავამატო, ქართველი ქალი (და ამაში, ვინც ისტორია მეტ-ნაკლებად იცის, დამეთანხმება) საოცრად კდემამოსილი იყო. მისი შესამოსელიც ამას უსიტყვოდ ადასტურებს. მამაკაცისთვისაც კდემამოსილება ბუნებრივია!

— მამაო, რამდენად ბუნებრივია ახლა გაბატონებული მცნებები: „მამამარჩენალი ქალი“, „მშოვნელი ქალი“ და ასე შემდეგ?

— მე კერძო დასახლებაში ვცხოვრობ და არა ერთხელ მინახავს გაზაფხულზე ან შემოდგომაზე, როცა ეზოებში სამუშაოებია, დილიდან საღამომდე როგორ შრომობენ ქალები, კაცები კი ნიავეებიან „ბირჟაზე“, თანაც — შორტებში, ფეხიფეხგადადებულნი... დაიმაღე, კაცო, სირცხვილისაგან! ზიხარ უსაქმურად, შენი ცოლი კი წელებზე ფეხს იდგამს. ეს, ხომ შენი ღირსების შემლახველია!

— გამოდის, მამაო, კაცების ბრალია?

— ეს თავისთავად ცხადია! მაგრამ, თუ ქალი მსხვერპლია — შეგეცოდება და თანაუგრძნობ, ხოლო, თუ ქალმა ეს როლი გაითავისა, მოეწონა და კაცს არ უთმობს, მაშინ ქალიც დამნაშავე ხდება!

— მამაო, ჩვენში დიდ რეკლამას უწევენ ე. წ. წარმა-

ტებულ ქალბატონებს, რომლებიც ჩაფლულნი არიან საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ოჯახი კი, როგორც ჩანს, მიტოვებული ჰყავთ.

— ქალი საფუძველთა საფუძველია ოჯახისა და მომავალი თაობის აღზრდისა! გარეთ მოღვაწე ქალის ბავშვი ან მარტოა, ან, უკეთეს შემთხვევაში, ძიძასთანაა. ასეთი ბავშვი არაჯანსაღ მდგომარეობაშია და, აქედან, არასრულყოფილი იზრდება. **დედის სიტუბოს მოკლებული ბავშვი სიყვარულს ძნელად სწავლობს. შეამდგომი მას ძალზე უჭირს სხვა ადამიანის მიმართ სიყვარულის გამოსატყავე; და თუ მასობრივად ასეთი ხალხი წამოვა, რომლებსაც სიყვარულის გამომჟღავნების, აღქმის, განცდის უნარი არ ექნებათ, მერა ამ ადამიანთა მართვა ძალიან ადვილი ხდება. მათში უზნეობის ჩანერგვაც არ გაჭირდება. საბოლოო ჯამში, ასეთი ადამიანებისაგან და ერაზისაგან ადვილია შექმნა კონგლომერატი, რომელსაც თავის გემოზე, ჭკუაზე ერთი ადამიანი მართავს. უეჭველად, ამის უკან ბოროტი სული დგას, რომელიც ღვთის ხატებით დასახლებულ ამ მასას, თაყვანს აცემინებს ერთ ადამიანს, რომელშიც იქნება სატანის სრული ძალაუფლება. ეს არის ეშმაკის ბრძოლა ღმერთის წინააღმდეგ! ის ადამიანი კი, რომელიც, მეტ-ნაკლებად, აი, ამ ფერხულშია ჩაბმული — პატარა ანტიქრისტი, რომელიც ღმერთს ზურგს აქცევს და დედამიწაზე ეშმაკის საქმეს აკეთებს! საინტერესოა, გარდაცვალების შემდეგ, ღვთის წინაშე თავს რით გაიმართლებს?!**

— **როგორ თუ რით, მამაო? ნებისმიერ სახელმწიფო მოხელეს რომ შეეკითხო, რატომაა იგი ხაზინის ქურდი, რატომ აჩანაგებს ქვეყანას, რატომაა სამშობლოს მოღალატე და ა.შ., გიპასუხებს, რომ ამ სისაძაგლეებს სწადის არა პირადი კეთილდღეობისათვის, არა-**

მედ მხოლოდ და მხოლოდ თავისი შვილების ნათელი, უზრუნველი ცხოვრებისათვის მომავალში.

— ეს გამართლება კი არა, პირიქით, ჩადენილი დანაშაულის დამამძიმებელი ფაქტორია. ასეთი „მოაზროვნე“ შვილებს მომავლის გარეშე ტოვებს! ამ ხალხს უნდა ახსოვდეს, რომ მათ შვილებს თავად ღმერთი მოუვლის და მფარველობასაც გაუწევს, საკუთარი სულის გადარჩენაზე იფიქრონ!

— დაბოლოს, მამაო! თქვენ განმარტეთ თავსაფრის მნიშვნელობა, მაგრამ, რატომ ეკრძალებათ ქალებს ეკლესიაში შარვალში გამოწყობილებს შესვლა, არ გითქვამთ.

— უფალი ბრძანებს: ნყეული იყოს დედაკაცი, რომელიც მამაკაცის სამოსით შეიმოსება და ნყეული იყოს მამაკაცი, რომელიც დედაკაცის სამოსით შეიმოსებაო. ვისი ტანსაცმელიც გაცვია, იმ სქესის თვისებებით, ასე ვთქვათ, იმუხტები. ქალს, რომელსაც, ძირითადად, შარვალი აცვია, კარგავს დამამშვენებელ სინაზეს და თანდათანობით უხეშდება; ანუ ის არა მარტო არასრულფასოვანი ქალი ხდება, არამედ მამაკაცის კარიკატურადაც იქცევა! მაგრამ დღეს შარვალს ვინლა ჩივის, ქალები კოლგოტშემოტმასნული დაიარებიან ქალაქში! მეძავური უნიფორმა მოირგეს! ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მათში მეძავური სული შევიდა; ეს სული მათზე ბატონობს!

ქალმა, რომელიც გამომწვევად იცმევს, შესაძლოა, სოციალში თავისი მდგომარეობის გამო, ვერ გააბედოს, ფიზიკურად აღასრულოს სქესობრივი აქტი, მაგრამ შინაბანად მას აქვს მზაობა მეძავობისკენ და, თუ ამ დედაკაცს შესაბამისი პირობები შეექმნება, ის ამას აღასრულებს! დღეს, სამწუხაროდ, ჩვენი საზოგადოება სიძვისა და გარყვნილების მდგომარეობაშია!..

მე ყველას ვუსურვებ, რომ ცხოვრების მიზანი და საზრისი გაეცნობიერებინოს და ყოველთვის ახსოვდეს, რომ ჩვენი მოქალაქეობა ზეცაშია და აქ მხოლოდ დროებით ვართ. ადამიანს, რომელსაც ეს ახსოვს და შესაბამისად ცხოვრობს, სინდისი არ მისცემს საშუალებას, რომ გაშიშვლდეს და სხვის მაცდუნებლად იქცეს. შერცხვება!

სირცხვილის ბრძნობა დაიკარგა. სირცხვილის ბრძნობა, რომელიც ღვთისაგანაა ჩადებული — ითრგუნება. დღეს ეს რეალობაა!

— და ბოლოს. მამაო, 5 ივლისს პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომლის ძალით სხვადასხვა კონფესიები იურიდიული სტატუსით გაათანაბრეს მართლმადიდებელ ეკლესიასთან. მართალია, დღევანდელი საუბრის თემა სხვაა...

— ყველაფერი ერთმანეთზე გადაბმულია და ეს საკითხიც თავსდება ჩვენს საუბარში. **მე მინდა პარლამენტის იმ მოღვაწეებს შევეპიეთხო, რომლებიც თავს დებენ მართლმადიდებლობაზე: ბატონებო და ძალბატონებო, რამდენად ზნეობრივია, როცა თქვენთვის სულიერი მამის — პატრიარქის თხოვნას: „ამ საკითხში არ ავჩქარდეთ, ყველაფერი გავიაზროთ, გამოვიკვლიოთ“, არაფრად აგდებთ... იცით თუ არა, ეკლესიის დაუპიეთხავად, ეკლესიისთვის სასარგებლო კანონის მიღებაც კი დიდი უზნეობაა! აი, ესაა ჩემი პასუხი.**

თაზი მათე

**თბილისის ივერიის
ღვთისმშობლის ტაძრის
მღვდელმსახური,
სქიმარქიმანდრიტი
მამა გრიგოლი (ახაშიძე)**

მადლობას ვუხდი ამ მთავრობას და პირადად მიუხ სააკაუპილს, რომ ყველას სხვა ასე აშკარად გვაჩვენა, სინოდოზს და ეკოზს

— მამაო გრიგოლ, უპირველესად, მადლობა მინდა გადაგიხადოთ იმისათვის, რომ ჩვენთან საუბრის სურვილი გამოთქვით. საზოგადოებას კარგად ახსოვს თქვენი ხმაურიანი განცხადებები სახელმწიფოს არასწორ პოლიტიკაზე, ქართულ ეკლესიაში არსებულ უამრავ პრობლემაზე, სასულიერო პირებს, მათ შორის დიდ იერარქებსაც ხმამაღლა ამხელდით „უზნეო“ საქციელში, მეტიც, მათი შეუფერებელი საქციელის „დამადასტურებელი დოკუმენტებიც“ კი გამოფინეთ ერთ-ერთ გაზეთში. რადგან ჩემთან საუბარი მოისურვეთ, ესე იგი სათქმელი დაგიგროვდათ...

— დღეს სახელმწიფოს საქმეს არ გავარჩევ. არ გააკვირვოთ ჩემმა ნათქვამმა, იმიტომ, რომ სახელმწიფოს ქმედებებმა გაამჟღავნა, სინამდვილეში ვინ რას წარმოადგენდა, გვაჩვენა რეალური სახე ადამიანებისა ერშიც და ბერშიც.

ჩვენი წინაპრებისთვის რომ გეთქვა, საქართველოში ჩაშვების ინსტიტუტი ოდესმე ამოქმედდებაო, ალბათ, მხოლოდ ამის თქმისთვის გაგრიყავდნენ და შეგაჩვენებდნენ. ჩამშვებები ყოველთვის იყვნენ. ჯერ კიდევ შოთა რუსთაველმა XII საუკუნეში ბრძანა: „კოკასა შიგან რაცა დგას, იგივე წარმოდინდებისო“. და დაუდგათ ხანა და აჩვენეს თავიანთი ბუნება. ქართველი რომ ქარ-

თველს ჩაუშვებდა, ჩვენში ისეთ კაცს კაცად არ მიიჩნევდნენ. ჩვენ ქრისტიანები ვართ, ქრისტიანობა კი, პირველ რიგში, იმას ნიშნავს, რომ არა მხოლოდ მოყვასი, მტერიც კი სასიკეთოდ შემოაბრუნო, კი არ უნდა დანყველო და შეაჩვენო... კიდევ ერთხელ მადლობას ვუხდის ამ მთავრობას და პირადად მიშა სააკაშვილს, რომ ყველას სახე ასე ამკარად გვაჩვენა, სინოდშიც და ერშიც.. დიახაც, მადლობა მიშას! ამ ქვეყანაზე ყველაფერი უფლის დაშვებით ხდება. სახარებაშიც წერია, რომ უფლის ნების გარეშე, თმის ღერიც არ ჩამოუვარდება ადამიანს თავიდან. არავინ იფიქროს ის, რომ რომელიმე მთავრობა, საერო თუ სასულიერო ხელისუფლება ღვთის დაშვების გარეშე მოეცლინება ქვეყანას.

...უამრავი პრობლემა, უკეთურებაა ერშიც და ბერშიც, რომელსაც დანახვა სჭირდება.... დღეს ყველამ ხმამაღლა უნდა თქვას თავისი სათქმელი, განსაკუთრებით სასულიერო პირებმა და დიდმა იერარქებმა, თორემ ისტორია მათ ამ დუმილს არ აპატიებს! ხოლო თუ სიმართლის გულისთვის კაცს და განსაკუთრებით სასულიერო პირს დაგჩაგრავენ და გდევნიან, ეს კიდევ უნდა გიხაროდეს, თუ მართლა მორწმუნე ხარ, მორწმუნედ თუ მიიჩნევ თავს, სიმართლისთვის რომც მოგკლან, უნდა გიხაროდეს — ცხონდები ამის გამო. აბა, რისი უნდა გეშინოდეს?

...ანდა იქნებ მიპასუხოს ვინმემ, რაში სჭირდება ჩვენს სახელმწიფოს ჯარი? რაც ახლა თავდაცვის სამინისტროში იხარჯება, იმ თანხების ნახევარი რომ მოახმარო ამ გაუბედურებულ ხალხს, ძვეყანაში შიმშილით მაინც არავინ მოკვდება. რად უნდა საქართველოს ჯარი? ეს არის ტყუილი ხარჯი! ვის უნდა ეომოს და ვის უნდა მოუბოს? მერა კიდეც, ვის მოუბავს ომს — რუსეთს, თურქეთს, სომხეთს თუ აზერბაიჯანს? მიპასუხეთ...

— მამაო, იმ გახმაურებულ კანონპროექტზე მინდა გკითხოთ. მიიჩნევთ, რომ ეს კანონპროექტიც უფლის დაშვებით მოხდა? ყველას გვახსოვს, საპატრიარქოს და უშუალოდ, პატრიარქის ძალიან ხმამაღალი განცხადებები იმ საშიშროებებთან დაკავშირებით, რასაც ეს კანონპროექტი შეიცავდა, იყო ძალიან დიდი გამოსვლები, მრევლის მსვლელობები ქაშუეთის ტაძრიდან სამების საპატრიარქო ტაძრამდე... თუმცა სინოდის გახმაურებული სხდომის შემდეგ ტონიც შეიცვალა და დამოკიდებულებაც. თქვენ ხომ ამბობთ, რომ არასოდეს გაუბრუნებართ სიმართლეს, რის გამოც ბევრჯერ გითქვამთ, რომ ხან სალოსს გინოდებდნენ, ხან უზნეოს, ხან კიდევ გიყს... ჰოდა, ამ მოვლენის თქვენეული ახსნა მაინტერესებს. რა შეიცვალა სინოდზე და სინოდის შემდეგ? რა არის რეალობა და რა არის ტყუილი? სინამდვილეში რა მოხდა და რას გვანვდიან?

— სინოდის სხდომას სანამ მოიწვევდნენ, ეს უკვე გარკვეული იყო და ეს შეთანხმება მთავრობასა და საპატრიარქოს შორის უკვე არსებობდა. არაა გამორიცხული, პრეზიდენტად რომ დანიშნეს ჩვენი მიხეილი, ეს მაშინდელი პროექტიც კი იყოს და ამაზე თანხმობაც ჰქონდა მიცემული საპატრიარქოს. საპატრიარქოს უკვე გაანალიზებული ჰქონდა, თუ რა ხდება. მე მაპატიოს ყველა იმ სასულიერო პირმა და მოღვაწე მღვდელმთავარმა, ვის მიმართაც ეს არაა სათქმელი, მაგრამ, რასაც ჰქვია სინოდი, ქვეყანას არ ყავს!

იცით, რას ნიშნავს „წმინდა სინოდი“? რას ნიშნავს სიტყვა „წმინდა“? როგორ შეიძლება წმინდანად მიიჩნიო მევახშე, ბარიგა, ნარკომანი, მამათმავალი, მრუში (თუმცა მრუში თუა და „დედათმავალი“, უნდა გვიხაროდეს, კიდევ კარგი, კაცი მაინც ყოფილა), ეს ქვეყნისა და ერის დაცინვა, სასაცილოდ აგდებაა.. **საქართველოს ნახევარზე მეტი ტერიტორია აღარ გვაქვს, ისტორიული საქართველოს სამოცდა-**

ათი პროცენტზე მეტი დაკარგულია. ისტორიიდან ცნობილია, რომ, როცა საქართველო ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე და ოვსეთიდან არაბანამდე იყო აღმასრულებლის დროს, მაშინ არ გვყოლია ამდენი მღვდელმთავარი. ყველა რაიონს რად უნდა ეპისკოპოსი? რა ვიცი, იქნებ მე ვცდები... და ნება, მართლა ვცდებოდე!

ქართველი აღარაა საქართველოში და რას მწყემსავენ, საინტერესოა. ერთი პერიოდი, საპატრიარქოს უნდოდა სალორეების აშენება და, ალბათ, იმათ მომწყესავენ. მთელი საქართველო გაქცეულია საზღვარგარეთ. მე დავდივარ საზღვარგარეთ, რომ ნახოთ, იქ რა დღეში არიან ლუკმაპურის საშოვნელად გაქცეული ქართველები, ცხარე ცრემლით იტირებთ.

— მამაო, განა ეს ეპისკოპოსები პატრიარქის ნაკურთხი არ არიან? ეს ნაკლოვანებები რომ არსებულებო ამ მღვდელმსახურებში, განა პატრიარქი ვერ დაინახავდა, სანამ ეპისკოპოსებად აკურთხებდა? ვილაცის იძულებით ამას არ გააკეთებდა...

— მინდა იცოდეს ყველამ, რომ პატრიარქს ვერავინ ვერაფერს აიძულებს, პატრიარქი მაცხოვრის ბზას მიჰყვება. მაცხოვარი ბრძანებს: „მე ვარ ნაკლოვანთა აღმავსებელი და უძლურთა მკურნალი“. პატრიარქს უნდა, რომ ყველა განიკურნოს, მეც მათ შორის. მე მას ვცოდები — გიჟიანო, ალბათ, ფიქრობს... მე მას უდიდეს პატივს ვცემ, მაგრამ საქმე, იცით, რაშია? სინოდზე რაც მოხდა, მაინც არ დაიმალევა... თუმცა, საზოგადოების ინტერესის დასაკმაყოფილებლად, ჟურნალისტებმა არ შეიძლება ტყუილი წერონ!

— მამაო, თქვენ წელან აღნიშნეთ, საქართველოს ჯარი არ სჭირდებაო, მაშინ გეკითხებით: როცა ჩვენი ქართველი ჯარისკაცები მიდიან ავღანეთში ან ერაყ-

ში სამშვიდობო მისიის შესასრულებლად, მათ სასულიერო პირი აკურთხებს და ლოცავს. იქნებ აგვიხსნას ვინმემ, რაზე აძლევენ მათ კურთხევას, რის დასაცავად მიდიან ან რისთვის იღუპებიან? განა გვყავს დასალუპი შვილები?

— ქვეყანა სასაბუნებისმეტყველოდ რომაა აბდებული, ვერ ხვდებით? სად აბზანდინან ამ ჯარისკაცებს? ვის დასაცავად? ან რისთვის იხმობებიან? იმერული გამოთქმვა ერთი: „ქალი შინ არ ვარბოდა, სანადიროდ ვარბოდა“. მაგრამ უჭირს ჩვენს ჯარისკაცებს და განსამრჯელოს ფასად თანხმდებიან იმ ქვეყნებში წასვლას, სადაც, მგონი, თვითონაც არ იციან, რას იცავენ, რისთვის მიდიან ან რომელ დემოკრატიას იცავენ? დემოკრატია არც არასოდეს ყოფილა და არც იქნება!

...როცა შენს საკუთარ ქვეყანას, ქრისტეს ეკლესიას უჭირს, სასულიერო პირები უნდა გახდნენ მაგალითი თავდადებისა! წილკნელი ეპისკოპოსი რომ მოკლეს გიორგი სააკაძის დროს, მას ორმოცი ისარი ამოაძრეს სხეულიდან; ან თორნიკე ერისთავი, რომ დასჭირდა ქვეყანას და ქრისტეს, ბერის ანაფორაზე აბჯარი გადაიცვა და ისე იბრძოდა...

— მაშაო, ამბობენ, რომ იმ სინოდის სხდომაზე საერო პირებიც ბრძანდებოდნენ. სოსო თოფურაძეც ბრძანდებოდა საპატრიარქოს შენობაშიო.

— ძალიან მიჭირს ამის დაჯერება და მართლად მგონია, რომ ჭორია. თუკი თუნდაც ერთი ერისკაცი სინოდზე ესწრება, ის სინოდად არ ითვლება. სინოდის სხდომას უნდა ესწრებოდნენ წმინდა მღვდელმთავრები და უნდა გაირჩეს ეკლესიის საქმე ეკლესიურად და არა ერულად. საპატრიარქოს შენობაში უამრავი ადამიანია, უბრალო მუშიდან დაწყებული.

— **მამაო, კუდის მაღალჩინოსანსა და უბრალო მუშას შორის განსხვავება არ არის?**

— რა თქმა უნდა, არის. თუკი სოსო იქ იმყოფებოდა, ალბათ, ტრაპეზზე უნდოდა მღვდელმთავრების დაპატიჟება...

— **მამაო, თქვენ გჯერათ რასაც ახლა ამბობთ?**

— საქმე ისე წავიდა, რომ ყველაფერი უნდა დავიჯეროთ... მღვდელმთავართა სინმინდეც. დღევანდელ დღეს დიდ იერარქს იმას რომ ეტყვი, რა საშინელებები ხდება ეკლესიაში, რას სჩადიან სასულიერო პირები, სიმართლეს რომ ეტყვი, დაუსაბუთებ და ის კი გიპასუხებს — ეს კუნკულ-ბარტყული ძალიან გიხდებაო, იქ უნდა დაამთავრო ყველაფერი, აღარაფერი უნდა თქვა... და ვისზედაც ვამბობ, ის კარგად მიხვდება, რაც ვთქვი.

ჩვენ საქმე ეშმაკთან გვაქვს, ჩვენი უკეთურების, აურაცხელი ცოდვების გამო ეშმაკი დაგვეპატრონა, ამიტომაც არ ენევა ლოცვა ქვეყანას. ასეთ ვითარებაში ეკლესია უნდა გაინმინდოს! ეკლესია არის თავი და თავი, საყრდენი ერისა, სახელმწიფოსი. ეკლესია სარწმუნოების საყრდენია, სარწმუნოება — სულიერებისა და, როცა ეკლესია ქვეყანაში თავის სიმალლეზე დგას, მაშინ ერიც ერს ჰგავს და ბერი — ბერს.

— **მამაო, თქვენ ცნობილი იყავით თქვენი ოპოზიციური განცხადებებით და საკმაოდ მკაცრად აკრიტიკებდით არა მხოლოდ საპატრიარქოს, არამედ ხელისუფლების პოლიტიკასაც. რას გვეტყვით სახელმწიფოს პოლიტიკაზე ეკლესიასთან დაკავშირებით?**

— **კიდევ ერთხელ ვაფიქსირებ, რომ სახელმწიფო დღევანდელ სასულიერო პირებთან აბსოლიტურად მართალია. მე რა უფლება მაქვს, სახელმწიფო ვამხილო, მე ჩემიანი უნდა ვამხილო. მაგრამ რა ნამუსით ვაპრიტიკო ხელისუფლება, როცა ეკლესია თავზე მიწვრება? მე სა-**

სულიერო პირი ვარ და, პირველ რიგში, ეკლესიის ამგებნი მაინტარისებს, მინდა ეკლესია იყოს დალაგებული. მაგრამ სახელმწიფოს თუ დავაბრალე ეკლესიის დანგრევა, ამით საქმეს ეშველება?

— მაგრამ, როცა სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა ეკლესიის ნგრევისკენაა მიმართული, მაშინაც არ უნდა ჩაერიოს ეკლესია, სასულიერო პირები?

— ეკლესიის ნგრევა იმავე წამს შეჩერდება, რა წამსაც ეკლესია გაინმინდება და თავის ადგილზე დადგება ყველაფერი, რად უნდა ამას ბევრი მსჯელობა? სააკაშვილი ბევრ სასულიერო პირთან, თუნდაც სინოდის წევრთან შედარებით უცოდველი კრავია. ის მაინც ვალიართ, რომ დღეს ქუჩაში ხალხი უფრო უსაფრთხოდ გრძნობს თავს. მაგრამ ხალხი ისეა გაუკუღმართებული, ახლა ქუჩაში რომ გააჩერო, ზოგს ათასი აჩუქო, ზოგს კი მილიონი, რომ მივა სახლში, იტყვის, მეტი მეკუთვნოდა და დამაკლოო, ასეთია ადამიანური ბუნება...

როგორ ენდობოდა ხალხი ადრე ოპოზიციას, ხომ გახსოვთ? დღეს კი მისი ნდობა ნულის ტოლია. არადა, ეკლესიაც მაქეთკენ მიდის, ერთს ქადაგებენ და მეორეს აკეთებენ. კიდევ ერთხელ ვიტყვი, რაც დღეს ხდება, თავიდან ბოლომდე ჩვენი, სასულიერო პირების, ბრალია. იმ გარეწარი ქვაბ-ავაზაკების უმრავლესობა, ვინც ეკლესიასაა შეფარებული, თავის მრევლს რას უქადაგებს? თავის თავს დაიდანაშაულებს? იტყვის, რომ თვითონ კარგია და მხოლოდ მთავრობაა დამნაშავე ყველაფერში. თავის თავს წმინდანად გამოიყვანს. ხალხი გამოსულელებული ჰყავთ. ხოლო თუ ვინმემ გაბედა და სიმართლე თქვა, მას ან პროვოკატორად, ან დემაგოგად, ან სულელად მონათლავენ, თუმცა სიმართლე დღეს ყველამ კარგად იცის... მაგრამ არავინ ამბობს.

— **კარგად მახსოვს თქვენი ხმაურიანი გამოსვლები**

და ადამიანურად ცოტა შემეშინდა, მეგონა, რომ დაგსჯიდნენ, მაგრამ ცოტა ხანში მეორე ჯვრით დაგაჯილდოეს..

— მეორე ჯვარი მე მქონდა მეუფე ათანასესგან მონიჭებული. მე აღვნიშნე, რომ პატრიარქი ძალიან მონყალეა და შემინყალა და შემინდო.

— რატომ, მამაო, სიმართლის თქმას განა შენდობა სჭირდება?

— დღეს სიმართლის თქმას უნდა შენდობა, დღეს სიმართლე უფრო ძნელი სათქმელია... შექსპირიც ხომ ამბობს: „რადგან სიმართლე სისულელედ ითვლება ახლა“. ადამიანი ბოლო ჟამს მიხვდება, ბიბლიაში წერია: „ივიშვიშებ ბოლო ჟამს, როცა დაგელევა ხორცი და დაუძლურდება და იტყვი, როგორ მიძულდა ის ცოდვა, მაგრამ მაინც ვიყავი იმ ცოდვაშიო“. სიცოცხლის ბოლოს ადამიანი ხვდება, რომ მას აუცილებლად მოეკითხება პასუხი. რაც უნდა ბოროტი იყოს კაცი, როცა საიქიოდან დაექაჩება ეშმაკი, მერე ვიშვიში აღარავის უშველის, ამოტომ დროზე მოვეგოთ გონს!

— მამაო, ეს ბოლო ხანია, ქართველებს ანტისომხურ პროპაგანდაში გვდებენ ბრალს. მეტიც, ჩვენს სასუ-

ლიერო პირებს პირდაპირ ადანაშაულებენ ამ ერის სიძულვილში. ერთმა სასულიერო პირმა თავის ხმაურთან ინტერვიუში ისიც კი აღნიშნა, რომ ჩვენი უბედურება ისაა, რომ ჩვენს ეკლესიას სომხეთი სჭირს, სომხეთი ეკლესიაშიც შემოიჭრაო (გულისხმობდა სომეხი წარმომავლობის ეპისკოპოსებს). ეთანხმებით ამ აზრს?

— რას ქვია, არ ვიზიარებ? ეს რომ არ გავიზიარო, მაშინ ან ბრმა უნდა ვიყო, ან ყრუ. მე სომეხ ერს შეურაცხყოფას არ ვაყენებ და მასთან ქრისტიანული დამოკიდებულება მაქვს. სომეხი იყო ჩვენი უსაყვარლესი წმინდანი, დედოფალი შუშანიკი, მაგრამ ჩვენ ვართ ქართველები და საქართველო ჩვენი სამშობლოა, ისევე, როგორც სომხების სამშობლოა სომხეთი და ღმერთმა კარგად ამყოფოთ თავიანთ მიწაზე. ჩვენ ჩვენს სამშობლოში დაგვაყენონ, იქით ხომ არაფერს ვედავებით. მაგრამ ეს, არა მგონია, მხოლოდ სომხეთიდან გამონვეული იყოს, ესაა თითოეული გამონოვილი მიზეზი, ძალით „შემოგდებული“, სხვა, უფრო მნიშვნელოვანი საკითხის გადასაფარად, ხალხის ყურადღების სხვა მხარეზე გადასატანად.

თუმცა რთული სათქმელია — ეს საერო ხელისუფლებას უფრო აძლევდა ხელს თუ სასულიეროს... დარწმუნებით არ ვიცი, ამიტომ პირდაპირ ხელს ვერც ერთ მხარეს ვერ დავადებ. კაცი რამეს რომ იტყვი, იმაზე პასუხისმგებელი უნდა იყო... რა ვიცი, ვინ რა ლობიო მოხარშა.

— **მამაო, უწმინდესი გამობრძანდა და ბრძანა, რომ წმინდა სინოდში არანაირი განხეთქილება არაა, რომ ეკლესია არის ერთიანი და, ვინც შეეცდება ეკლესიის გახლეჩას, იგი ამ ცოდვას მონამეობრივი სისხლითაც ვერ ჩამოირეცხავსო. თქვენც გჯერათ, რომ სინოდი ერთიანია თუნდაც სარწმუნოებრივ საკითხებში?**

— მე სინოდის წევრი არ ვარ, სინოდის იმ სხდომაზე არ ვყოფილვარ და ტყუილს და ვილაცის მონაჭორს ხომ

არ გეტყვით? გარედან შეხედულებით, ისეა „შეფუთული“ ეს საკითხი და ისე ჩანს, რომ ერთიანები არიან. აბა, პატრიარქი ტყუილს ხომ არ იტყვის? სად გაგონილა, პატრიარქი ტყუოდეს? მაგრამ აქ ეკლესიის გახლეჩის საშიშროება დგას, როგორც უკრაინაშია. როგორ ფიქრობთ, რუსეთის ეკლესია ერთიანია? ეს გარედან ჩანს ერთიანი; საბერძნეთში თერთმეტი თუ თორმეტი სინოდია, იმავე საფრთხის წინაშე იდგა ჩვენი ეკლესიაც და იმ სინოდზე უწმინდესმა ძალიან ბრძნული გადანყვებილება მიიღო, რადგან იქ ეკლესიის გახლეჩის საფრთხეს პირისპირ შეეჩხება; **პატრიარქი რომ ასე არ მოძვეულიყო, მოხდებოდა ის, რომ ის თეძვენი, თუ რამდენიც იყო მღვდელმთავარი, ცალკე სინოდს შექმნიდა და თავის კათოლიკოსს აირჩევდა. ეს შედიოდა მთავრობის გეგმებშიც. ამ საქციელით, კიდევ გეგმებით, უწმინდესმა დიდი სიბრძნე გამოიჩინა — ამით სახელმწიფოს წაართვა იმის საშუალება, რომ მისთვის მისაღები კათოლიკოსი აერჩია, გაეხლიჩა ეკლესია, დაერღვია ეკლესიის ერთიანობა.**

...პატრიარქი ძალიან ბრძნევი კაცია და ყველა ნაბიჯს გონივრულად დგამს; როგორც აფხაზეთი თავის ეპარქიად გამოაცხადა, ეს ცოტა დაგვიანებულიც იყო, ჩემის აზრით, ეს რომ ათი წლის წინ მაინც გაკეთებულიყო, უკეთესი იქნებოდა, მაგრამ, ალბათ, უწმინდესს არ ეგონა, რომ ყველაფერი ასე მოხდებოდა. იგი ფიქრობდა და ფიქრობს, რომ მისი ლოცვით საქმე გამოსწორდება.

— რუსეთისა და საქართველოს პატრიარქების შეხვედრა დადებითად შეფასდა, რადგან რუსეთის საპატრიარქო აღიარა საქართველოს ეკლესიის იურისდიქცია აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში; რუსეთის პატრიარქმა კირილმა კიდევ უთხრა ჩვენს პატრიარქს, რომ მას აფხაზეთში წაყვებოდა ერთიანი ლიტურგიის ჩასატარებლად.

— რუსეთის საპატრიარქოს, სახელმწიფოს მესვეურთაგან განსხვავებით, არასოდეს უარუყვია, აფხაზეთი და სამაჩაბლო რომ საქართველოს განუყოფელი ნაწილი იყო. არც ერთ პატრიარქს რუსეთისას არ უთქვამს, რომ სამაჩაბლო და აფხაზეთი საქართველო არ არის. ეს მიწები ყოველთვის საქართველოსი იყო, არის და იქნება. ეს იცის რუსეთმაც, მაგრამ ეს პოლიტიკის ნაწილია; **იძით ამერიკა ქაჩავს და აქით — რუსეთი, როგორც დიდი სახელმწიფო, ცდილობს, თავისი ინტერესები დაცვას და თავისი პოზიციები გაიმყაროს. ამაზე ერთი იმარული ნათქვამი მახსენდება: „გბელს გბლოვა დააბრალეს და ტურამ ქვეყანა დააქციაო“. ამ შემთხვევაში გბელია ამერიკა...**

...ეს იმხელა დიდი პოლიტიკაა და დიდი საიდუმლოება, ამას ჩვენ რას ჩავნდებთ.

— **ამ ორი ქვეყნის პატრიარქების შეხვედრა იყო დიდი წინგადადგმული ნაბიჯი საბოლოოდ ამ ტერიტორიების ფიზიკურად დაბრუნებისთვის?**

— რომ გადავხტებით, ჰოპლას მერე დავიძახებ. ეს უდავოდ იყო დიდი მოვლენა, რადგან ბოლოს და ბოლოს ორი პატრიარქი შეხვდა ერთმანეთს, სხვა რომ არაფერი... მაგრამ ამას დრო უნდა, რომ შედეგი დავინახოთ. **კი, გატონო, რუსეთის პატრიარქი შეჰყვება ჩვენს პატრიარქს აფხაზეთში და წირავენ ერთად, მაგრამ მაგით რა? რა იქნება? ამით განა დაგვიბრუნებს ვინმე ან აფხაზეთს, ან სამაჩაბლოს? ახლა აქ ვიტყვი: თუ აფხაზეთში ქართველი არ იქნება და თუკი ის ჩემი მიწა არ იქნება, რა მნიშვნელობა აქვს?**

აქ სამღვდელოება უნდა იდგეს თავის სიმაღლეზე და უნდა შევიდეს ჩვენს მიწაზე, ჩვენს ტაძრებში, სისხლის ფასადაც კი... აბა, რისი სამღვდელოება ხარ შენ — აქ ფული ითვალაო და ფუფუნებაში იცხოვრო? და ხალხი

მოატყუო? მე ვუთხარი პატრიარქს, გამიშვით და შევალ-მეთქი, მოგკლავენო, მე კი ვეუბნები — თუ მომკლავენ, მე მომკლავენ, თქვენ ხომ არა-მეთქი. პატრიარქს ვეცოდები, არ ვემეტები, ეტყობა, სასიკვდილოდ.

...ანგელოზს კაცის სიკვდილი თუ უნდა, იმას რაც უნდა დაცვა დაუყენო, მაინც მოკვდება და, თუ ანგელოზს არ უნდა, მართო რომ გაუშვა, ტყვიის ნვიმაში გაივლის და იქიდან ცოცხალი გადარჩება. აქ რწმენა უნდა გქონდეს...

— მამაო, დღეს განსაკუთრებული აგრესიითაა ხალხი განწყობილი მღვდელმთავრების მიმართ. ეს აგრესია მე, როგორც მორწმუნე ადამიანს, ძალიან მაშინებს. ერთმა მწერალმა ერთ მღვდელმთავარს ისიც კი უთხრა გაზეთის ფურცლებიდან, რომ მოვალ და მაგ პაგონებს და კაბას თავზე დაგახევო. ამბობენ, რომ წმინდა სინოდის ბევრ მღვდელმთავარზე სერიოზული კომპრომატები აქვს ხელისუფლებას და ამით აშანტაჟებსო...

— აბა, რატომ დაიხიეს უკან?

— თქვენ მაინც ფიქრობთ, რომ ეს უკანდახევა იყო?

— რა თქმა უნდა, უკანდახევა იყო. ხომ გითხარი, ეს წინასწარ იყო შეთანხმებული, მოლაპარაკებული. ეს ერთი და იმავე კაცის მოგონილს ჰგავს. ეს მოხარშული საქმეა, სინოდის საქმე და სომხეთის საქმე — ეს ერთი და იგივე ხელწერაა. სომხეთი აქ არაფერ შუაშია. მათი ეკლესიები რომაა ჩვენს ტერიტორიაზე, რა თქმა უნდა, იმდენი არა, რამდენსაც აცხადებენ, და ჩვენი ტაძრები რომაა იმათ ტერიტორიაზე, ეს ყველაში ვიცით. მეზობელი ერები ვართ და ეს არცაა გასაკვირი.

საკაპშვილის სომხობაზე რომ ლაპარაკობენ, მე ის ვიცი, რომ დედის მხრიდან მიშა ქართველია, მისი დიდი ბაბუა გრიგოლ აბაშიძე იყო... **მაბრამ ისე, სანამ მიშას სომხობაზე იყვირებდნენ, სასულიერო პირებს მინდა ვკითხო: რა, წმინდა სინოდში ყვი-**

ლა ბენეტიკური ქართველი გვყავს? იმდენზე ამბობენ სომეხიანო, რომ საკუთარ თავში ხანდახან ეჭვი მივარება ხოლმე, მეც სომეხი ხომ არ ვარ-მეთქი... მე კიდევ გეუბნებით, არც სომხის და არც სხვა ერის მიმართ არანაირი სიძულვილი არ მაქვს, პირიქით, ყველა ქრისტიანულად მიყვარს. აბო ტფილელი არაბი იყო და ვისზე ნაკლები ქრისტიანი იყო, ვისზე ნაკლები თავდადება ჰქონდა? მას ქრისტე უყვარდა!

დღეს მართლა დასადგენია — საერო ხელისუფლებაში უფრო მეტი სომეხია თუ სასულიერო იერარქიაში.

— **და ეგ ვინ უნდა დაადგინოს, მამაო?**

— **ჟურნალისტები რას აკეთებთ? გაიგეთ, რომელი ეპისკოპოსი სადაურია, გადით მათ საგვარეულო საფლავებზე. მთელი საგვარეულო რომ სომხური გვარია და მარტო ეგ ერთია გაქართულებული გვარის, დიდი მიხვედრა უნდა, ვინ ვინაა? ხალხმა ყველაფერი იცის, ხალხს თვალებს ვერ დაუბრმავებ, ვერ დააყრუებ. ეკლესია უნდა გაინმინდოს! ამაზე ორი აზრი არაა.**

— **თქვენ წელან ახსენეთ, რომ საზოგადოება ძალიან დაშინებულია, გადაგვარებულია, ჩაშვების ინსტიტუტიც ახსენეთ. როგორ ფიქრობთ, ქართველმა კაცმა მართლა დაკარგა თავისი ნამდვილი სახე?**

— **ერთი ის მითხარი, სადღაა ქართველი. რალა დარჩა? ყველა წასულია ან გაქცეულია ლუკმაპურის საშოვნელად, სხვისი მონები გამხდარან, მათი სახლ-კარი კი წყალს მიაქვს. სოფელში პატარა მეურნეობა მაქვს და მუშას ვერ ნახავ, რომ დაიქირავო; ფული რომც გქონდეს, კაცი აღარ დარჩა, რომ გადაუხადო და ამუშავო.**

მადლობა მიმას, რომ მან ყველას სახე კარგად გვაჩვენა განა მარტო ერში, წმინდა სინოდშიც. ახლა მას გინდა სომეხი უძახე და გინდა ფრანგი. თუ რამე კარგი გააკეთა, რა, ზურგზე მოიგდებს და სომხეთში წაიღებს?

— მამაო, საზოგადოება ძალიან დიდ ნიჰილიზმშია ჩავარდნილი — ალაც მთავრობას ენდობიან და აღარც თვითნებობას. ერთადერთი, რაც კიდევ ინარჩუნებდა ადამიანთა ნდობას, ეკლესიაა, თუმცა ამ ბოლოდროინდელმა მოვლენებმა და იმ უკეთურობამ, რაც დღეს ეკლესიაში ხდება, ადამიანთა საკმაოდ დიდ ნაწილში ეკლესიის ნდობა შეარყია, გაურკვეველობაშია ამის გამო. საზოგადოების იმ ნაწილს რას ეტყოდით, ვინც ახლა ასეთ უიმედობაში და ნიჰილიზმშია ჩავარდნილი და აღარავისი სჯერა?

— იმ ადამიანებს, იცით, რას ვეტყვი? თავი იმიტომ აბიათ, რომ წყალი არ ჩაუვიდეთ? უნდა იაზროვნოს და გაიგოს, რა არის ცუდი და რა — კარგი. ყველას და ყველაფერს თავისი სახელი დაარქვას — მატყუარას მატყუარას სახელი უნდა ეწოდოს, კაცს — კაცის, მამათმავალს კი — მამათმავლისა, ურიას — ურიისა, ქრისტიანს — ქრისტიანისა, ეკლესიას ეკლესიის სახელი უნდა დაერქვას და სახელმწიფოს კი — სახელმწიფოსი. ამას ვეტყვი ამ ხალხს — ტვინი გაანძრიონ და ტყუილში ნუ სხედან! თორემ წმინდა წერილი რას ამბობს: „ავად შემნახავი ქურდზე უარესიაო“.

— მამაო, რა ქნას ამ ხალხმა, რომელზეც ამბობთ, რომ თავს იტყუებენ? ისინი გულწრფელი სურვილით მივიდნენ ტაძარში, რომ სულიერად იცხოვრონ და უფალს დაუახლოვდნენ. ამ ხალხის მოვალეობა იმის გარკვევაა, რომელი მღვდელია კეთილსინდისიერი და რომელი არა? განა ყველას ჰყოფნის იმის სულიერება, თუნდაც ხედვა, რომ გაარკვიოს — რომელია მწყემსი კეთილი და რომელია ცხვრის ტყავში გახვეული მგელი? ის ყველა შემოსილს პატივისცემით უყურებს... და ის უფრო დამნაშავეა, რომელიც სასულიერო პირში მღვდელმსახურს ხედავს თუ ის, ვისაც ვვალეობა, რომ ასეთი „მგლები“ დედაეკლესიას მოაშოროს? მრევლმა არკვიოს ყველა იმ უკეთური ადამიანის საქმე, ვინც ეკ-

ლესიას შეაფარა თავი? ან ჟურნალისტებმა ვარკვიოთ სინოდის წევრთა წარმომავლობა?

— აბა, ხომ ხედავთ, ამას ეკლესია რომ არ აკეთებს თუ ვერ აკეთებს? აბა, როდემდე უნდა იაროთ ასე „გასულელებულებმა“? საქართველოს იტორიას, ეკლესიის ისტორიას გადახედეთ — როდესაც კირიონი გადასახლებაში მყოფმა ერმა გამოიხმო და სწორედ ერის დიდი ძალისხმევით გახდა იგი საქართველოს პატრიარქი. კირიონის მსგავსი მამულიშვილები, მონამეები, ალბათ, იშვიათად ჰყავს უახლეს ისტორიას. ერის ჯანსაღი ძალების კონსოლიდაციაა საჭირო, საზოგადოებრივი კონსოლიდაცია. ეს ხალხმა უნდა მოინდომოს, უნდა გააკეთოს. არც ერთი საეკლესიო კრება სასულიერო იერარქების მოწვევით არ ჩატარებულა, ამას ხელისუფლება აკეთებდა, ეროვნული ხელისუფლება. რუის-ურბნისის კრებაც დავით აღმაშენებლის მონდომებით ჩატარდა... გამგები გაიგებს...

მე ყველაფერი ვთქვი და, ვისაც ასხენ ყურნი სმენად, ისმინოსო, სახარება გვეუბნება.

— **თუმცა ისიც არ დაგვაინყდეს, მამაო, რომ კირიონი მოკლეს, სამარცხვინოდ... და, თუკი კირიონის მსგავსი მამულიშვილი გამოჩნდა, არაა გამორიცხული, რომ ისიც სამშობლოს შეენიროს წმინდა ზვარაკად... როგორ ფიქრობთ, დღეს კიდევ გვაქვს იმის იმედი, რომ გამოჩნდება ერთი კირიონი?**

— უნდა გამოჩნდეს, რადგან დედა ღმრთისმშობელი თავის ერს არ განირავს. ჩვენ შეიძლება უარესის ღირსები ვართ, მაგრამ... არა აქვს მნიშვნელობა, რომ მას მაინც და მაინც კათოლიკოს-პატრიარქის სტატუსი ჰქონდეს, დაუდგეს უწმინდესს გვერდით! ვილაც უნდა გამოჩნდეს. ახლა დამალვისა და მდუმარების დრო არაა, ახლა იმის დრო აღარაა, რომ მრევლს ისევ მოვატყუოთ — მრევლო, ახლა ამის დრო არააო. დაგვექცა ეკლესია თავზე! სიმართლის დრო ყოველთვისაა!

შენც მოგეკითხება ძალიან მწარედ, თუ არ გააკეთებ ლომდებ ის, რაც შეგიძლია — შენ შეგიძლია ადამიანებს სიმართლე უთხრა, შეულამაზებელი სიმართლე, ისინი შენ გენდობიან; ასეც აკეთებ, მაგრამ მეტი უნდა გააკეთო! შენც, საერთოდ ჟურნალისტებს, დიდი პასუხისმგებლობა გაკისრიათ, რადგან ეკლესია არ თუ ვერ ამბობს სიმართლეს, საზოგადოებას ეკისრება დიდი პასუხისმგებლობა და ერი გამოფხიზლდება.

როგორ ხდებოდა ომის დროს — ნარჩევი ვაჟკაცები მიდიოდნენ, აბა, დაფეხვილი და ხეიბარი ვის რად უნდოდა? ასეა. ამ ნალები საზოგადოების დიდი ნაწილი გაქცეულია საზღვარგარეთ, აქ დარჩენილებში კი არიან მუნჯი, ყრუ, მშიშარა და მამათმავალი (დედათმავალს კიდეც რა უჭირს) და ამათ რა უნდა გაგიკეთონ? ვინც დარჩა, ის ერთი და ორი და სამი მერცხალი გაზაფხულს ვერ მოიყვანს. ის ხალხი, ყველა ქართველი, უნდა დაუბრუნდეს საქართველოს და მერე იქნეს მონვეული კრება და გაირჩეს თეთრი და შავი.

— **ესე იგი თქვენ დარწმუნებული ხართ, რომ დღეს ეკლესია რუის-ურბნისის მსგავს საეკლესიო კრებას არ მოინვეს?**

— **არა მგონია. თაჰის დასაკლავ დანას ის არ გამოთხრის. პატრიარქი ძალიან ცუდ დღეში ჰყავთ, თორემ განა უნდინდესუა მათად ვინმეს უნდა, რომ ეკლესია წმინდა იყოს? ყველაზე ამაზრზენი, იცით, რა არის? მამა რომ გაზრდი შვილებს, დააფრთიანებ და მერე ეს შენი გაზრდილი და გზაზე დაყენებული შვილები ზურგში ლახვარს ჩაბცემენ.**

სად გაგონილა ამდენი ეპისკოპოსი და ამდენი ტაძარი? ვინ შედის ამ ტაძრებში ამასაც ხომ აქვს მნიშვნელობა?

— **მამაო, ხალხი ეკლესიისკენ მობრუნდაო და ტაძრები ხომ საჭიროა?**

— მათი უმრავლესობა ტყუილისკენ მობრუნდა... ჩვენი ბრალია, მრევლი რომ ასეთ დღეშია. სხვისი კი არა — ჩვენი, სამღვდელოების. ზოგიერთი მღვდელი ისეთ უხამსობას სჩადის, მართლა დასახვრეტია. მღვდელს სახლში ათასი მანეთი მიაქვს და მრევლი მშიერი და დაგლეჯილი ტანსაცმელით სახლში ზოგჯერ ფეხით მიდის. მღვდელი უნდა აპურებდეს მშიერ მრევლს, სახლშიც უნდა აკითხავდეს, თუ ის მშიერია, ავადაა. დატვირთავენ მანქანებს, იმდენი მიაქვთ, ნახევარი უფუჭდებათ და მერე ყრიან ან ცხოველებს აჭმევენ, მაშინ, როცა მრევლის ნახევარი მშიერია. ესაა საქმე?

...მერე უკვირთ და ხამალა ყვირიან — ამდენი სექტები რატომ მომრავლდაო. თითქოს პასუხი არ იცოდნენ. ჩვენი თავი ვიტიროთ, ჩვენ გამომსწორდეთ და ნუ დავაბრკოლებთ მრევლს ჩვენი უკეთურობით, გაუმაჟღეროთ; ის სექტები ხალხს ქაღიან „გონივრულად“ იახლოვებენ — იქით აქლევინ პურს დამგებულ ხალხს... თუ კაცი გშიერია, თან სულიერებაში არაა მტკიცე, თან იმ საშინელებებს ხედავს, რაც დღეს ეკლესიაში ხდება, ადვილად მოექცევა ამ სექტანტების გავლენის ქვეშ...

თაზი მეთერთმეტი
თბილისის წმინდა ნინოს
სახელობის ტაძრის
მღვდელმსახური, დეკანოზი
მამა დავითი (ქვლივიძე)

**კომპრომატები აქვს
სახელმწიფოს სასულიერო
პირებს — ეპისკოპოსებსაც
და ეღვდლებსაც!
დაუღეს ეს კომპრომატები
და უთხრას — ეს სომ თქვენა
სართ? ახლა ჩასახ გეტყვით,
იქნას გააქეთებთ, თორაჲ ჩვენ
ვიტყვით, თქვენ ვინს სართ!**

— მამაო დავით, ამ რამდენიმე ხნის წინ პრესაში გამოქვეყნდა წერილი-მიმართვა უწმინდესისადმი და წმინდა სინოდისადმი, სადაც მღვდელმსახურების თხოვდნენ მათ, უფრო მკაცრი პოზიცია დაეფიქსირებინათ რელიგიების შესახებ კანონპროექტთან დაკავშირებით. წერილზე ხელმომწერთა შორის თქვენც ბრძანდებოდით. რა გამოხმაურება მოჰყვა თქვენს ამ მიმართვას საპატრიარქოს მხრიდან?

— შეგვეწიოს უფალი! ჯერ არანაირი გამოხმაურება არ ყოფილა, უბრალოდ, ვიცით, რომ უნდა გაიმართოს წმინდა სინოდის სხდომა და ვფიქრობ, ამ სხდომაზე განიხილავენ ამ საკითხს. ამ ხელმომწერთა გარდა, კიდევ უამრავი სასულიერო პირი იყო, რომელიც ჩვენს აზრს იზიარებდა, უბრალოდ, ფიზიკურად ვერ მოხერხდა, თავიანთი აზრი ხელმომწერით დაეფიქსირებინათ. ეს მართლაც იყო თხოვნა შვილებისა მამისადმი. ეს არის

ჩვენი ტკივილი დედაეკლესიის ირგვლივ მიმდინარე პროცესების მიმართ. ეკლესია ჩვენთვის დედაა! როგორც წმინდა კვიპრიანე კართაგენელი ბრძანებდა, „ვისთვისაც ეკლესია დედა არ არის, მისთვის ღმერთი მამა ვერ იქნება“, ამიტომ ვალდებულნი ვართ ერიც და ბერიც, გავუფრთხილდეთ და დავიცვათ იგი, ამიტომაც მივმართეთ ჩვენს სულიერ მამას, ჩვენს უწმინდესს ამ თხოვნით.

ჩვენს ეკლესიას ნამდვილად მძიმე ჟამი უდგას, რადგან ამ კანონპროექტით ხდება მართლმადიდებლობის დისკრედიტირება. სულ ახლახან გამოვიდა ასირიული კათოლიკური ეკლესიის ხელმძღვანელი და თქვა, რომ ჩვენც იგივე უფლებები უნდა გვქონდეს, როგორც მართლმადიდებლებს აქვთო. რატომ? განა ვატიკანში კათოლიკეებისნაირი უფლებები აქვთ მართლმადიდებლებს? კითხვა მიჩნდება, უბრალოდ: რომელ ქვეყანაში ხდება ეს? შეიძლება ასე ამერიკის შეერთებულ შტატებშია, მაგრამ ის ხომ სხვადასხვა ერებისგან შექმნილი ქვეყანაა, თანაც — არც თუ დიდი ხნის წინ!

ვნახოთ, როგორაა ტრადიციულ ქვეყნებში — ინგლისში, სადაც ანგლიკანური ეკლესია წარმმართველია და მეფეა თავი ეკლესიისა, ანგლიკანური ეკლესია უპირველესია თავისი უფლებებით. ახლახან ჩვენთან სტუმრად იყო ბერძენი მღვდელი და გაუკვირდა, — ჩვენ, ინგლისში მცხოვრებ მართლმადიდებლებს, რატომ უნდა გვქონდეს პრეტენზია, რომ ისეთივე უფლება გვქონდეს, როგორიც ანგლიკანებსო?! **შვეიცარი-აში, სადაც ოთხასი ათასი მუსლიმანი ცხოვრობს, სულ ოთხი მიჩითია და კიდევ ორის აშენების გამო რეფორმაციის ჩაატარეს და მთავრობამ არ მისცა უფლება. საუბარია ნავთობის მარბეობაზე, შიხაბაზე, რომლებიც საკუთარ ჭაბურღილებს ფლობენ და შემოსავლის უდიდესი ნაწილი შვეიცარიის ბანკებში აქვთ შე-**

**ნახული. გერმანიაში, კიოლნში კი საერთოდ შე-
აჩივებს მიჩითის დაწყებული მშენებლობა; ახ-
ლა არჩევნები იწყება და ერთ-ერთი პარტია წი-
ნასაარჩევნოდ პირდაპირ აცხადებს, რომ ჩვენ
თუ მოვალთ, ამით მიჩითებს არ ავამშენებინებ-
თო. გერმანიაში კი რუსებს მართლმადიდებლუ-
რი ტაძრის აშენება უნდოდათ და ამის უფლე-
ბა, მოსახლეობის პროტესტის გამო, არ მისცეს
— ზარების რეკვა შეგვანუხებო! რუმინელ და
ბულგარელ მართლმადიდებლებს კი წირვა-
ლოცვის ჩასატარებლად ტაძრების ძირაობაზე
უარს ეუბნებიან. ამის გამო გერმანელებს არა-
ვინ ეუბნება, თქვენ ნაცისტები ხართო.**

საფრანგეთში მუსლიმან ქალებს ჩადრებით სიარუ-
ლის უფლებას არ აძლევენ და მეტიც — მეჩეთის გა-
რეთ ლოცვაც კანონით აუკრძალეს; ვინც მეჩეთს გა-
რეთ ილოცებს, დავიჭერთო! ვინმე გაბედავს და ან ინ-
გლისელს, ან შვეიცარელს, ან ფრანგს, ან გერმანელს
არადემოკრატიულობაში დაადანაშაულებს? იქ ყველა
ჯერ თავისას სცემს პატივს და უფრთხილდება! წარ-
მოგიდგენიათ, ჩვენ საქართველოში ქუჩაში მლოცველ
მუსლიმანზე რომ ეს ვთქვათ, რას გვიზამენ? ან ბაზარ-
ში მწვანის რომ ყიდიან აზერბაიჯანელი ქალები და
მათ აფუკრძალოთ თავშლით დგომა, რა მოჰყვება ამას,
გიფიქრიათ?

**— მამაო, იქნებ ეს ყველაფერი ზედმეტი ტოლერან-
ტობის, გადამეტებული სტუმართმოყვარეობის, ქარ-
თული ხასიათის ბრალია? ნათქვამია, სადაც მიხვალ,
იქაური ქუდი დაიხურეო და ჩვენ პირიქით ხომ არ ვა-
კეთებთ — ვინც ჩვენთან სტუმრად მოდის, ყველას
ქუდს ვიხურავთ? იქნებ ჩვენ ვართ ამაში დამნაშავე?**

— მე ცოტა სხვანაირად დავაყენებ ამ საკითხს. ადა-
მიანი რომ გიყვარდეს და მას პატივს სცემდე, ეს დანა-
შაული არ არის. ქართველებს კაცთმოყვარება სისხლ-

ში გვაქვს და ამიტომაც იყო, რომ 1830-იან წლებში თურქეთიდან გამოდევნილი სომხები შევიფარეთ; გარდაბანში და მარნეულში, სადაც დღეს აზერბაიჯანული მოსახლეობა ცხოვრობს, ისინი ერეკლეს დროსაც იქ სახლობდნენ და ისეთი კეთილგანწყობა იყო ქართველებსა და მათ შორის, რომ კრწანისის ბრძოლაში ერეკლეს მხარეს აზერბაიჯანელთა ერთი ათასეული იბრძოდა. ჩვენი წინაპრები კაცთმოყვარენი იყვნენ, ადამიანურად პატივს მიაგებდნენ და გვერდში ედგნენ სხვა სჯულის ადამიანებს, მაგრამ, როდესაც საქმე სჯულს და სარწმუნოებას ეხებოდა, იქ ქართველი შეუპოვარი იყო. დღეს ასე არიან ებრაელები — ებრაელი ყველანაირად მიგიღებს, გვერდში დაგიდგება, მაგრამ, თუ საქმე სარწმუნოებას ეხება, მას აქ თავისი მკაცრი მოთხოვნები აქვს. მე ვფიქრობ, ამ ხალხის ასეთი დამოკიდებულება საკუთარი სარწმუნოების მიმართ ჩვენთვისაც მისაბაძი უნდა იყოს.

მართლმადიდებელ ქართველს რომ უყვარდეს თავისი სარწმუნოება, სამშობლო, ამაში ცუდს ვერაფერს ვხედავ, ისევე, როგორც ინგლისელს უყვარს ანგლიკანური ეკლესია, ებრაელს უყვარს თავისი სინაგოგა. ჩვენთვის ძალით ქმნიან პრობლემას, ხელოვნურად დაბავენ სიტუაციას და მერე, ამ სიტუაციის „მოსაგვარებლად“ მართავენ კონფერენციებს და უკიჟინებენ ხალხს, რომ „ჩააცხრონ“ ეს დაძაბულობა, რომელიც სინამდვილეში თავად შექმნეს. **ქართველს არ სჭირდება სწავლება კაცთმოყვარეობისა, ეს მას სისხლში აქვს, მთელი საქართველოს ისტორია ამის ნათელი დადასტურებაა. ამიტომაც საქართველოს მოსახლეობის ერთი მესამედი უცხოტომელები იყვნენ. საქართველოში ეთნიკური და რელიგიური დევნა არასოდეს ყოფილა! ერთ ფაქტს ვერ მანახებთ, საქართველოში ან სინაგოგა დაენგრიოს ვინმეს, ან მიჩაეთი, ან ყურა-**

ნი დაენვას; კათოლიკეები კი, რომლებიც ახლა ჭკუას გვარიგებენ, ციცხლში წვაოდნენ მუსლიმანებსაც და ებრაელებსაც, ჯვაროსნულ ლაშქრობებს აწყობდნენ. ჩვენ არ გვჭირდება მათგან სწავლება იმისა, თუ როგორ მოვიქცეთ სხვებს.

— მამაო, თქვენ ბრძანეთ, რომ ქართველები ყოველთვის ვიყავით კაცთმოყვარენი, მაგრამ არასოდეს ვყოფილვართ სჯულთშემწყნარებელნი. დღეს ძალიან ხშირად შეგვახსენებენ, რომ ჩვენი მეფე-წმინდანი დავით აღმაშენებელი მეჩეთშიც დადიოდა და სინაგოგაშიცო. მე ვფიქრობ, რომ აქ ისტორიული რეალობის მიზანმიმართულ დამახინჯებასთან გვაქვს საქმე, რამდენადაც ისეთი მართლმადიდებელი მეფე, როგორიც დავით აღმაშენებელი იყო, რომელიც წელიწადში ოცდაოთხჯერ სამოციქულოს კითხულობდა, მეექვსეება, მეჩეთში სალოცავად წასულიყო.

— დავითის ცხოვრებას რომ გადავხედოთ, იქ არსად წერია, რომ ის მეჩეთში დადიოდა. მისი თანამედროვე არც ერთი ისტორიკოსი — არც ქართველი, არც სპარსი, არც არაბი, არც სელჩუკი — ამას არ წერს. ერთადერთი, ვინც აღნიშნავს დავითის მეჩეთში სიარულს, ეს არის სელჩუკი ისტორიკოსი ალ-ჯაუზი, კაცი, რომლის ისტორიულ მონაცემებსაც მსოფლიოში არავინ სერიოზულად არ მიიჩნევს. იგი ამბობს, ქართველებმა დიდგორის ბრძოლაში იმიტომ გაიმარჯვეს, რომ უფრო მრავალრიცხოვნები იყვნენ, ვიდრე მუსლიმანთა გაერთიანებული კოალიციაო. ამის მერე მისი რაღა უნდა დაიჯერო? დავითი რომ მეჩეთში არ დადიოდა, ამის ნათელი დადასტურება მთელი მისი ცხოვრებაა, დაწყებული რუის-ურბნისის საეკლესიო კრებიდან, რომელიც მისი ძალისხმევით ჩატარდა და რომელსაც ამოსავალ წერტილად დაუდო სიტყვები: „**არა გაცრუვებით უნ, ჩვენო სიწმიდით მშობალო წმიდაო კათო-**

ლიკე ეკლესიამო! არცა გაბცემით შენ, სიქადუ-ლო ჩვენო მართლმადიდებლობავი! დიდგორის ბრძოლიდან, მან მრავალრიცხოვანი მტრის წინ მდგარ ქართველ მეომრებს მიმართა: „**ეჰა, მეომარნო ძრისტანსო! თუ ღვთის სჯულის დასაცავად თავდადებით ვიბრძოლებთ, არათუ ეშმაკის ურიცხვ მიმდევართა, არამედ თვით ეშმაკებსაც ადვილად დავამარცხებთო**“. მისი „გალობანი სინანულისანი“ — ეს არის მეფის საჯარო აღსარება მთელი ხალხის წინაშე. იგი ტირის ცხოვრებაში მის მიერ ჩადენილ ცოდვების გამო — მე ბევრი არასწორი რამ ჩამიდენია, ბევრჯერ მკაცრიც ვყოფილვარ, უსამართლოც, მონყალეზაც არ გამიცია, მკაცრად დამისჯია, მაგრამ უცხო ღმერთებისკენ არასოდეს გამიხედავს და, რაც ერთხელ მამა-პაპისგან მისწავლია, იმის ერთგული ვყოფილვარ ბოლომდეო. მხოლოდ ასეთ მეფეს შეაძლებინა უფალმა „ძღვევი საკვირველი“ და აი, ასეთ მეფეს სწამებენ ცილს, რომ ის მეჩეთში დადიოდა!

მე გეტყვით, დავით აღმაშენებელი მეჩეთში როდის იყო. ის ორჯერ იყო იქ: ერთხელ განჯაში, როცა სულიერ საკითხებზე ხოჯას, მუსლიმანთა შორის ერთ-ერთ ყველაზე განათლებულ სასულიერო პირს, ეკამათა და დაადუმა ისე, რომ მან პასუხიც კი ვერ გასცა. დავითმა ძველ აღთქმაზე დაყრდნობით დაუმტკიცა, რომ მესია მოვიდა და მესია არის ქრისტე. ის, მეთორმეტე იმამი, ვისაც მუსლიმანები ელოდებიან, არ იქნება მესია.

მეორედ დავითი მეჩეთში შევიდა მაშინ, როდესაც საქართველო თითქმის უკვე გაერთიანებული იყო და ქართველები გასათავისუფლებლად სომხურ ქალაქ ანისს მიადგნენ (დღეს თურქეთის ტერიტორიაზეა). იქ სელჩუკების დიდი გარნიზონი იყო გამაგრებული და გაუჭირდათ ქართველებს ქალაქის აღება. ისტორიკოსი წერს: „იმუქაფა დავით მეფემ“, მოლათა და დარიშმანთა სისხლით მორწყო მთელი ქალაქიო. შევიდა სელჩუკ-

თა მიერ მეჩეთად გადაკეთებულ ტაძარში, სადაც ბერ-ძენთა დედოფალი პატრონიკე განისვენებდა, ტაძარი ხელახლა აკურთხებინა და მის საფლავს სამჯერ ჩას-დახა: „**გისაროდენ, დედოფალო, ურჯულოთა ხელიდან ვისხანი ღვთის სახლიო**“. დედოფალმა კი საფლავიდან სამჯერ ამოსდახა: „**გისაროდენ! გისაროდენ! გისაროდენ!**“. აი, როგორი იყო წმინდა მეფის „შესვლა მეჩეთში“!

ის თავისი სამშობლოს და ქრისტეს მტრებს ასე უსწორდებოდა. როდესაც თბილისი აიღო, სასტიკად დასაჯა ის მუსლიმანები, რომლებიც ამირას მხარეს იყვნენ, მაგრამ მაშინვე გამოსცა ბრძანება, რომ ქართველებს შეურაცხყოფა აღარ მიეყენებინათ მათთვის, აღარ დაეჩაგრათ. დავითი თავის თავს არა მარტო ქართველთა მეფედ მიიჩნევდა, არამედ ის იყო მეფე ქართველთა, აფხაზთა, ჰერთა, რანთა, კახთა; თბილისში მცხოვრები მუსლიმანების მეფეც იყო, თუმცა მათ უთხრა, — ჩემთვის მეჩეთში ნუ ლოცულობთ, რადგან ჩემთვის ის ხალხი ლოცულობს, ვინც ჭეშმარიტ ღმერთს ემსახურება! თქვენთვის ილოცეთ, მაგრამ მეჩეთს არ გამოსცდეთო. სახარებაზე გაზრდილი მეფე სხვანაირად ვერ მოიქცეოდა!

— **მამაო, როგორ ფიქრობთ: მაშინ, როდესაც სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის არსებობდა კონკორდატი, მაშინ, როდესაც ხელისუფლების წარმომადგენლები ხმამაღლა გვეუბნებიან, რომ, როცა სხვები ქუჩაში ყვირიან, ჩვენ ტაძრებს ვაშენებთო; როცა ჩვენს უწმინდესთან ერთად ტაძარში დგანან დიდი კელაპტრებით ხელში, უფრო მეტიც — უწმინდესი „ძალიან უყვართ,“... რატომ გახდა ამ კანონის ასე დაჩქარებული წესით მიღება საჭირო, უწმინდესთან შეთანხმების გარეშე? და საერთოდ, ვისთვის და რისთვის მიიღეს ეს კანონი, კანონი, რომელიც ჩვენ წინააღმდეგ უკვე ამოქმედდა?**

— რატომ მიიღეს ასე დაჩქარებული ტემპით, არ ვიცი, ალბათ, ვილაცის მითითება შეასრულეს... შედეგები კი სახეზეა — კათოლიკეები იმავე უფლებებს ითხოვენ, რასაც მართლმადიდებლები. **სომხები საქართველოში 600 ტაძარს გვედავებინან. მათ კითხვა დავუსვი: თუ თქვენ საქართველოში 600 ტაძარი ააშენეთ, ქართველები — ჩემი წინაპრები, რაღას აპეთებდნენ-მეთქი? გამოდის, ქართველებს არაფერი აუშენებიათ! ეს — იმ ფონზე, როდესაც სომხეთში ამაზე გაცილებით ნაკლები ტაძრები აქვთ! წაიკითხეთ „ქვათა ღაღადი“ — საკუთარი, მამაპაპისეული, საბრძოლო ციხე-კოშკიც კი არ აქვთ! ეჩმიაძინის სამრეკლოზე შაჰ-აბასის ბარელიეფია გამოსახული! გემით? ძრისტიანების დაუძინებელი მტრის გამოსახულება მათი მთავარი სალოცავის სამრეკლოზეა! ამაზე არავინ ლაპარაკობს! წავიდნენ თავიანთ ქვეყანაში და უღვაშებიანი შაჰ-აბასის გამოსახულებიან სალოცავებს მიხედონ და ჩვენსას ნუ გვედავებინან!**

სომხებმა იერუსალიმში წაგვართვეს წმინდა იაკობის ტაძარი XVII საუკუნეში, რომელიც ქრისტეს საფლავიდან სულ რაღაც ორმოცდაათ მეტრშია. ვეუბნებით, რომ დაგვიბრუნონ ის ტაძარი, რომელიც ჩვენი იყო, „ის სხვა ეპარქიაა და ვერ დაგიბრუნებთო,“ — ესაა მათი „ძმური პასუხი“!

— მამაო, ამ რამდენიმე დღის წინ გავრცელდა ინფორმაცია, რომ საინგილოში სკოლაში ქართული წიგნები დაუწვეს ბავშვებს. ქართულად ლაპარაკს, ქართული სახელების დარქმევას უკრძალავენ. ამ სიტუაციაში მხოლოდ ეკლესია ვერაფერს გახდება, რადგან ის სხვა სახელმწიფოა თავისი კანონებით, არ ფიქრობთ, რომ ჩვენი ხელისუფლება უფრო აქტიურად უნდა მოქმედებდეს ინგილო ქართველების დასაცავად?

— მე იმის იმედი მაქვს, რომ სახელმწიფოში არიან გონიერი ადამიანები, რომლებიც, ალბათ, ანალიზს აკეთებენ. ბევრი მათგანი ეკლესიაში დადის, მოძღვარი ჰყავს და ვიმედოვნებ, რომ ეს ხალხი მართლა დაფიქრდება... რაღაც თუ არ შეიცვალა, არაფერი აღარ დარჩება! მე არ ვიცი, კონკრეტულად დღეს და გუშინ საინგილოში რა მოხდა, მაგრამ ის ვიცი, რომ ქართული კულტურის ცენტრი დაინვა და ამას ადგილობრივი პოლიცია გაუმართავ ელექტროგაყვანილობას აბრალებს. ის ვიცი, რომ ქართველ მღვდლებს ყოველთვის პრობლემა აქვთ წირვა-ლოცვის ჩატარებაზე. ქართული წიგნების, ხატების, სასულიერო ლიტერატურის შეტანაც პრობლემაა და ამის გამოა სწორედ გასაკვირი, როდესაც საქართველოში ყველა კონფესიას ასეთი თავისუფლება ეძლევა. თუ გვეუბნებიან, რომ ჩვენი მეგობრები და ძმები არიან, ძმობა და მეგობრობა მარადიულად ცალმხრივი ხომ არ შეიძლება, ორმხრივიც ხომ უნდა გახდეს?! ხომ არ შეიძლება, მხოლოდ მე ვიყო მისი ძმა და ის ჩემი მტერი იყოს?!

ბანა თურქეთში ნაკლები ხდება? როგორც ვიცით, რადგან თურქეთს ევროკავშირში უნდა შევივალა, გარკვეულ მოთხოვნებს უყენებენ, პირველი მოთხოვნა კი ის არის, რომ რელიგიური თავისუფლება უნდა მისცენ ყველას — ტაძრები დაუბრუნეთ ყველასო. მე ვიცი, რომ სომხებმა უკვე ასამდე ტაძარი დაიბრუნეს. ჩვენს ქართულ ტაძრებზე კი ლაპარაკიც არ არის! როდესაც ამ კანონის მიღებამდე თურქები გვეუბნებოდნენ: „აჭარაში ოთხი მეჩეთის აშენების უფლება მოგვეცით და ჩვენ სანაცვლოდ ოთხ ტაძარს გაგაქეთებინებთ ტაო-კლარჯეთშიო,“ მათ შორის ოშკუაც იყო ლაპარაკი, ახლა სართლად აღარ გვკითხავენ, ისე ააშენებენ, ოთხს კი არა, რამდენიც მოუნდებათ — იმდენს! ამ კა-

წონება აი ეს მოიხანა — საერთოდ არავინ არაფერს შეგვეპიქითხება, არანაირ მოლაპარაკებაზე ალარ წამოვლენ. აქამდე საპატრიარქო უწევდა წინააღმდეგობას და ვერ აშენებდნენ საპატრიარქოს ნებართვისა და თანხმობის გარეშე, ახლა ალარც საპატრიარქოს ჰქიითხავენ, პირდაპირ ააშენებენ არა მარტო მიჩითებს, მეღრესებსაც!

— მამაო, მრევლი ნიჰილისტურადაა უკვე განწყობილი საპატრიარქოს მიმართ. სინოდის განხმაურებულ სხდომამდე მრევლს ძალიან დიდი იმედი ქონდა, რომ გადანყვეტილებაში მკაცრად დაფიქსირდებოდა მისი უარყოფითი დამოკიდებულება ამ კანონის მიმართ. ჩვენ დიდი იერარქებისგან გვესმოდა მოწოდებები, დაგვეცვა ეკლესია და ამაზე უკან არავის დაგვიხვევია. მაგრამ სინოდის შემდეგ, რომელზეც ამ კანონთან დაკავშირებით პრაქტიკულად არაფერი შეცვლილა, გვეუბნებიან, რომ ყველაფერი კარგადაა, რომ რაღაც შესწორებებს შეიტანენ კანონში... დღემდე არაფერი შეცვლილა... რა მოხდა სინოდზე? თუკი არაფერი შეიცვლება, ჩვენ მართლმადიდებლებმა და მორწმუნე მრევლმა რა უნდა გავაკეთოთ? ეკლესია ხომ მხოლოდ თქვენ — სასულიერო პირები და დიდი თუ პატარა იერარქები არ ხართ? ეკლესია ხომ მრევლის გარეშე არ არსებობს? ნუთუ ჩვენ, მრევლს, არაფრის უფლება არ გვაქვს, მხოლოდ უნდა მიგვითითონ, რომ სასულიერო პირები არ განვიკითხოთ და ყველაფერზე თავი დავხაროთ? განა არ გვაქვს უფლება, სიმართლე ვიცოდეთ?

— თქვენი დასმული კითხვა აბსოლუტურად მართებულია. ეკლესია არის ბერძნული სიტყვა და ნიშნავს საკრებულოს. ეკლესია არის სასულიერო პირთა და ერისკაცთა ერთობლიობა! ეკლესიის ისტორიაში ყოფილა შემთხვევები, როცა სასულიერო პირები გაჩერებუ-

ლან, სხვადასხვა მიზეზების გამო, რადგან ერთეულებზე ზემოქმედება ძალიან ადვილია. შეიძლება ეპისკოპოსი, მღვდელი შეაშინო, მოელაპარაკო, ზემოქმედება მოახდინო, გააჩერო, მაგრამ მრევლი არ ჩერდება და იცავდა ჭეშმარიტებას. მრევლის თავდადების უამრავი მაგალითია საქართველოშიც და რუსეთშიც. როდესაც ახალ სტილზე გადავიდნენ რუსეთში პატრიარქი ტიხონი და საქართველოში ქრისტეფორე, მრევლი ტაძარში არ დადიოდა და ისევ ძველი სტილით ზეიმობდა შობას და აღდგომას! ისინი იძულებულნი იყვნენ, ისევ გადასულიყვნენ ძველ სტილზე, ანუ მრევლი არის სული და გული ეკლესიისა. მეტსაც გეტყვით, სასულიერო პირის არჩევისას გადამწყვეტ როლს თამაშობს მრევლი. როცა ხდება კურთხევა სასულიერო პირისა, მღვდელმთავრის მონოდებაზე: „აქსიოს“ (ბერძნ. „ღირსია“) ჯერ ეპისკოპოსები პასუხობენ, მერე — მღვდლები, და ბოლოს — მრევლი. თუ მრევლმა დაიძახა: „ანაქსიოს“, ანუ ღირსი არ არის, კურთხევა ჩერდება! აი, რა ძალა აქვს მრევლს! მე ვფიქრობ, რომ ეს არის ჯანსაღი ტრადიცია და ამ ტრადიციამ და მრევლის ამ დამოკიდებულებამ მოიყვანა მართლმადიდებლობა აქამდე უცვლელად.

თქვენ მეკითხებით, სინოდზე რა მოხდაო. როგორც გაირკვა, **კომპრომატიზი აქვს სასულიერო სანსულიერო პირებზე — ეპისკოპოსებზეც და მღვდლებზეც! დაუდეს ეს კომპრომატიზი და უთხრეს — ეს სომ თქვენა ხართ? ახლა რასაც გატყვით, იმას გააკეთებთ, თორემ ჩვენ ვიტყვით, თქვენ ვინ ხართ! ამიტომ არის, რომ, როდესაც ეკლესიაში სასულიერო პირს აკურთხებენ, ის აუცილებლად სუფთა ადამიანი უნდა იყოს. მას თავის განვლილ ცხოვრებაზე პასუხისმგებარ უნდა უჭირდეს. რა თქმა უნდა, არის ადამიანური ცოდვები, რაც ახალგაზრდობაში**

ჩაუდენია, მაგრამ, როდესაც შემდგომშიც აკეთებ ამას და შენზე მთელი მასალაგი არსებობს და საქმეა ალკრული, მაშინ შენზე ზამოქმედება, ზეწოლა ქალიან ადვილია! დასჭირდათ და „აამუშავეს ეს მანქანა“. სინოდის ცალკეულ წევრებზე მართლაც იყო ზეწოლა! სინოდზე, როგორც ვიცი, დადგენილებაში დაინერა, რომ ჩვენ არ ვეთანხმებით ამ კანონ-პროექტსო. ეს ცალსახად იყო ნათქვამი, მაგრამ, როდესაც ოქმი შედგა, ეს ფრაზა იქ უკვე აღარ ეწერა. სწორედ ამ ფრაზის დაფიქსირებას ვითხოვთ ჩვენ, სასულიერო პირები, ჩვენი უნმინდესი-სადმი გაგზავნილ თხოვნაში.

— **სხდომის მდივანი იყო მეუფე გრიგოლი (ბერბიჭაშვილი)... ალბათ, მას უკეთ ეცოდინება...**

— მე არ ვიცი, ვინ რა იცის, ვინ რა გააკეთა თუ არ გააკეთა, მაგრამ არ არის დაფარული, რომელი არა გაცხადდეს! ყველაფერს ნათელი მოეფინება.

ჩვენ ახლა გულისტკივილით ვსაუბრობთ ეკლესიისთვის საჭირობოროტო საკითხებზე, სინოდზეც. ეს ეპისკოპოსებიც ჩემი ეპისკოპოსები არიან. როცა ტაძარში ვხვდები, მათ მაკურთხებელ მარჯვენას ვემთხვევი. ასეთია წესი იერარქიული. შეიძლება ბევრი მათგანი არასწორად იქცევა, მაგრამ ნახეთ, რა ხდებოდა — იუდას ებარა საერთო ფული, ის პარავდა ფულს იესო ქრისტეს და მოციქულებს, მაგრამ, როდესაც ქრისტემ 5 პურით 5000 დააპურა და თვითონ კი არ დაარიგა, მოციქულთა ხელით ურიგებდა, პური, რომელიც მრავლდებოდა მოციქულთა ხელში, ერთ-ერთი იყო იუდას მარჯვენა. ანუ რაზეა საუბარი, სანამ იუდა მოციქული იყო, მას ჰქონდა მღვდლობისა და მოციქულობის მადლი. ამიტომ ეპისკოპოსი, რაც უნდა ცუდად იქცეოდეს, ის უნდა განკვეთოს საეკლესიო კრებამ ან სინოდმა. არ არის სწორი მათი უშვერი სიტყვებით მოხსენიება, ეს ჩვენთვისვეა ძალიან ცუდი.

თან დააკვირდით, ეს ამდენი შეურაცხმყოფელი მიმართვები პრესიდან რის ფონზე ხდება — როცა გუჯე-როტის, ვატიკანის ელჩს ღირსების ორდენს ჩუქნიან! კათოლიკეს ღირსების ორდენით აჯილდოებენ, მართლმადიდებელ მღვდელმსახურებს კი აგინებენ! თუმცა დღეს მთელ მსოფლიოში მიდის ანტიკათოლიკური პროპაგანდა! **ჩართეთ სი-ენ-ენი, ბი-ბი-სი, მთელი ფილმიგზია გადაღებული კათოლიკე მღვდლების კედოფილიაზე! ეპისკოპოსები ლამის დაიჭირეს! 4 მილიარდი აქვს საპროცესო ბარიგებებში გადახდილი კათოლიკურ ეკლესიას იმ დაზარალებული მშობლებისთვის, რომელთა შვილებთანაც ამათ ურთიერთობა ჰქონდათ. ესპანეთში რომის პაპის ჩასვლა რატომ არ უნდოდათ? — ამ მიზეზების გამო! რომის პაპი გერმანელია, მაგრამ გერმანიაში ჩასულს ესროლეს! კათოლიკეებზე რატომ არავინ არაფერს წერს ჩვენს გაზეთებში, მხოლოდ მართლმადიდებელი მღვდელმსახურების ლანძღვა-ბინებით რომაა აჭრელებული პრესა?** გასაგებია, რომ შეიძლება ყველა არ იყოს ეპისკოპოსობის ღირსი, იუდაც არ იყო მოციქულობის ღირსი, მაგრამ ეს განაგვადღევს იმის უფლებას, რომ ყველა მოციქული ვლანძლოთ?

— მამაო, თქვენ ბრძანეთ, რომ უბრალო ერისკაცს არ აქვს უფლება, ამხილოს მღვდელმთვარი, მაგრამ, როცა ძალიან ბევრ უკეთურებას ხედავს ხალხი, ბევრი ბრკოლდება კიდეც. დღეს ველარავის მოატყუებ, ხალხი მართლა ყველაფერს ხედავს, მაშინ, როდესაც მღვდელმსახურები ფუფუნებაში ცხოვრობენ, აღარ ვლაპარაკობ მათ სახლ-სასახლეებზე და აგარაკებზე, ამბიონიდან კი მრევლს უქადაგებენ, — სიღარიბე უნდა დაითმინოთ და აიტანოთ შიმშილიც, რადგან ეს გაცხონებთო. ეს ეკლესიაში ახალფეხადგმული მრევ-

ლისთვის ადვილი მოსასმენი არაა. და თუ რომელიმე ჩვეულებრივმა ადამიანმა ხმამაღლა გამოთქვა პროტესტი, მას სასწრაფოდ შეახსენებენ, რომ არ შეიძლება განკითხვა, ამ დროს მრევლი მობრუნდება და აუცილებლად გეტყვის — არც ასეთი სასულიერო პირები შეიძლება და განკვეთეთო... ეს მრევლი ამის გამო შეჩვენების ღირსია?

— მე ასეთ ადამიანებს არ განვიკითხავ. ეს შეგონებაა და ჩემი, როგორც მოძღვრის, რჩევაა. მე, იცით, უბრალოდ, რა მინდა, გითხრათ, რომ ეკლესიის მტრებმა ეს სინოდის დადგენილება გამოიყენეს არასწორად და კამპანია წარმართეს ეკლესიის საწინააღმდეგოდ. **ახლა ესენი ამზადებენ ნიადაგს, რომ მირა დაიჭირონ მღვდლები, ამისკენ მიდის ყველაფერი. ჯერ ვერ იტყვიან, რაღვან ამაზე მთელი ამბავი ატყდება. როდესაც ხალხს დააჯერებენ, რომ მღვდლები ასეთები არიან და ენას შეაჩვენებენ და ხალხის განწყობაც მკვეთრად უარყოფითი იქნება, ამ ფონზე მღვდლების დაჭირა ალარ გაუჭირდებათ.** ამიტომ მოვუწოდებ ამ ადამიანებს, რომ ამდენი ლანძღვით უწმინდესისა, სასულიერო პირებისა, ეკლესიის მტრების საქმეს ნუ გააკეთებენ. აუცილებლად უნდა ამხილო, დიდი იერარქი იქნება თუ პატარა — თუ შენი ძმა სცოდავს, მიდი და უთხარი; თუ არ დაგიჯერა, ორნი მიდითო და კიდევ თუ არ დაგიჯერა, მერე მთელი კრება მიდით და ამის მერეც თუ არ დაგიჯერებთ, იყოს იგი თქვენთვის, ვითარცა მეზვერეო.

თქვენ იცით, როგორი სიტყვებით მიმართავენ ათონელი მამები, როცა რაღაცაზე ამხელენ მსოფლიო პატრიარქს — ბართოლომეოსს? — ჩვენო მაკურთხეველო მამაო, ვამთხვევი თქვენს მაკურთხეველ მარჯვენას, მამრამ თქვენ მართალი არ ხართო... ანუ ეკლესიას აქვს

თავისი მიმართვის ფორმა, რომელიც აუცილებლად უნდა დავიცვათ. ჩვენც თუ ისეთები გავხდით, როგორებიც სხვები არიან, მაშინ რაღა ქრისტიანები ვყოფილვართ? ამას ღმერთი განა მოგვიწოდებს? ვერც მოვიგებთ ამ ბრძოლას!

რაც შეეხება დასჯას, ზნეობრივი კომისიაა შექმნილი და ვფიქრობ (მინდა ვიფიქრო), რომ ის თავის საქმეს შეასრულებს. მათ რამდენიმე მღვდელი განაყენეს უღირსი ქმედების გამო. თუ ვინმეს რაიმე ფაქტები აქვს, დასაბუთებული წერილობით, უნდა მიმართოს ამ კომისიას და იქ განიხილავენ.

— მამაო, რასაც ვუყურებ, იმ მღვდელმსახურთა ნელი-ნელ შევიწროება მიდის, ვინც ხმამაღლა გამოთქვა თავისი გულისტკივილი ეკლესიის ნაკლოვანებების შესახებ... ისევ ეს პატიოსანი მღვდლები ისჯებიან.

— ჩვენ ქრისტიანები ვართ. იესო ქრისტე ბრძანებს — რადგან მე მიმიღეს, თქვენც მიგიღებენ, რადგან მე მღევნეს, თქვენც გღევნიანო! მართლმადიდებლობის დამცველებს, რა, ყოველთვის არ დევნიდნენ? ეკლესია ასეა. ვინც სიმართლეს ამბობს, ეკლესიას იცავს, ის ხშირად ხდება დევნის მსხვერპლი. მაგრამ ჩვენ ყველამ უნდა ვიცოდეთ, რომ მთავარია, უფალთან ვიყოთ მართალნი!.. ვამხილოთ, ვთქვათ ჩვენი სატკივარი, მაგრამ შეურაცხყოფა არავის მივაყენოთ, თუმცა სათქმელი აუცილებლად უნდა ითქვას! ჩვენ არ ვაკეთებთ პოლიტიკურ განცხადებებს, ჩვენ ჩვენი დედა ეკლესია გვტკივა!

ჩვენ კი არა, უდიდესი მამები, წმინდანები იღვენებოდნენ. რა უქნეს იოანე ოქროპირს? — იოანე ოქროპირი გადასახლებაში გარდაიცვალა. იოანე დამასკელიც განკვეთილი მოკვდა. გენადი კონსტანტინეპოლელი განკვეთეს, თანაც ცრუ VII საეკლესიო კრებამ! რა უქნეს მარკოზ ეფესელს, გრიგოლი პალამას? რომელი წმინდანი იყო დაწყნარებული? ამბროსი ხელაია, კირი-

ონ მეორე... რომელი ერთი გავიხსენო? „სიყვარული ამა სოფლისა მტერობაა ღვთისაო,“ — წერია პირდაპირ და ამა სოფლის მოყვარული ხალხი ყოველთვის ებრძოდა ეკლესიას. ეს არც უნდა გაგვიკვირდეს. ჩვენ მთელი სასოება ისევ ღმერთზე უნდა გვექონდეს, ვლოცულობდეთ. ამიტომაც ვიძახი, რომ ამ ბრძოლაში, რომელიც მიმდინარეობს, აუცილებელია, ღმერთი არ განვარისხოთ ჩვენი სიტყვებით და მიმართვებით, შევარჩიოთ სიტყვები, რითაც მივმართავთ თუნდაც ყველაზე უღირს მღვდელს.

— მამაო, როცა დაგირეკეთ, ასე მითხარით, რომ მე ვარ მოძღვარი და მრევლში მყავს პოზიციაც და ოპოზიციაც, ნაციონალიც და არანაციონალიც, კეთილიც და ბოროტიც, მეძავიც და მრუშიც, ქურდიც და რეციდივისტიც, მკვლელიც, მამათმავალიც კი და ჩემი მთავარი დანიშნულებაა არა მათი განკითხვა და კარგებად და ცუდებად დალაგება, არამედ მათი ღმერთთან მიყვანა და... ყველაფერი უნდა ვიღონო, რომ ეს შევძლო... მამაო, არ გიჭირთ დღევანდელ დღეს ასეთ რთულ ვითარებაში, როცა არეულია მონასტერი, ამ ადამიანების ღმერთამდე მიყვანა?

— თქვენ არ დაიჯერებთ და სწორედ ესაა მრევლი, რომელიც ეკლესიის პატიოსნებას იცავს. ადამიანები, რომლებიც გრძნობენ, რომ ეშმაკს დაუსხლტნენ, და ღმერთმა ისინი მიიღო და გულში ჩაიკრა, ყველაფერს აკეთებენ ეკლესიის დასაცავად. ასეთი ხალხი იცავს ჭეშმარიტებას. მათ იციან ბოროტების ფასი და სასჯელიც იციან, რა დღეში იყვნენ და როგორ დააღწიეს თავი ამ საშინელ ცოდვებს, ღმერთის კალთის ქვეშ დაივანეს, ღმერთმა მათ საკუთარი სისხლი და ხორცი მისცა, აზიარა და მათ ამის დაკარგვა აღარ უნდათ, ყველაფერს აკეთებენ, რომ ეკლესია დაიცვან, ღმერთთან ყოფნის სიტკბოება რომ არ დაკარგონ. ესეც იყო ეკლესიის ისტორია — ასეთი ხალხი იცავდა მარკოზ ეფე-

სელს. პირდაპირ წერია, რომ მარკოზ ეფესელს იცავდნენ რამდენიმე სოფლის მღვდელი და მრევლი. აი, ვინ იყო მარკოზ ეფესელის გვერდით — მრევლი! რომელთა ნაწილიც, ღმერთმა იცის, როგორ ცხოვრობდა ტაძარში მისვლამდე. მრევლმა გადაარჩინა უნიისგან კონსტანტინეპოლის საპატრიარქო, რომ იცოდეთ. დღეს რომ მსოფლიო პატრიარქია კონსტანტინეპოლში, ეს ბერძენი მრევლის დამსახურებაა, რადგან მათ არ მიიღეს უნია, არ მიიღეს კათოლიკობა და იძახდნენ — ჩვენ გვირჩევნია, ჩალმა დავიფაროთ თავზე, ვიდრე — რომის პაპის ტიარაო. ამხელა ძალა აქვს მრევლს.

ადვილი არაა მათი მიყვანა ღმერთამდე. ეს ძალან რთული პროცესია, მაგრამ ისინი ღმერთს მიჰყავს თავისთან, მე მათაც ისევე ვესაუბრები, როგორც ახლა თქვენ, ციტატებით ისტორიიდან და წმინდა წერილიდან. სახარებისეული სიტყვები კი იმდენად გულშიჩამწვდომია, რომ სახარებას მიჰყავს ისინი ღმერთამდე. მთავარია, მღვდელმა არ გააუბრალოოს მათი ცხოვრება და „მერე რა“ -ს არ შეაჩვიოს მრევლი.

დიდი სიფრთხილეთა საჭირო და დიდი პასუხისმგებლობა აქვს ეკლესიას! ძრისტი მოციქულებს და, მათი სახით, მღვდლებს ეუბნება — თქვენ მარილი ხართ, რათა ეს სოფელი დაამარილოთ, რაჟამს მარილი განქარდება და ძალას დაკარგავს, ეს მარილი უნდა გადაიყაროსო. ძალიან ფრთხილად უნდა ვიყოთ ყველანი, რომ ის მისნია, რაც ღმერთმა დააპირა საქართველოს ეკლესიას, შესრულდეს. ეს მისნიაა ჭეშმარიტი სარწმუნოების, ეროვნულობის, ტრადიციების დაცვა. ეს თუ ჩვენ ვერ გავაკეთეთ, მაშინ ჩალის ფასი აქვს ჩვენს მღვდლებად ყოფნას!

თავი მეთორმეტე

**ნეინდა მარინეს სხელოების
ეკლესიის წინამძღვარი,
დეკანოზი დავითი (ისაკაძე)**

მორწმუნე ადამიანი საკუთარ ხალხს ბეროვს არ უწყობს

— მამაო დავით, პირველ რიგში, უწმინდესის კიევ-ში ვიზიტზე მინდა გკითხოთ: რა შედეგების მომტანი შეიძლება აღმოჩნდეს ეს სვლა?

— უწმინდესი ძალიან ბრძენი ადამიანია, ეს ნაბიჯი ორ ეკლესიას, ორ ხალხს — ქართველებსა და რუსებს შორის მეგობრული ურთიერთობის მომტანი იქნება. მიუხედავად იმისა, რომ რუსებსა და ჩვენს ხალხს შორის დღემდე უამრავი დაპირისპირება ყოფილა, მათთან ურთიერთობის აღდგენა მაინც აუცილებელია. ბოლოს და ბოლოს, ცივი ომი უნდა დასრულდეს. სწორედ ამას ემსახურება პატრიარქის მიერ გადადგმული ეს ნაბიჯი. ჩვენი პატრიარქი არა მარტო რუსებთან, სხვა ქვეყნების ადგილობრივ მართლმადიდებელ ეკლესიებთან ურთიერთობს, მათ შორის ბელგიის, სერბეთის, ბულგარეთის და ა.შ.

ეს არის ერთი რიგის სივრცე, რომელსაც მართლმადიდებლური სამყარო ჰქვია და რომელთანაც ურთიერთობა აუცილებელია.

— მამაო დავით, არ ვიცი, თქვენთვის რამდენად ცნობილია, მაგრამ კონკორდატის გაუქმებაზე დღეს სასულიერო პირებიც საუბრობენ, თქვენ რა დამოკიდებულება გაქვთ ამ საკითხთან დაკავშირებით?

— კონკორდატი ეს არის ორ დამოუკიდებელ სუბიექტს შორის დადებული ხელშეკრულება, უმაღლესი დონის შეთანხმება. მისი გაუქმება განსაკუთრებით კატასტროფა იქნება, მაშინ, როცა მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებაზე დაიწყო საუბარი. კონკორდატის გაუქმებით ეკლესია ხელისუფლებისაგან მართული გახდება, რაც დაუშვებელია.

ვინც კონკორდატის გაუქმების მომხრეა, ის ეკლესიის მტერია, თუნდაც სასულიერო პირი იყოს.

ზუსტად ამ კონსტიტუციური ხელშეკრულების უხემ დამრღვევად გვევლინება დღეს ხელისუფლება. მას უფლება არ ჰქონდა, ეკლესიასთან მსჯელობისა და შეთანხმების გარეშე, სხვადასხვა რელიგიური კონფესიებისთვის იურიდიული სტატუსი მიენიჭებინა, მითუმეტეს **კანონის მიღებამდე საპატრიარქო არაერთხელ გააკეთა განცხადება, თუ ეს კანონი ძალაში შევა, დანაშაულად ჩაითვლება ეკლესიისა და ერის წინაშე. პატრიარქმა პრეზიდენტს ვეთოს უფლების გამოყენება ურჩია, თუმცა ეს მოთხოვნაც უგულვებელყოფილი იქნა. მთელმა საქართველომ იცის, როგორ პირობებში ჩატარდა სინოდის კრება. სწორედ ზენოლის გამოიყვანა და სინოდის განჩინება სუსტი, რომელსაც საზოგადოება ნამდვილად არ ელოდა.**

— ზენოლაში რას გულისხმობთ, ანუ მოარული ხმები იმის შესახებ, რომ სინოდის კრება კუდის ერთ-ერთმა მაღალჩინოსანმა ოთახში შევარდნით ჩაშალა რეალობა?

— ოთახში შევარდნას რამდენად ჰქონდა ადგილი, ჩემთვის ცნობილი არაა, მაგრამ დანამდვილებით ვიცი, რომ კუდის ერთ-ერთი მაღალჩინოსანი კრების დროს საპატრიარქოში იმყოფებოდა და მისი ზედამხედველობის ქვეშ მიმდინარეობდა წმინდა სინოდის კრება. საპატრიარქოს შენობაში იმყოფებოდნენ ხელისუფლების, მათ შორის, უშიშროების მაღალჩინოსნებიც, რომლებიც, რბილად რომ ვთქვათ, მოვლენებს აკვირდებოდნენ და ყველაფერს აფიქსირებდნენ: ინერდნენ შემოგარენში მოძრავი ყველა მანქანის ნომერს, შიფრავდნენ ყველა შემოსულ და გასულ პიროვნებას, თუ რას წარმოადგენდნენ ისინი, რატომ იმყოფებოდნენ იქ იმ კონკრეტულ მომენტში და ა.შ.

სწორედ ამ პირობებში მიღებული განჩინების ტექსტი აღიქმება სახელმწიფოს მხრიდან ეკლესიაზე ზეწოლადა. არადა, ყოვლად დაუშვებელია, წმინდა სინოდს სამღვდელოება, ერის ადამიანი ან მთავრობა დაუპირისპირდეს. მითუმეტეს მაშინ, როცა წმინდა სინოდში ასეთი ღირსეული პატრიარქი და მღვდელმთავრები გვყავს.

ჩვენი ამჟამინდელი მცდელობაა, ეკლესიამ იმ შინაარსის განცხადებები გააკეთოს, რისი საშუალებაც სინოდის კრებას არ მიეცა აღნიშნული ზეწოლის პირობებში. ეკლესიამ უნდა თქვას, რომ იგი საერთოდ არ სცობს ამ კანონს და რომ პარლამენტი ვალდებულია, კანონი გააუქმოს.

— გასაგებია, რომ საპატრიარქო ამ კანონის წინააღმდეგია, თუმცა კონკრეტული არგუმენტები, რატომ არის წინააღმდეგი, არ გვსმენია...

— უკვე დიდი ხანია, რაც ამ უკანონობასთან გვაქვს შეხება, ვგულისხმობ საქართველოში სხვადასხვა სალოცავის მშენებლობას. მაგალითად, ქავთარაძის ქუჩაზე უკანონოდ ააშენეს უზარმაზარი კათოლიკური ეკლესია, ბოლნისისა და მარნეულის ტერიტორიაზე კი დღემდე მეჩეთი მეჩეთზე შენდება, რა თქმა უნდა, ყოველგვარი ოფიციალური დოკუმენტის გარეშე. ჩვენ — მართლმადიდებელმა სასულიერო პირებმა და მრევლმა — არაერთხელ მოვითხოვეთ ამ მშენებლობების საბუთების წარმოდგენა, თუმცა, რაც არ ჰქონდათ, რას წარმოგვიდგენდნენ. მიღებული კანონის საფუძველზე კი, ყველა ეს უკანონო მშენებლობა კანონიერად ჩაითვლება. აქამდე რამდენს ბედავდნენ და, ხომ წარმოგიდგენიათ, კიდევ რამდენი მეჩეთი და კათოლიკური ეკლესია შეემატება საქართველოს, სხვადასხვა რელიგიური კონფესიების იურიდიულ პირად დარეგისტრირების შემდეგ.

ამ კანონის მიღებამდე როგორ კაბალურ პირობებში გვაგდებდნენ მართლმადიდებლებს, ცნობილია და დი-

დი ფილოსოფია არ სჭირდება, რას მოიმოქმედებენ მომავალში, როცა კანონი მათ სასარგებლოდ მეტყველებს. უნდა ნახოთ, საინგილოში, ბოლნისში, მარნეულში რა აგრესიით გვხვდებიან მართლმადიდებელ სასულიერო პირებს, თითქოს უცხოტომელები ვიყავით საკუთარ მიწაზე. საინგილოში წირვა-ლოცვის ჩატერების უფლებას არ გვაძლევენ, იქაურ ქართველებს პირჯვარი ვერ გადაუნერიათ პრობლემების გარეშე. კათოლიკებმა ვატიკანის ფინანსებით უამრავი ადამიანის გადაბირება, უამრავი ადამიანის სულის ყიდვა მოახერხეს, ჩვენ კი ჩვენს პატარა საქართველოში ვერ შეგვინარჩუნებია მართლმადიდებლობა. ამას იმ ხალხის მისამართით ვამბობ, ვისაც ქვეყანაში გარკვეული დამცავი ბერკეტების შექმნა ევალება, რათა მართლმადიდებლების სულიერი და ფიზიკური ანექსია შეწყდეს საქართველოში.

უკვე სომხებიც არაერთ (650) ეკლესიას გვეცილებიან მართლმადიდებლებს, რაც სასაცილოა, სატირალი რომ არ იყოს.

ეკლესიაში მარტო სასულიერო პირები არ მოიაზრებიან, ეკლესია სასულიერო პირებისა და მრევლის ერთობაა, ამიტომ ხმა თითოეულმა მართლმადიდებელმა უნდა აღიმალლოს ამ უმსგავსობის წინააღმდეგ. ბოროტი გამძვინვარებულია. **გავისხსენოთ, რა გააკეთეს სერბი ხალხის მართლმადიდებლობის აკვანი და ძირძველი კუთხე — კოსოვო; რა გააკეთეს საბერძნეთში, წმინდა სინოდი იპულაბული განდა, განცხადება გააკეთებინა, რომ მათი ქვეყანას უცხო ძალები მართავენ. იგივე ანომალიები ხდება საქართველოშიც და არანაკლებ მძაფრ განცხადებებს აკეთებს ჩვენი საპატრიარქო. ვფიქრობ, საპატრიარქო დროულად რეაგირებს ხელისუფლების ყველა უმსგავსო ქმედებაზე.**

— ალბათ, რთული წარმოსადგენი არ უნდა იყოს, რა მოხდება, სომხეთში მცხოვრებ ქართველებს რომ ერმიადინის წინააღმდეგ შეეტანა საჩივარი ან იქ მართლმადიდებლური ეკლესიები აეგო...

— რაღა შორს წავიდეთ, გავიხსენოთ თუნდაც კუ-მურდოს ინციდენტი, როცა იქ მართლმადიდებლური ტაძრის რესტავრაციის გამო სტუდენტები ჩავიდნენ, სომხებმა მათ ქვებით ჩაქოლვა დაუპირეს. ახალგაზრდებმა ძლივს დააღწიეს თავი მათ აგრესიას.

დღეს კი ვინმე სტეფანიანი და მისი თანამოაზრეები ქსენოფობიასა და არმენოფობიაზე საუბრობენ, ვინ გამოდის დისკრედიტირებული — სომხები თუ ჩვენ, მართლმადიდებლები, თან საკუთარ მიწა-წყალზე?! მიმაჩნია, რომ მათი მხრიდან ეს ქმედება ეთნო და რელიგიური შუღლის გაღვივების მცდელობას ემსახურება. აქამდე სომხები და აზერბაიჯანელებიც საქართველოში კეთილმეზობლურად ცხოვრობდნენ, მაგრამ წარმოიშვა თუ არა რელიგიური თემა, მაშინვე დაძაბულობა დაიწყო, ესე იგი ქართველი თუ საკუთარ ქვეყანაში ხმას ამოიღებს (რატომ უნდა ხდებოდეს ჩვენს ქვეყანაში მსგავსი ინციდენტები), ქსენოფობები არიან?! მე რომ ქსენოფობი ვყოფილიყავი, მეყოლებოდა მრევლში იმდენი სომეხი, აზერბაიჯანელი, ამერიკელი და სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენელი?! რა მნიშვნელობა აქვს, რომელ რასას განეკუთვნები, მთავარია, რა იდეოლოგიის მატარებელი ხარ.

— ცნობილია ის ფაქტიც, რომ ამ კანონის მიღებასთან დაკავშირებით სამღვდელოება არაერთსულოვანი იყო, ზოგმა კანონის მიღებასაც კი მოანერა ხელი...

— სამღვდელოების ნაწილს სწორი პოზიცია ნამდვილად არ გაჩნია ამ საკითხთან დაკავშირებით, თუმცა საპატრიარქოს განცხადება, რომ ეს კანონი ერისა და ეკლესიის წინააღმდეგაა მიმართული, ნადვილად იმაზე მეტს ნიშნავს, ვიდრე ზოგიერთი არამყარი მღვდელ-

მთავრის პოზიცია. ამ მღვდელმთავრების ვინაობა არამართო ჩვენთვისაა ცნობილია, არამედ მრევლისთვისაც, თუმცა ჯერჯერობით მათი ჩამოთვლისგან თავს შევიკავებ. იმის დროც დადგება, რომ მათ სახელებს მთელი ერი გაიგებს, მეტიც — პატრიარქმა ერთ-ერთ ბოლო ქადაგებაში აღნიშნა, ვინც ეკლესიას ებრძვის, ის დაისჯებაო.

მართალია, ყველას აქვს ადამიანური სისუტე, მაგრამ სხვა საკითხია, ეკლესიას უპირისპირდებოდე სწავლებით, ცნობიერებით, აზროვნებით და ა.შ. ეს სისუსტე კი არა, ეკლესიის წინააღმდეგ ბრძოლაა, გინდაც სასულიერო პირი გერქვას.

— **კულთარული ინფორმაციით, სამღვდლოების ის ჯგუფი, რომელიც რელიგიურ კონფესიებთან დაკავშირებულ კანონს დაეთანხმა, თქვენ — აღნიშნული „კანონის“ მონინააღმდეგეებს — ერთხმიანი საგალობლების გამო გიპირისპირდებათ, მას შემდეგ რაც თქვენი პოზიცია დააფიქსირეთ...**

— ეს არის ფარული დაპირისპირება. სამღვდლოების ეს კონკრეტული ჯგუფი საგალობლის მოტივს ჩვენზე სამაგიეროს გადახდის საბაბად იყენებს. ამით ჩვენი დასჯა სურთ, რადგან მათ მიერ მონონებული და ხელმონერილი კანონი ჩვენთვის ყოვლად მიუღებელია. მსოფლიოში მისაღებია, როგორც პოლიფონიური, ასევე ერთხმიანი გალობა. ჩვენ არც ერთ მათგანს არ ვენინააღმდეგებით. ეპისკოპოსები, რომლებიც ერთხმიანი გალობის წინააღმდეგ გამოვლენ, უფლისა და ერის მტრებად ჩითვლებიან.

— **ამ ფონზე რამდენად რეალურად მიგაჩნიათ ის, რომ სამღვდლოების ნაწილი შესაძლოა უშიშროებასთანაა შეკრული და მათ აღსარების საიდუმლოს გაცემაც ევალებათ?**

— რაც შეეხება კონრეტულად აღსარების საიდუმლოს გაცემას, მე ჯერ მსგავსი ფაქტი არ მსმენია.

ვთვლი, რომ ეს თემა ხელისუფლების მიერაა პროვოცირებული, რათა ეკლესიისადმი არსებული ნდობა და სიყვარული საზოგადოებას შეურყიონ. უნდა აღინიშნოს, რომ სამღვდელოების ნაწილი ნამდვილადაა შემჩნეული ანტიეკლესიურ და უზნეო ქცევაში, თუმცა ჩვენ ამის გამოსწორებაზე ვმუშაობთ. არსებობს ორი მცნება, რომლის გამოც მოძღვარი უნდა დატოვოს ადამიანი: პირველი – ანტიეკლესიური, მწვალებლური სწავლება და მეორე – უზნეობა. ამასთან დაკავშირებით სინოდის ბოლო კრებაზე ზნეობრივი კომისიაც კი შეიქმნა, რომელსაც რამდენიმე ღირსეული ეპისკოპოსი ხელმძღვანელობს. თუ რომელიმე სამღვდელო პირი მსგავს ქმედებაში იქნება შემჩნეული, ეს კომისია მის დასჯასთან დაკავშირებით შესაბამის დადგენილებას გამოიტანს. შეიძლება ზოგიერთი მღვდელმთავარი მართვადი იყოს, მაგრამ, ამის მიუხედავად, ეკლესია ვერ იქნება გარედან მართული. უფალი ამბობს, ეკლესია იქნება მეორედ მოსვლამდე და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდიან მას.

— როგორ ფიქრობთ, სხვადასხვა რელიგიური კონფესიისთვის იურიდიული სტატუსის მინიჭებით ხელისუფლებამ შეგნებულად გამოუცხადა ბრძოლა მართლმადიდებლობას თუ ეს, უბრალოდ, გაუთვლელი, უგუნური სვლა იყო მათი მხრიდან?

— როცა საკითხის შესწავლა სურთ, მას კომპეტენტურ პირებთან არკვევენ ხოლმე, რასაც ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონია. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ამ კანონით მართლმადიდებლურ ეკლესიას ბრძოლა გამოუცხადეს. ამას ბევრი ახსნა-განმარტება არ სჭირდება. მე, უბრალოდ, მებრალება ყველა ის ადამიანი, რომლებმაც ამ კანონის მიღებას მოაწერეს ხელი. სხვათა შორის ხელისუფლებაშიც მოიძებნებიან პიროვნებები, რომლებიც მსგავსი გადაწყვეტილებების გამო შენუხდნენ, თუმცა პილატეც ნუხდა, როცა იესო ქრის-

ტეს ასამართლებდნენ, მაგრამ რა? თუკი ხელისუფლება ეკლესიასთან დაპირისპირებას გააგრძელებს, მათი მხრიდან ეს იქნება ანტიქრისტეს საქმის კეთება. ორ ბატონს ერთად ვერ ემსახურება ადამიანი.

— ანუ ჩვენი ქვეყნის პირველი პირი, ხელისუფლების წარმომადგენლები, რომლებიც რელიგიურ დღესასწაულებზე პატრიარქის წირვას ესწრებიან, ფარისევლობენ და ზურგს უკან მას მტრობენ?

— არ მინდა პირდაპირ ფარისევლები ვუნოდო მათ, მაგრამ ვიტყვოდი, რომ მორწმუნე ადამიანი ეგრე არ იქცევა.

მორწმუნე ადამიანად ითვლება ის, ვინც აღსარებას აბარებს, ეზიარება, ლოცულობს და არა ის, ვინც ხუთი წუთით შევარდება ეკლესიაში, არ იცის, სად დადგეს, რა გააკეთოს, სანთელი როგორ დაიჭიროს და ა.შ.

მორწმუნე ადამიანი საკუთარ ხალხს ტაროს არ უწყობს. საშინელ ცოდვაში იმყოფებიან ისინი, ვინც ცოტა ხნის წინ რუსთაველის გამზირი მოქმის სისხლით შეღებეს. გოლოს და გოლოს, როდიონოვმა მოიფიქრა გასასვლელის დატოვება. ეს იყო უმძიმესი დანაშაული უფლისა და ერის წინაშე, რის განკარგულებასაც მორწმუნე ადამიანი ვერ გასცემდა. რატომ არ მივიდნენ ალღუმზე პატრიარქი და არც ერთი სასულიერო პირი? იმიტომ, რომ საზაიგოდ ფხს იმ მიწაზე ვერ დადგამდა, რომელზეც სისხლი ჯერ კიდევ შეუმშრალი იყო. საპატრიარქომ თავისი ჰოზიცია ამ ქმედებით გამოხატა. მორწმუნე ადამიანი კი პატრიარქის ამგვარ წყრომას არ დაიმსახურებდა. მკითხველმა ახლა თავად განსაჯოს, ვინ არის ფარისეველი და ვინ — მორწმუნე.

— მინდა ყბადაღებულ თემასაც შევეხოთ, საზოგადოებას სასულიერო პირებზე საჩუქრად გადაცემუ-

ლი ძვირადღირებული ჯიპები აღიზიანებს, მაშინ, როცა მრევლში უამრავი გაჭირვებული ადამიანია...

— როცა ასეთ ძვირადღირებულ და ფუფუნების საგანზეა საუბარი, შეიძლება ეს საჩუქარი არც მიიღო, მაგრამ, როდესაც საქმე ელემენტარულად გადაადგილების საშუალებას ეხება, სახელმწიფო ვალდებულიც კი არის, სასულიერო პირებს ამის საშუალება მისცეს. თქვენ ვერც კი წარმოიდგენთ, როგორ ადგილებში გვინევს მრევლთან მისვლა. ვფიქრობ, ხელისუფლებამ ეს ჯიპები იმიტომ დაარიგა, რომ შემდეგ სასულიერო პირებისთვის ანტიპიარი გაეკეთებინა, მღვდელმთავრები განცხრომაში იმყოფებოდნენ. არადა, ჩვენ, სასულიერო პირებს, ხელფასებიც კი არ გვაქვს, არც ტარიფებს ვანესებთ (თუ ვინმე ანესებს, ეს მისი პიროვნული ცოდვაა). ჩვენი ოჯახები შემონირულობებით ცხოვრობს, თუმცა ჩვენ რას გაცვემთ, ამ შემონირულობის სანაცვლოდ, ეს არავინ იცის. არ ვაკეთებთ იმის აფიშირებას, რომ ზოგიერთ გაჭირვებულ მრევლთან სახლში მისვლისას (წესის ასაგებად, ნათლობისთვის თუ ა.შ.), საფასურის აღების ნაცვლად, იქეთ ვტოვებთ შემონირულობას. არ ვყვირით იმას, რომ ჩვენი მრევლისთვის — თითოეული მათგანისთვის ღამეებს ვათევთ და ვზრუნავთ შეძლებისდაგვარად, ამიტომაც გვყავს ამხელა მრევლი.

მიუხედავად ყველაფრისა, ხელისუფლებამ ხელფასები კიდევ რომ დაგვინიშნოს, ჩვენ კატეგორიულად არ მივიღებთ, რადგან სანაცვლოდ მათ დაქვემდებარებაში ყოფნა მოგვინევს.

მინდა აღვნიშნო, რომ ხელისუფლებას აქეთ აქვს ეკლესიის ვალი, აქეთ აქვს დასაბრუნებელი კომუნისტების მიერ მიტაცებული მიწები, საეკლესიო ნაგებობები, რომლებსაც დღეს ეს ხელისუფლება განკარგავს, ასევე ბოლშევიკების დროს მიტაცებული სინმინდები, სხვადასხვა ღირებულების მქონე ნივთები, პირველ

რიგში, დაპატიმრებული ხატები, რომლებიც მუზეუმებში გამოამწყვდიეს. თუკი ხელისუფლება იტყვის, რომ ეკლესია ამ სინმინდეებს ვერ დაიცავს და ამის გამო არ აბრუნებს, იგი ვალდებულია, ეკლესიების დაცვა უზრუნველყოს შესაბამისი თანამედროვე ტექნოლოგიებით. რატომ არ იღებს ხმას საზოგადოება ამ თემებზე? ვიმეორებ, ეკლესიაში მხოლოდ სასულიერო პირები არ მოიაზრებიან. ანტიქრისტეს მოსვლის არსიც ისაა, რომ ეკლესიას მრევლი ჩამოაშოროს, მართლმადიდებლებს ფიზიკური გენოციდი მოუწყოს. ასე რომ, ერთად დგომა გვმართებს ნებისმიერი პრობლემის დროს. ჩვენ არ ვიცით, როდის იქნება მეორედ მოსვლა და ანტიქრისტეს გამოჩენა, ამას თავისი წინაპირობები აქვს, მაგრამ უკვე ამ პერიოდს რომ ვუახლოვდებით, ფაქტია.

«სატუსალოში ყველაფერი ისინება, მათ შორის — კატიმრების აღსარებას»

— ჩვენი მოვალეობა ისაა, რომ არგუმენტირებულად, დასაბუთებულად და ობიექტურად საზოგადოებას ვაუწყოთ სწორი ეკლესიური ხედვა ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით. მე როგორც ამბიონიდან ვესაუბრები მრევლს, ასევე შემიძლია ვესაუბრო თქვენი გაზეთის მეშვეობით. ესეც არის თავისებური ამბიონი, საზოგადოებისთვის ხმის მიწვდენის ერთ-ერთი გზა. ვფიქრობ, ეს საშუალება აუცილებლად უნდა გამოვიყენოთ. მითუმეტეს მაშინ, როცა ქართულ მართლმადიდებელ სარწმუნოებას და ეროვნულ ცნობიერებას ასე ძალუმიად ებრძვიან, როცა ერი სულიერ და ფიზიკურ ანექსიას განიცდის. ეს სიტყვები ჰაერიდან არ მომაქვს. ჩემი სიტყვების დასტურია თუნდაც ის ფაქტი, რომ სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებს რეგიონული ენობრივი სტატუსი მიენიჭებათ. ამ სტატუსის მინიჭებით სომხური და აზერბაიჯანული ენები და რელიგიები იმ რანგში აჰყავთ, რომელშიც ქართული ენა და მართლმადიდებლობა, ანუ **მართლმადიდებელი სარწმუნოება საქართველოში დომინანტი აღარ იქნება. შეიქმნება ავტონომიური ერთეულები, რომლებშიც სწავლება სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე იქნება, ქართული კი დამატებითი საბანი გახდება, საქმეთა წარმოება, აგრევიანტურა მათ ენაზე წარიმართება. ჯამში კი ყოველივე იმას გამოინვევს, რომ ახალ სამაჩაბლოსა და აფხაზეთს მივიღებთ, ზუსტად იმ ფორმით, რა ფორმითაც დღეს გვაქვს. ამის წინაპი-**

როზა იყო სხვადასხვა რელიგიის მიმართ რელიგიური კონფესიების მინიჭება.

რომელი ქვეყანა დაუშვებდა მსგავს უგუნურებას?! მაგრამ, რადგან ეს ევროსაბჭოს მოთხოვნა იყო, ხომ უნდა შეესრულებინა ჩვენს ხელისუფლებას. როგორც ილია მართალი ბრძანებს, — ჩვენი თავი ჩვენვე უნდა გვეყუდნოდესო. თუმცა რეალობა გვიჩვენებს, რომ, უკვე კარგა ხანია, საკუთარი თავი დავკარგეთ, როგორც დამოუკიდებელმა სახელმწიფომ. სახარებაში ასეთი სიტყვებია: „საქმემან შენმა გამოგაჩინოს შენ“. ხე ნაყოფით შეიცნობაო, — ჩვენი ხელისუფლების ნაყოფი კი უკვე საკმაოდ ვიგემეთ.

რაც ყველაზე უარესია, ევროსაბჭოს დაკვეთით მზადდება კანონპროექტი ერთსქესიანთა ქორწინების შესახებ, რაც უდიდესი ტრაგედიაა. ესაა ქვეყნის დაღუპვა, ერის გადაგვარება. რაში გვჭირდება ევროსაბჭოში შენვლა საკუთარი ზნეობის, მორალის, ღირსებისა და მრწამსის დაკარგვის ხარჯზე?!

ყველა ქვეყანა ცდილობს, რომ თავისი რელიგია წინ წამოწიოს, მხოლოდ საქართველოში ხდება, რომ დედა-ეკლესია ყველაზე ნაკლები უფლებებით სარგებლობს. რაც გვემართება, მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენი უნიათობის ბრალია. მტერს თუ საშუალება მიეცი, ის თვითდამკვიდრებაზე უარს იტყვის?!

ავიღოთ თუნდაც ვატიკანი, რომელსაც საქართველოში იმდენად ფართო უფლებამოსილება აქვს მინიჭებული, არავის არაფერს ეკითხებიან. როცა ჩვენ იტალიის საელჩოს მდივანს, მღვდელ შულჩინსკის, კითხვით მივმართეთ — ასეთ უფლებებს ჩვენ თუ მოგვანიჭებთ იტალიაში-თქო, გვიპასუხა: — რომელი სულელი იზამს ამასო?! ესე იგი ჩვენ ვყოფილვართ სულელები.

მეტიც, როცა ქვემო ქართლში, სოფელ ტალავერში მეჩეთის მშენებლობის დროს სამართალდამცავებთან ერთად ჩავედით, აზერბაიჯანელი ჟურნალისტი მომვარდა და მე, ქართველს, ჩემსავე ქვეყანაში მეკითხება, — შენ აქ რა გინდა, რისთვის ჩამოხვედიო(!?).

ჯავახეთში მონოფიზიტობა ყვავის. კუმურდო, იქაური ალგზნებულები ბრბოს გადამკიდე, ვერ მოგილოცია. ქვემო ქართლში მეჩეთს მეჩეთზე გვიშენებენ...

— მამაო დავით, როგორც ვიცით, თქვენ საკმაოდ ბევრი პატიმარი სულიერი შვილი გყავთ და, აქედან გამომდინარე, ხშირად გინევთ მათთან სტუმრობა. რა სულიერი და მორალური პრობლემების წინაშე დგანან დღეს ისინი?

— საერთოდ ყველაზე დიდი პრობლემა თავად პატიმრების რაოდენობაა. ეს არის ქვეყნის ყველაზე დიდი ტრაგედია, ერის გენოფონდისთვის ყველაზე გამანადგურებელი დარტყმა. არადა, უამრავი საშუალება არსებობს იმისთვის, რომ ადამიანები გამოსწორდნენ. ხელისუფლება ეკლესიასთან ერთად უნდა ადგენდეს სწორ მეთოდებს მათ გამოსასწორებლად.

მთელმა საქართველომ იცის ის ფაქტები, რაც ხდება კარანტინში, როგორ სცემენ იქ პატიმრებს. ეს დაუშვებელია! კაცი ისედაც დაჭერილია, რაღად უნდა იმას ცემა?! როგორ შეიძლება, ადამიანს ისე მოექცე, როგორც პირუტყვს?! იქ არიან ასაკოვანი ადამიანები, ასევე ისინი, ვისაც ჯანმრთელობის მხრივ პრობლემები აქვთ, მაგრამ, ამის მიუხედავად, გარჩევა არ ხდება, ყველას სცემენ.

ასევე, დაუშვებელია სასჯელის შეკრების მეთოდი. ზოგიერთ ადამიანს ასე შეიძლება 20-30 წელიც მიუსაჯონ, ანუ ეს არის სამუდამო პატიმრობა, რაც დაუშვებელია. არადა, არაერთი პატიმარი ამ მეთოდით იხდის სასჯელს, ჩვენდა სამწუხაროდ. ამ საკითხთან დაკავშირებით ჩვენ მის უწმინდესობასთანაც გვქონდა საუ-

ბარი და მან შესაბამის ორგანოებს მიმართა, რომ კრებითობის მეთოდი ისე დამუშავებულიყო, პატიმრები გაცილებით ნაკლებ ვადაში დაბრუნებოდნენ ოჯახებს, მაგრამ ჯერჯერობით არაფერი გაკეთებულა. თუ პატრიარქის მიმართვის გათვალისწინებას აპირებდნენ, ნესით, შედეგები უკვე სახეზე უნდა გვექონოდა.

— მამაო, პატიმრებს რამდენად ეძლევათ იმის საშუალება, რომ აღსარება თავისუფლად ჩაგაბარონ, მართალია, რომ საიდუმლო აღსარებაც ისმინება ციხეში?

— ჩვენი შესვლის მომენტიდან სატუსალოში ყველაფერი ისმინება, მათ შორის — პატიმრების აღსარებაც. აქედან გამომდინარე, აღსარების მიღება, სხვადასხვა პირად საკითხზე მსჯელობა, შეგონება ჩურჩულით გვიწევს. არის საკითხები, რომლებზეც შეგნებულად არ ვამასვილებთ ყურადღებას. მთავარია, პატიმარს ზიარების საშუალება მიეცეს.

მიმართვის გარდა, სხვა ბერკეტი ჩვენ, უბრალოდ, არ გაგვანჩია. რაც შეეხება საზოგადოებას, იგი მხოლოდ საკუთარი საზრუნავით არ უნდა იყოს დაკავებული. ყველა მართლმადიდებლის ვალია, პატიმრების რაოდენობაზე, თუნდაც ამ გიჟების უკანონო

დაკავებაზე, ამდენი საპატიმროების აშენებაზე რეაგირება მოახდინოს. არ შეიძლება ყველას საძახებელს მხოლოდ ერთი ულაზი გაჰყვიროდნენ.

ხელისუფლება საპყრობილებების გარეშე უნდა ელაპარაკოს საკუთარ ხალხს. არ ვამბობ იმას, რომ კრიმინალები და საერთოდ დამნაშავეები არ უნდა ისჯებოდნენ. უფალიც ბრძანებს: — დამნაშავემ პასუხი უნდა აგოსო, მაგრამ ეს არ უნდა მოხდეს უსაფუძვლო ან გადამეტებული დასჯის ხარჯზე. ადამიანის გამოსწორება სიყვარულითა და შეგონებითაა შესაძლებელი. სწორედ ამიტომ ვამბობ, რომ ხელისუფლებამ ეკლესიასთან ერთად უნდა შეიმუშაოს დასჯისა და გამოსწორების მეთოდები, რომ ქვეყანაში ამდენი პატიმარი აღარ იყოს, მაგრამ ხელისუფლებას ეს ხელს არ აძლევს. ამ საკითხთან დაკავშირებით პირადად მეც მივმართე შესაბამის სახელმწიფო სტრუქტურებს, მაგრამ პასუხად მხოლოდ დუმილი მივიღე.

თუ მშენებარი საპატიმროებით ვიმსჯელებთ, ჩვენი ხელისუფლება პატიმართა რაოდენობის გაზრდას აპირებს. ვინ იცის, რამდენი მსუბუქი დანაშაულის ჩამდენი, უკანონო პატიმარი გვყავს და გვეყოლება მომავალში, თუ საზოგადოებამ ხმა არ აღიმაღლა.

გავიხსენოთ, თუნდაც ის რვა ბიჭი, რომლებიც ილიას უნივერსიტეტისა და კავკასიის ინციდენტის გამო დააკავეს. სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ: ამ ბიჭების დაკავება მხოლოდ იმის გამო მოხდა, რომ ისინი მუდამ ამხელდნენ და ამხელენ ხელისუფლების უმსგავსო ქმედებებს; აპროტესტებდნენ პაპიზმის, მუსლიმანობის, მონოფიზიტობის გააქტიურებას საქართველოში, უზნეობის ქადაგებას სკოლებში, ვგულისხმობ სექსუალური აღზრდის შემოტანას და ა. შ.

ილიას უნივერსიტეტის მეშვეობით ღმერთი დაგვიგ-

მეს, ღვთისმშობელი შეგვიგინეს, ოჯახური სინმინდე შეგვიბილნეს და პროტესტი არ უნდა გამოთქმულიყო მართლმადიდებლების მიერ?! ეს რომ სადღაც კაფეში ან კონკრეტულ ოჯახში ყოფილიყო, ჩვენ შეიძლება ვერც გაგვეგო და არც ასეთი რეაგირება მოგვეხდინა, მაგრამ ეს ხდება სახელმწიფო სასწავლებელში (თუნდაც კერძო ერქვას, ამას მნიშვნელობა არ აქვს), სადაც უამრავი სტუდენტი ირიცხება. შესაბამისად, ამას მძაფრი პროტესტი მოჰყვა, რისთვისაც მათ სჯიან.

აქედან გამომდინარე, მინდა ვთქვა: საქარ-თველოში მართლმადიდებლობა და მისი აღმსარებლები შიშველითი გზებით იღვწებიან. მოგახსენებთ, ამ გიჟების აყვანის მოტივად ადამიანის უფლებების ხელყოფა, ხულიგნობა სახელდება. ის კი არაფერს ნიშნავდა, წინა დღეებში პარლამენტში ერთმა პარლამენტარმა მეორეს რომ გაართყა ხელი?! ეს ქმედება ადამიანის უფლებების ხელყოფად რატომღაც არ ჩათვალეს სამართალდამცავებმა. თუ ეს გიჟები ამ მიზეზით დააკავეს, რატომ არ მოხდა პარლამენტარის დაკავება? რატომ უნდა იცავდეს მას რაღაც იმუნუტატი და რატომ უნდა განსხვავდებოდეს ჩვეულებრივი მოქალაქისგან?

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეს ბიჭები ამერიკის ელჩის მოწოდებით თავისუფლების ინსტიტუტმა დააკავა. რაც ჩვენი ქვეყნის სუვერენიტეტისა და დამოუკიდებლობის ხარისხზე მეტყველებს, თუ საერთოდ ხარისხი გაგვაჩნია.

მინდა მკითხველს შევახსენო, რომ ეს ბიჭები განაჩენს გალობით „აცხოვნე, უფალო, ერი შენი“ შეხვდნენ და არა — თავჩაღუნული დამნაშავეებივით. მეტიც, ისინი საპროცესო გარიგებაზე უარს აცხადებენ; დამნაშავენი არ ვართ და სრულად მოვიხდით უსამართლო სას-

ჯელსო. ვამაყობ იმით, რომ XXI საუკუნეში ასეთი ახალგაზრდა აღმსარებლები გვყავს.

ქართველები უფრო მეტად უნდა ვქართველობდეთ, მაგალითს ამ ბიჭებისგან უნდა ვიღებდეთ.

— მამაო, რამდენად შეიძლება ამ ბიჭების „სამაგალითო“ დასჯამ საზოგადოება შეაშინოს და მასში ხმის ამოღების მცდელობა ჩაახშოს?

— მე პირიქით ვფიქრობ. რაც მეტი აგრესია და დევნა იქნება აღმსარებლების მიმართ, მით მეტი მადლი დაეშვება მათზე და მით მეტად გაძლიერდება ამის თვითმხილველი საზოგადოებაც. მაგალითად, ამ ბიჭების დაკავების შემდეგ ჩვენთან ახალგაზრდა მერეველმა იმატა.

ყველასთვის გასაგონად მინდა ვთქვა: ჩვენ ბრძოლას არ შევწყვეტთ არც ამ ბიჭების და არც ჩვენი სარწმუნოების გამო. მიმვართავთ ყველა იმ საშუალებას, რომლებიც ეკლესიურად და კანონმდებლობით გამართლებული იქნება.

— მამაო, იქნებ გარკვეული პრობლემები მაინც მოგვარებულიყო სხვადასხვა სფეროში, საპატრიარქო ხომ იმალლებდეს ხმას ხელისუფლების მისამართით? კითხვებს აჩენს ის ფაქტიც, რომ საზოგადოებაში პატრიარქი ხშირად მაღალჩინოსნების გვერდით ჩნდება...

— საინტერესო შეკითხვაა. დავინწყით იმით, რომ პატრიარქს არც ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი უპასუხოდ არ დაუტოვებია და მკვეთრი პოზიციაც დაუფიქსირებია. რაც შეეხება იმ ფაქტს, რომ მის გვერდით მუდამ ჩინოვნიკებს ვხედავთ, ეს შეგნებულად ხდება, რასაც ერთადერთი მიზანი აქვს: პატრიარქის რეპუტაციის შელახვა. იციან, პატრიარქი ვერავის ეტყვის, ტაძარში ნუ მოხვალ, ჩემ გვერდით ნუ დადგებიო და ისინიც ამ მდგომარეობას სათავისოდ, მზაკვრული განზრახვებისთვის იყენებენ.

ამ განმარტებული კანონპროექტის შემოღების შედეგ საქართველოში ორასამდე მართლაც ჩებისტრასიაში გატარებული

— მამაო დავით, პირველ ყოვლისა, მადლობა მინდა გადაგიხადოთ, რომ დაგვთანხმდით საუბარზე და პირველი კითხვა აუცილებლად მინდა დაგისვით იმ „პოეტურ შედეგთან“ დაკავშირებით, რომელიც მე-უფე კალისტრატემ მიუძღვნა პრეზიდენტ სააკაშვილს და რომელმაც მთელი საინფორმაციო საშუალებები მოიცვა... თავისთავად იმაში, რომ სასულიერო პირი ლექსს წერს, ცუდი არაფერია, მაგრამ მაშინ, როდესაც არიან სასულიერო პირები, რომლებიც ლექსს წერენ, ხანდახან გაზაფხულზე, თუნდაც სიყვარულზე, თუ პირად ტკივილზეც და ამის გამო მათ მკრეხელობაშიც კი ადანაშაულებენ და ლამის შეაჩვენონ, ამ დროს მღვდელმთავარი გამოდის და ასეთ ლექსს წერს პრეზიდენტზე... მამაო, გულწრფელად მითხარით, ეს რა არის?

— უპირველეს ყოვლისა, მივესალმები თქვენი გაზეთის მკითხველს და მოხარული ვარ თქვენთან შეხვედრის, რადგან გამოყავით დრო, ისეთ მნიშვნელოვან და აქტუალურ თემებზე სასაუბროდ, რომლებიც მნიშვნელოვანი და აქტუალურია ჩვენი ეკლესიისთვის, სამშობლოსთვის და საერთოდ, საზოგადოებისთვის. მე ამ საკითხს მივუდგები ისევ და ისევ ეკლესიის სწავლებიდან გამომდინარე. ეკლესიის სწავლება ჰიმნოგრაფიასთან,

საეკლესიო მწერლობასთან მკაფიოდ და კარგად ჩამოყალიბებული და გარკვეულია. საღვთისმსახურო წიგნებში ხდება განდიდება ღმერთისა და ან ქება-დიდება, ხოტბის შესხმა წმინდანებისა, რომელთაც საოცარი ღვაწლით იღვანეს. იყვნენ უდიდესი ჰიმნოგრაფები, როგორიცაა იოანე დამასკელი, სვიმეონ ახალი ღვთისმეტყველი, იოანე მინჩხი, მიქაელ მოდრეკილი, რომელთა ნაშრომებშიც გადმოცემულია უფლის დიდება და წმინდანის ღვაწლის აღიარება და მათდამი ლოცვა-ვედრება. აი, ასეთ პოეტიკას ვიცნობთ ჩვენ ეკლესიაში.

ახლა კი, რაც შეეხება პიროვნების განდიდებას ამ კონკრეტულ შემთხვევას. უპირველეს ყოვლისა, ის მინდა აღვნიშნო, რომ წმინდა მამები ბრძანებდნენ — სადაც გაქებენ, იქიდან უნდა გაიქცეო. ასე რომ, ჩვენ ყოველთვის უნდა მოვერიდოთ ადამიანის შექებას, ის რომც იმსახურებდეს, რომ არ ჩავაგდოთ ხიბლში, პატივმოყვარეობასა და ამპარტავნების ცოდვაში და, რა თქმა უნდა, ეკლესიის მღვდელმსახური, განსაკუთრებით კი დიდი იერარქი, ამას არ უნდა აკეთებდეს. მას უნდა ესმოდეს, რომ არ შეიძლება ცოცხალი ადამიანის ასე განდიდება და პირში ქება. რაც შეეხება ტაძრების მშენებლობას, რომლის გამოც ასე განადიდებს თავის სათაყვანებელ პიროვნებას ამ ლექსში თუ „პოეტურ შედევრში“, როგორც თქვენ უნოდეთ, მავანნი დღეს თავს იწონებენ, რომ აშენებენ ტაძრებს, მართლმადიდებლურ ეკლესიებს, მაგრამ ჩვენ როსტომ ხანის და ევდემოზ კათალიკოსის ეპოქაც ვიცით. როსტომ ხანი ერთი ხელით მართლმადიდებლურ ეკლესიებს აშენებდა, მეორე ხელით — მეჩეთებს და ჰარამ-ხანებს. ასე რომ, ეს თემაც დასაფიქრებელია ყოველთვის. მარტო ტაძრის მშენებლობა არ ნიშნავს იმას, რომ ადამიანი უკვე ღირსეული ქრისტიანია, მთავარია ქრისტიანული საქმეები. კიდევ ვიმეორებ, როცა ერთი ხელით აშენებ მართ-

ლმადიდებლურ ტაძარს და მეორეთი მეჩეთს, რომელ მამულიშვილობასა და აღმშენებლობაზეა ლაპარაკი? იცით, რომ ორასამდე მეჩეთია ახლა ამ ბოლო დროს რეგისტრაციაში გატარებული, ამ გახმაურებული კანონპროექტის შემოღების შემდეგ? ასევე, არა ერთი სქიზმატური დაჯგუფება იღებს საქართველოში რეგისტრაციას. ეს ყველაფერი ისევ და ისევ ჩვენს ეკლესიასა და ჩვენს ხალხს დაუბრუნდება ძალიან ცუდად. ამიტომ კარგად უნდა გავაცნობიეროთ, განსაკუთრებით სასულიერო პირებმა, ყველაფერი, რასაც ვამბობთ და ვაკეთებთ და დავიკავოთ ეკლესიის პოზიცია, მისი სწავლების მიმართ მორჩილება და სწორი დამოკიდებულება. ასე მინდოდა მეპასუხა ამ კითხვაზე.

— მე ვფიქრობ, მამაო, რომ განსაკუთრებით ამ კანონპროექტის შემდეგ საზოგადოებისა და მრევლის ძალიან დიდი ნაწილის დამოკიდებულება ეკლესიის, წმინდა სინოდის მიმართ მკვეთრად უარყოფითი გახდა და მთავრობის მიმართ კი ეს უარყოფითი დამოკიდებულება პიკს აღწევს. ასეთი ლექსის გამოქვეყნება გამიზნული ქმედება მგონია საზოგადოების ამ უარყოფითად განწყობილი ნაწილის პროვოკაციაზე წამოსაგებად...

— მე არ მინდა, ვინმეს ცილი დავწამო, ამიტომ, რაც არის რეალობა ეკლესიის სწავლებით ამ კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით, ისე გადმოგეცით. დღევანდელ დღეს, რა თქმა უნდა, არაფერია გამორიცხული...

— აქ საზოგადოების განსაკუთრებული აღმფოთება გამოიწვია ფრაზამ „დაგჭირდეს — დაღვარე სისხლიო“. ხალხი ამან მართლა გააოგნა — ამაზე მეტი სისხლი რაღა უნდა დაღვაროს, რაც დაღვარა, და ამაზე მეტი რაღა უნდა დაიხოცოსო. მე და არა მხოლოდ მე მივიჩნევთ, რომ, მგონი, ასეთ დაძაბულ ვითარებაში დიდ იერარქს ცოტა მეტი დაფიქრება მართებს, რომ ადამიანების ის ნაწილი, რომელიც ძალიან აგრესიუ-

ლადაა განწყობილი ხელისუფლების მიმართ და არც თუ უსაფუძვლოდ, განკითხვასა და მრისხანებაში არ ჩააგდოს. თქვენს გამოსვლებსა და ქადაგებებში ხშირად მომისმენია, რომ ეკლესია მხოლოდ ეპისკოპოსი, მხოლოდ იერარქი არაა, ეკლესია არის მრევლი, მრევლის გარეშე ეკლესია არ არსებობსო.

— მე გამოვხატავ ჩემს პატივისცემას ღირსეული მღვდელმთავრების, ღირსეული სასულიერო პირების და ასევე ღირსეული მრევლის მიმართ, მაგრამ უნდა განვაზოგადოთ, რომ სიტყვა **ეკლესია** ითარგმნება ასე — **სასულიერო პირებისა და ერის ადამიანების ერთობა**, ამის გარეშე ეკლესია არ არსებობს. კი, რა თქმა უნდა, სადაც ეპისკოპოსი არ არის, იქ ეკლესია არ არის, მაგრამ, სადაც ასევე არ არის მღვდელმსახურები და არ არის მრევლი, ისიც არ არის ეკლესია. ამიტომ ჩვენთვის ძალზედ მნიშვნელოვანია, რომ მღვდელმთავრებმა მოგვცენ მაგალითი ეკლესიის სწავლების დაცვის, სამშობლოს სიყვარულისა და ზნეობის. ჩვენ მათგან ასეთ მაგალითს ველოთ.

— **კარგია, თუ ეს მოლოდინი გავვიმართლებს და ეს მოლოდინი მოლოდინად არ დარჩება. ახლა კი მინდა, შეგეკითხოთ პარლამენტარ დარჩიაშვილის ინიციატივასთან დაკავშირებით, რომელიც გულისხმობს სომხური და აზერბაიჯანული ენებისთვის რეგიონული სტატუსის მინიჭებას. მამაო, ამ ინიციატივას მრევლი და საზოგადოება ცალსახად აფასებს, როგორც ქართული სახელმწიფოებრიობის წინააღმდეგ მიმართულ ნაბიჯს.**

— აბსოლუტურად სწორი შეფასებაა. ამაში ორი აზრი არ არსებობს. **თვითონ დარჩიაშვილი არის თავისუფლების ინსტიტუტის წარმომადგენელი** და, ბუნებრივია, რომ მის გამონათქვამებსა და ქმედებებშიც აისახება ასეთი დამოკიდებულება საქართველოს მიმართ. სომხური და აზერბაიჯანული ენების-

ვის რეგიონული ენების სტატუსის შესაძლო მინიჭება ძალიან დიდი საფრთხეა, ეს არის ახალი აფხაზეთი და სამაჩაბლო, ეს არის ძალიან დიდი ნაღმის ჩადება საქართველოს წინააღმდეგ და თან ეს არის იგნორირება საკუთარი ქვეყნისა და საკუთარი ხალხისა! აბა, ერთი გავბედოთ ჩვენ და მოვითხოვოთ საინგილოში ან სომხეთში ანალოგიური რამ, გაგვიკეთებენ ამას? საინგილოში პირჯვარი ვერ გადაუნერია ადამიანს გაბედულად, ამას წინათ საინგილოში დედაენა შეიტანეს და თვალწინ დაუხიეს ხალხს, ქართულად საუბრისაც კი ეშინიათ იქ.

— **მამაო, კახის წმინდა გიორგის ტაძარში აღდგა მღვდელმსახურებაო...**

— დიახ, აღდგა. ყოველთვის იყო იქ მღვდელმსახური, ეს სიახლე არ არის. მხოლოდ წირვის ჩატარების უფლებას აძლევენ და, აბა, გაბედოს მრევლმა და დაესწროს წირვალოცვას. რა მრევლი? რაზეა ლაპარაკი? იქაური უშიშროება დგას და, აბა, ვინმემ გაბედოს პირჯვრის გადაწერა. მოსაჩვენებლად შეიძლება რამდენიმე ადამიანი თვითონ შეიყვანონ. საშინელი მდგომარეობაა საინგილოში და ანალოგიურია ჯავახეთშიც. **საზოგადოებამ იცის იმ შემთხვევის შესახებ, სამსარში რაც მოხდა რამდენიმე წლის წინ — სტუდენტებს აღგილოპრივმა მოსახლეობამ ძველი რომ დაუშინა. იქ, კუმურდოში, ვერ შეხვალ ტაძარში, თუ პოლიცია არ გახლავს თან. სომხები როგორც კი დანახავენ მართლმადიდებელ ქართველ ქრისტიანებს, მაშინვე იძაბება სიტუაცია. ასეთი მდგომარეობა გვაქვს საქართველოში და ამის ფონზე, რა ენის სტატუსზეა ლაპარაკი? ეს არის დანაშაული! დანაშაული ეკლესიისა და ძველის წინაშე! საერთოდ ამ თემაზე საუბარიც კი არ შეიძლება. სომხებმა არა ერთი ტაძარი წაგვართვეს იერუსალიმშიც, მათ შორის — წმინდა იაკობის სახელობის ტაძარი.**

ჩვენ ფობია კი არ გვაქვს სომხების მიმართ, მაგრამ ჩვენ გვიყვარს ჩვენი სამშობლო, ისევე, როგორც მათ უყვართ თავიანთი სამშობლო და, თუ ჩვენ ჩვენი სამშობლო გვიყვარს, მაშინ უნდა დავიცვათ იგი და ჯერ ჩვენსას უნდა ვუპატრონოთ. არც სომხებს და არც აზერბაიჯანელებს არასოდეს არანაირი პრობლემა არ ჰქონიათ საქართველოში, როგორც კი რელიგიური მუხტი შემოვიდა, მაშინვე დაიძაბა მდგომარეობა.

ავიღოთ ქვემო ქართლის რეგიონი. თითქმის ყველა დიდ აზერბაიჯანულ სოფელში აშენდა უზარმაზარი მეჩეთები. **ბოლნისის სიონის განწმრევაც უზარმაზარი მეჩეთია. ამ დროს შვეიცარიასში, სადაც ოთხასი ათასამდე მუსლიმანი ცხოვრობს, მხოლოდ ოთხი მეჩეთი აქვთ. კიდევ ორი მეჩეთის აშენება უნდოდათ და ხალხი წავიდა წინააღმდეგი — რეზისტენსი ჩატარდა და ვერ ააშენეს. ბარლინი უნდათ მეჩეთის აშენება და მთელი ბარლინი მოფანილია ფოტოთი, რომელზეც გადასახული მეჩეთია გამოსახული. ხალხი სასტიკი წინააღმდეგია. მაგრამ ვერც შვეიცარიელს და ვერც გერმანელს ვერაფერს გაუბედავს ამის გამო არადემოკრატიულობაში ბრალის დადებას...**

საკმარისი მეჩეთები აქვთ აქ მცხოვრებ მუსლიმანებს, თუ თავიანთი რელიგიური მრწამსისთვის ეს მათ დასჭირდებათ. აღარაა საჭირო მეტიც აშენება.

— მაშაო, თქვენ ქართველი მართლმადიდებლების მიმართ სომხების უარყოფით დამოკიდებულებაზე ისაუბრეთ — სადმე სხვაგან კი არა, ჩვენს საკუთარ მიწაზე პოლიციის გარეშე მრევლი ტაძარში მოსალოცად ვერ შესულა. ამ ყველაფრის ფონზე განსაკუთრებით მძაფრად მახსენდება „მრავალეროვანი საქართველოს“ თავმჯდომარის — არნოლდ სტეფანიანის ცნობილი განცხადება, რომ ის მოხარულია იმ ზნეობრივი კომი-

სიის შექმნით, რომელიც სინოდის გახმაურებულ სხდომაზე შეიქმნა, რადგან ეს კომისია მისი პარტნიორი იქნება იმ მღვდელმსახურთა დასჯაში, რომლებიც „ანტიომხურ პროპაგანდას“ ეწეოდნენ, მათ შორის, თუ არ ვცდები, თქვენც მოიაზრებოდით. ტრაგედია არაა, რომ ეს ადამიანი ასეთი განცხადების გაკეთების უფლებას ანიჭებს საკუთარ თავს — საპატრიარქოს თავის მხარდამჭერად მოიაზრებს?

— მოკლედ და კონკრეტულად მინდა ვთქვა: მე არ ვიცნობ, ვინაა ეს ადამიანი — ვინმე სტეფანიანი, და მის გამონათქვამებზე, მის განცხადებებზე ჩვენ, მღვდელმსახურები, კომენტარს არ გავაკეთებთ. მითუმეტეს, რომ სახეზეა, რომ მუდმივად ცდილობს, პროვოკაციაზე წამოაგოს ქართველი საზოგადოება.

...იცოდეთ, ეს ჩვენი უნიათობის ბრალია და არა ვინმე სტეფანიანების.

— როდესაც მეჩეთებისა და სქიზმების მომრავლებაზე ვსაუბრობთ, ვფიქრობ, ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ეს დიდწილად იმის ბრალია, რომ ჩვენ არ გვაქვს ჭეშმარიტი რწმენა, მთელი გულით არ ვემსახურებით უფალს, ჩვენ არ ვსასოებთ უფალს წრფელად, ვერც მრევლად ვვარგავართ. ალბათ, ჩვენს ლოცვას უფალი არ იწირავს — არც ერისას და არც ბერისას... არ მიიჩნევთ, რომ ეს ასეა?

— რა თქმა უნდა, ასეა... ჩვენ არ გვაქვს საკმარისი რწმენა, მთლიანად — ჩვენს ერს. თორემ უფლისთვის არაფერია შეუძლებელი, მთელმა ერმა რომ გულმხურვალედ „უფალო შეგვიწყალებ“ თქვას, ერთ წამში შეიცვლება ყველაფერი სიკეთისკენ — ვინ დაუდგება ერს წინ ან ეკლესიას? ნამდვილად გეთანხმებით იმაში, რომ გვაკლია ეკლესიური განათლება, გვაკლია სარწმუნოებრივი მხურვალეობა და სიყვარული. ჩვენ ერთმანეთიც არ გვიყვარს... აქედან გამომდინარეა ეს ამდენი განსაცდელი.

— ამ ბოლო დროს მრევლის და საერთოდ საზოგადოების ძალიან დიდი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ხელისუფალთა ეროვნების საკითხი არ წამოიჭრებოდა, მათ ქართული საქმე რომ ეკეთებინაო. მართლაც, ქართული საქმე რომ ეკეთებინათ, ეკლესიის მიმართ ამხელა აგრესია რომ არ ყოფილიყო, ხალხს არც არასოდეს გაუჩნდებოდა, ალბათ, ვინმეს ეროვნების გარკვევის სურვილი. ეკლესიის მხარში დგომა ეპისკოპოსებისთვის მხოლოდ ჯიპების ჩამორიგებით ხომ არ გამოიხატება? ყველაფერი ხომ სათავიდან იწყება? იქნებ მართლა მაგალითი გვაკლია დიდი იერარქების მხრიდან? და რადგან ეკლესიაა საყრდენი ქართული სახელწიფოებრიობისა, სწორედ ეკლესიის დალაგებით ქვეყანასაც ეშველოს? იქნებ სახელმწიფოს მოხელეთა მხილების ნაცვლად უღირს სასულიერო პირთა მხილებით უნდა დაგვეწყო?

— ეს ჯიპებიც უფრო პროვოკაციისთვის ჩამოურიგეს მღვდელმთავრებს, რომ შემდეგ მათ მიმართ საზოგადოების აგრესია გამოეწვიათ.

...რა თქმა უნდა, სახელწიფოს საყრდენი ეკლესია უნდა იყოს სუფთა და მყარი... სახარებისეული სიტყვებით გეტყვით — მკურნალო, განიკურნე თავი შენით. საკუთარი თავიდან უნდა დავიწყოთ ყველამ. ასევე ფიქრობს, ალბათ, ყველა ის მღვდელმსახური, რომელმაც კარგად იცის, როგორ ცხოვრობს, რას აკეთებს. ალბათ, ჩვენ თვითონ ვერ ვართ ისეთები, როგორებიც უნდა ვიყოთ. როგორც მღვდელმთავარი, ასევე მღვდელი, მრევლი, ერის ადამიანი — ყველა უნდა დაფიქრდეს იმაზე, რომ ისინი არიან ეკლესიის სახე, ამიტომ ჩვენ უნდა გამოვიყურებოდეთ ღირსეულად და უნდა შევიძლოთ, რომ სხვას მაგალითი მივცეთ და არ დავაბრკოლოთ.

...ხელისუფლებაც და სხვადასხვა სტრუქტურის წარმომადგენლებიც ხომ ძირითადად ჩვენი ნაწილი არიან

და ჩვენ მათაც უნდა მივცეთ მაგალითი და, თუ ისინი არ დაინწყებენ ეკლესიურ, რწმენით ცხოვრებას, ფიქრს სამშობლოზე, ქვეყანაზე, ყოველ შემთხვევაში, ღვთის წინაშე ვიქნებით მართალნი, რომ მათ სწორი მაგალითი მივეცით, მაგრამ მათ არ შეისმინეს, არ დააკვირდნენ, მაგრამ ეს მაგალითი ხომ ვილაცამ უნდა მისცეს ერს? ეს, პირველ რიგში, ჩვენ, სასულიერო პირებმა უნდა გავაკეთოთ...

— ის, რომ დღეს ყველაფერი ქართული რღვევისკენ არის მიმართული, იქიდანაც ჩანს, რომ სკოლაში ბავშვის გარდაქმნა და „ახალ ადამიანად“, „ახალ ქართველად“ ჩამოყალიბება მიმდინარეობს, თუმცა ის როგორი ქართველი იქნება ან საერთოდ თუ იქნება ქართველი, საკითხავია. ასე ძალუმი ბრძოლა ყოველგვარი ქართულის წინააღმდეგ მე არ მახსოვს. ახლა ახალი კანონის ამოქმედებას აპირებენ, რომელიც მიცვალებულის კრემაციას ითვალისწინებს. რა თქმა უნდა, გეტყვიან, რომ, თუ გინდა, ტრადიციულად დაასაფლავე მიცვალებულიო, მაგრამ ალტერნატივას არ გიტოვებენ. ალბათ, საფლავების ფასი ისე გაიზრდება, რომ ადამიანი, რომელსაც დღეს პურის ფულიც არ აქვს და შიმშილობის ზღვარზეა, უბრალოდ, ვერ შესწვდება. ფაქტია, რომ, რაც მოინდომა სახელმწიფომ, ყველა კანონი მიიღო და ეკლესიის წინააღმდეგ თითქმის ყველა ბრძოლა „მოიგო“... ამან გაახელა და წააქეზა უფრო მეტი არაქართული ქმედებისკენ... ნუთუ ამაზეც უნდა დადუმდეს ეკლესია, უფრო სწორად, წმინდა სინოდი?

— ვფიქრობ, რომ აუცილებლად უნდა მოხდეს ამაზე დიდი რეაგირება, რადგან ეს ქრისტიანული წესის წინააღმდეგ წასვლაა! ალბათ, ჩვენი წინაპრები მინაში გადაბრუნდებიან, როდესაც მათი სულები გაიგებენ, თუ რა საშინელება მზადდება ადამიანის დაწვის სახით. **ბანა ჩვენს წინაპრებს არ უჭირდათ? მათაც ჰქონ-**

დათ ქალიან დიდი განსაცდელები, მაგრამ, ალბათ, არასოდეს უფიქრიათ, რომ მიცვალებული დაეწვიათ, არასოდეს! ამის კანონად შემოღება კი არა, აზრად გავლებაც კი დანაშაულია. რა თქმა უნდა, ეკლესიამ უნდა გამოხატოს ამასთან დაკავშირებით თავისი მკვეთრი და ცალსახა პოზიცია, რომ ეს მიუღებელია! მე გეტყვით, რომ ეკლესიის წიაღში არიან ღირსეული სასულიერო პირებიც და მრევლიც და ისინი თავიანთ პოზიციას ყოველთვის ხმამაღლა აფიქსირებენ, მაგრამ, რა თქმა უნდა, უფრო ავტორიტეტული იქნება წმინდა სინოდის განცხადება ამ საკითხთან დაკავშირებით, რომ ქართველი, მართლმადიდებელი ადამიანის დანვა მიუღებელია და დაუშვებელი!

— **მამო, სინოდის განცხადებებს ძალიან ბევრ საკითხზე მრევლი, უკვე დიდი ხანია, ელოდება. როცა მორწმუნე მრევლი ასე დაბნეულია ბიომეტრიულ პასპორტებთან დაკავშირებით, როგორ ფიქრობთ, აღარ დადგა დრო, რომ წმინდა სინოდმა ამაზე განცხადება გააკეთოს და თავისი მკვეთრი პოზიცია დააფიქსიროს? თუკი საბერძნეთმა თქვა უარი ამ პასპორტებზე და ათონის მთის კინოტმაც ძალიან მკვეთრად უარყოფითი განცხადება გააკეთა ამასთან დაკავშირებით და მეტიც, დიდი ბრიტანეთის მთავრობამ უარყო და არ მიიღო ეს ბიომეტრიული პასპორტები, ჩვენთან რა ხდება? რას ელოდება ეკლესია? როდემდე იყოს მრევლი დაბნეული?**

— დარწმუნებული ვარ, რომ ეკლესია ამასთან დაკავშირებით აუცილებლად გააკეთებს განცხადებას და დააფიქსირებს თავის პოზიციას, რათა ხალხი არ იყოს დაბნეული. ძალიან ბევრ ქვეყანაში არის ალტერნატიული საპასპორტო საშუალებები, მინიმუმ ასე მაინც შეიძლება გაკეთდეს. მე მინდა განვაცხადო, რომ ეს არ არის ანტიქრისტეს ნიშანი, მაგრამ ეს არის მაქსიმალური კონტროლის საშუალება ადამიანზე — მე მერთმე-

ვა თავისუფლება, ანუ ის უფლება, რომელიც უფალმა მომანიჭა და, როცა „დიდი დემოკრატები“ დღეს აცხადებენ, რომ ადამიანის უფლება უნდა იყოს ხელშეუხებელი, დაცული, სად არის ჩემი უფლება ხელშეუხებელი? ამ საპასპორტო საშუალებით ხომ მე არა მხოლოდ მაკონტროლებენ, არამედ კრიმინალს შეუძლია გამძარცვოს! არის ასეთი სკანერები — პასპორტთან, ჩიპთან მიიტან და მთელი მონაცემები მოდის სკანერზე. ამაზე ერთი ამერიკული ფილმიცაა გადაღებული. ამ ფილმში ძალიან კარგად ჩანს, რა ადვილად შეიძლება მოხდეს ეს, ანუ კრიმინალმა ჩაიდინოს ჩემს წინააღმდეგ დანაშაული — შეიტყოს ჩემი ანგარიშები, შემოსავალი, გასავალი, ყველაფერი აბსოლუტურად, ანუ მე მერთმევა თავისუფლება. ვილაცას, ალბათ, ჰგონია, რომ ამ ბიომეტრიული პასპორტების შემოღებით ინგლისსა და სხვა ქვეყნებზე, რომელთაც ალტერნატიული საპასპორტო საშუალებები შემოიღეს, უფრო დემოკრატიულ ქვეყანას ააშენებს!

— **მამაო, ამ ყველაფრის მერე ერთი აზრი მებადება: როდესაც ხმამაღლა წამოგვძახებენ ხოლმე ჩვენი სახელმწიფო მოხელეები, რომ მეტი რაღა გინდათ ამ მართლმადიდებლებს, მართლმადიდებლობა ხომ პრივილეგირებულია საქართველოშიო, მივდივარ დასკვნამდე, რომ საქართველოში ყველა ეროვნებისა და რელიგიური აღმსარებლობის უფლებებია დაცული, ქართველი მართლმადიდებლების გარდა.**

— **ზუსტად ასე ვფიქრობ მეც! დღეს საქართველოში ყველაზე მეტადაა მართლმადიდებლების უფლებები დარღვეული და მეტიც — იმ ინციდენტის გამო, რომელიც ტელეკომპანია „კავკასიის“ ეთერში მოხდა, როცა ბიჭები დაიჭირეს მრწამსის გამო, ჩვენ რწმენის პატიმრების გვყავს. ამაზე მეტი უფლებების შელახვა რაღა გინდათ?**

— **მამაო, რა მოხდა მაშინ ტელეკომპანია „კავკასიის“ ეთერში?**

— მე რამდენადაც ვიცი და ყველა პროცესს ვესწრებოდი, მიწვეული მართლმადიდებელი სტუმარი, სკოლის მოსწავლე სტუდიაში სცემეს. სტუმარი სცემეს! და ამის შემდეგ, როდესაც ჩვენ ვითხოვდით სახალხო დამცველის მიზრძანებას იქ, სამი ადამიანი კიდე იქვე აიყვანეს. სახალხო დამცველის მისვლას კი იმიტომ ვითხოვდით, რომ პოლიცია იდგა იქ და არაფერს აკეთებდა. „კავკასიის“ ეთერში ერთი ადამიანი იღებდა და ორნი, ვინც მერე დააპატიმრეს, ჩვეულებრივად საუბრობდნენ. ამ ტელეკომპანიის შესასვლელი არ არის დაცული, ვერც გაიგებ, იქ ვინ შედის და გამოდის. იქ დაცვა არ დგას და, როდესაც დავინახეთ ეს დასისხლიანებული ბავშვი და პოლიცია უმოქმედოდ იყო, მერე ვითხოვეთ, რომ გაეღოთ კარი, რომ გაგვეკეთებინა განცხადება, რომ სახალხო დამცველი მოსულიყო. იქიდან გაისმა ხმა — გაუღეთო. ასე აღმოჩნდნენ იქ ადამიანები და ასე გაკეთდა განცხადება პოლიციელებთან ერთად. ალბათ, იქვე გაიცა მათი დაჭერის ბრძანება. სამი ახალგაზრდა იქვე დააკავეს, მერე — დანარჩენებიც. არჩევდნენ სამმართველოსთან, ვინ დაეჭირათ და ვინ არა!

მთავარი ამ ამბავში ისაა, რომ ეს ბიჭები სარწმუნოების დამცველები იყვნენ. გახსოვთ, ალბათ, დეისაძის ის ავადსახსენებელი წიგნი („საიდუმლო სირობა“. — შ.ს.), ამას აპროტესტებდნენ, ამის წინააღმდეგ მიდიოდა საუბარი, ამის გამო რვა ადამიანია დაჭერილი.

— **დეისაძე, სამწუხაროდ, პირველი არ ყოფილა, ვინც ქართველისთვის სათაყვანებელს და წმინდას შეეხო — მანამდე წმინდა თამარ მეფე გაგვილანძღეს, არც „ქართლის დედისთვის“ დაუკლიათ... ამ დეისაძემ კი თავისი წიგნით მორწმუნე მართლმადიდებლებს შეურაცხყოფა მოგვაყენა. წარმოიდგინეთ, რომელიმე მუსლიმანურ ქვეყანაში ეს რომელიმე მუსლიმანს**

რომ გაეკეთებინა საკუთარი რწმენის მიმართ, რას უზამდნენ.

— სწორედ ამაშია საქმე. იყო არა ერთი ასეთი ფაქტი, როდესაც მუსლიმანური ქვეყნიდან გაქცევა ცი მოუხდათ ადამიანებს, რომლებმაც მსგავსი მკრეხელობა ჩაიდინეს. მსგავსი შემთხვევები იყო ევროპის ქვეყნებშიც — ყველგან მოჰყვება ამას პროტესტის გრძნობა. სწორედ ის მინდა ვთქვა, რომ მაოცებს ადამიანების მარლმადიდებლობა, რომლებიც ასეთ რამეზე პროტესტს არ გამოხატავენ. დეისაძის წიგნის პრეზენტაცია სადმე კერძო დაწესებულებაში ან სახლში კი არ ჩატარებულა, არამედ — ილიას უნივერსიტეტში.

მთელმა საქართველომ იცის, ილიას უნივერსიტეტი რას წარმოადგენს და რა ანტიქართულ, ანტიმართლმადიდებლურ საქმიანობას ეწევა, ამიტომაც სწორედ იმ ჩატარდა ღვთის გამოვის შესახებ გამოცემული წიგნის პრეზენტაცია.

— მამო დავით, გულწრფელად მითხარით, არ გქონდათ შეგრძნება, რომ ამ ბრძოლაში მარტო იყავით?

— დიახ, გამიჩნდა ასეთი გრძნობა. მეტიც, ადამიანებმა, რომელთაც არ იცოდნენ ზუსტად საქმის ვითარება, წარმოიდგინეს, რომ ჩვენ ვიყავით დამნაშავეები და დებოშის ამტყებები. ამ დროს მეტი შეურაცხყოფა რაღა უნდა მოგვაყენონ? ღვთისმშობელი შეგვიგინეს!

— მამო, საპატრიარქოს ამაზე განცხადება არ უნდა გაეკეთებინა?

— პატრიარქმა გააკეთა განცხადება იმით, რომ დამაჯილდოვა მიტრით და გამშვენებული ჯვრით. ეს განცხადებაზე მეტი იყო! ამასთან ერთად, როგორც კი ციხეში გადაიყვანეს ბიჭები, ისინი პირველივე დღეს მოინახულა უწმინდესმა. იმ დაპატიმრებულთაგან ერთი სკოლის მოსწავლე იყო, ერთი — ოთხი შვილის მამა. მათ ოთხნელინად-ნახევარი აქვთ მისჯილი.

კიდევ ერთხელ ვიტყვი, მე ის ხალხი მაოცებს, რომე-

ლიც ამ საკითხებით არ ინტერესდება, იმ ადამიანებს ვგულისხმობ, რომელთაც მართლმადიდებლები ჰქვიათ.

— **მამაო, როდესაც ისეთ უმნიშვნელოვანეს საკითხებთან, როგორცაა მართლმადიდებლობა, ეროვნული ფასეულობები, სინოდს ერთიანი პოზიცია არ აქვს, მაშინ, რამდენიც უნდა იძახონ, რომ სინოდი ერთიანია, არავინ დაიჯერებს...**

— კიდევ ერთხელ ვადასტურებ ჩემს პატივისცემას წმინდა სინოდის იმ ღირსეული მღვდელმთავრების მიმართ, რომლებიც უფლის ნყალობით იქ არიან. მაგრამ ერთი რამ მინდა გითხრა — **ამას წინათ საბერძნეთის, ელადის ეკლესიის სინოდმა გააკეთა განცხადება, რომელშიც ის თავის ერს, ძვეყანას სთხოვს პატივას იმიტომ, რომ თავის დროზე არ გამოიჩინა ძალისხმევა იმ მოვლენებთან დაკავშირებით, რომლებიც ღღეს საბერძნეთში ხდება. პირდაპირ არის ნათქვამი ამ განცხადებაში, რომ საბერძნეთი ღღეს არის უმძიმეს მღვდმარეოებაში როგორც სულიერად, ისე ფიზიკურად. მღვდელმთავრები პირდაპირ ამბობენ — შენდობას გთხოვთ თქვენ, ხალხო!** ამის ტექსტი არსებობს და მერე მოგანვლით. ეს არის ელადის წმინდა სინოდის განცხადება.

...ჩვენ, ყველანი, ადამიანები ვართ, ადამიანები არიან ის მღვდელმთავრებიც და შეიძლება რაღაც შეცდომები და ადამიანური სისუსტეები ჩვენც გვექონდეს, მაგრამ, როცა ამას მიხვდები, მაშინვე უნდა გააკეთო განცხადება ამასთან დაკავშირებით და ამის მაგალითს გვაძლევს პატრიარქი. ერთ შემთხვევას შეგახსენებთ — ეკუმენური საბჭოდან საქართველოს ეკლესიის გამოსვლასთან დაკავშირებით მან შენდობა ითხოვა, შესანიშნავი მაგალითი მოგვცა. ასეთ მაგალითებს უნდა მივბაძოთ ჩვენც.

სექსუალური აღზრდა არ უნდა ისწავლებოდეს სკო-

ლებში და ამის წინააღმდეგ ჩვენი მრევლი და მართლ-მადიდებელ მშობელთა კავშირი ძალიან აქტიურად გამოხატავდა პროტესტს. ღმერთის შეწევნით, სექსუალური სწავლება ჯერჯერობით შეჩერდა. ყველაფერ ამაზე, რა თქმა უნდა, ეკლესიამ რეაგირება უნდა მოახდინოს და თავისი პოზიცია დააფიქსიროს — განუმარტოს მრევლს, რა არის კარგი თუ ცუდი და რატომ.

— **და როგორ ფიქრობთ, რატომ დუმს ხშირად ეკლესია, წმინდა სინოდი? ხანდახან მრევლს რჩება შთაბეჭდილება, რომ პატრიარქი მარტოა...**

— დიახ. შეიძლება ეს ასე ჩანდეს, მაგრამ კიდევ ერთხელ ვაფიქსირებ, რომ წმინდა სინოდში არიან ღირსეული მღვდელმთავრებიც, რომლებიც ყოველთვის დედაეკლესიის, სამშობლოს სადარაჯოზე დგანან და ხმამაღალ განცხადებებს აკეთებენ საჭირობოროტო საკითხებზე...

თუმცა თქვენ მართალი ხართ — ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ ეს განცხადებები კრებითად მოხდეს, ეს იყოს წმინდა სინოდის ერთიანი ხმა, რომ ეს განცხადება იყოს უფრო ავტორიტეტული, ძლიერი, რომ ხალხს სჯეროდეს ეკლესიის ერთიანობის, ეკლესიისა და ერისთვის მნიშვნელოვან საკითხებთან მიმართებაში!

— **მამაო, საეკლესიო კრება ახსენეთ. დღეს საზოგადოებაში ძალიან მძაფრად მუსირებს აზრი, რომ ეკლესიის გასაწმენდად აუცილებლად საჭიროა რუის-ურბნისის დონის საეკლესიო კრება, რათა განირჩეს „მწყემის კეთილი“ და „სასყიდლით დადგინებული“. ეთანხმებით ამ აზრს?**

— მრევლმა, ვინც მართლა მრევლია ეკლესიისა, შესანიშნავად იცის, ვინ ვინ არის და ვისთან უნდა იაროს. თუ მას მრევლი ქვია, ის აუცილებლად მიხვდება ამას.

— **მაგრამ ვინც ჯერ კიდევ არ არის მრევლი და გზა-გასაყართან დგას?**

— ცოტახანში ისიც მიხვდება... რაღაც გარკვეული პერიოდის შემდეგ აუცილებლად გააცნობიერებს, რომ იქარ უნდა იაროს, სადაც ეკლესიური თვალთახედვით არაა საჭირო, რომ იაროს.

— **კრების მოწვევის აუცილებლობას ვერ ხედავთ?**

— შეიძლება მოხდეს ისე, რომ სინოდის სხდომაზე ამა თუ იმ მღვდელმსახურის (ეს მღვდელმთავარი იქნება თუ რიგითი მღვდელმსახური) საკითხი დადგეს და მე მიმაჩნია, რომ ეს სავსებით საკმარისია. ეს ასე უნდა ხდებოდეს.... რაც შეეხება რუის-ურბნისის დონის კრების მოწყობას, მას სჭირდება არა მარტო ღირსეული მღვდელმთავრების უმრავლესობა, არამედ ღირსეული ხელისუფალიც, ისეთი, როგორც იყო დავით აღმაშენებელი. ოღონდ ის მინდა გითხრათ, რომ დავით აღმაშენებელი არ ჩარეულა ამ კრების მუშაობაში, მან მხოლოდ ხელი შეუწყო ამ კრების მოწყობას. დღევანდელ ვითარებაში ეს რამდენად შესაძლებელია, თქვენც კარგად ხედავთ... უნდა ვილოცოთ, რომ ეროვნული მთავრობა მოვიდეს...

ამ ხელისუფლების მხრიდან საეკლესიო კრების მოწვევა ხომ ანომალია იქნებოდა? თუ ადამიანს მრწამსი არ გააჩნია, ეკლესიურად არ ცხოვრობს და საუბარია, რომ არაქართველია, ბუნებრივია, რომ არ დაინტერესდება ამ საკითხებით...

ძალიან დიდი ძალისხმევა დაგვჭირდა, რომ შექმნილიყო ზნეობრივი კომისია, რომელიც სინოდის ბოლო სხდომაზე შეიქმნა და იმედი გვაქვს, რომ ეს კომისია და სინოდი იშრომებენ და იღვანებენ იმისათვის, რომ არაერთი უღირსი სასულიერო პირი ჯერ გაფრთხილებული იქნას, მერე მას შეუჩერდეს მღვდელმსახურება...

სინოდში არიან ძალიან ღირსეული მღვდელმთავრები, რომლებსაც მკვეთრად გამოხატული ეროვნული პოზიციები აქვთ და ძალიან უარყოფითად აფასებენ ამ

ავადსახსენებელ კანონ-პროექტსაც. მე მათი იმედი მაქვს...

— მამაო, კარგია, რომ ამ კომისიის იმედი გაქვთ... გუშინ სახელმწიფომ დაამტკიცა ის ავადსახსენებელი კანონპროექტი, დღეს კრემაციის დამტკიცება უნდა, კიდევ აზერბაიჯანული და სომხური ენებისთვის რეგიონული სტატუსის მინიჭება სურს, ხვალ, ალბათ, ზე დემოკრატიულობის ნიღბით ერთსქესიანების ქორწინებას დააკანონებს. ხელს ვერავინ და ვერაფერი უშლის... სინოდის არა კი არა, ვერ უნევს წინააღმდეგობას. ალბათ, საფუძველს მოკლებული არაა აზრი იმის შესახებ, რომ ხელისუფლებას სინოდში თავისი დასაყრდენი ჰყავს, ეპისკოპოსები, რომლებიც უკვე საქვეყნოდ დითირამბებს უმღერიან მიშას. საით მივექანებით? და საერთოდ, სად არის ხსნა?

— ეკლესიამ თავისი ავტორიტეტული სიტყვა უნდა თქვას! ჩვენ, ორმოცდაათმა მღვდელმსახურმა, შევადგინეთ წერილი, რომლითაც თხოვნით მივმართავთ წმინდა სინოდს, რომ საპატრიარქომ, წმინდა სინოდმა გააკეთოს უფრო მკვეთრი შეფასება ამ კანონთან დაკავშირებით. ხელმომწერთა შორის არიან არქიმანდრიტებიც. თქვენთვისაც და საზოგადოებისთვისაც ცნობილია, რომ არაერთი მღვდელმთავარი იზიარებს ამ პოზიციას.

როცა ადამიანი ეკლესიაში მხოლოდ იმიტომ მოდის, რომ სანთელი დაანთოს და პირჯვარი გადაიწეროს და არ უნდა სულიერად გაზრდა, მის განათლებაზე, ბუნებრივია, ეკლესია ვერ იფიქრებს. მისთვის გაუგებარი იქნება, რა საფრთხის შემცველია სახელმწიფოს მიერ მიღებული ესა თუ ის კანონი და დაიჯერებს იმას, რასაც ეტყვიან. ამიტომ ერმა უნდა მოიწადინოს, რომ ჯერ თავის სულს უშველოს და შემდეგ — მთელ ქვეყანას!

თავი მეცამეტე
თბილისის ალექსანდრე
ნეველის ტაძრის
წინამძღვარი
არქიმანდრიტი ანტონი

ჩუსპა იზის, რომ მას ღა ქართველს ერთი ღვეართი ჰყავს...

დასავლეთის ქვეყნებმა XXI საუკუნის დასაწყისში გამოაქვეყნეს პროგრამა „ათასწლეულის გამოწვევა“. მსოფლიო ლიდერების თქმით, ახალ საუკუნეში კაცობრიობის წინაშე სერიოზული პოლიტიკური და ეკონომიკური ამოცანები დადგებოდა. დადგა ეს საუკუნეც და აღნიშნულთან ერთად არანაკლებ სერიოზული პრობლემები წარმოიქმნა ადამიანების სულიერ ცხოვრებაში. ეს, უწინარეს ყოვლისა, მართლმადიდებლობაზეც ითქმის. რა პრობლემებია და როგორ უნდა გადავწყვიტოთ ისინი? ამ შეკითხვებს უპასუხებს თბილისის ალექსანდრე ნეველის ტაძრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი ანტონი.

— მართლმადიდებლობა ვერასოდეს დამშვიდდება, რადგან იბადებიან ბოროტი და კეთილი ადამიანები. მით უფრო დღეს, როცა იმძლავრა სექტანტურმა მოძრაობამ. ადამიანებს არ ესმით ან არ სურთ, გაიგონ, რომ მართლმადიდებლობა უკვდავია. დღეს ადამიანები კვლავ დაუბრუნდნენ ტაძრებს, აქტიურად ესწრებიან ღვთისმსახურებას, მაგრამ საკმარისი არ არის, იარო ეკლესიაში და ილოცო, უნდა შეასრულო უმთავრესი — არ გაუკეთო ადამიანს ის, რასაც საკუთარ თავს არ უსურვებ. ვიქცევით კი ასე? საკუთარ თავს მართლმადიდებელს ვუნოდებთ, მაგრამ ეს იქნება ფიქცია, თუ ისე არ მოვიქცევით, როგორც ვამბობთ... არც ერთი ჩვენგანი სრულყოფილი არ არის, მაგრამ ამისკენ უნდა ვისწრაფვოდეთ.

— მამაო ანტონ, გამონვევები, რომლებიც მართლმადიდებლობის წინაშე დგას, განსხვავდება უწინდელისგან?

— გამონვევები არის და ეს ჩვენი სისუსტეა. დღეს ჩვენ ჩვენს წინაპრებზე სუსტები ვართ. უწინ ისინი მზად იყვნენ, რწმენისთვის თავი გაეწირათ, ჩვენ კი დღეს მართლმადიდებლობის ნილაბს ვირგებთ და უკადრებელ საქმეებს ვიქმთ. ესაა ჩვენი უბედურება...

— 20 წლის წინათ ამერიკელმა პოლიტიკოსმა ზბიგნევ ბჟეზინსკიმ განაცხადა: „საბჭოთა კავშირის დამსხვრევის შემდეგ ჩვენ ერთი მტერი დაგვრჩა — მართლმადიდებლობა“...

— ბჟეზინსკიმდე ეს თქვეს რევოლუციონერმა მასონებმა: „თვითმპყრობელობა დავამარცხეთ, დაგვრჩა მართლმადიდებლობა“. მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ დაწყებული ბრძოლა, სექტანტების მოძალეება გრძელდება. მთავარი ისაა, რომ ჩვენ არ გვესმის უმთავრესი — მართლმადიდებლობის ბირთვი. ქრისტემ თქვა, რომ, ვინც არ ჭამს ჩემს სხეულს და არ სვამს ჩემს სისხლს, ქრისტიანი არ არის. ის, ვინც დადის ეკლესიაში, მაგრამ არ ეზიარება, არ მონაწილეობს ევქარისტიიაში, იგი თავის თავს მართლმადიდებელს ვერ უწოდებს...

ერთ ახალგაზრდა კაცს გულახდილად ველაპარაკე. მან მითხრა, რომ კომპიუტერს მიეძალა. დღეს ეს გავრცელებული გადამდები სენია. თავისთავად კომპიუტერი და ინტერნეტი ბოროტება არ არის. ღმერთმა ეს დაუშვა, არ ისურვებდა, არ დაუშვებდა, მაგრამ იგი გონივრულად უნდა გამოვიყენოთ. წმინდა მამები ამბობენ, რომ ეშმაკს შენ უნდა წამოაჯდე და არა პირიქით... თუ კომპიუტერმა გაგიტაცა, ყველაფერი გავიწყდება — ძილის წინ არ ლოცულობ, დილით კი, გაიღვიძებ თუ არა, მივარდები კომპიუტერს და შედეგად მისი მონახდები. ეშმაკმა შენიშნა შენი სწრაფვა და დაგიწყო მი-

სით ვაჭრობა. შენ კომპიუტერის პატრონი უნდა იყო და არა პირიქით, რადგან შენ შეგქმნა ღმერთმა, ტექნიკა კი ადამიანის ხელითაა შექმნილი. რომელი უფრო მაღლა დგას?

— **მამაო ანტონ, დღეს მარტო ადამიანებს შორის კი არა, ეკლესიათა შორის არის გაუგებრობები. მხედველობაში მაქვს საქართველოსა და რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესიების ურთიერთობა, კერძოდ ის, რომ რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესიის იერარქები, ერთის მხრივ, აღიარებენ საქართველოს ეკლესიის შემადგენლობაში აფხაზეთის ეპარქიის ყოფნას, მეორე მხრივ, მხარს უჭერენ ღვთისმსახურებს აფხაზეთის ტერიტორიაზე, რომლებიც საქართველოს დედაეკლესიას განუდგნენ.**

— დარწმუნებული ვარ, რომ ეს დროებითია. ღმერთმა ეს დაუშვა, რათა კიდევ ერთხელ დავრწმუნებულიყავით ჩვენი ერთად ყოფნის აუცილებლობაში. როგორ შეიძლება არ გიყვარდეს ადამიანი, რომელიც შენთან ერთად პირჯვარს იწერს, შენთან ერთად დადის ეკლესიაში და შენთან ერთად ეზიარება?! ეს ნაკლებად განათლებული პოლიტიკოსების ბრალია, რომლებიც შოვინიზმით არიან დაავადებულნი. მათ მე ქრისტიანებს ვერ ვუნოდებ, მაგრამ ამ სიტუაციამ ვერ იმოქმედა ქართულ და რუსულ მართლმადიდებლურ ეკლესიათა ურთიერთობაზე. ბევრი მეგობარი მყავს რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესიის უმაღლეს ღვთისმსახურთა შორის და ვერ წარმომიდგენია, რომ მე მათ შევძულდები ან — პირიქით. ჰკითხეთ ნებისმიერ რუსს და იგი სიამოვნებით დაგელაპარაკებათ ქართულ ეკლესიაზე... მე ვიცი ეკლესიები, სადაც დიდ პატივს მიაგებენ წმინდა ნინოს ხატებს. ერთ-ერთ ეკლესიას შევწირე წმინდა ნინოს ხატი და მრევლი მას დიდი პატივისცემით ეთაყვანება. რუსმა იცის, რომ მას და ქართველს ერთი ღმერთი ჰყავს... ყველანი ცოდვილნი ვართ, ნა-

ვიფორხილებთ, ვვარდებით, მაგრამ რამდენჯერაც დავეცემით, იმდენჯერ უნდა წამოვდგეთ, ღმერთს შენდობა ვთხოვოთ და შევრიგდეთ.

არიან, ალბათ, ადამიანების ჯგუფები, რომლებსაც სძულთ ქართველები, ქართველებს — რუსები, მაგრამ მათი რაოდენობა უმნიშვნელოა და არამასშტაბური. მიმაჩნია და დარწმუნებული ვარ, რომ ეს ყველაფერი დროებითია...

შეიძლება იქ არიან ადამიანები, რომლებიც ორ ღმერთს მსახურებენ. ბევრი მეგობარი მყავს რუსეთში, რომლებიც ჩემზე ლოცულობენ, მე — მათზე. ჩვენ ვერავინ დაგვაცილებს, რადგან ჩვენ ერთ ღმერთზე ვლოცულობთ.

თაზი მეთოთხეათა
**მოსკოვის სპატრიაქოს
 საბარაო ეკლესიური
 კავშირების განყოფილების
 თავმჯდომარის მოადგილე,
 დეკანოზი ნიკოლაი
 (ბალაშოვი)**

«ჩვენი ხალხები ერთიანი მკლავრი სარწმუნოებით იძენად მჭიდროდ არიან გაერთიანებულნი, რომ არავის ქალუქს ამის დაკლვავე»

ეს სიტყვები ორი ხალხის ისტორიულად ჩამოყალიბებული ურთიერთობის არსს სრულად განსაზღვრავს. სწორედ ორი მართლმადიდებლური ეკლესია არის დღეს ის ერთადერთი ინსტიტუტები საქართველოშიც და რუსეთშიც, რომელთა ურთიერთობა, ყველაფრის მიუხედავად, გრძელდება. მართლმადიდებლური ეკლესია დღეს, ურთიერთობა, მომავლის განჭვრეტა — მამა ნიკოლაისთან ინტერვიუს თემებია.

— მამაო ნიკოლაი, როგორ აფასებთ მართლმადიდებლობის ადგილს დღევანდელ რეალიებში, მის როლს მართლმადიდებლურ სამყაროში და მთლიანად მსოფლიოში?

— ეკლესია საუკუნო, ღვთაებრივ ჭეშმარიტებას ინახავს. იგია „მარტოობის გადალახვის საიდუმლო“, როგორც ეს შესანიშნავად თქვა XX საუკუნის ერთ-ერთმა რუსმა სასულიერო მწერალმა. იგი უხილავი კავშირით აერთიანებს ყველას, ვისთვისაც ძვირფასია ქრისტი — ცოცხლებსა თუ იმათ, ვინც ჩვენზე ადრე დაამთავრა მიწიერი არსებობა. მართლმადიდებლებისთვის ეკლესია მათი სულიერი ერთიანობის თავშესაყარია, ეროვნულ, პოლიტიკურ, კულტურულ და ყველა განსხვავებათა ზედა მდგარი. ეკლესია არასოდეს არ შეერწყმის

„საეროს“, რომელიც ღმერთის კანონით კი არ ცხოვრობს, არამედ მომხმარებლობის, მომხვეჭელობის წყურვილის კანონით. მისი ბედი ქრისტეს მიერ არის ნაწინასწარმეტყველები: „მე თუ მღევნიდნენ, თქვენც გაგდევნიან“ (ინ. 15, 20).

— რა გამოწვევები დგას დღეს მართლმადიდებლობის წინაშე და რომელი ამოცანები უნდა გადაწყვიტოს მან?

— ეკლესია არ არის საერო ორგანიზაცია, რომლის მოღვაწეობის ამოცანები კონიუქტურის ზემოქმედებით იცვლება. ეკლესიის ამოცანა ყოველი დროისთვის ერთია: სახარების ქადაგება, ადამიანების წარმართვა სულის გადასარჩენად. ამ გზაზე დაბრკოლებები ყოველთვის არსებობს. ვფიქრობ, რომ დღეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ეკლესიის შიდა ერთიანობის განმტკიცება.

— როგორ აფასებთ რუსული და ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიებისა და ორი ერთმორწმუნე ხალხის დღევანდელ ურთიერთობას?

— მიუხედავად იმისა, რომ დღეს პრაქტიკულად არ არსებობს სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობა, რაც, უკვე რამდენიმე წელიწადია, გრძელდება, ორი ეკლესია განაგრძობს თავიანთი ძმური კავშირების განვითარებას უწინდელზე არანაკლები აქტიურობით, შესაძლოა, უფრო აქტიურადაც კი, რაც სხვა სფეროებში ჩავარდნის ერთგვარ კომპენსაციადაც წარმოგვიდგება. ჩვენ ვსტუმრობთ ერთმანეთს, ვლოცულობთ ერთად, მოვიხილავთ წმინდა ადგილებს, ხელს ვუწყობთ ერთობლივ საგანმანათლებლო და სხვა ინიციატივების განხორციელებას. ჩვენი ხალხები იმდენად მტკიცედ არიან გაერთიანებული ერთიანი მძლავრი სარწმუნოებით, რომ არავის ძალუძს ამის დარღვევა.

— რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესია აფხაზეთის ეპარქიას ქართული მართლმადიდებლური ეკ-

ლესიის ნაწილად აღიარებს, მაგრამ, ამასთან, მხარს უჭერს აფხაზეთის ეკლესიის ავტონომიურობას. როგორ შეაფასებთ ამ სიტუაციას?

— ბოლომდე ვერ ვიგებ თქვენს შეკითხვას. დარწმუნებული ვარ, რომ რუსული ეკლესია, ისევე, როგორც ქართული, უწინარეს ყოვლისა, დაინტერესებულია, რომ მართლმადიდებლობა აფხაზეთში, რომელიც ოდითგან მართლმადიდებლურია, არ დასუსტდეს და არ დაკარგოს გავლენა ხალხის ცხოვრებაზე. თუ სხვაგვარად მოხდება, თუ წარმატება ექნება აფხაზი ხალხის უმრავლესობის იდენტურობის წინააღმდეგ მიმართულ ძალისხმევას, ამას მართლმადიდებლობისთვის სავალალო შედეგები მოჰყვება, განსაკუთრებით, — კავკასიაში. რუსული ეკლესია აფხაზი მართლმადიდებლების ცხოვრებაში არ ერევა, თუმცა ბევრს სწორედ ეს სურს, იფარგლება ყველაზე აუცილებელი დახმარებით. ვიმედოვნებთ, რომ ბრძნული სამშვიდობო ღონისძიებები დროთა განმავლობაში შედეგს გამოიღებს და აფხაზეთა და ქართველთა კეთილმეზობლური დიალოგი ბოლოს და ბოლოს შესაძლებელი გახდება. ადამიანებს დრო სჭირდებათ სულიერი ტკივილების მოსარჩენად, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა სისხლია დაღვრილი.

— თქვენი აზრით, როგორ უნდა მომხდარიყო, რომ ორი ერთმორწმუნე, მართლმადიდებელი ხალხი ერთმანეთთან ომში ჩართულიყო 2008 წელს? როგორია რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესიის დამოკიდებულება ამ კონფლიქტის მიმართ და, თქვენი აზრით, თავიდან როგორ უნდა ავიცილოთ მსგავსი რამ?

— ვფიქრობ, რომ ის, რაც მოხდა, უნდა შევაფასოთ იმით, თუ ვის აძლევს ხელს მომხდარის შედეგები. ეს აშკარად რუსეთი არ არის, არც საქართველოა და არც წმინდა მართლმადიდებლობა. აი, გარე ძალები, რომელთა მრავალწლიანი საქმიანობა მიმართული იყო

მართლმადიდებლური აღმოსავლეთქრისტიანული ცივილიზაციის დასანგრევად, ნამდვილად არსებობს. მაგრამ ეს, რა თქმა უნდა, პასუხისმგებლობისგან არ ათავისუფლებს იმ პირებს, რომლებმაც საომარი მოქმედება დაიწყეს. ისინი პასუხისმგებლობას ღმერთის წინაშე ვერ გაექცევიან.

— მართლმადიდებლობა დღეს პრაქტიკულად სულიერად და მორალურად ერთადერთი პოზიტიური ერთობაა, რომელიც თავისი არსით მონოდეულია, ემსახუროს მშვიდობასა და აღმშენებლობას. ქართული მართლმადიდებლური ეკლესია სერიოზული წნეხის ქვეშაა. ჩვენი გაზეთისთვის მიცემულ ინტერვიუში ცნობილმა პოლიტოლოგმა ალექსანდრე ჭაჭიამ განაცხადა: «ილია მეორე დღეს ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიის ერთიანობის გარანტია. ღმერთმა დღეგრძელი ამყოფოს, მაგრამ ადამიანები უკვდავნი არ არიან. თავად მან, ჭეშმარიტად მართლმადიდებელმა ღვთისმსახურებმა და მთელმა სამწყსომ უნდა იფიქრონ იმაზე, თუ ვინ ჩაუდგება სათავეში ჩვენს ეკლესიას ილიას შემდეგ. ხელისუფლება შეეცდება, სინოდის ნასყიდი ნევრების მეშვეობით პატრიარქის ტახტზე დასვას ვინმე „რეფორმატორი“, ეკუმენისტი, „ზოგადსაკაცობრიო ფასეულობათა“ მომხრე...“

— როგორ აფასებთ ამ რეალიებს და რა შედეგებს უნდა ველოდეთ, თუ მართლმადიდებლური ეკლესიის პოტენციალი მომავალშიც «ზოგადსაკაცობრიო ფასეულობათა» მომხრეების სცენარით შეილახება?

— თქვენ მიერ მოხმობილი ციტატის მხოლოდ პირველ სიტყვებს შემიძლია დავეთანხმო: უნმინდეს კათალიკოს-პატრიარქს — ილია II-ს მართლაც აქვს განსაკუთრებული და ძალიან მნიშვნელოვანი როლი საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის ერთიანობის საქმეში. ვიზიარებ თქვენი ავტორის სურვილს: ღმერთმა ადღეგრძელოს საქართველოს ეკლესიის წინამძღ-

ვარი. აი, მომავლის მკითხაობა კი ჩემი საქმე არ არის. ღმერთი ზრუნავს წმინდა ეკლესიაზე, იზრუნებს მომავალშიც.

— **რას უსურვებთ ერთმორწმუნე ქართველ ხალხს?**

— წმინდად შეინახონ მართლმადიდებლური რწმენა, რომლითაც ფორმირებულია მთელი ქართული ისტორია. ეს არის საუკუნო საფუძველი, ეს არის ხალხთა ერთობის საძირკველი. მნიშვნელოვანია, რომ ცხოვრებაში უმნიშვნელოვანესს მიეცეს უეჭველი პრიორიტეტი. ქრისტიანული ფასეულობანი პირველ ადგილზე უნდა იყოს, დანარჩენმა — ეთნიკურმა, კლანურმა, ეკონომიკურმა, პარტიულმა ინტერესებმა არ უნდა დათრგუნოს უმაღლესი უმნიშვნელოვანესი ცხოვრებისეული გადარჩევითილებების მიღებისას.

სარჩევი

უმსაგალი	5
თავი პირველი წმინდა სინოდის წევრი, რუს-ურბნისის მიტროპოლიტი მეუფე იობი (აქიაშვილი)	
ეკლესიის საქმეში არასასურველი პირები პრევიან	8
აფხაზები, ოსები... მე ისინი მიყვარს!	17
იმ სულიერი უმსაქმელობებით, რომლებიც დღეს გაგზავნიან, საქართველოს ვერ გაგზავრყინებთ	25
ჩვენი ხსნა მართლმადიდებელ ერთა ერთობაშია	31
დღეს რასაც პოლიტიკას ვეძახით, ცბიერებაზე და ტყუილზეა დაფუძნებული	41
თავი მეორე წმინდა სინოდის წევრი, ბოლნელი ეპისკოპოსი ეფრემი (გამრეკელიძე)	
ხედავდა და ვეფხვინებ უნდა გთქვამთ, 26 მაისის ღამე იყო ბოროტება! ეს იყო ქაენის ცოდვა და არა მხოლოდ ცოდვა, ეს დანაშაული იყო!	56
„კალიან რთულია ჩვენი უფინდების მდგომარეობა!“	68
„იქ, სადაც მართლმადიდებლობას არღვევენ, ირღვევა ქართული სახელმწიფოებრიობა“	80
„მაგანნი საქართველოს ისე უყურებენ, როგორც პირად საკუთრებას, რომელიც უეუქლიათ ისე განკარგონ, როგორც თავად უნდათ“	89

თავი მესამე
წმინდა სინოდის წევრი, მესტიისა და
ზემო სვანეთის ეპისკოპოსი, მეუფე ილარიონი (ქიტიაშვილი)
წურავინ იფიქრებს, რომ ქალაუფლება სულ მძნობა...
ღრო ჩართულია... **100**

თავი მეოთხე
წმინდა სინოდის წევრი, ბორჯომისა და
ბაკურიანის მიტროპოლიტი მეუფე სერაფიმე (ჯოჯუა)
უფინდვის სურვილი, არ გაფხვითოს ის მცირედი
კავშირი, რომელიც ღღეს გვაქვს რუსეთის
ეკლესიასთან, ნამდვილად სწორი და ბრძნულია **116**

ჩვენი მთავარი მიზანი, ჰვამანაში დემოკრატიის
აშენება კი არა, ეროვნული ცნობიერების
განვითარება უნდა იყოს **125**

სად გავინილა, ქართული ტაძარი უფვის
კედლებითა და სახურავით? **135**

თავი მეხუთე
საქართველოს საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა
და რესტავრაციის ცენტრის სამეცნიერო საბჭოს ხელმძღვანელი,
წმინდა სინოდის წევრი, აბბა აღავერდელი მიტროპოლიტი
დავითი (მახარაძე)
შეთანხმება დანავლეთის მკლავის
ახალი პროექტის თაობაზე საპატრიარქოსა და
კულტურის სამინისტროს შორის არ მომხდარა **144**

თავი მეექვსე
ზუგდიდისა და ცაიშის მიტროპოლიტი, საპატრიარქოს საგარეო
საქმეთა განყოფილების თავმჯდომარე, წმინდა სინოდის წევრი,
მეუფე გერასიმე (შარაშენიძე):
ხელისუფლება რუსეთში პატრიარქის
ვიზიტის თაობაზე ინფორმირებული იყო **152**

- თავი მეშვიდე**
წმინდა სამების საკათედრო ტაძრის მღვდელმსახური,
დეკანოზი შამა პეტრე (კვარაცხელია)
- საეკლესიო კრება ავტომატურად უნდა ეთავსებოდეს და**
„ქვაბ-ავაზიანი“ დედაეკლესიიდან განვადგინოთ! **164**
- „ეს კანონმდებელი და ის, რაც დღეს ხდება,**
წინაპირებაა სარწმუნოების,
ქართველობის წინააღმდეგ ბრძოლის“ **193**
- თავი მერვე**
- სამების საკათედრო ტაძრის დიაკვანი, „წმინდა გიორგის“**
სადროშის დამფუძნებელი, შამა ელიზბარი (დიაკონიძე)
- სახელმწიფოს მართავს ბიჭი,**
ჩვენს ეკლესიას მართავს უიჭი!
„მისეილ სააკაშვილი ქართველი ნერონია“ **200**
- „მინდა ჩვენს კმებს, აფხაზებს, თვალვებში ჩავხედო**
და შენდობა პირველად მე ვთხოვო,
რომ ოდესღაც ერთმანეთს ვისროლოთ“ **212**
- თავი მეცხრე**
- თბილისის ჟვართამაღლების ტაძრის წინამძღვარი,**
დეკანოზი თეოდორე (ვიგნაძე)
- ჩვენი საზოგადოება სიკვდილს და**
ბარყვნილებს ვაძგომებოვართ! **218**
- თავი მეათე**
- თბილისის ივერიის ღვთისმშობლის ტაძრის მღვდელმსახური,**
სქიპარქიმანდრიტი შამა გრიგოლი (აბაშიძე)
- მადლობას ვუხდით ამ მთავრობას და**
პირადად მიუხედავად, რომ ყველას სხვა
ასე აუპარად გვაჩვენა, სინოდშიც და პრეზიციც **228**

თავი მეოთხეტი

თბილისის წმინდა ნინოს სახელობის ტაძრის მღვდელმსახური დეკანოზი შამა დავითი (ქვლივიძე)

**კომპრომატები აქვს სახელმწიფოს სასულიერო პირებს - ეპისკოპოსებს და მღვდლებს!
დაუდუნე ეს კომპრომატები და უთხრეს - ეს სომე თქვენა სართო? ახლა რასაც გიტყვით, იმას გააკეთებთ, თორემ ჩვენ ვიტყვით, თქვენ ვინ სართო!** **246**

თავი მეათე

წმინდა მარინეს სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, დეკანოზი დავითი (ისაკაძე)

მორწმუნე ალამიანი საქუთარ ხალხს ტბიროს არ უწყობს **264**

„სატუსალოში ყველაფერი იხიენება, მათ შორის - პატიმრების ალსარებაც“ **274**

ამ განმარტებული კანონმდებლის უმეორების უმეღებ საქართველოში ორასამდე მიჩებითა რეგისტრაციაში გატარებული **281**

თავი მეცამეტე

თბილისის ალექსანდრე ნეველის ტაძრის არქიმანდრიტი ანტონი

რუსმა იცის, რომ მას და ქართველს ერთი ღმერთი ჰყავს... **300**

თავი მეოთხეტი

მოსკოვის საპატრიარქოს საგარეო ეკლესიური კავშირების განყოფილების თავმჯდომარის მოადგილე, დეკანოზი ნიკოლაი (ბაღაშოვი)

„ჩვენ ხალხები ერთიანი მკლავრი სარწმუნოებით იმდენად მჭიდროდ არიან გაერთიანებული, რომ არავის კალუს ამის დარღვევა“ **305**

